

Α.ΕΜΒΑΛΩΤΗΣ

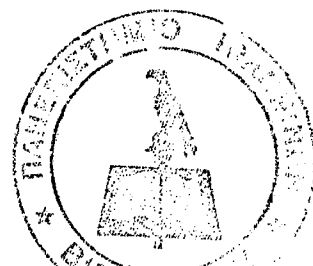
Η ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΤΟΜΟΣ ΙΙ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ
& ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1996

ΤΟΜΟΣ II

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

<i>Η πολιτική ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών.</i>	246
1.1. Ο δείκτης πολιτικής ενημέρωσης και ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών του δείγματος.	246
1.1.1 Η πολιτική ενημέρωση των μαθητών/τριών του δείγματος.	247
1.1.2. Διάθεση εμπλουτισμού του βαθμού πολιτικής ενημέρωσης.	252
1.2. Η ανίχνευση του πολιτικού ενδιαφέροντος.	255
1.2.1. Συχνότητα ανάγνωσης της πολιτικής αρθρογραφίας των εφημερίδων.	259
1.2.2. Συχνότητα ανάγνωσης περιοδικών πολιτικού περιεχομένου.	262
1.2.3. Συχνότητα παρακολούθησης πολιτικών συζητήσεων στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο.	265
1.2.4. Συχνότητα παρακολούθησης ειδήσεων στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο.	269
1.3. Η πολιτική γνώση των μαθητών/τριών.	272
1.3.1 Ανίχνευση (πολιτικής) γνώσης γύρω από σχολικά ζητήματα.	272
1.3.1.1 Η σύνθεση του εκλογικού σώματος για την ανάδειξη των εκπροσώπων στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.	272
1.3.1.2 Εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη του προέδρου στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.	274
1.3.1.3 Η γνώση του Κανονισμού Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων.	277
1.3.2 Ενδείξεις γενικών πολιτικών γνώσεων.	280
1.3.2.1 Το παράδειγμα του όρου “συνδικαλισμός”.	280
1.4. Η διαμόρφωση του δείκτη γενικού πολιτικού ενδιαφέροντος.	283
2. Η πολιτική επικοινωνία των μαθητών/τριών του δείγματος.	290
2.1 Πολιτικές συζητήσεις στο εσωτερικό του σχολείου.	293
2.1.1 Πολιτικές συζητήσεις κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων του σχολείου.	293
2.1.2 Πολιτικές συζητήσεις κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων του τμήματος.	297
2.1.3 Πολιτικές συζητήσεις με εκπαιδευτικούς.	303
2.2. Πολιτικές συζητήσεις στο εξω-σχολικό περιβάλλον.	307
2.2.1 Πολιτικές συζητήσεις των υποκειμένων με τους γονείς ή κηδεμόνες τους.	308
2.2.2 Πολιτικές συζητήσεις με φίλους.	311
2.3 Προτιμήσεις για τον/την συνομιλητή στα πλαίσια πολιτικών συζητήσεων.	315
2.4 Διαφωνίες πολιτικής υφής.	317
2.4.1 Διαφωνίες πολιτικής φύσεως ανάμεσα στα υποκείμενα και τους εκπαιδευτικούς στο σχολείο.	317
2.4.2 Διαφωνίες πολιτικού χαρακτήρα με τους γονείς.	322

2.4.3 Διαφωνίες των υποκειμένων σε/για πολιτικά θέματα με τους/τις φίλους/ες.	326
2.5 Η διαμόρφωση του δείκτη πολιτικής επικοινωνίας.	329
3. Ο δείκτης πολιτικής συμμετοχής των υποκειμένων του δείγματος.	333
3.1 Η πολιτική συμμετοχή στα πλαίσια του σχολικού οργανισμού.	335
3.1.1 Συμμετοχή στη Γενική Συνέλευση του τμήματος/τάξης.	336
3.1.2 Συμμετοχή στη Γενική Συνέλευση του σχολείου.	341
3.2. Η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών/τριών στις γενικές συνελεύσεις.	352
3.2.1 Ενεργητική συμμετοχή στα πλαίσια της γενικής συνέλευσης του τμήματος.	353
3.2.2 Ενεργητική συμμετοχή στα πλαίσια της γενικής συνέλευσης του σχολείου.	357
3.3. Συμμετοχή των μαθητών/τριών στα συλλογικά όργανα λήψης αποφάσεων.	365
3.3.1 Συμμετοχή των μαθητών/τριών στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος.	365
3.3.2 Συμμετοχή των μαθητών/τριών στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.	367
3.4 Η συμμετοχή των μαθητών/τριών στη διαδικασία ανάδειξης των εκπροσώπων τους στα μαθητικά συμβούλια.	368
3.4.1 Συμμετοχή στη διαδικασία ανάδειξης των εκπροσώπων για το 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος.	369
3.4.2 Συμμετοχή στη διαδικασία ανάδειξης των εκπροσώπων στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.	370
3.5 Η αιτιολόγηση της συμμετοχής ή της αποχής από τις διαδικασίες εκλογής 5μελών και 15μελών μαθητικών συμβουλίων.	371
3.5.1 Αιτιολόγηση της συμμετοχής στις διαδικασίες εκλογής 5μελούς μαθητικού συμβουλίου.	372
3.5.2 Αιτιολόγηση της αποχής από τις διαδικασίες εκλογής 5μελούς μαθητικού συμβουλίου.	374
3.5.3 Αιτιολόγηση της συμμετοχής στις διαδικασίες εκλογής 15μελούς μαθητικού συμβουλίου.	375
3.5.4 Αιτιολόγηση της αποχής από τις διαδικασίες εκλογής 15μελούς μαθητικού συμβουλίου.	376
3.5.5. Αιτιολόγηση για την άρνηση συμμετοχής στις εκλογικές διαδικασίες.	383
3.6. Πολιτική συμμετοχή των υποκειμένων σε ευρύτερα του σχολικού περιβάλλοντος πλαίσια.	386
3.6.1. Συμμετοχή σε εκδηλώσεις πολιτικού χαρακτήρα.	386
3.6.2 Συμμετοχή των υποκειμένων στις πολιτικές νεολαίες.	390
3.7. Η διαδικασία σύνθεσης του Δείκτη Πολιτικής Συμμετοχής.	396
4. Ανάλυση της πολιτικής ευαισθητοποίησης των μαθητών/τριών του δείγματος.	404

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

<i>Οι στάσεις των μαθητών/τριών απέναντι στην πολιτική.</i>	410
2.1. Δείκτες πολιτικού κυνισμού των υποκειμένων του δείγματος.	410
2.1.1. Η ανάλυση του πολιτικού κυνισμού στα υποκείμενα του δείγματος.	416
2.2. Δείκτες πολιτικής εμπιστοσύνης	418
2.2.1. Η ανάλυση της πολιτικής εμπιστοσύνης στα υποκείμενα του δείγματος.	425
2.3. Η στάση των υποκειμένων απέναντι σε θεσμούς εκπροσώπησης.	426
2.4. Η δεοντολογική προσέγγιση της (πολιτικής) συμμετοχής από την πλευρά των μαθητών/τριών.	431
2.4.1. Η δεοντολογική προσέγγιση της συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος.	431
2.4.2. Η δεοντολογική προσέγγιση της συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου από τους μαθητές/τριες.	434
2.5. Το πολιτικό ενδιαφέρον ως μοντέλο συμπεριφοράς από τους μαθητές/τριες.	438
3. Σχολείο και Πολιτική	443

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

<i>Η λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων</i>	456
1. Τα συμβούλια των μαθητικών κοινοτήτων	456
1.1. Υποβολή υποψηφιοτήτων	456
1.1.1. Υποβολή υποψηφιοτήτων για το 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος/τάξης	456
1.1.2. Υποβολή υποψηφιοτήτων για το 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου	459
1.2. Άρνηση συμμετοχής στα μαθητικά συμβούλια.	460
1.2.1. Άρνησης συμμετοχής στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος/τάξης.	460
1.2.2. Άρνησης συμμετοχής στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.	464
1.3. Εκλογική επιτυχία σε περίπτωση υποβολής υποψηφιοτήτων	469
1.3.1. Εκλογική επιτυχία και ανάδειξη στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος/τάξης	470
1.3.2. Εκλογική επιτυχία και ανάδειξη στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.	471
1.4. Αίτια εκλογικής επιτυχίας.	471
1.4.1. Αίτια εκλογικής επιτυχίας των υποψηφίων στα 5μελή μαθητικά συμβούλια	472
1.4.2. Αίτια εκλογικής επιτυχίας στα 15μελή μαθητικά συμβούλια.	474
1.5. Τα κριτήρια εκλογής των μελών στα μαθητικά συμβούλια	475
1.5.1. Τα κριτήρια εκλογής των μελών στα 5μελή μαθητικά συμβούλια	475
1.5.2. Τα κριτήρια εκλογής των μελών στο 15μελές μαθητικό	

συμβούλιο.	477
2. Η λειτουργία των Μαθητικών Κοινοτήτων σε επίπεδο σχολικής μονάδας.	485
3. Η εκτίμηση των υποκειμένων για τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων.	490
4. Ανίχνευση “Πυρήνα Μαθητών”.	494
5. Εκτίμηση των υποκειμένων για την αναγκαιότητα συνέχισης του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων.	497
6. Σενάριο αποκέντρωσης του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων.	499
7. Οι Δραστηριότητες των Μαθητικών Κοινοτήτων	501
8. Διαδικασίες λήψης αποφάσεων στα πλαίσια λειτουργίας του θεσμού των Μαθητικών Κοινοτήτων.	508
8.1. Διαδικασίες λήψης αποφάσεων στις Γενικές Συνελεύσεις του Τμήματος.	509
8.2. Διαδικασίες λήψης αποφάσεων στις Γενικές Συνελεύσεις του Σχολείου.	513
8.3. Αυθαίρετες αποφάσεις.	519
8.4. Χαρτογράφηση των τάσεων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.	521
8.5. Οι στάσεις των υποκειμένων στην περίπτωση διαφωνίας με τις αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων.	524

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

<i>Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων και του σχολείου από τη σκοπιά των μαθητών/μαθητριών.</i>	533
1. Η περίπτωση της συμμετοχής εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις τμημάτων.	535
2. Η στάση των μαθητών/τριών απέναντι στη συμμετοχή των εκπαιδευτικών.	537
3. Η αιτιολόγηση της επιλογής των μαθητών ως προς τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος.	538
3.1. Η αιτιολόγηση για τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών.	538
3.2. Η αιτιολόγηση για την απουσία των εκπαιδευτικών.	542
4. Η αιτιολόγηση της επιλογής των μαθητών ως προς τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου.	545
4.1. Η επιχειρηματολογία υπέρ της συμμετοχής των εκπαιδευτικών.	545
4.2. Η επιχειρηματολογία εναντίον της συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου.	548
5. Η συγκριτική προσέγγιση της συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων ή του σχολείου, από τη σκοπιά των υποκειμένων.	551

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	243
Η πολιτική ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών.	243
1.1. Ο δείκτης πολιτικής ενημέρωσης και ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών του δείγματος.	246
1.1.1 Η πολιτική ενημέρωση των μαθητών/τριών του δείγματος.	247
1.1.2. Διάθεση εμπλουτισμού του βαθμού πολιτικής ενημέρωσης.	252
1.2. Η ανίχνευση του πολιτικού ενδιαφέροντος.	255
1.2.1. Συχνότητα ανάγνωσης της πολιτικής αρθρογραφίας των εφημερίδων.	259
1.2.2. Συχνότητα ανάγνωσης περιοδικών πολιτικού περιεχομένου.	262
1.2.3. Συχνότητα παρακολούθησης πολιτικών συζητήσεων στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο.	265
1.2.4. Συχνότητα παρακολούθησης ειδήσεων στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο.	269
1.3. Η πολιτική γνώση των μαθητών/τριών.	272
1.3.1 Ανίχνευση (πολιτικής) γνώσης γύρω από σχολικά ζητήματα.	272
1.3.1.1 Η σύνθεση του εκλογικού σώματος για την ανάδειξη των εκπροσώπων στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.	272
1.3.1.2 Εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη του προέδρου στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.	274
1.3.1.3 Η γνώση του Κανονισμού Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων.	277
1.3.2 Ενδείξεις γενικών πολιτικών γνώσεων.	280
1.3.2.1 Το παράδειγμα του όρου “συνδικαλισμός”.	280
1.4. Η διαμόρφωση του δείκτη γενικού πολιτικού ενδιαφέροντος.	283
2. Η πολιτική επικοινωνία των μαθητών/τριών του δείγματος.	290
2.1 Πολιτικές συζητήσεις στο εσωτερικό του σχολείου.	293

2.1.1 Πολιτικές συζητήσεις κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων του σχολείου.	293
2.1.2 Πολιτικές συζητήσεις κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων του τμήματος.	297
2.1.3 Πολιτικές συζητήσεις με εκπαιδευτικούς.	303
2.2. Πολιτικές συζητήσεις στο εξω-σχολικό περιβάλλον.	307
2.2.1 Πολιτικές συζητήσεις των υποκειμένων με τους γονείς ή κηδεμόνες τους.	308
2.2.2 Πολιτικές συζητήσεις με φίλους.	311
2.3 Προτιμήσεις για τον/την συνομιλητή στα πλαίσια πολιτικών συζητήσεων.	315
2.4 Διαφωνίες πολιτικής υφής.	317
2.4.1 Διαφωνίες πολιτικής φύσεως ανάμεσα στα υποκείμενα και τους εκπαιδευτικούς στο σχολείο.	317
2.4.2 Διαφωνίες πολιτικού χαρακτήρα με τους γονείς.	322
2.4.3 Διαφωνίες των υποκειμένων σε/για πολιτικά θέματα με τους/τις φίλους/ες.	326
2.5 Η διαμόρφωση του δείκτη πολιτικής επικοινωνίας.	329
3. Ο δείκτης πολιτικής συμμετοχής των υποκειμένων του δείγματος.	333
3.1 Η πολιτική συμμετοχή στα πλαίσια του σχολικού οργανισμού.	335
3.1.1 Συμμετοχή στη Γενική Συνέλευση του τμήματος/τάξης.	336
3.1.2 Συμμετοχή στη Γενική Συνέλευση του σχολείου.	341
3.2. Η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών/τριών στις γενικές συνελεύσεις.	352
3.2.1 Ενεργητική συμμετοχή στα πλαίσια της γενικής συνέλευσης του τμήματος.	353
3.2.2 Ενεργητική συμμετοχή στα πλαίσια της γενικής συνέλευσης του σχολείου.	357
3.3. Συμμετοχή των μαθητών/τριών στα συλλογικά όργανα λήψης αποφάσεων.	365

3.3.1 Συμμετοχή των μαθητών/τριών στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος.	365
3.3.2 Συμμετοχή των μαθητών/τριών στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.	367
3.4 Η συμμετοχή των μαθητών/τριών στη διαδικασία ανάδειξης των εκπροσώπων τους στα μαθητικά συμβούλια.	368
3.4.1 Συμμετοχή στη διαδικασία ανάδειξης των εκπροσώπων για το 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος.	369
3.4.2 Συμμετοχή στη διαδικασία ανάδειξης των εκπροσώπων στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.	370
3.5 Η αιτιολόγηση της συμμετοχής ή της αποχής από τις διαδικασίες εκλογής 5μελών και 15μελών μαθητικών συμβουλίων.	371
3.5.1 Αιτιολόγηση της συμμετοχής στις διαδικασίες εκλογής 5μελούς μαθητικού συμβουλίου.	372
3.5.2 Αιτιολόγηση της αποχής από τις διαδικασίες εκλογής 5μελούς μαθητικού συμβουλίου.	374
3.5.3 Αιτιολόγηση της συμμετοχής στις διαδικασίες εκλογής 15μελούς μαθητικού συμβουλίου.	375
3.5.4 Αιτιολόγηση της αποχής από τις διαδικασίες εκλογής 15μελούς μαθητικού συμβουλίου.	376
3.5.5. Αιτιολόγηση για την άρνηση συμμετοχής στις εκλογικές διαδικασίες.	383
3.6. Πολιτική συμμετοχή των υποκειμένων σε ευρύτερα του σχολικού περιβάλλοντος πλαίσια.	386
3.6.1. Συμμετοχή σε εκδηλώσεις πολιτικού χαρακτήρα.	386
3.6.2 Συμμετοχή των υποκειμένων στις πολιτικές νεολαίες.	390
3.7. Η διαδικασία σύνθεσης του Δείκτη Πολιτικής Συμμετοχής.	396
4. Ανάλυση της πολιτικής ευαισθητοποίησης των μαθητών/τριών του δείγματος.	404

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Η πολιτική ευαισθητοποίηση¹ των μαθητών/τριών.

Η πολιτική ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών, αποτελεί τον πρώτο άξονα ανάλυσης του εμπειρικού υλικού.

Ο άξονας ουσιαστικά προκύπτει ως συνισταμένη των μετρήσεων που πραγματοποιούνται σε τρεις επιμέρους δείκτες:

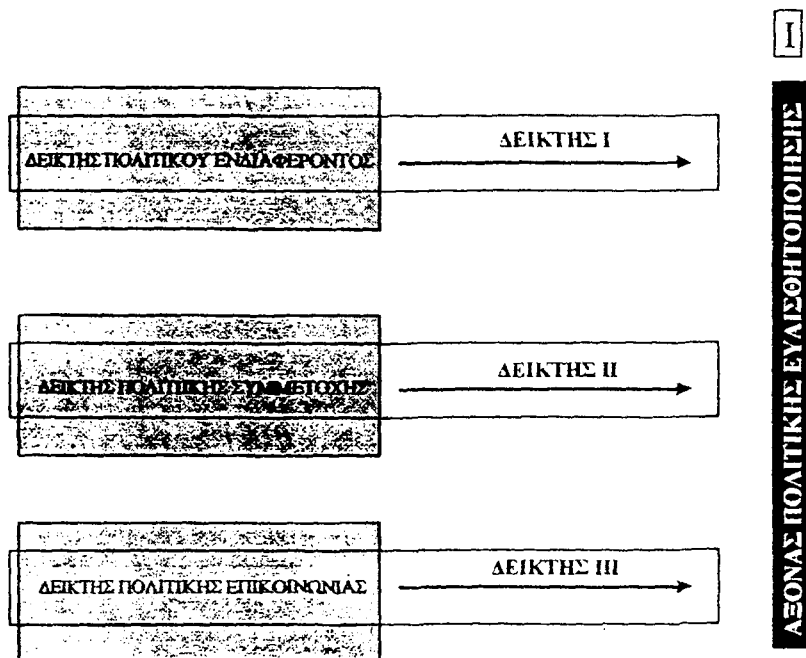
στον δείκτη "πολιτικού ενδιαφέροντος" (ΔΕΙΚΤΗΣ I)

στον δείκτη "πολιτικής συμμετοχής" (ΔΕΙΚΤΗΣ II) και

στον δείκτη "πολιτικής επικοινωνίας" (ΔΕΙΚΤΗΣ III) .

Σχήμα 1.1.

Η ανάλυση του άξονα πολιτικής κοινωνικοποίησης

¹ Για τη διαμόρφωση και διατύπωση εννοιών, βλ. σχετικά K.Howard & J. A. Sharp, Η επιστημονική μελέτη: Οδηγός σχεδιασμού και διαχείρισης πανεπιστημιακών ερευνητικών εργασιών, εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 1994 και N. Bolton, Concept formation, Pergamon, Oxford, 1977.

Ο κάθε δείκτης, συγκροτείται ως κατασκευή/κλίμακα στη βάση ενός συνδυασμού μεταβλητών. Ο συνδυασμός προκύπτει είτε με λογική ανάλυση του περιεχομένου του (ή αντίστροφα με λογική σύνθεση των μερών του) και την εφαρμογή συγκεκριμένων στατιστικών τεχνικών για την εξασφάλιση της εσωτερικής αξιοπιστίας της κλίμακας (reliability analysis), είτε με την εξ' αρχής εφαρμογή ειδικών στατιστικών τεχνικών για τη δημιουργία παραγόντων (factor analysis).

Συγκεκριμένα:

Η *πολιτική ευαισθητοποίηση* των μαθητών/τριών προκύπτει από τη μελέτη τριών (3) δεικτών:

I a₁. Δείκτης πολιτικού ενδιαφέροντος

I a₂. Δείκτης πολιτικής συμμετοχής

I a₃. Δείκτης πολιτικής επικοινωνίας

Κάθε δείκτης συντίθεται από επεξεργασμένα δεδομένα ειδικών πεδίων. Έτσι:

✓ Ο δείκτης πολιτικού ενδιαφέροντος (I a₁), προκύπτει μελετώντας τα πεδία:

- πολιτικής ενημέρωσης,
- “γενικού” πολιτικού ενδιαφέροντος (ανίχνευση πολιτικού ενδιαφέροντος σε “εξω-σχολικά” περιβάλλοντα),
- πολιτικού ενδιαφέροντος στο εσωτερικό του σχολείου.

✓ Ο δείκτης πολιτικής συμμετοχής (I a₂), προκύπτει μελετώντας τα πεδία:

- πολιτικής συμμετοχής εντός σχολείου,
- πολιτικής συμμετοχής εκτός σχολείου.

✓ Ο δείκτης πολιτικής επικοινωνίας (I a₃), προκύπτει μελετώντας τα πεδία:

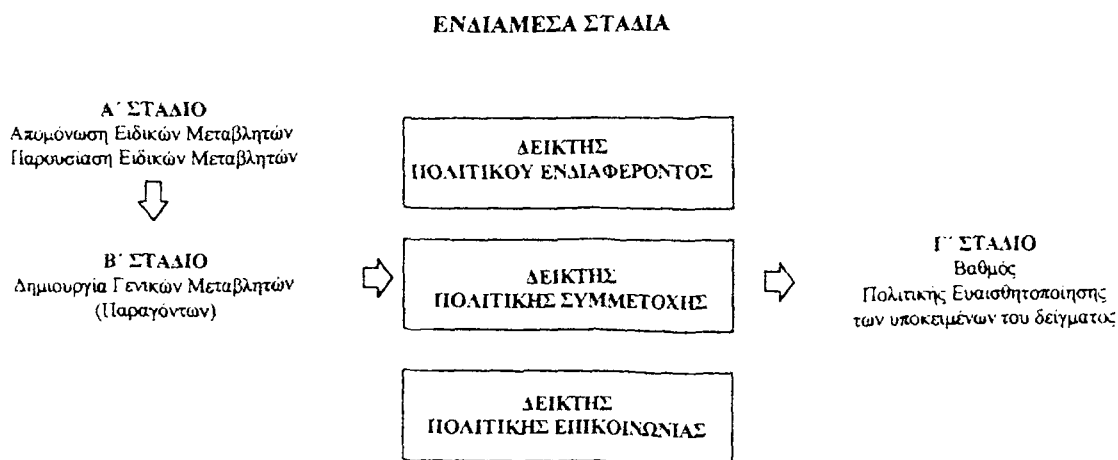
- πολιτικής επικοινωνίας εντός σχολείου,
- πολιτικής επικοινωνίας εκτός σχολείου.

Κάθε ένα από τα παραπάνω δύο πεδία αναλύεται σε επιμέρους περιοχές:

- πολιτική επικοινωνία εκτός σχολείου, με αναφορές στις πολιτικές συζητήσεις και τις πολιτικές διαφωνίες με γονείς, φίλους και εκπαιδευτικούς
- πολιτική επικοινωνία εντός σχολείου, με αναφορές στις πολιτικές συζητήσεις και τις πολιτικές διαφωνίες σε επίπεδο τμήματος και σχολείου.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η συνολική διαδικασία σύνθεσης των παραγόντων - δεικτών, καθώς και τη μελέτη (επαγωγικά) του άξονα της πολιτικής ευαισθητοποίησης των υποκειμένων του δείγματος. Το παρακάτω σχήμα παρουσιάζει τη διαδικασία μελέτης του άξονα σε στάδια:

Σχήμα 1.2.

1.1. Ο δείκτης πολιτικής ενημέρωσης και ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών του δείγματος.

Το πολιτικό ενδιαφέρον των μαθητών/τριών προκύπτει από τη μελέτη τριων ειδικών πεδίων:

1. μελέτη πεδίου πολιτικής ενημέρωσης,
2. μελέτη πεδίου “γενικού” πολιτικού ενδιαφέροντος (ανίχνευση πολιτικού ενδιαφέροντος σε “έξω-σχολικά” περιβάλλοντα),
3. μελέτη πεδίου πολιτικού ενδιαφέροντος στο εσωτερικό του σχολείου.

Οι παράγοντες αλληλεπιδρούν σε βαθμό, που να μην είναι απαραίτητη η αυτόνομη παρουσίαση του καθενός. Άλλωστε, τα δεδομένα του πρώτου παράγοντα είναι προσανατολισμένα στην ανάλυση του δεύτερου και έτσι από τη φάση του σχεδίου στατιστικής ανάλυσης είχε αποφασισθεί η ένταξη του πρώτου στο πεδίο μελέτης του δεύτερου, υπό το πρίσμα της θεωρητικής κατασκευής που έχει υιοθετηθεί.

Η ανάλυση του πολιτικού ενδιαφέροντος² των μαθητών/τριών του δείγματος, πραγματοποιείται μέσω των δεδομένων που προκύπτουν από τις απαντήσεις τους σε σχετικά ερωτήματα του ερωτηματολογίου.

Οι μεταβλητές³ που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα στην περιγραφή του πολιτικού ενδιαφέροντος, τόσο στα πλαίσια του σχολικού περιβάλλοντος όσο και έξω από αυτό⁴, και συγκροτούν τη σχετική κατασκευή, είναι οι παρακάτω:

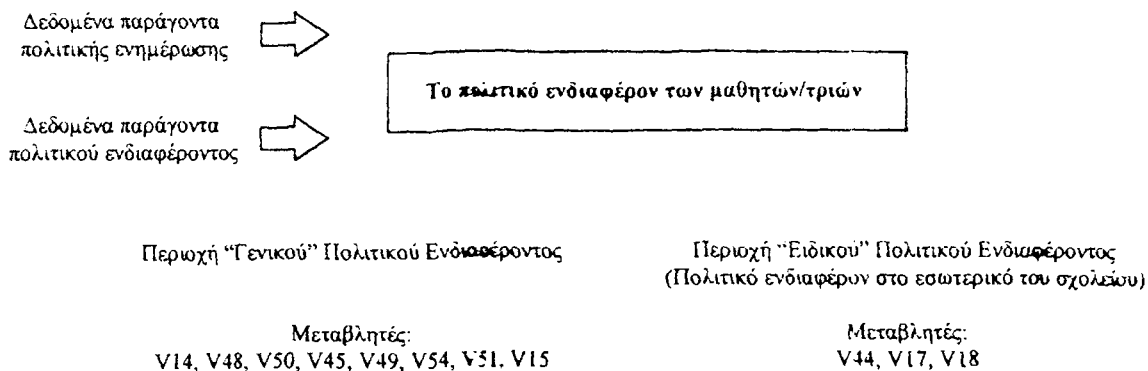
² Ως άξονας μέτρησης του πολιτικού ενδιαφέροντος χρησιμοποιήθηκε ειδική κλίμακα, η βαθμονόμηση της οποίας παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 1.4.

³ Βλ. Ερωτηματολόγιο Μαθητών στο σχετικό Παράρτημα.

⁴ Η διάκριση ανάμεσα σε σχολικό και έξω-σχολικό περιβάλλον είναι τεχνητή και εξυπηρετεί μόνο μεθοδολογικούς σκοπούς.

Σχήμα 1.3.

ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

1.1.1 Η πολιτική ενημέρωση των μαθητών/τριών του δείγματος.

Η πρώτη ερώτηση με τη βοήθεια της οποίας το κάθε υποκείμενο σημαίνεται στον άξονα του πολιτικού ενδιαφέροντος και στην περιοχή του "γενικού" πολιτικού ενδιαφέροντος, είναι η παρακάτω:

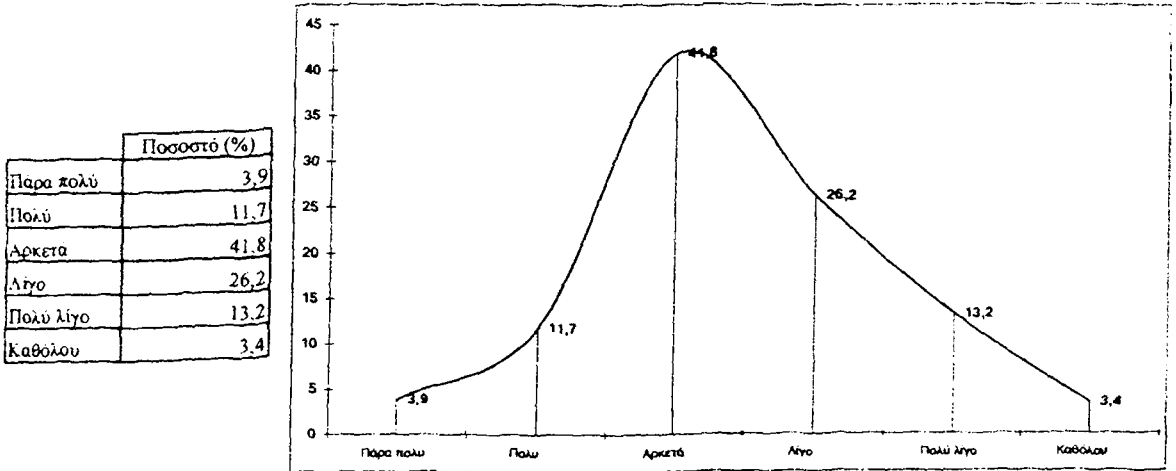
Ερώτηση:

Πόσο νομίζεις ότι είσαι ενημερωμένος/η για τα πολιτικά ζητήματα;
 (Πάρα πολύ=1, Πολύ=2, Αρκετά=3, Λίγο=4, Πολύ λίγο=5, Καθόλου=6,)
 (v14)

Οι μαθητές και μαθήτριες που συμμετείχαν στο δείγμα μας, είχαν τη δυνατότητα επιλογής και προσδιορισμού του βαθμού πολιτικής τους ενημέρωσης από/σε μια κλίμακα έξι επιπέδων, με διαβαθμίσεις από το "πάρα πολύ" =1 έως το "καθόλου" =6.

Ο πίνακας και η γραφική παράσταση που ακολουθούν, δίνουν μια πρώτη εικόνα για τις θέσεις των υποκειμένων⁵.

Πίνακας 1.2. / Γραφική Παράσταση 1.1.

Από τη μελέτη των δεδομένων του πίνακα προκύπτει μια συγκέντρωση τιμών γύρω από την επιλογή 3 ("αρκετά"), γεγονός που οδηγεί σε ελαφρά κύρτωση της καμπύλης κατανομής προς τις τιμές χαμηλού πολιτικού ενδιαφέροντος (Mean=3.431, Std. dev=1.085).

Ο έλεγχος της μεταβλητής ως προς μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών με τη βοήθεια του στατιστικού χ^2 , παρουσίασε ενδιαφέρουσες ενδείξεις:

5

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Θυγά διέγ	1	148	3,9	3,9	3,9
Θιέγ	2	443	11,6	11,7	15,5
Άθεάδθ	3	1587	41,5	41,8	57,3
ΕΒθαι	4	995	26,0	26,2	83,5
Θιέγ έβθαι	5	500	13,1	13,2	96,6
έάέυέιθ	6	128	3,3	3,4	100,0
	0	22	,6	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

Πίνακας 1.3.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Πολιτική Ενημέρωση (Αυτοπροσδιορισμός βαθμού πολιτικής ενημέρωσης)
Φύλο	$\chi^2=223.741$, $df=5$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$\chi^2=65.282$, $df=35$, $Sign.=.001$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$\chi^2=46.737$, $df=10$, $Sign.=.000$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$\chi^2=48.810$, $df=10$, $Sign.=.000$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$\chi^2=58.254$, $df=15$, $Sign.=.000$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$\chi^2=58.254$, $df=15$, $Sign.=.000$

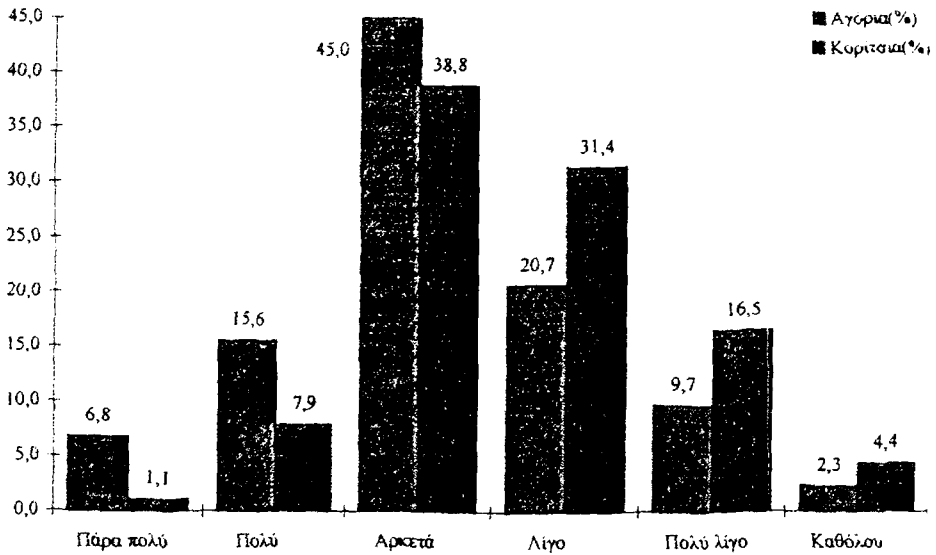
Από τα αποτελέσματα των παραπάνω ελέγχων, προκύπτει μια ελαφρά μετατόπιση στις καμπύλες κατανομής των τιμών που αναφέρονται στον βαθμό πολιτικής ενημέρωσης ανάμεσα στα αγόρια και τα κορίτσια. Τα αγόρια παρουσιάζουν υψηλότερη συγκέντρωση τιμών στις επιλογές που προσδιορίζουν υψηλούς βαθμούς πολιτικής ενημέρωσης.

Ερ. "Πόσο νομίζεις ότι είσαι ενημερωμένος/η για τα πολιτικά ζητήματα;"

Πίνακας 1.4.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πάρα πολύ	6,8	1,1
Πολύ	15,6	7,9
Αρκετά	45,0	38,8
Λίγο	20,7	31,4
Πολύ λίγο	9,7	16,5
Καθόλου	2,3	4,4

Γραφική Παράσταση 1.2.

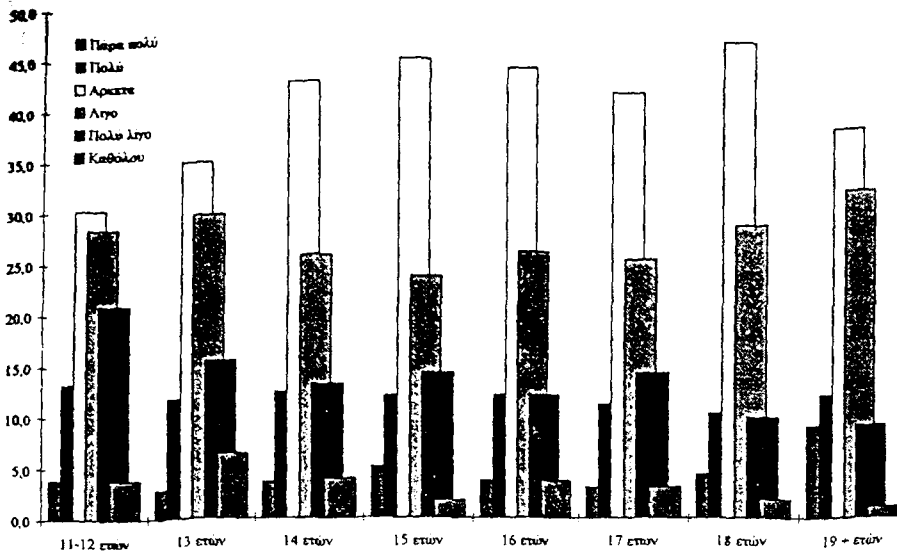

Στατιστικά σημαντική διαφορά ανιχνεύθηκε επίσης στη διασταύρωση της μεταβλητής αυτοπροσδιορισμού του βαθμού πολιτικής ενημέρωσης με τη μεταβλητή της ηλικίας ($\chi^2 = 65.282$, $df=35$, $Sign=.001$).

Πίνακας 1.5.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Πάρα πολύ	3,8	2,8	3,5	4,9	3,6	3,0	4,2	8,9
Πολύ	13,2	11,6	12,2	11,8	11,9	11,0	10,1	11,9
Αρκετά	30,2	34,6	42,1	44,2	43,3	41,0	45,9	37,6
Λίγο	28,3	29,5	25,4	23,3	25,7	25,0	28,3	31,7
Πολύ λίγο	20,8	15,3	12,9	14,0	11,9	14,0	9,7	8,9
Καθόλου	3,8	6,3	3,8	1,7	3,6	3,0	1,8	1,0

Γραφική Παράσταση 1.3.

Η μελέτη της γραφικής παράστασης αποκαλύπτει την θετική τάση ως προς την πολιτική ενημέρωση μέχρι την ηλικία των 17 ετών. Στη συνέχεια παρατηρείται κάμψη, η οποία εύκολα ερμηνεύεται αν λάβουμε υπόψη μας τη διαδικασία προετοιμασίας των μαθητών/τριών για τις εισαγωγικές εξετάσεις⁶.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές ανιχνεύθηκαν επίσης στις διασταυρώσεις της μεταβλητής που εξετάζεται (πολιτική ενημέρωση μαθητών/τριών), με τις μεταβλητές που αναφέρονται στο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας ($X^2=46.737$, $df=10$, $Sign.=.000$), με την ευνοημένη ομάδα να κυριαρχεί στην περιοχή των τιμών που δηλώνουν υψηλό βαθμό πολιτικής ενημέρωσης, τον τύπο της δειγματοληπτικής περιοχής ($X^2=48.810$, $df=10$, $Sign.=.0000$), με τις αστικές περιοχές να παρουσιάζουν την υψηλότερη συγκέντρωση τιμών στο πεδίο υψηλής πολιτικής ενημέρωσης και τις αγροτικές στο αντιδιαμετρικό τους σημείο, τον τύπο του λυκείου φοίτησης ($X^2=58.254$, $df=15$, $Sign.=.000$), με τους μαθητές/τριες του γενικού λυκείου να σημειώνουν

⁶ Στην ίδια ερμηνεία προβαίνουν και τα υποκείμενα του δείγματος, όταν καλούνται να σχολιάσουν το ενδιαφέρον τους για την πολιτική κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων. "Το μόνο που με ενδιαφέρει τώρα είναι να πάρω το χαρτί και να βρώ καμιά δουλειά να δουλέψω, όλα τ' άλλα είναι ...". (Μαθητής Γ' Λυκείου σε Τ.Ε.Λ. των Ιωαννίνων).

υψηλότερο βαθμό πολιτικής ενημέρωσης και οριακά με την εκπαιδευτική βαθμίδα⁷.

1.1.2. Διάθεση εμπλουτισμού του βαθμού πολιτικής ενημέρωσης.

Η επόμενη ερώτηση αναφέρεται στις διαθέσεις των υποκειμένων ως προς το ενδεχόμενο εμπλουτισμού της πολιτικής τους ενημέρωσης.

Ερώτηση:

Θα ήθελες να είσαι περισσότερο ενημερωμένος/η;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

(v15)

Οι απαντήσεις των υποκειμένων στη συγκεκριμένη ερώτηση παρουσιάζουν μια ενδιαφέρουσα κατανομή, καθώς σε ποσοστό 75.5% δηλώνουν ότι επιθυμούν τον εμπλουτισμό της πολιτικής τους ενημέρωσης.

Πίνακας 1.6.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum. Percent
Ναί	1	2979	75,5	75,5	75,5
Όχι	2	934	24,5	24,5	100,0
	3	10	,5	Missing	
Total		3923	100,0	100,0	

Ο έλεγχος της συνθήκης ως την εξάρτηση από μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών με την εφαρμογή του στατιστικού κριτηρίου χ^2 , οδήγησε στον εντοπισμό συστηματικών διαφορών. Τα αποτελέσματα των ελέγχων παρουσιάζονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα.

⁷ Πίνακες I-IV σχετικού παραρτήματος.

Πίνακας 1.7.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Διάθεση Εμπλουτισμού
Φύλο	$X^2=29.035$, $df=1$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$X^2=87.618$, $df=7$, $Sign.=.000$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$X^2=.742$, $df=2$, $Sign.=.689$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$X^2=12.535$, $df=2$, $Sign.=.001$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$X^2=54.154$, $df=3$, $Sign.=.000$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$X^2= 43.913$, $df=1$, $Sign.=.000$

Οι παραπάνω ενδείξεις αναγορεύουν το φύλο σε παράγοντα διαφοροποίησης, τουλάχιστον σε ότι αφορά τις απαντήσεις στο συγκεκριμένο ερώτημα ($X^2=29.035$, $df=1$, $Sign.=.000$). Τα κορίτσια εκδηλώνουν εντονότερα τη διάθεσή τους για εμπλουτισμό της πολιτικής τους ενημέρωσης.

Ερ. "Θα ήθελες να είσαι περισσότερο ενημερωμένος/η;"

Πίνακας 1.8.

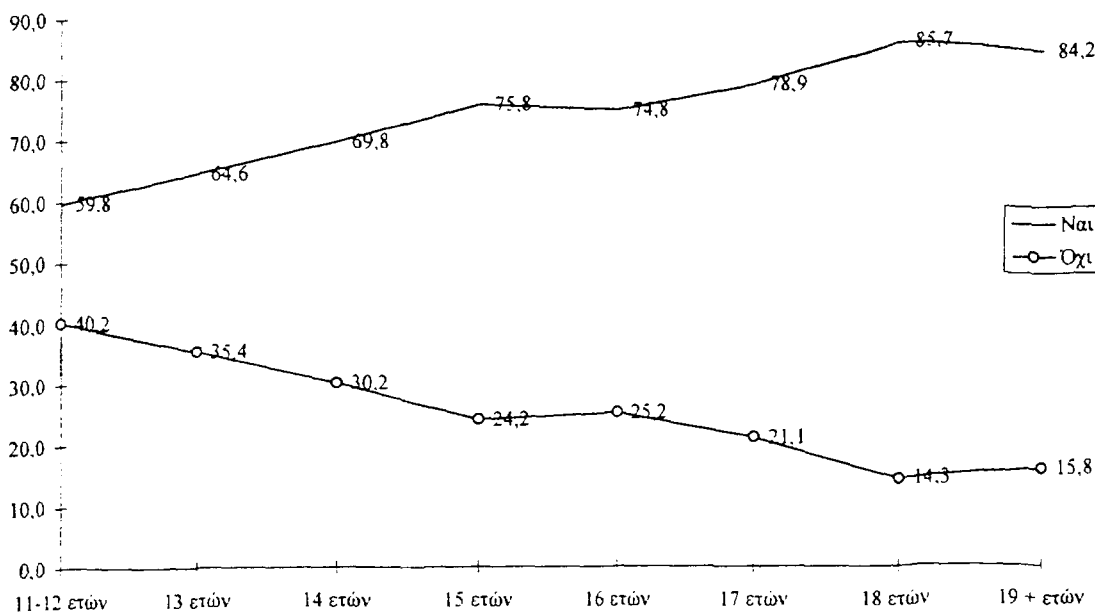
	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Ναι	71,7	79,3
Όχι	28,3	20,7

Το γεγονός αυτό έρχεται να αντισταθμίσει τις διαφορές που παρατηρήθηκαν ανάμεσα στα αγόρια και τα κορίτσια κατά την επεξεργασία της προηγούμενης μεταβλητής.

Η ηλικία, φαίνεται να διαφοροποιεί επίσης κατά τρόπο στατιστικά σημαντικό τις δηλώσεων των μαθητών/τριών σχετικά με τον εμπλουτισμό της πολιτικής τους ενημέρωσης ($X^2=87.618$, $df=7$, $Sign.=.000$). Τα δεδομένα του πίνακα και η γραφική παράσταση που ακολουθούν, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η διάθεση εμπλουτισμού της πολιτικής ενημέρωσης είναι ανάλογη της ηλικίας. Η κίνηση προς το άνω άκρο της κλίμακας των ηλικιών, συνοδεύεται από την αύξηση της διάθεσης για εμπλουτισμό της πολιτικής ενημέρωσης.

Πίνακας 1.9. / Γραφική Παράσταση 1.4.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Ναι	59,8	64,6	69,8	75,8	74,8	78,9	85,7	84,2
Όχι	40,2	35,4	30,2	24,2	25,2	21,1	14,3	15,8

Συστηματικές διαφορές εντοπίζονται επίσης, ελέγχοντας τη μεταβλητή που εξετάζεται (διάθεση εμπλουτισμού της πολιτικής ενημέρωσης) με τις μεταβλητές που αναφέρονται:

- στον τύπο της δειγματοληπτικής περιοχής, με τα υποκείμενα που εντάσσονται στις αγροτικές περιοχές να ενδιαφέρονται περισσότερο για τον εμπλουτισμό της πολιτικής τους ενημέρωσης από τους συμμαθητές/τριές τους των ημιαστικών και αστικών περιοχών. ($X^2=12.535$, $df=2$, $Sign.=.001$),
- στην εκπαιδευτική βαθμίδα ($X^2= 43.913$, $df=1$, $Sign.=.000$), με τους μαθητές και μαθήτριες των λυκείων να ενδιαφέρονται περισσότερο για τις δυνατότητες εμπλουτισμού της πολιτικής τους ενημέρωσης από τους/τις συμμαθητές/τριές τους που φοιτούν σε κάποιο από τα γυμνάσια του δείγματος⁸, αλλά και τους μαθητές των πολυκλαδικών λυκείων να διαφοροποιούνται εσωτερικά στην ομάδα των λυκείων ($X^2=54.154$, $df=3$, $Sign.=.000$).

Αντίθετα, το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας δεν φαίνεται να επηρεάζει τις δηλώσεις των υποκειμένων ($\chi^2=.742$, $df=2$, $Sign.=.689$)⁹.

1.2. Η ανίχνευση του πολιτικού ενδιαφέροντος.

Ερώτηση:

Πόσο ενδιαφέρεσαι για την πολιτική;

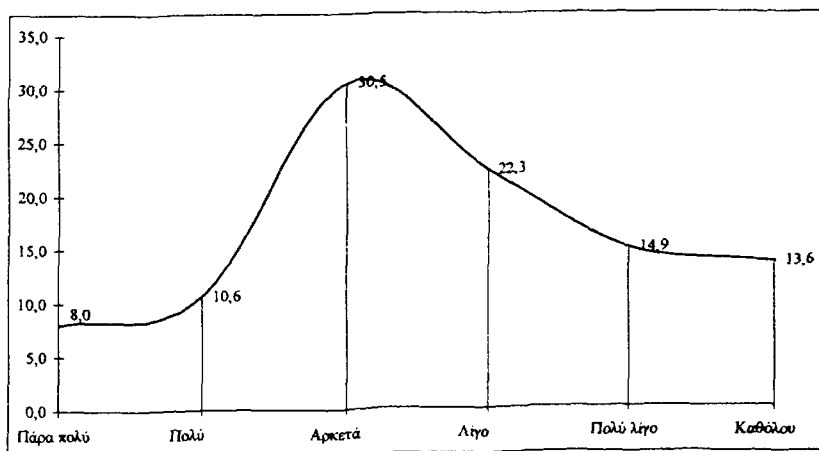
(Πάρα πολύ=1, Πολύ=2, Αρκετά=3, Λίγο=4, Πολύ λίγο=5, Καθόλου=6)

(n 45)

Η επόμενη ερώτηση είναι “άμεση”. Ο πίνακας και η γραφική παράσταση που ακολουθούν παρουσιάζουν την κατανομή των δηλώσεων στις προτεινόμενες επιλογές¹⁰.

Πίνακας 1.10. / Γραφική Παράσταση 1.5.

	Ποσοστά (%)
Πάρα πολύ	8,0
Πολύ	10,6
Αρκετά	30,5
Λίγο	22,3
Πολύ λίγο	14,9
Καθόλου	13,6

⁸ Πρβλ. ευρήματα ελέγχου ως προς τη μεταβλητή της ηλικίας.

⁹ Πρβλ. πίνακες V-VIII σχετικού παραρτήματος

¹⁰

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πάρα πολύ	1	307	8,0	8,0	8,0
Πολύ	2	403	10,5	10,6	18,6
Αρκετά	3	1165	30,5	30,5	49,1
Λίγο	4	853	22,3	22,3	71,5
Πολύ λίγο	5	569	14,9	14,9	86,4
Καθόλου	6	521	13,6	13,6	100,0
	0	5	,1	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

Και στην περίπτωση αυτή τα υποκείμενα είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν τιμές από την εξάβαθμη κλίμακα που συνόδευε το ερώτημα¹¹. Οι τοποθετήσεις των υποκειμένων κατανέμονται κατά τρόπο ο οποίος προσομοιάζει την κανονική κατανομή, με ελαφρά μετατόπιση του μέσου όρου προς την πλευρά των λιγότερο θετικών επιλογών (Mean=3.664, Std dev=1.426)¹².

Η εφαρμογή του στατιστικού ελέγχου ανεξαρτησίας, επιτρέπει την ανάδειξη όσων μεταβλητών επηρεάζουν την κατανομή των δηλώσεων των υποκειμένων στο συγκεκριμένο ερώτημα, διαφοροποιώντας κατά στατιστικά σημαντικό τρόπο τις πραγματικές από τις αναμενόμενες συχνότητες.

Η μεταβλητή του φύλου, στρεβλώνει την καμπύλη κατανομής κατά τρόπο ώστε τα αγόρια να παρουσιάζουν μεγαλύτερη πυκνότητα στην περιοχή των θετικών τιμών ($X^2=68.589$, $df=5$, $Sign=.000$).

¹¹ α: εύρος κλίμακας=1-6, πολικότητα 1 = πάρα πολύ, 6 = καθόλου.

¹² Ανάλογες παρατηρήσεις έγιναν και κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων με τους μαθητές/τριες:

M1: ... εντάξει ... μου αρέσει να κρίνω, να βλέπω τα διάφορα γεγονότα γιατί ζω σε κάποιο χώρο, οπότε ακόμη κι αν δε με απασχολεί άμεσα, θέλω να έχω κάποια γνώμη ... αλλά ...

(Μαθητής Α' Λυκείου σε Λύκειο του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Έξω από το σχολείο όλους μας ενδιαφέρει (η πολιτική). Μέσα στο σχολείο κοιτάμε να το παραμερίσουμε ...

Σ: Γιατί;

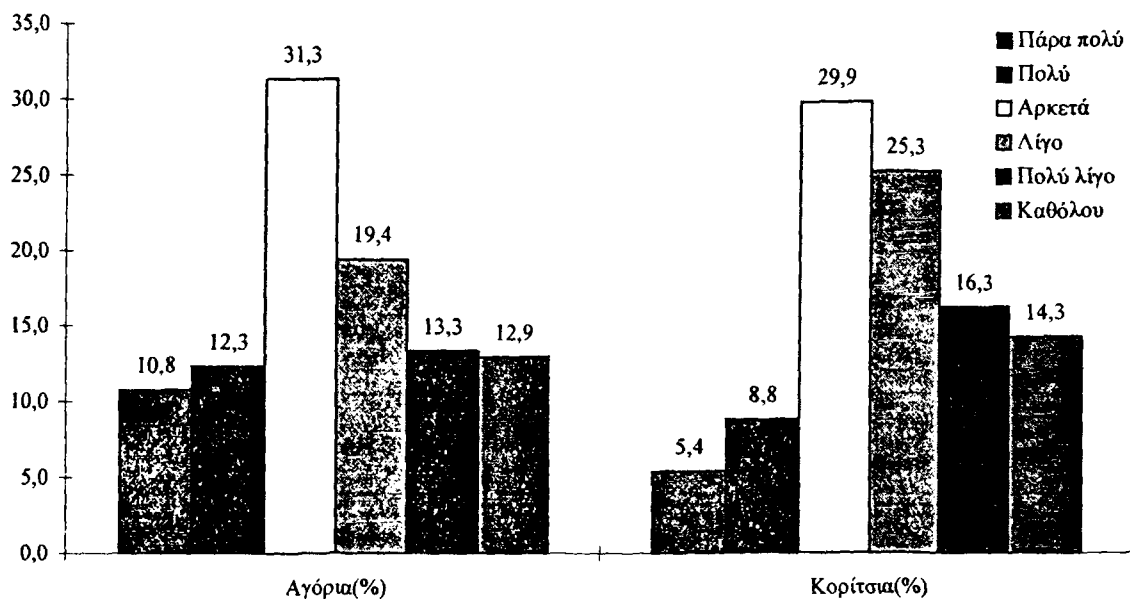
M2: Ίσως γιατί αν το αναφέρουμε ή ασχοληθούμε με αυτό να δημιουργήσουμε πρόβλημα στις σχέσεις μας ...

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

Πίνακας 1.11.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πάρα πολύ	10,8	5,4
Πολύ	12,3	8,8
Αρκετά	31,3	29,9
Λίγο	19,4	25,3
Πολύ λίγο	13,3	16,3
Καθόλου	12,9	14,3

Γραφική Παράσταση 1.6.

Η μεταβλητή της ηλικίας φαίνεται να επηρεάζει επίσης σημαντικά την κατανομή των δηλώσεων. Υψηλές τιμές πολιτικού ενδιαφέροντος συνδυάζονται με υψηλές τιμές στην κλίμακα των ηλικιακών ομάδων (οι μαθητές/τριες εκδηλώνουν υψηλότερες τιμές πολιτικού ενδιαφέροντος όσο εξελίσσονται ηλικιακά).

Πίνακας 1.12.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Πάρα πολύ	6,5	5,8	7,2	7,9	7,5	8,8	9,2	14,9
Πολύ	11,2	7,2	10,4	12,5	9,1	11,2	12,0	11,9
Αρκετά	18,7	21,5	25,5	27,5	32,9	34,3	36,7	34,7
Λίγο	29	25,2	27,6	22,6	20,8	20,9	19,5	17,8
Πολύ λίγο	15,9	18,5	13,5	16,6	14,8	13,5	14,5	12,9
Καθόλου	18,7	21,8	15,8	12,8	14,8	11,3	8	7,9

Η σχολική μονάδα φοίτησης, όπως και ο τύπος του λυκείου φοίτησης, ($X^2=406.84$, $df=210$, $Sign=.000$ & $X^2=141.700$, $df=15$, $Sign=.000$ αντίστοιχα), διαφοροποιούν κατά στατιστικά σημαντικό τρόπο τις πραγματικές από τις αναμενόμενες συχνότητες, με τους μαθητές/τριες των γενικών λυκείων να δηλώνουν ότι ενδιαφέρονται περισσότερο για την πολιτική. Το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας, εμφανίζεται να ακολουθεί την παραπάνω διαπίστωση, διαφοροποιώντας τις δηλώσεις των μελών της ευνοημένης ομάδας κατά τρόπο ώστε τα υποκείμενα που ανήκουν σε αυτή να σημειώνουν υψηλότερες τιμές πολιτικού ενδιαφέροντος ($X^2=67.421$, $df=10$, $Sign=.000$).

Αντίθετα, καμιά στατιστικά σημαντική διαφορά δεν εντοπίστηκε στη διασταύρωση της συγκεκριμένης μεταβλητής με τις μεταβλητές που προσδιορίζουν τη δειγματοληπτική περιοχή άντλησης εμπειρικών δεδομένων και τον τον τύπο των δειγματοληπτικών περιοχών. Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται αναλυτικά τα δεδομένα των παραπάνω ελέγχων.¹³

Πίνακας 1.13.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Ανίχνευση Πολιτικού Ενδιαφέροντος
Φύλο	$X^2=68.589$, $df=5$, $Sign=.000$
Ηλικία	$X^2=118.127$, $df=35$, $Sign=.000$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$X^2=67.421$, $df=10$, $Sign=.000$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$X^2=14.905$, $df=10$, $Sign=.135$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$X^2=141.700$, $df=15$, $Sign=.000$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$X^2=72.539$, $df=5$, $Sign=.000$

¹³ Πρβλ. και πίνακες IX-XII σχετικού παραρτήματος

1.2.1. Συχνότητα ανάγνωσης της πολιτικής αρθρογραφίας των εφημερίδων.

Ερώτηση:

Διαβάζεις τα πολιτικά άρθρα στις εφημερίδες;

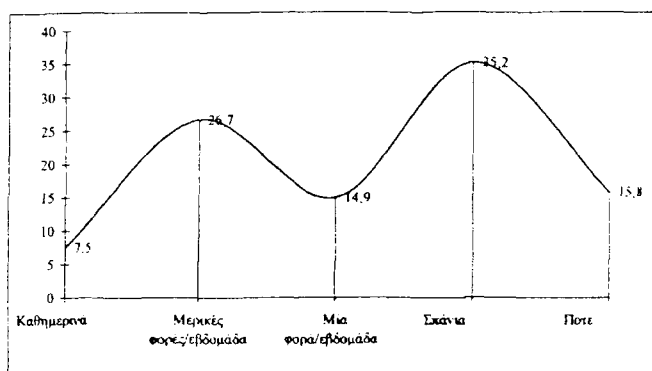
□ (Πολύ συχνά=1, Συχνά=2, Μερικές φορές=3, Σπάνια=4, Ποτέ=5)

(v 48)

Η συγκεκριμένη ερώτηση, επιχειρεί να ανιχνεύσει έμμεσα το πολιτικό ενδιαφέρον των υποκειμένων. Η ανάγνωση της πολιτικής αρθρογραφίας είναι ένας από τους κλασικούς δείκτες ανίχνευσης του πολιτικού ενδιαφέροντος και συναντάται σε όλες σχεδόν τις πολιτολογικές έρευνες¹⁴. Η κατανομή των δηλώσεων των υποκειμένων στη συγκεκριμένη ερώτηση παρουσιάζεται στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν¹⁵.

Πίνακας 1.14./Γραφική Παράσταση 1.7.

	Ποσοστά (%)
Καθημερινά	7,5
Μερικές φορές/εβδομάδα	26,7
Μία φορά/εβδομάδα	14,9
Σπάνια	35,2
Ποτέ	15,8

¹⁴ Βλ. ενδεικτικά Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, Πολιτική Συμπεριφορά, τ. 69Α, 1988 και Πολιτική Κουλτούρα: Συγκριτικά Στοιχεία και Κριτικές Θεωρήσεις, τ. 75Α, 1990, F. Bonnal, D. Boy, K. Curtis, N. Dehan, A. Percheron, Subileau, Éléments de structuration du champ politique par les enfants, Workshop sur la Socialisation Politique, Mannheim 12-18 avril 1973, A. Percheron, Les processus de socialisation politique: Essai de définition, Workshop sur la Socialisation Politique, Mannheim 12-18 avril 1973, Π. Τερλεξής, Πολιτειομετρία: Θεωρία και Πράξη, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1977.

¹⁵

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Καθημερινά	1	285	7,5	7,5	7,5
Μερικές φορές/εβδομάδα	2	1019	26,7	26,7	34,2
Μία φορά/εβδομάδα	3	567	14,8	14,9	49,1
Σπάνια	4	1342	35,1	35,2	84,2
Ποτέ	5	601	15,7	15,8	100,0
	0	9	,2	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

Από τη μελέτη του πίνακα και της γραφικής παράστασης, προκύπτει η όχι και τόσο θερμή σχέση των υποκειμένων του δείγματος με την πολιτική αθρογραφία. Το 51% των μαθητών/τριών ασχολείται με την πολιτική αθρογραφία “σπάνια” ή “ποτέ” (35.2% και 15.8% αντίστοιχα), ενώ μόνο ένα ποσοστό 7.5% παρακολουθεί τις πολιτικές εξελίξεις, διαβάζοντας την πολιτική αθρογραφία κάποιας ή κάποιων εφημερίδων. Η χρήση του στατιστικού δείκτη X^2 στους ελέγχους ανεξαρτησίας εξαρτημένης - ανεξάρτητων μεταβλητών, έδωσε τα παρακάτω αποτελέσματα.

Πίνακας 1.15.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Ανάγνωση άρθρων πολιτικού περιεχομένου
Φύλο	$X^2=167.977$, $df=4$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$X^2=57.631$, $df=28$, $Sign.=.000$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$X^2=37.265$, $df=8$, $Sign.=.000$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$X^2=25.283$, $df=8$, $Sign.=.001$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$X^2=58.643$, $df=12$, $Sign.=.000$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$X^2= 28.485$, $df=4$, $Sign.=.000$

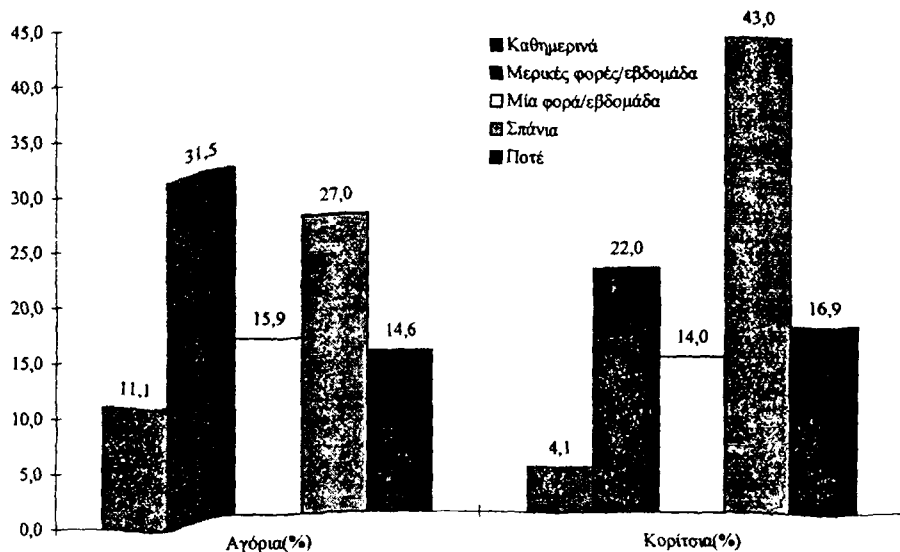
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της επεξεργασίας, στατιστικά σημαντικές διαφορές παρατηρήθηκαν στις διασταυρώσεις της μεταβλητής που εξετάζεται με τις μεταβλητές που προσδιορίζουν:

- το φύλο, με τα αγόρια για μια ακόμη φορά να δηλώνουν ότι ενδιαφέρονται και ενημερώνονται συστηματικότερα από τα κορίτσια, διαβάζοντας την πολιτική αθρογραφία των εφημερίδων ($X^2=167.977$, $df=4$, $Sign.=.000$),

Πίνακας 1.16.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Καθημερινά	11,1	4,1
Μερικές φορές/εβδομάδα	31,5	22,0
Μία φορά/εβδομάδα	15,9	14,0
Σπάνια	27,0	43,0
Ποτέ	14,6	16,9

Γραφική Παράσταση 1.8.

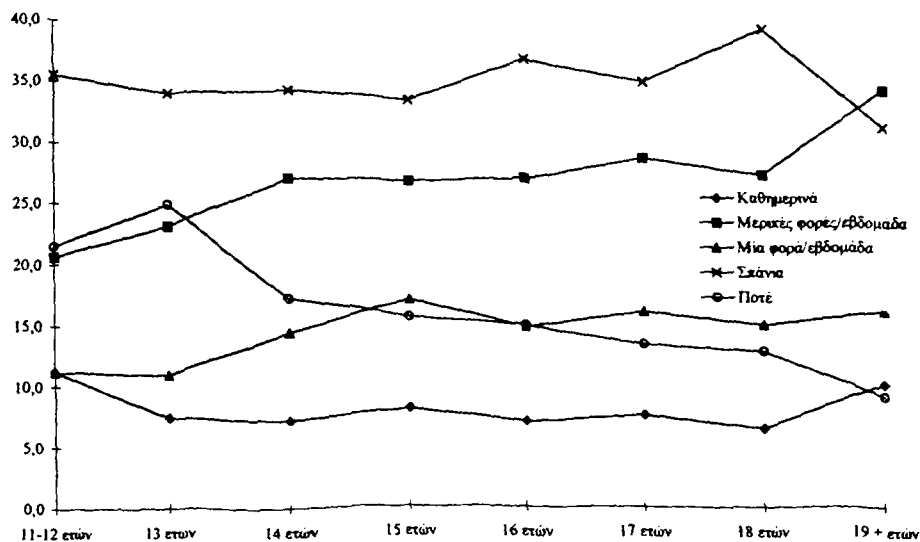

- την ηλικία, με τις μεγαλύτερες ηλικίες να είναι πιο κοντά στις τιμές συχνότερης ανάγνωσης της πολιτικής αθρογραφίας ($\chi^2=57.631$, $df=28$, $Sign=.000$),

Πίνακας 1.17.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19+ ετών
Καθημερινά	11,2	7,4	7,2	8,0	7,0	7,5	6,4	10,0
Μερικές φορές/εβδομάδα	20,6	23,0	27,0	26,5	26,8	28,5	27,1	34,0
Μία φορά/εβδομάδα	11,2	10,9	14,4	16,9	14,8	16,0	14,9	16,0
Σπάνια	35,5	33,9	34,2	33,1	36,5	34,7	39,0	31,0
Ποτέ	21,5	24,8	17,2	15,5	14,9	13,3	12,7	9,0

Γραφική Παράσταση 1.9.

- τον *τύπο του λυκείου*, με τους μαθητές/τριες των γενικών λυκείων να δηλώνουν ότι είναι συστηματικότεροι/ες αναγνώστες/τριες από τους/τις υπόλοιπους συμμαθητές/τριές τους ($X^2=58.643$, $df=12$, $Sign=.000$)
- την *εκπαιδευτική βαθμίδα*, με τους μαθητές των λυκείων να κυριαρχούν στις υψηλές τιμές αναγνωσιμότητας των πολιτικών άρθρων, ($X^2= 28.485$, $df=4$, $Sign.=.000$)
- τον *τύπο της δειγματοληπτικής περιοχής*, με τις αστικές περιοχές να διαφοροποιούνται κατά τρόπο στατιστικά σημαντικό από τις ημιαστικές και περισσότερο από τις αγροτικές περιοχές, σε ότι αφορά τις θετικές τιμές συστηματικής αναγνωσιμότητας ($X^2=25.283$, $df=8$, $Sign=.001$), και
- το *κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας* με τους γόνους των ευνοημένων ομάδων να δηλώνουν τακτικότεροι αναγνώστες από ότι τα μέλη άλλων κοινωνικοοικονομικών ομάδων ($X^2=37.265$, $df=8$, $Sign=.000$).

Στους πίνακες του σχετικού παραρτήματος¹⁶ παρουσιάζονται αναλυτικά τα δεδομένα των παραπάνω ελέγχων.

1.2.2. Συχνότητα ανάγνωσης περιοδικών πολιτικού περιεχομένου.

Ερώτηση:

Διαβάζεις περιοδικά πολιτικού περιεχομένου;

(Πολύ συχνά=1, Συχνά=2, Μερικές φορές=3, Σπάνια=4, Ποτέ=5)

(v 49)

Ένας ακόμη συνήθης δείκτης ανίχνευσης του πολιτικού ενδιαφέροντος είναι η ανάγνωση περιοδικών πολιτικού περιεχομένου¹⁷. Στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν παρουσιάζεται η κατανομή των δηλώσεων¹⁸. Η περίπτωση δε διαφοροποιείται ποιοτικά από αυτή που παρουσιάστηκε στην ανάλυση της προηγούμενης μεταβλητής.

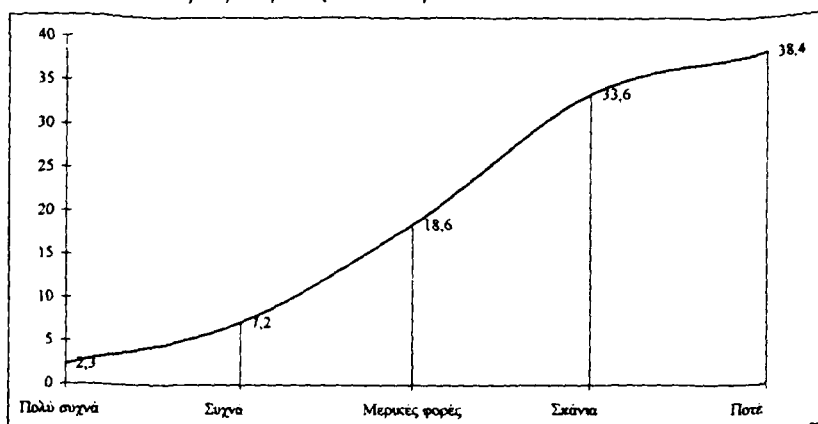
¹⁶ Πρβλ. πίνακες XIII-XVI

¹⁷ Βλ. υποσημείωση 14.

¹⁸

Πίνακας 1.18. / Γραφική Παράσταση 1.10.

	Ποσοστά (%)
Πολύ συχνά	2,3
Συχνά	7,2
Μερικές φορές	18,6
Σπάνια	33,6
Ποτέ	38,4

Στη συγκεκριμένη περίπτωση το ποσοστό των μαθητών και μαθητριών που δεν ασχολείται με την ανάγνωση περιοδικών πολιτικού χαρακτήρα ή περιεχομένου ανέρχεται στο 72%, (33.6% διαβάζει “σπάνια” και 38.4% “ποτέ”), ενώ μόλις το 2.3% διαβάζει “πολύ συχνά” τα συγκεκριμένα περιοδικά. Η υπερσυγκέντρωση των δηλώσεων στην περιοχή των “ελαχίστων” τιμών ήταν αναμενόμενη, μετά τα δεδομένα που προέκυψαν από την επεξεργασία της προηγούμενης μεταβλητής και τη δεδομένη μικρή αναγνωσιμότητα του περιοδικού τύπου σε σύγκριση με αυτή του ημερήσιου.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές εντοπίζονται όταν η συγκεκριμένη μεταβλητή συσχετίζεται με μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών, όπως είναι

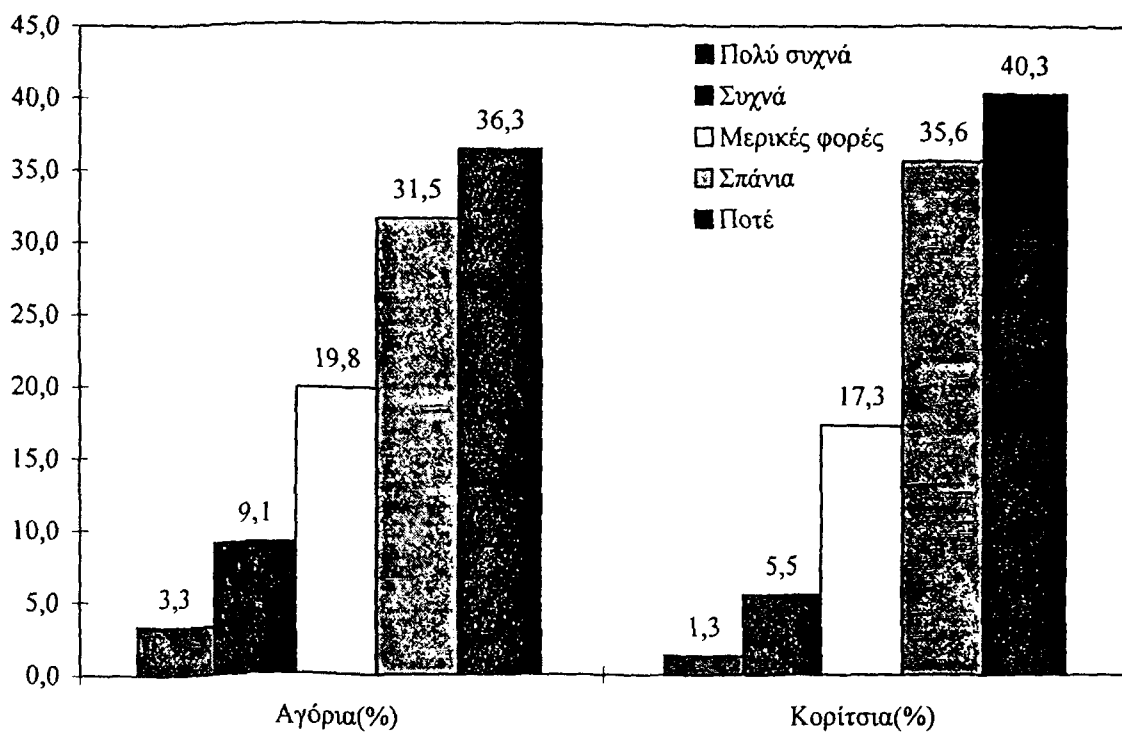
- το φύλο ($\chi^2=45.143$, $df=4$, $Sign=.000$),

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πολύ συχνά	1	87	2,3	2,3	2,3
Συχνά	2	277	7,2	7,2	9,5
Μερικές φορές	3	709	18,5	18,6	28,1
Σπάνια	4	1282	33,5	33,6	61,6
Ποτέ	5	1466	38,3	38,4	100,0
	0	2	,1	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

Πίνακας 1.19.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πολύ συχνά	3,3	1,3
Συχνά	9,1	5,5
Μερικές φορές	19,8	17,3
Σπάνια	31,5	35,6
Ποτέ	36,3	40,3

Γραφική Παράσταση 1.11.

με τα αγόρια συστηματικότερους αναγνώστες περιοδικών πολιτικού χαρακτήρα,

- η ηλικία ($\chi^2=75.770$, $df=28$, $Sign=.000$),

Πίνακας 1.20.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Πολύ συχνά	4,7	2,8	1,2	3,2	1,6	2,4	1,4	5,9
Συχνά	6,5	5,3	4,6	8,5	6,2	7,2	9,8	15,8
Μερικές φορές	15,0	14,7	21,8	17,4	15,6	20,9	21,7	16,8
Σπάνια	30,8	31,3	34,6	34,0	36,2	31,5	34,5	32,7
Ποτέ	43,0	45,9	37,8	37,0	40,3	37,9	32,5	28,7

με τις μεγαλύτερες ηλικίες να κινούνται στην περιοχή των υψηλών τιμών αναγνωσιμότητας και

- το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας ($X^2=29.583$, $df=8$, $Sign=.000$), με τις ευνοημένες ομάδες να παρουσιάζουν υψηλότερη συχνότητα ανάγνωσης περιοδικών πολιτικού περιεχομένου.

Δεν διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές κατά τη στάθμιση της μεταβλητής με τις μεταβλητές που περιγράφουν τον τύπο της δειγματοληπτικής περιοχής ($X^2=8.903$, $df=8$, $Sign=.350$), τον τύπο του λυκείου ($X^2=13.462$, $df=12$, $Sign=.336$) και την εκπαιδευτική βαθμίδα ($X^2=3.741$, $df=4$, $Sign=.442$).

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν αναλυτικά τα αποτελέσματα των ελέγχων¹⁹.

Πίνακας 1.21

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Ανάγνωση Περιοδικών Πολιτικού Περιεχομένου
Φύλο	$X^2=45.143$, $df=4$, $Sign=.000$
Ηλικία	$X^2=75.770$, $df=28$, $Sign=.000$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$X^2=29.583$, $df=8$, $Sign=.000$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$X^2=8.903$, $df=8$, $Sign=.350$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$X^2=13.462$, $df=12$, $Sign=.336$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$X^2=3.741$, $df=4$, $Sign=.442$

1.2.3. Συχνότητα παρακολούθησης πολιτικών συζητήσεων στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο.

Ερώτηση:

Παρακολουθείς πολιτικές συζητήσεις στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο;

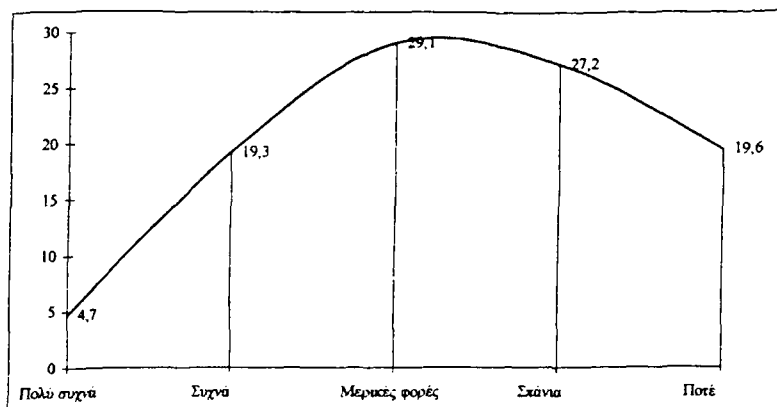
(Πολύ συχνά=1, Συχνά=2, Μερικές φορές=3, Σπάνια=4, Ποτέ=5)
(ν50)

¹⁹ Πρβλ. και πίνακες XVII-XX

Η παρακολούθηση πολιτικών συζητήσεων στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο είναι επίσης δείκτης πολιτικού ενδιαφέροντος. Ο παρακάτω πίνακας απεικονίζει τη σχέση των μαθητών/τριών με αυτό τον τρόπο ενημέρωσης²⁰.

Πίνακας 1.22. / Γραφική παράσταση 1.12.

	Ποσοστά (%)
Πολύ συχνά	4,7
Συχνά	19,3
Μερικές φορές	29,1
Σπάνια	27,2
Ποτέ	19,6

Οι ενδείξεις από το επεξεργασμένο εμπειρικό υλικό δημιουργούν τις προϋποθέσεις ανατροπής της μέχρι τώρα κατασκευής. Περισσότεροι/ες μαθητές και μαθήτριες παρακολουθούν "πολύ συχνά", "συχνά" ή "μερικές φορές" εκπομπές πολιτικού περιεχομένου²¹ (4,7%, 19,3% και 29,1% αντίστοιχα) ενώ μειωμένα παρουσιάζονται τα ποσοστά όσων παρακολουθούν "σπάνια" ή "ποτέ" αυτές τις εκπομπές (27,2% και 19,6% αντίστοιχα).

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πολύ συχνά	1	180	4,7	4,7	4,7
Συχνά	2	738	19,3	19,3	24,0
Μερικές φορές	3	1112	29,1	29,1	53,1
Σπάνια	4	1040	27,2	27,2	80,4
Ποτέ	5	750	19,6	19,6	100,0
	0	3	,1	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

²¹ Εδώ ο όρος "εκπομπή πολιτικού περιεχομένου" αναφέρεται με την αναλυτική του σημασία και προσδιορίζει έκδηλα πολιτικές εμπομπές (εκπομπές διαλόγου, ανασκοπήσεις κ.λ.π.). Η υπόθεση ότι και άλλες εκπομπές είναι πολιτικές είναι ενδιαφέρουσα, αλλά εδώ, και περισσότερο για τα υποκείμενα, δε λαμβάνεται υπόψη, όπως άλλωστε τα ίδια σχολίασαν κατά τη διάρκεια των συντεύξεων.

Διαφοροποιημένες παρουσιάζονται και οι σταθμίσεις της μεταβλητής ως προς ορισμένες από τις ανεξάρτητες.

Πίνακας 1.23.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Παρακολούθηση πολιτικών συζητήσεων στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο
Φύλο	$X^2=93.355$, $df=4$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$X^2=159.279$, $df=28$, $Sign.=.000$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$X^2=53.486$, $df=8$, $Sign.=.000$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$X^2=21.794$, $df=8$, $Sign.=.005$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$X^2=148.060$, $df=12$, $Sign.=.000$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$X^2=83.598$, $df=4$, $Sign.=.000$

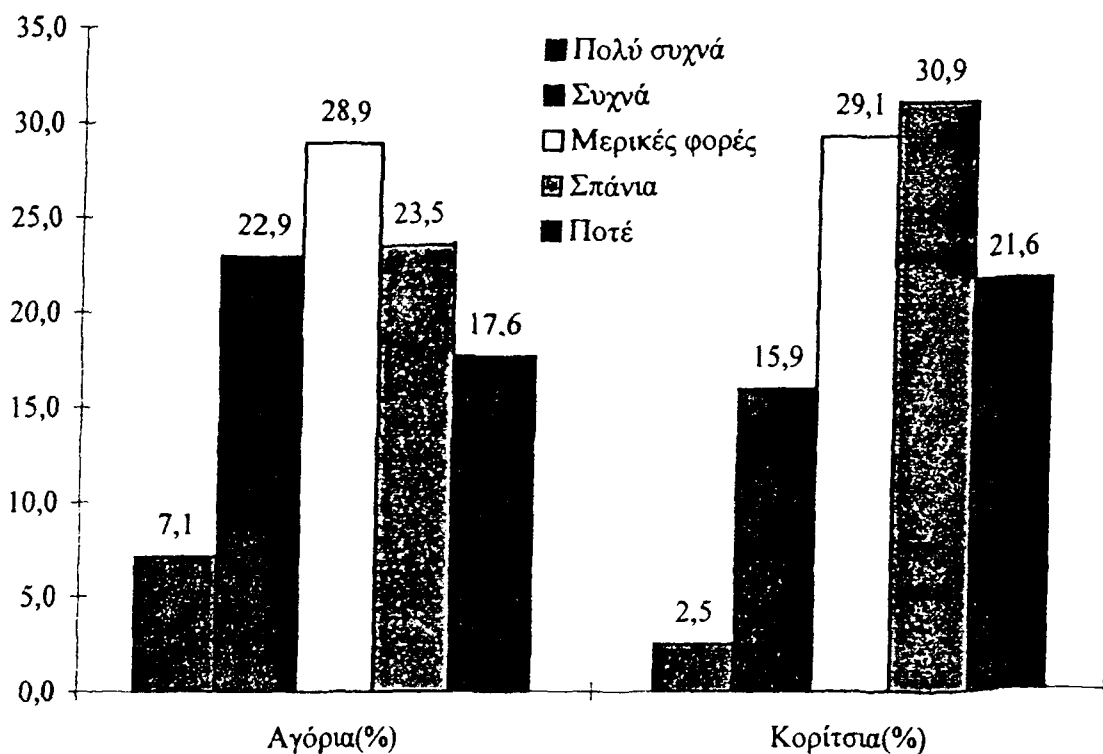
Στη συγκεκριμένη περίπτωση ανιχνεύθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά αναμενόμενων τιμών από τις παρατηρηθείσες στη διασταύρωση της εξαρτημένης μεταβλητής με το φύλο ($X^2=93.355$, $df=4$, $Sign.=.000$), την ηλικία ($X^2=159.279$, $df=28$, $Sign.=.000$) και το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας ($X^2=53.486$, $df=8$, $Sign.=.000$), συμπληρώνοντας τις παρατηρήσεις της ανάλυσης που προηγήθηκε για τον τρόπο με τον οποίο οι τελευταίες επιδρούν στην εξαρτημένη, αλλά και τις συστηματικές διαφορές που εντοπίστηκαν στις σχέσεις της τελευταίας, με τις μεταβλητές που αναφέρονται στον τύπο της δειγματοληπτικής περιοχής ($X^2=21.794$, $df=8$, $Sign.=.005$), τον τύπο του λυκείου ($X^2=148.060$, $df=12$, $Sign.=.000$) και την εκπαιδευτική βαθμίδα ($X^2=83.598$, $df=4$, $Sign.=.000$). Από τα παραπάνω προκύπτει ότι τα αγόρια των μεγαλύτερων τάξεων του γενικού λυκείου, που προέρχονται από ευνοημένες ως προς το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο οικογένειες και δραστηριοποιούνται σε αστικές περιοχές έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να εντοπισθούν σε περιοχές της κατανομής που αντιστοιχούν σε υψηλά ποσοστά θέασης ή ακρόασης πολιτικών συζητήσεων στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο.

Στους πίνακες και τις γραφικές παραστάσεις που ακολουθούν παρουσιάζονται επεξεργασμένα μια σειρά από τα ευρήματα των σχετικών ελέγχων²².

Πίνακας 1.24.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πολύ συχνά	7,1	2,5
Συχνά	22,9	15,9
Μερικές φορές	28,9	29,1
Σπάνια	23,5	30,9
Ποτέ	17,6	21,6

Γραφική Παράσταση 1.13.

Πίνακας 1.24.

	Ηλικία ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Πολύ συχνά	5.6	4.1	2.3	5.5	3.0	5.5	6.0	12.9
Συχνά	10.3	11.8	17.4	18.9	19.3	22.4	23.7	22.8
Μερικές φορές	27.1	21.9	27.8	28.9	29.4	31.3	32.1	31.7
Σπάνια	25.2	28.8	27.6	28.7	27.9	26.8	26.1	19.8
Ποτέ	31.8	33.4	24.8	18.1	20.3	14.1	12.0	12.9

²² Πρβλ. επίσης και πίνακες XXI-XXIV στο σχετικό παράρτημα.

1.2.4. Συχνότητα παρακολούθησης ειδήσεων στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο.

Ερώτηση:

Παρακολουθείς τις ειδήσεις στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο;

(Πολύ συχνά=1, Συχνά=2, Μερικές φορές=3, Σπάνια=4, Ποτέ=5)

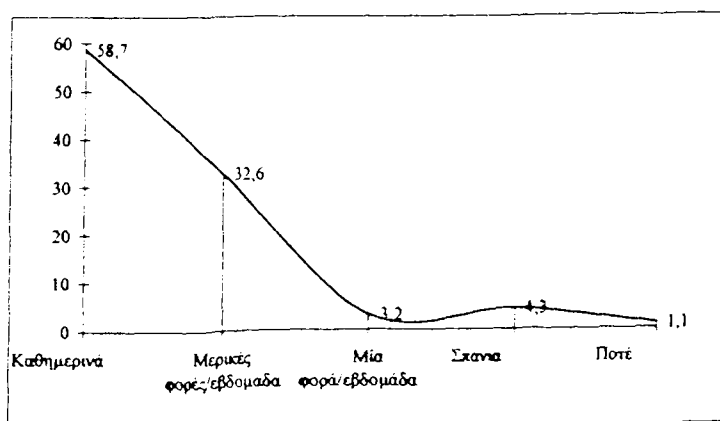
(v51)

Οι ειδήσεις στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο είναι μια πιο "ήπια" μορφή πολιτικής ενημέρωσης. Αν/όταν η πολιτική επικαιρότητα είναι αυτή που κυριαρχεί στα δελτία ειδήσεων η ενημέρωση του υποκειμένου εμπλουτίζεται σε πολιτική πληροφορία.

Η κατανομή των δηλώσεων των μαθητών/τριών του δείγματος στη συγκεκριμένη ερώτηση, παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί και τη γραφική παράσταση που τον συνοδεύει²³.

Πίνακας 1.25. / Γραφική Παράσταση 1.14.

	Ποσοστά (%)
Καθημερινά	58.7
Μερικές φορές/εβδομάδα	32.6
Μία φορά/εβδομάδα	3.2
Σπάνια	4.3
Ποτέ	1.1

Ακόμη και μια πρόχειρη εξέταση της γραφικής παράστασης οδηγεί την παρατήρηση ότι τα ποσοστά συγκεντρώνονται στις περιοχές που αντιστοιχούν

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Καθημερινά	1	2226	58.2	58.7	58.7
Μερικές φορές/εβδομάδα	2	1237	32.4	32.6	91.4
Μία φορά/εβδομάδα	3	123	3.2	3.2	94.6
Σπάνια	4	163	4.3	4.3	98.9
Ποτέ	5	41	1.1	1.1	100.0
	0	33	.9	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

στις “υψηλές” τιμές πολιτικού ενδιαφέροντος. Η καμπύλη κατανομής παρουσιάζει έντονη μετατόπιση προς την κορυφή του συστήματος αξόνων, ενώ το θετικό της άκρο παρουσιάζει μια ενδιαφέρουσα όσο και πρωτότυπη τιμή τηλεθέασης/ακροαματικότητας. Όπως προκύπτει από τα δεδομένα του σχετικού πίνακα το 58.7% των υποκειμένων παρακολουθεί “καθημερινά” τις ειδήσεις από την τηλεόραση ή το ραδιόφωνο, ενώ το 32.6% “μερικές φορές της εβδομάδα”. Μόνο το 4.3% δηλώνει ότι παρακολουθεί τις συγκεκριμένες εκπομπές “σπάνια”, ενώ το ποσοστό των υποκειμένων που δηλώνουν ότι δεν τις παρακολουθούν “ποτέ” βυθίζεται στο 1.1%.

Είναι βέβαια αναμενόμενο να διατυπώσει κανείς τις αντιρρήσεις του για τη γενίκευση των μετρήσεων στο σύνολο των υποκειμένων του δείγματος. Εξετάστηκαν λοιπόν οι πιθανές διαφοροποιήσεις, τουλάχιστον ως προς ορισμένες από τις ανεξάρτητες μεταβλητές, με την εφαρμογή του χ^2 .

Πίνακας 1.26.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Παρακολούθηση ειδήσεων στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο
Φύλο	$\chi^2=77.752$, $df=4$, $Sign.=.000$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$\chi^2=13.902$, $df=8$, $Sign.=.084$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$\chi^2=23.100$, $df=8$, $Sign.=.003$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$\chi^2=15.614$, $df=12$, $Sign.=.209$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$\chi^2=.209$, $df=4$, $Sign.=.055$

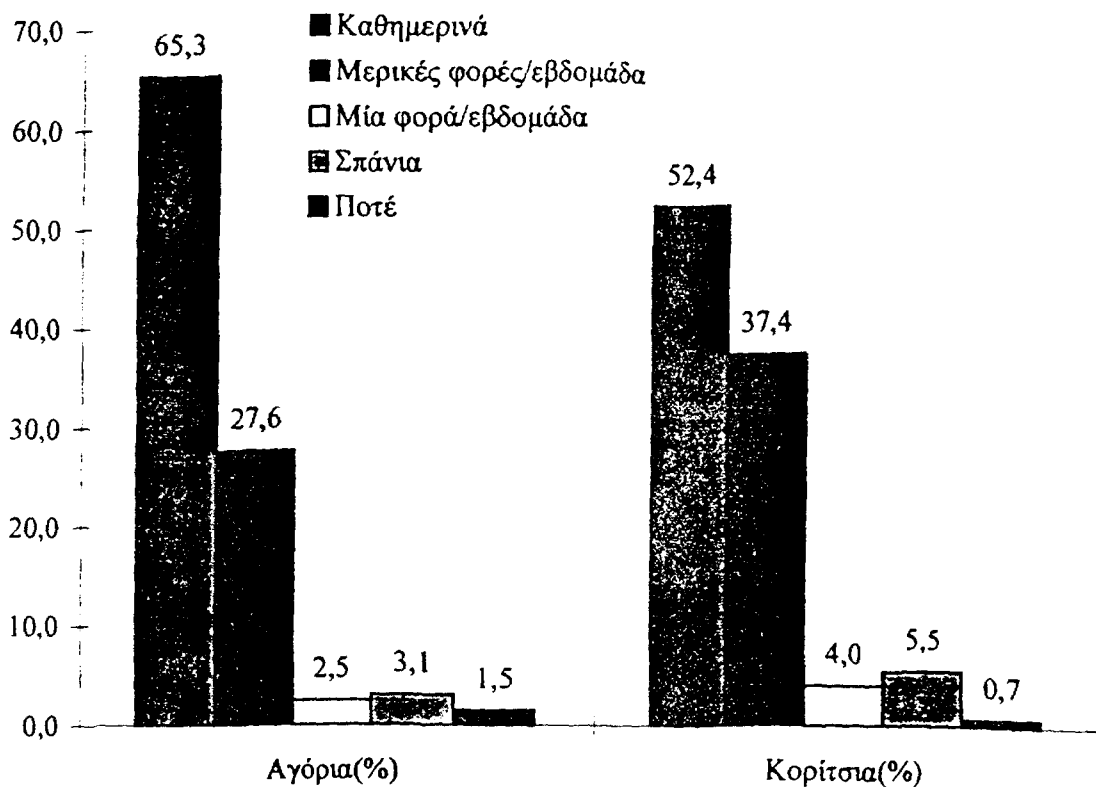
Στατιστικά σημαντικές διαφορές ανιχνεύθηκαν στις διασταυρώσεις της μεταβλητής v_{51} με το φύλο ($\chi^2=77.752$, $df=4$, $Sign.=.000$), δίνοντας στα αγόρια για μια ακόμη φορά το προβάδισμα έναντι των κοριτσιών, τον τύπο της δειγματοληπτικής περιοχής ($\chi^2=23.100$, $df=8$, $Sign.=.003$) και τη σχολική τους επίδοση. Αντίθετα, το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας, ο τύπος του λυκείου, ακόμη και η εκπαιδευτική βαθμίδα φοίτησης των υποκειμένων, δεν φαίνεται να παίζουν κάποιο ρόλο στη διαμόρφωση της κατανομής.

Οι πίνακες και οι γραφικές παραστάσεις που ακολουθούν παρουσιάζουν αναλυτικότερα τις παραπάνω παρατηρήσεις²⁴.

Πίνακας 1.27

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Καθημερινά	65,3	52,4
Μερικές φορές/εβδομάδα	27,6	37,4
Μία φορά/εβδομάδα	2,5	4,0
Σπάνια	3,1	5,5
Ποτέ	1,5	0,7

Γραφική Παράσταση 1.15.

Πίνακας 1.28.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Καθημερινά	53.3	57.4	58.4	58.9	57.8	58.9	62.3	58.6
Μερικές φορές/εβδομάδα	33.3	32.6	31.1	33.3	34.7	33.8	28.6	33.3
Μία φορά εβδομάδα	3.8	3.2	4.0	3.4	2.3	3.2	3.9	2.0
Σπάνια	7.6	5.1	4.4	3.6	4.6	3.4	4.3	4.0
Ποτέ	1.9	1.6	2.1	0.8	0.6	0.7	1.0	2.0

²⁴ Πρβλ. και πίνακες XXV-XXVIII

1.3. Η πολιτική γνώση των μαθητών/τριών.

Ο δείκτης πολιτικής ευαισθητοποίησης²⁵ εμπλουτίζεται στη συνέχεια με τα δεδομένα που προκύπτουν από την ανάλυση των μεταβλητών ανίχνευσης της πολιτικής γνώσης. Με τη βοήθεια ειδικών ερωτημάτων ανιχνεύεται το στίγμα κάθε υποκειμένου στο συγκεκριμένο πεδίο, οι δε συντεταγμένες της θέσης του προσδιορίζονται από ερωτήματα σχετικά με τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων, αλλά και “γενικότερα” ερωτήματα.

Τα ερωτήματα που αναφέρονται στο σχολικό περιβάλλον και τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων, ανιχνεύουν τη γνώση των υποκειμένων ως προς τη σύνθεση του εκλογικού σώματος για την ανάδειξη εκπροσώπων στα μαθητικά συμβούλια, καθώς επίσης και τη γνώση του Κανονισμού Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων.

Το ερώτημα σχετικά με τον όρο “συνδικαλισμός” επιχειρεί την προσέγγιση της ευρύτερης πολιτικής γνώσης των μαθητών και μαθητριών του δείγματος.

1.3.1 Ανίχνευση (πολιτικής) γνώσης γύρω από σχολικά ζητήματα.

1.3.1.1 Η σύνθεση του εκλογικού σώματος για την ανάδειξη των εκπροσώπων στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.

²⁵ Υπενθυμίζουμε ότι ο βαθμός πολιτικής ευαισθητοποίησης προκύπτει ως συνισταμένη των δεικτών

1. πολιτικού ενδιαφέροντος (με πεδία την πολιτική ενημέρωση και την πολιτική γνώση)
2. πολιτικής συμμετοχής και
3. πολιτικής επικοινωνίας

Ερώτηση:

Ποιοί εκλέγουν τα μέλη του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου στο σχολείο σου;
(Να σημειώσεις μόνο ένα τετραγωνάκι)

Οι μαθητές του σχολείου και ο σύλλογος των καθηγητών

Οι μαθητές του σχολείου αλλά στην απόφασή τους πρέπει να συμφωνήσουν ο διευθυντής του σχολείου και ο σύλλογος των καθηγητών

Όλοι οι μαθητές του σχολείου

Μόνο τα μέλη των 5μελών μαθητικών συμβουλίων

Οι πρόεδροι των 5μελών μαθητικών συμβουλίων

Δεν ξέρω

(v17)

Οι απαντήσεις των μαθητών/τριών του δείγματος στο συγκεκριμένο ερώτημα²⁶, προσδιορίζουν τον βαθμό (πολιτικής) ενημέρωσης σε σχολικά (πολιτικά) θέματα. Η γνώση της σύνθεσης του εκλογικού σώματος, το οποίο κάθε φορά αναδεικνύει το 15μελές μαθητικό συμβούλιο των μαθητών του σχολείου, είναι παράμετρος πολιτικής γνώσης και συναρτάται με τον βαθμό πολιτικής ενημέρωσης.

Πίνακας 1.29.

	Ποσοστά (%)
Μαθητές & Καθηγητές	2,2
Μαθητές - Καθηγητές & Διευθυντής	1,8
Μαθητές	92,0
5/μελή Μ.Σ.	1,1
Πρόεδροι 5/μελών Μ.Σ.	0,4
Δεν ξέρω	2,5

Από τα δεδομένα του παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών και μαθητριών του δείγματος γνωρίζουν τη σύνθεση

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Μαθητές & Καθηγητές	1	84	2.2	2.2	2.2
Μαθητές - Καθηγητές	2	68	1.8	1.8	4.0
Μαθητές	3	3513	91.9	92.0	95.9
5/μελές Μ.Σ.	4	43	1.1	1.1	97.1
πρόεδρος 5 μελούς Μ.Σ	5	16	.4	.4	97.5
Δεν ξέρω	6	96	2.5	2.5	100.0
	0	3	.1	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

του εκλογικού σώματος. Μόνο ένα μικρό ποσοστό 2.5%, το οποίο μετά από στατιστικό έλεγχο αποδείχθηκε ότι ουσιαστικά αφορά τους τις μαθητές/τριες της Α΄ και Β΄ Γυμνασίου²⁷, δήλωσε ότι δε γνωρίζει τη σύνθεση του συγκεκριμένου εκλογικού σώματος.

Ο έλεγχος ανεξαρτησίας εντόπισε στατιστικά σημαντικές διαφορές στην κατανομή των δηλώσεων²⁸.

Πίνακας 1.30.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συμμετοχή στην εκλογή μελών του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου
Φύλο	$X^2=15.502$, $df=5$, $Sign.=.008$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$X^2=94.738$, $df=15$, $Sign.=.000$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$X^2=79.406$, $df=5$, $Sign.=.000$

1.3.1.2 Εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη του προέδρου στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.

Ερώτηση:

Πώς εκλέγεται ο πρόεδρος του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου στο σχολείο σου;

(Να σημειώσεις μόνο ένα τετραγωνάκι)

Οι μαθητές ψηφίζουν και όποιος συγκεντρώσει τους περισσότερους σταυρούς εκλέγεται πρόεδρος

Οι μαθητές ψηφίζουν, εκλέγονται τα μέλη του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου και με συζητήσεις που γίνονται ανάμεσα τους, ορίζεται ο πρόεδρος

Οι μαθητές ψηφίζουν, εκλέγονται τα μέλη του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου και με κλήρωση ανάμεσά τους, καθορίζεται ο πρόεδρος

Δεν ξέρω

(v18)

²⁷ Ήταν αναμενόμενο το ποσοστό αυτό να αναφέρεται στους μαθητές και μαθήτριες των μικροτέρων τάξεων του γυμνασίου, οι οποίοι/ες δεν έχουν ακόμη εμπειρία από ανάλογες διαδικασίες. Υποτίθεται βέβαια, ότι η ενεργός συμμετοχή τους έστω και σε μία από αυτές θα τους/τις εφοδίαζε με το απαραίτητο γνωστικό υλικό.

²⁸ Βλ και πίνακες XXIX-XXXII

Και στην περίπτωση αυτή, όπως και στην περίπτωση του προηγούμενου ερωτήματος η ανάλυση ξεκινά από την παραδοχή ότι η γνώση του τρόπου, της διαδικασίας με την οποία εκλέγεται ο πρόεδρος του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου στο σχολείο, είναι γνώση πολιτικού περιεχομένου. Μάλιστα το συγκεκριμένο ερώτημα διαφοροποιείται "ποιοτικά" από το παραπάνω, αφού απαιτεί ουσιαστική γνώση και όχι ενημέρωση, η οποία ενδεχομένως έχει προκύψει περιθωριακά στα πλαίσια άτυπων συζητήσεων, ή απλής εμπειρίας.

Οι κατανομές των δηλώσεων δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικές ως προς την πολιτική γνώση των μαθητών και οι μαθητριών του δείγματος, τουλάχιστον σε ότι αφορά τη γνώση των πολιτικών διαδικασιών που ενεργοποιούνται στα πλαίσια του συγκεκριμένου παραδείγματος²⁹.

Πίνακας 1.31.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πλειοψηφία	1	1286	33,6	33,7	33,7
Εσωτερική ψηφοφορία	2	1839	48,1	48,2	81,8
Κλήρωση στο 15/μέλος	3	440	11,5	11,5	93,4
Δεν ξέρω	4	253	6,6	6,6	100,0
	0	5	,1	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

Μόνο το 48.2% των μαθητών και μαθητριών επιλέγει ως τυπική διαδικασία για την εκλογή προέδρου στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου την εσωτερική ψηφοφορία των μελών του. Το 45.2% θεωρεί ότι ο πρόεδρος εκλέγεται είτε πλειοψηφικά από το σύνολο του εκλογικού σώματος, είτε με κλήρωση ανάμεσα στα μέλη του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου

²⁹ Παρ' όλα αυτά οι μαθητές κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων αποκαλύπτουν μια διαφορετική πραγματικότητα:

Σ: Πώς εκλέγεται ο πρόεδρος;

M1: Με ψηφοφορία.

M2: Με κλίκα, ψάχνουμε παρέες, μαζευόμαστε ...

M1: Ναι, με κλίκα ..

M2: ... δηλαδή όποιος έχει κάποια παρέα. Εμείς οι επτά είμαστε μαζί και εκλέγουμε πρόεδρο

(Ε.Π.Α. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

(33.7% και 11.5% αντίστοιχα). Μάλιστα ένα ποσοστό 6.6% των εμφανίζεται περισσότερο ειλικρινές, επιλέγοντας τη δήλωση "δεν ξέρω". Εδώ βέβαια θα χρειαστεί να επισημάνουμε ότι η σύγκριση ενδέχεται να οφείλεται και στις συνεχείς αλλαγές του κανονιστικού πλαισίου για την εκλογή του προεδρείου στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου³⁰.

³⁰ Σύμφωνα με το τηλεγράφημα του ΥΠ.Ε.Π.Θ. (12.10.1992, αρ. πρωτ. Γ2/5956) στις Διευθύνσεις και τα Γραφεία Δ.Ε. των νομών όλης της χώρας:

"...οι εκλογές για την ανάδειξη των μαθητικών συμβουλίων των σχολείων και των αναπληρωματικών μελών τους θα πραγματοποιηθεί σύμφωνα με την Γ. Α236.3/6/Γ2/4094/23.9.86 (ΦΕΚ 66 ΤΒ/25.9.86) όπως αυτή τροποποιήθηκε με την Γ.Α Γ2/336/29.11.91 (ΦΕΚ 66 ΤΒ 14.2.91) ...".

Με την Γ.Α Γ2/336/29.11.91 (ΦΕΚ 66 ΤΒ 14.2.91) τροποποίηση, καταργούνται δύο προηγούμενες αποφάσεις και επαναφέρεται μια τρίτη:

α) Η πρώτη από τις αποφάσεις που καταργείται είναι ο Κανονισμός Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων που υπογράφει ο υφυπουργός Εθνικής Παιδείας Β. Μπεκίρης όταν υπουργός ήταν ο Β. Κοντογιαννόπουλος. Στο συγκεκριμένο κανονισμό και στο άρθρο 8, άρθρο που αναφέρεται στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου, προβλέπονται τα εξής:

"1. Το σύνολο των Προέδρων των Συμβουλίων των μαθητικών κοινοτήτων ενός σχολείου αποτελούν το Μαθητικό Συμβούλιο του σχολείου. Το Μαθητικό Συμβούλιο, με μυστική ψηφοφορία μεταξύ των μελών του στην πρώτη του συνεδρίαση, η οποία συγκαλείται εντός 5 εργασίμων ημερών από την ημέρα των εκλογών των μαθητικών κοινοτήτων, εκλέγει πενταμελές ή, εφόσον ο αριθμός των τάξεων ή των τμημάτων δεν το επιτρέπουν, τριμελές προεδρείο.

...

β) Η δεύτερη υπουργική απόφαση που καταργείται, είναι η τροποποίηση της Γ2/4247/2.11.90, της προηγούμενης δηλαδή απόφασης. Στη δεύτερη λοιπόν υπουργική απόφαση προβλέπονταν μεταξύ των άλλων και τα εξής:

"2. Η παράγραφος Ι του άρθρου 8 της Υπουργικής απόφασης Γ2/4247/2.11.90 αντικαθίσταται ως εξής:

«α) Το σύνολο των μελών των Συμβουλίων των Μαθητικών Κοινοτήτων με την ευθύνη των εκλεγμένων Προέδρων τους συνέρχεται εντός πέντε (5) εργασίμων ημερών από την ημέρα των εκλογών των Μαθητικών Κοινοτήτων κατά τις δύο τελευταίες διδακτικές ώρες του ημερησίου προγράμματος και εκλέγει με μυστική ψηφοφορία το δεκαπενταμελές Μαθητικό Συμβούλιο του Σχολείου

...

θ) Το δεκαπενταμελές Μαθητικό Συμβούλιο του σχολείου συγκροτείται σε σώμα στην πρώτη του συνεδρίαση με μυστική ψηφοφορία μεταξύ των μελών του ... »".

γ) Επαφέρεται σε ισχύ η Φ.236.316 Γ2/4094/23.9.86 (ΦΕΚ 619 τ. Β' /25.9.86). Έτσι:

1.3.1.3 Η γνώση του Κανονισμού Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων.

Ερώτηση:

Γνωρίζεις το περιεχόμενο του Κανονισμού Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων;

(Πάρα πολύ καλά=1, Πολύ καλά=2, Αρκετά=3, Λίγο=4, Πολύ λίγο=5, Καθόλου=6)

(v44)

Η γνώση του κανονιστικού κειμένου, με βάση το οποίο λειτουργούν οι μαθητικές κοινότητες στο ελληνικό σχολείο σήμερα, είναι ουσιαστική και αναγκαία για την αποτελεσματική πορεία του θεσμού.

Τα αποτελέσματα της στατιστικής επεξεργασίας των δεδομένων που προέκυψαν από την ανάλυση της συγκεκριμένης μεταβλητής παρουσιάζονται στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν³¹:

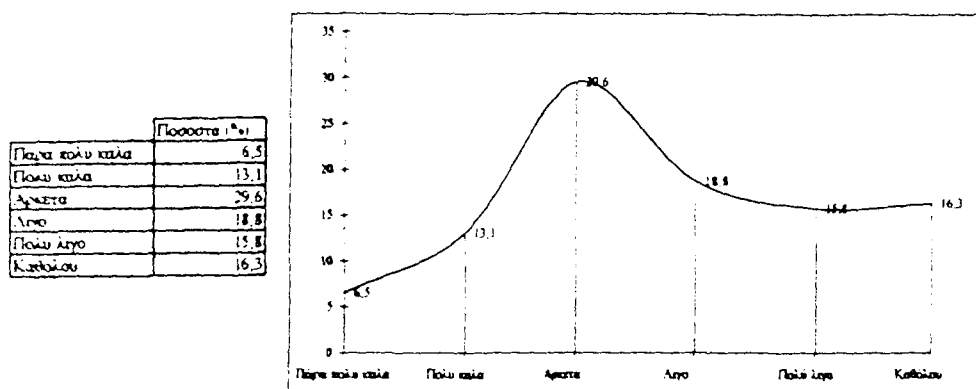
“34. Το μαθητικό συμβούλιο του σχολείου [το οποίο εκλέγεται με διαδικασίες που περιγράφονται στην παράγραφο 33 και είναι διαφορετικές από αυτές των προηγούμενων Υ.Α.] συγκροτείται σε σώμα στην πρώτη του συνεδρίαση με φανερή ψηφοφορία μεταξύ των μελών του ...”

Τα παραπάνω θα μπορούσαν να ερμηνεύσουν ως ένα βαθμό τα ποσοστά των “ανεπιτυχών” δηλώσεων.

31

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum. Percent
Πάρα πολύ καλά	1	247	6.5	6.5	6.5
Πολύ καλά	2	498	13.0	13.1	19.5
Αρκετά	3	1130	29.6	29.6	49.1
Λίγο	4	716	18.7	18.8	67.9
Πολύ λίγο	5	604	15.8	15.8	83.7
Καθόλου	6	621	16.2	16.3	100.0
	0	7	.2	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

Πίνακας 1.32 / Γραφική Παράσταση 1.16.

Από το σύνολο των μαθητών και μαθητριών του δείγματος, μόνο το 6.5% δηλώνει ότι γνωρίζει "πάρα πολύ καλά" τον Κ.Α.Μ.Κ. Συνολικά μόνο το 19.5% των υποκειμένων δηλώνουν ότι γνωρίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό το ρυθμιστικό κείμενο. Σε ποσοστό 50.9%, δηλώνουν ότι γνωρίζουν το συγκεκριμένο κείμενο, "λίγο", "πολύ λίγο" ή "καθόλου", ενώ ένα ποσοστό 29.6% προτιμά να επιλέξει την μάλλον ανώδυνη λύση του "αρκετά". Αν και ενδιαφέροντα τα αποτελέσματα αυτής της πρώτης επεξεργασίας, η οποία δεν περιλαμβάνει κανενός είδους στάθμιση, δεν εμπνέουν ιδιαίτερη αισιοδοξία³².

Τα αποτελέσματα προσεγγίζονται καλύτερα όταν σταθμιστούν ως προς τις συνήθεις ανεξάρτητες μεταβλητές. Οι πίνακες που ακολουθούν,

³² Οι μαθητές και μαθήτριες των 5μελών και 15μελών μαθητικών συμβουλίων ήταν περισσότερο αποκαλυπτικοί/ες στις συνεντεύξεις τους:

M1 (πρόεδρος 15μελούς μαθητικού συμβουλίου): ... μου διάβασαν τα δικαιώματα, δηλαδή είχε ένα βιβλίο με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις και μου διάβασε (η γυμνασιάρχης) τα δικαιώματα ...

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Να ρωτήσετε όλο το σχολείο. Είμαι σίγουρος ότι κανένας δεν τον ξέρει (Πρόεδρος 15μελούς μαθητικού συμβουλίου)

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης-Σταυρούπολη)

M1: Ποιός κανονισμός, αυτός δεν ισχύει για τους καθηγητές. Σήμερα συγκεκριμένα ο λυκειάρχης μας είπε ότι ο κανονισμός είναι για μας (για τα μέλη του 15μελούς). Το σχολείο έχει άλλους νόμους.

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M1: Δε μας έχουν δώσει ποτέ ολόκληρο τον κανονισμό να τον μελετήσουμε ... να πάρει κανείς ολόκληρο τον κανονισμό και να τον μελετήσει σπίτι του, είναι κάτι αδύνατο.

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της στάθμισης, ως αποτέλεσμα εφαρμογής του στατιστικού test χ^2 .

Πίνακας 1.33.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Γνώση του Κανονισμού Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων
Φύλο	$\chi^2=20.750$, $df=5$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$\chi^2=70.205$, $df=35$, $Sign.=.000$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$\chi^2=11.116$, $df=10$, $Sign.=.348$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$\chi^2=23.655$, $df=10$, $Sign.=.008$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$\chi^2=33.851$, $df=15$, $Sign.=.003$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$\chi^2= 21.263$, $df=5$, $Sign.=.000$

Ως αποτέλεσμα του ελέγχου προκύπτει η διαπίστωση στατιστικά σημαντικών διαφορών ως προς τις αναμενόμενες συχνότητες της μεταβλητής που προσδιορίζεται από τη συγκεκριμένη ερώτηση.

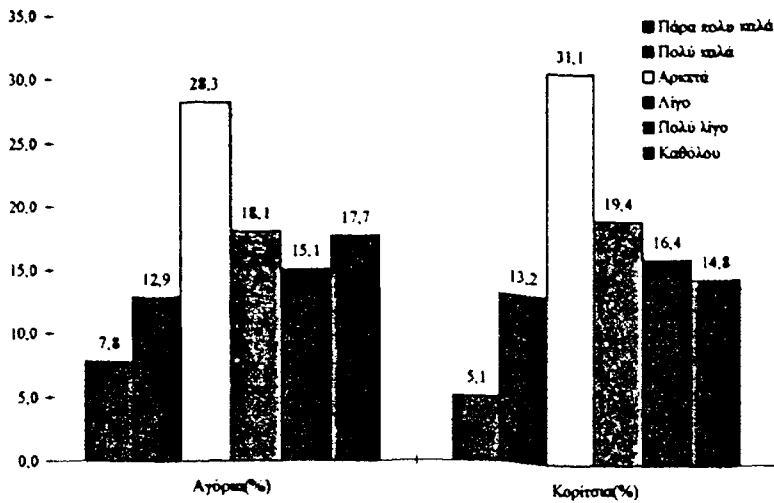
Από τη μελέτη των δεδομένων στον πίνακα και σε συνδυασμό με τους στατιστικούς δείκτες που παρουσιάστηκαν για τη μεταβλητή του φύλου, προκύπτει ότι το *φύλο* επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τις δηλώσεις των υποκειμένων στο συγκεκριμένο ερώτημα. Η *ηλικία*, εξακολουθεί να λειτουργεί ως μεταβλητή η οποία διαφοροποιεί τις δηλώσεις των μαθητών/τριών. Επίσης, η *δειγματοληπτική περιοχή* και ο *τύπος του λυκείου*, όπως και η *εκπαιδευτική βαθμίδα*, διαφοροποιούν τις αναμενόμενες συχνότητες της μεταβλητής³³.

Πίνακας 1.34.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πάρα πολύ καλά	7,8	5,1
Πολύ καλά	12,9	13,2
Αρκετά	28,3	31,1
Λίγο	18,1	19,4
Πολύ λίγο	15,1	16,4
Καθόλου	17,7	14,8

³³ Βλ. και πίνακες XXXIII-XXXVI

Γραφική Παράσταση 1.17.

Πίνακας 1.35.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Πάρα πολύ καλά	8.4	8.5	6.1	7.2	5.7	5.9	5.6	9.0
Πολύ καλά	7.5	13.9	14.9	11.3	12.0	13.2	13.3	23.0
Αρκετά	19.6	23.6	30.8	31	28.1	30.9	34.9	24
Λίγο	22.4	16.2	17.7	18.9	20	19.7	17.9	19
Πολύ λίγο	18.7	14.1	14.9	15.9	17.8	15	16.1	13
Καθόλου	23.4	23.8	15.6	15.7	16.3	15.2	12.2	12

1.3.2 Ενδείξεις γενικών πολιτικών γνώσεων.

1.3.2.1 Το παράδειγμα του όρου "συνδικαλισμός".

Ερώτηση:

Πολλά επίσης συζητιούνται για τον "συνδικαλισμό".

Γνωρίζεις τί σημαίνει αυτή η λέξη;

(Αρκετά καλά =1, Λίγο =2, Καθόλου =3)

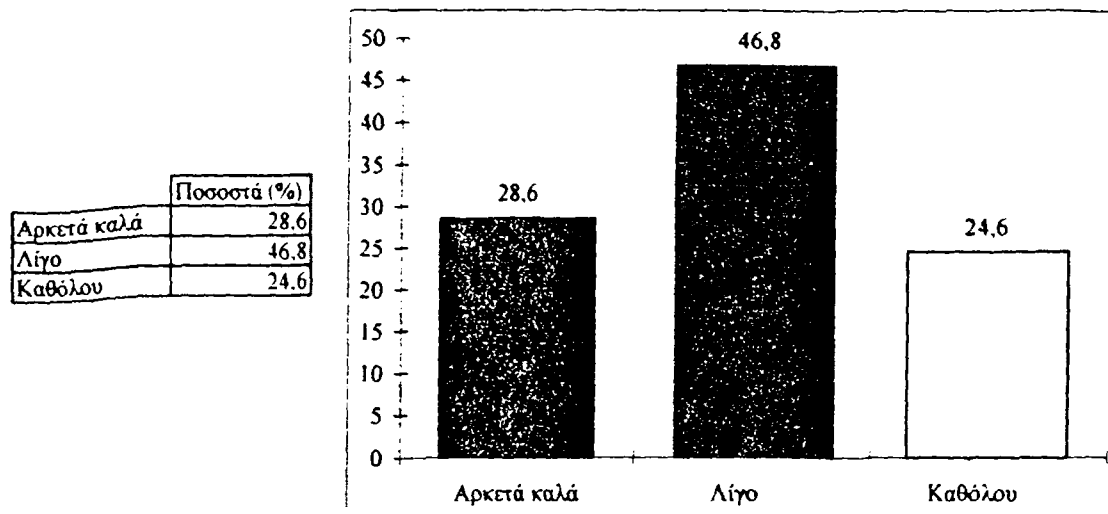
(ν54)

Η παραπάνω ερώτηση εντάσσεται στην ομάδα των ερωτήσεων "πολιτικής γνώσης"³⁴.

³⁴ Ο όρος "συνδικαλισμός" φέρει ισχυρό πολιτικό φορτίο. Η ένταξη της συγκεκριμένης ερώτησης στο ερωτηματολόγιο, αποσκοπούσε και σε μια σειρά άλλων προσεγγίσεων. Ενδεικτικά αναφέρεται η χρήση της συγκεκριμένης ερώτησης στο

Η κατανομή των δηλώσεων παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί³⁵ και τη γραφική παράσταση που τον συνοδεύει. Εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς τη σύγκριση που επικρατεί.

Πίνακας 1.36 / Γραφική Παράσταση 1.18.

Το 46.8% δηλώνει ότι γνωρίζει “λίγο” τον όρο, ενώ το 24.6% δηλώνει ότι δεν γνωρίζει “καθόλου” τη σημασία του. Μόνο το 28.6% υποστηρίζει ότι γνωρίζει τον όρο “αρκετά καλά”.

Οι διαφοροποιήσεις ως προς το φύλο ($X^2=44.001$, $df=2$, $Sign.=.000$), την ηλικία ($X^2=353.957$, $df=14$, $Sign.=.000$), το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας ($X^2=66.430$, $df=4$, $Sign.=.000$), τον τύπο δειγματοληπτικής περιοχής ($X^2=96.960$, $df=22$, $Sign.=.000$), τον τύπο του λυκείου ($X^2=416.912$, $df=6$, $Sign.=.000$), αλλά και την εκπαιδευτική βαθμίδα ($X^2=276.112$, $df=2$, $Sign.=.000$), ήταν αναμενόμενες και εύκολα μπορεί κάποιος μελετώντας τους πίνακες και τις γραφικές παραστάσεις που ακολουθούν να διαπιστώσει την ιδιαιτερότητα των κατανομών. Για μια ακόμη φορά τα αγόρια, οι μεγαλύτερες

πλάνο ανίχνευσης του βαθμού πολιτικής εμπιστοσύνης σε συνδιασμό με τις ερωτήσεις 55 και 56 (βλ. Ερωτηματολόγιο στο σχετικό παράρτημα)

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Αρκετά καλά	1	1090	28.5	28.6	28.6
Λίγο	2	1781	46.6	46.8	75.4
Καθόλου	3	938	24.5	24.6	100.0
	0	14	.4	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

ηλικίες και τα μέλη ευνοημένων οικογενειών των αστικών περιοχών διαφοροποιούνται, δηλώνοντας ότι γνωρίζουν τον όρο "συνδικαλισμός"³⁶.

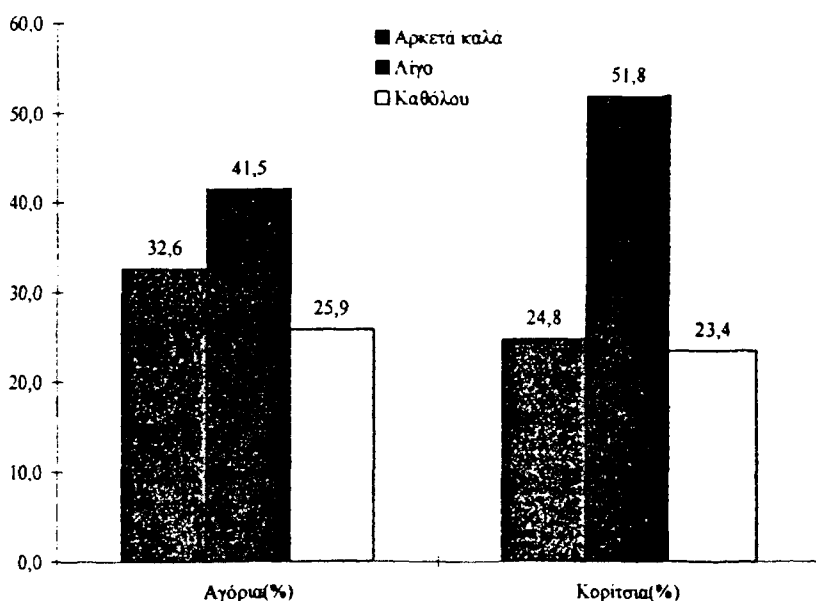
Πίνακας 1.37.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Γνώση του όρου "συνδικαλισμός"
Φύλο	$\chi^2=44.001$, $df=2$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$\chi^2=353.957$, $df=14$, $Sign.=.000$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$\chi^2= 66.430$, $df=4$, $Sign.=.000$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$\chi^2=48.733$, $df=4$, $Sign.=.000$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$\chi^2=416.912$, $df=6$, $Sign.=.000$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$\chi^2=276.112$, $df=2$, $Sign.=.000$

Πίνακας 1.38.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Αρκετά καλά	32,6	24,8
Λίγο	41,5	51,8
Καθόλου	25,9	23,4

Γραφική Παράσταση 1.19.

³⁶ Βλ. και πίνακες XXXVII-XL

Πίνακες 1.39.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Άρκετά καλά	14,2	13,9	15,8	23,7	30,2	36,4	42,3	40,4
Λίγο	36,8	41,8	43,9	50,8	47,3	48,9	46,6	48,5
Καθόλου	49,1	44,3	40,4	25,6	22,6	14,7	11,1	11,1

1.4. Η διαμόρφωση του δείκτη γενικού πολιτικού ενδιαφέροντος.

Για τη διαμόρφωση του δείκτη πολιτικού ενδιαφέροντος χρησιμοποιήθηκαν οι μεταβλητές που παρουσιάζονται παρακάτω και αναλύθηκαν σε προηγούμενα σημεία του παρόντος κεφαλαίου.

Μεταβλητή

Περιγραφή Μεταβλητής

- v14 Εκτίμηση προσωπικής πολιτικής ενημέρωσης
- v15 Διάθεση για μεγαλύτερη ενημέρωση σχετικά με τα πολιτικά ζητήματα
- v45 Άμεση ερώτηση και εκτίμηση πολιτικού ενδιαφέροντος
- v48 Συχνότητα ανάγνωσης πολιτικής αθρογραφίας των εφημερίδων
- v49 Συχνότητα ανάγνωσης περιοδικών πολιτικού περιεχομένου
- v50 Συχνότητα παρακολούθησης πολιτικών συζητήσεων στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο
- v51 Συχνότητα παρακολούθησης ειδήσεων στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο
- v54 Γνώση του όρου “συνδικαλισμός”

Οι παραπάνω μεταβλητές συγκροτούν τη γενική μεταβλητή/παράγοντα (factor) η οποία περιγράφει το βαθμό πολιτικού ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών του δείγματος.

Στάδιο I

Η εφαρμογή της reliability analysis κρίθηκε απαραίτητη για την ανίχνευση της εσωτερικής αξιοπιστίας του αθροιστικού παράγοντα. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν τη σύνθεση του δείκτη.

R E L I A B I L I T Y A N A L Y S I S - S C A L E (A L P H A)

RELIABILITY COEFFICIENTS 8 ITEMS
ALPHA = .8044 STANDARDIZED ITEM ALPHA = .7891

Η τιμή του δείκτη αξιοπιστίας (reliability coefficient) $\alpha = .8044$ θεωρείται ικανοποιητική³⁷, έτσι ώστε να μας επιτραπεί η σύνθεση της γενικής/σύνθετης μεταβλητής του πολιτικού ενδιαφέροντος.

Στάδιο II

Οι παραπάνω μεταβλητές οργανώνονται σε ομάδες κοινού ενδιαφέροντος, σύμφωνα με το θεωρητικό σχήμα επεξεργασίας των δεδομένων. Τα αποτελέσματα στατιστικής επεξεργασίας των τελευταίων με την εφαρμογή πολλαπλών παραγοντικών αναλύσεων (factor analysis), επιβεβαιώνουν τις θεωρητικές επιλογές. Το εμπειρικό υλικό οργανώνεται εκ νέου σε δύο μεγάλες ομάδες. Η πρώτη από αυτές περιγράφει την περιοχή του "γενικού" πολιτικού ενδιαφέροντος και περιλαμβάνει τις μεταβλητές v14, v48, v50, v45, v49, v54, v51 και v15, ενώ η δεύτερη προσεγγίζει το "ειδικό" πολιτικό ενδιαφέρον που εντοπίζεται στο εσωτερικό του σχολικού οργανισμού (μεταβλητές v17 και v18).

- - - - F A C T O R A N A L Y S I S - - - -

FACTOR 1	FACTOR 2	
v45	.79964	
v50	.79203	
v48	.76322	
v49	.71981	
v14	.67600	
v54	.49486	
v51	.45074	
v15	.32522	
v18		.75755
v17		.74007

³⁷ F. N. Kerlinger, Foundations of Behavioral Research, Holt, Rinehart and Winston, Inc, Tokyo 1981², σ. 442 - 455.

Factor Transformation Matrix:

	FACTOR 1	FACTOR 2
FACTOR 1	.99960	.02812
FACTOR 2	-.02812	.99960

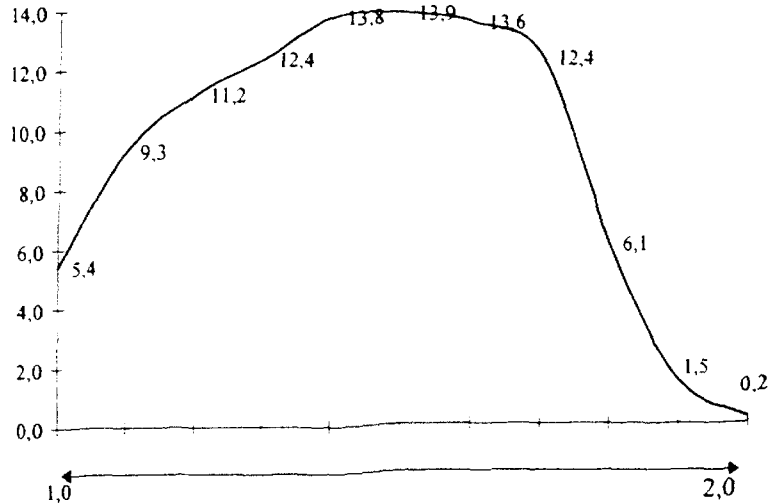
Στάδιο III

Με τον τρόπο αυτό διαμορφώθηκε μια νέα μεταβλητή με πολικότητα 1 = "υψηλός βαθμός πολιτικού ενδιαφέροντος" και 2 = "χαμηλός βαθμός πολιτικού ενδιαφέροντος". Ο πίνακας και το διάγραμμα που ακολουθούν, δίνουν μια πρώτη εικόνα της μεταβλητής και των στατιστικών μέτρων που τη συνοδεύουν³⁸.

Πίνακας 1.40./Γραφική Παράσταση 1.20.

Δείκτης Πολιτικού Ενδιαφέροντος

Value	Valid Percent
1,0	5,4
1,1	9,3
1,2	11,2
1,3	12,4
1,4	13,8
1,5	13,9
1,6	13,6
1,7	12,4
1,8	6,1
1,9	1,5
2,0	0,2

Mean=1.427, Std Dev=.233

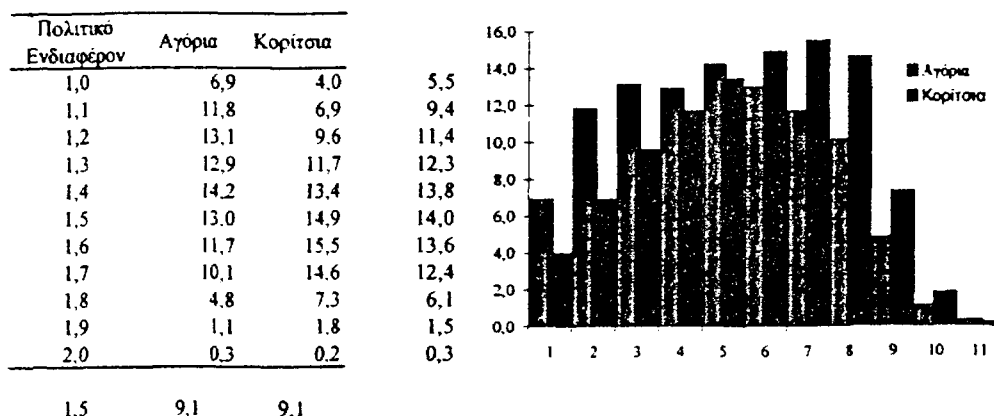
³⁸ Το εύρος και το βήμα της κλίμακας προέκυψαν ως αποτέλεσμα εφαρμογής διαδοχικών ανακωδικοποιήσεων στις τιμές των επιμέρους μεταβλητών με αποτέλεσμα τα άκρα της κλίμακας να ορίζονται από τις τιμές 1,0 (χαμηλό πολιτικό ενδιαφέρον) και 2,0 (υψηλό πολιτικό ενδιαφέρον).

Τα πρώτα γενικά σχόλια προκύπτουν από την κατανομή των ενδιάμεσων τιμών στο δίπολο “χαμηλό” - “υψηλό” πολιτικό ενδιαφέρον.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες του δείγματος μας βρίσκονται διεσπαρμένοι στο ενδιάμεσο διάστημα με ελαφρά συγκέντρωση στο μέσο της κατανομής και στρέβλωση προς το αριστερό άκρο του άξονα (τιμές “υψηλού” πολιτικού ενδιαφέροντος). Η κατανομή επιδέχεται την επίδραση μιας σειράς ανεξάρτητων μεταβλητών ως εξής:

Το φύλο επηρεάζει τις δηλώσεις των υποκειμένων ως προς το πολιτικό ενδιαφέρον ($p < .001$), με αποτέλεσμα οι δηλώσεις των αγοριών στον άξονα πολιτικού ενδιαφέροντος να παρουσιάζουν υψηλότερη συγκέντρωση προς το αριστερό άκρο του άξονα (“υψηλό” πολιτικό ενδιαφέρον).

Πίνακας 1.41 / Γραφική Παράσταση 1.21.

1,5 9,1 9,1

Η ηλικία επηρεάζει επίσης τις ενδείξεις πολιτικού ενδιαφέροντος ($p < .001$), κάτι το οποίο προκύπτει ως αναμενόμενο αποτέλεσμα της ανάλυσης ως προς τη μεταβλητή της ηλικίας που προηγήθηκε. Η ηλικία των 13 ετών θεωρείται σημείο ορόσημο, τόσο ως προς την εξέλιξη του πολιτικού ενδιαφέροντος όσο και ως προς μια σειρά άλλων πολιτολογικών παραμέτρων³⁹.

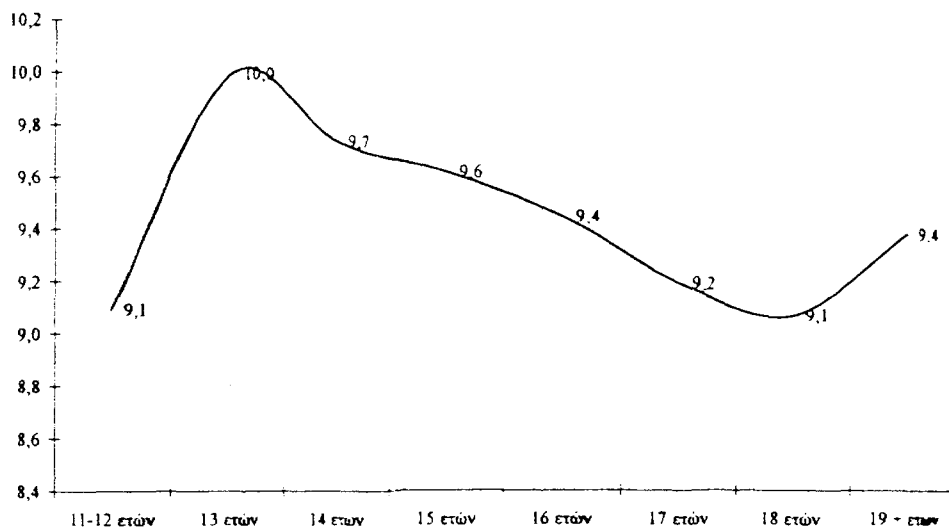
³⁹ Βλ. σχετικά τις παρατηρήσεις της Μ. Παντελίδου-Μαλούτα στο Πολιτικές Στάσεις και Αντιλήψεις στην αρχή της εφηβείας: Πολιτική κοινωνικοποίηση στο πλαίσιο της ελληνικής πολιτικής κουλτούρας, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1987, σ. 161 και σσ.70-72 κατά τη διάρκεια σχολιασμού των ίδιων ακριβώς ευρημάτων. Τα πορίσματα των εμπειρικών ερευνών δείχνουν ότι η μεταβολή σε πολιτολογικές παραμέτρους όπως το

Από αυτή την ηλικία και μετά το πολιτικό ενδιαφέρον φθίνει⁴⁰, με ελάχιστη ένδειξη στην ηλικία των 18 ετών.

Πίνακας 1.42.

Πολιτικό Ενδιαφέρον	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
1,0	1,9	0,2	2,6	4,1	5,6	8,1	9,3	6,2
1,1	5,8	3,9	6,4	12,1	8,4	10,8	12,6	12,4
1,2	6,8	5,8	9,5	10,7	12,0	11,7	14,6	18,6
1,3	7,8	9,2	11,7	12,3	14,1	13,2	11,3	17,5
1,4	12,6	16,4	11,5	12,5	11,4	15,3	16,0	17,5
1,5	12,6	13,5	15,3	15,0	13,9	14,8	11,7	9,3
1,6	13,6	14,7	14,8	15,2	16,1	10,7	13,0	7,2
1,7	17,5	21,0	16,7	10,9	11,4	10,4	8,6	8,2
1,8	16,5	11,6	8,8	6,2	5,6	3,9	2,3	3,1
1,9	3,9	3,1	2,6	1,2	1,1	0,9	0,6	0,0
2,0	1,0	0,7	0,0	0,0	0,4	0,2	0,0	0,0
	9,1	10,0	9,7	9,6	9,4	9,2	9,1	9,4

Γραφική Παράσταση 1.22.

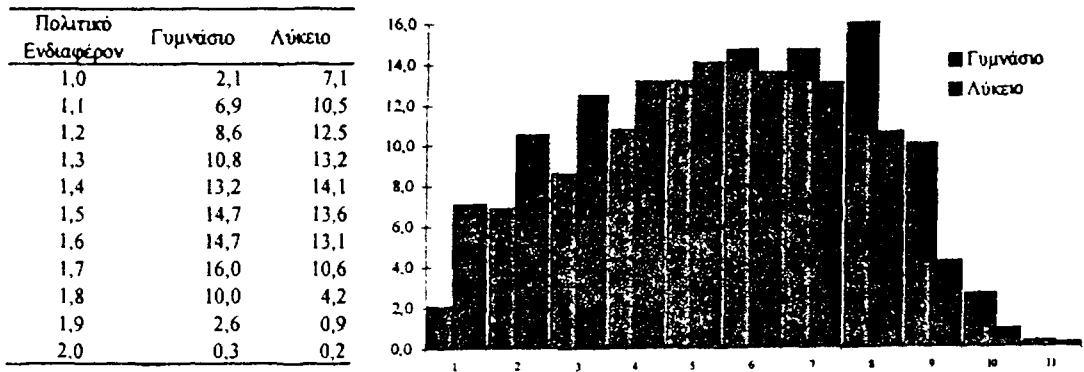

πολιτικό ενδιαφέρον, ο πολιτικός κυνισμός κ.α ξεκινούν από αυτό ακριβώς το σημείο (F. Greenstein, *The benevolent leader: Children's images of political authority*, *American Political Science Review*, 54, 1960, σσ.934-943, όπως παραπέμπει η Παντελίδου-Μαλούτα, ο.π., σ. 70). Παρά τις όποιες επιφυλάξεις ως προς τη συμβατικότητα των ρυθμίσεων και την "οικουμενικότητα" των πορισμάτων, θεωρούμε ότι αποκτά ιδιαίτερη σημασία το γεγονός της επιβεβαίωσης των τελευταίων.

⁴⁰ Η άνοδος που σημειώνεται μετά την ηλικία των 18 ετών ελέγχεται ως προς την εξαγωγή συμπερασμάτων, αφού στην ομάδα αυτή το δείγμα δεν παρουσιάζει τα τυπικά χαρακτηριστικά των προηγούμενων. Η ανομοιομορφία και πολυσυλεκτικότητα δεν μας επιτρέπουν να ισχυριστούμε ότι η ένδειξη είναι έγκυρη.

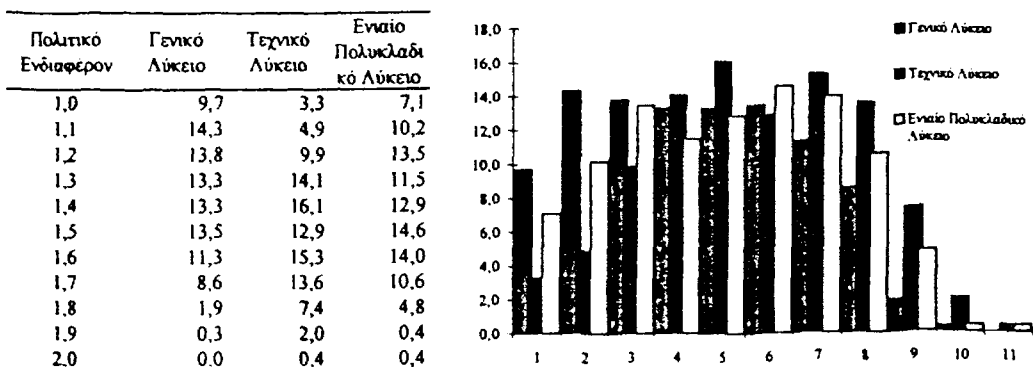
Η στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση που παρατηρείται ελέγχοντας τη σχέση πολιτικού ενδιαφέροντος και σχολικής βαθμίδας φοίτησης ($p < .001$) ήταν αναμενόμενη σύμφωνα με τις ενδείξεις του ελέγχου που προηγήθηκε. Στη γραφική παράσταση παρατηρείται μετατόπιση της κατανομής των δηλώσεων προς τον πόλο του υψηλού πολιτικού ενδιαφέροντος.

Πίνακας 1.43. / Γραφική Παράσταση 1.23.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο έλεγχος της σχέσης πολιτικού ενδιαφέροντος και τύπου λυκείου, έλεγχος που αποκάλυψε τη στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ($p < .001$) ανάμεσα στους τρεις τύπους. Διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές/τριες των γενικών λυκείων, τοποθετούνται πιο κοντά στον πόλο ένδειξης υψηλού πολιτικού ενδιαφέροντος από τους/τις συμμαθητές/τριές τους των δύο άλλων τύπων.

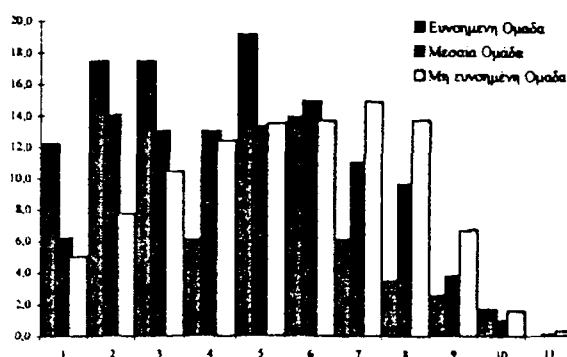
Πίνακας 1.44. / Γραφική Παράσταση 1.24.

Το κοινωνικοοικονομικό status της οικογένειας φαίνεται να επηρεάζει επίσης κατά τρόπο στατιστικά σημαντικό ($p < .001$) το πολιτικό ενδιαφέρον των μαθητών και μαθητριών. Οι γόνοι των ευνοημένων κοινωνικοοικονομικών ομάδων δηλώνουν ότι ενδιαφέρονται περισσότερο για την πολιτική από τους υπόλοιπους.

Πίνακας 1.45 / Γραφική Παράσταση 1.25.

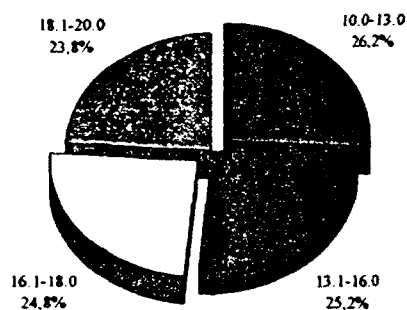
Πολιτικό Ενδιαφέρον	Ευνοημένη Ομάδα	Μεσαία Ομάδα	Μη ευνοημένη Ομάδα
1,0	12,2	6,2	5,0
1,1	17,4	14,0	7,7
1,2	17,4	13,0	10,4
1,3	6,1	13,0	12,4
1,4	19,1	13,3	13,5
1,5	13,9	14,9	13,7
1,6	6,1	11,0	14,9
1,7	3,5	9,6	13,7
1,8	2,6	3,8	6,7
1,9	1,7	1,0	1,6
2,0	0,0	0,1	0,3

Τέλος, η σχέση *σχολικής επίδοσης* και πολιτικού ενδιαφέροντος είναι μια σχέση αντίρροπη. Οι υψηλές τιμές πολιτικού ενδιαφέροντος, δε συμβαδίζουν με υψηλές σχολικές επιδόσεις, τουλάχιστον όταν οι τελευταίες αποτυπώνονται από τους μέσους όρους βαθμολογίας.

Πίνακας 1.46. / Γραφική Παράσταση 1.26.

Πολιτικό Ενδιαφέρον	10.0-13.0	13.1-16.0	16.1-18.0	18.1-20.0
1,0	1,1	4,9	6,3	10,4
1,1	4,6	8,2	11,3	14,5
1,2	6,0	10,0	12,8	17,9
1,3	9,5	11,7	13,4	15,2
1,4	12,7	13,8	14,5	13,8
1,5	14,0	14,9	14,3	10,6
1,6	16,4	14,7	12,7	9,7
1,7	20,1	12,9	10,3	5,9
1,8	11,8	7,2	3,2	2,0
1,9	3,0	1,6	1,0	0,2
2,0	0,9	0,1	0,2	0,0
	9,9	9,5	9,4	9,0

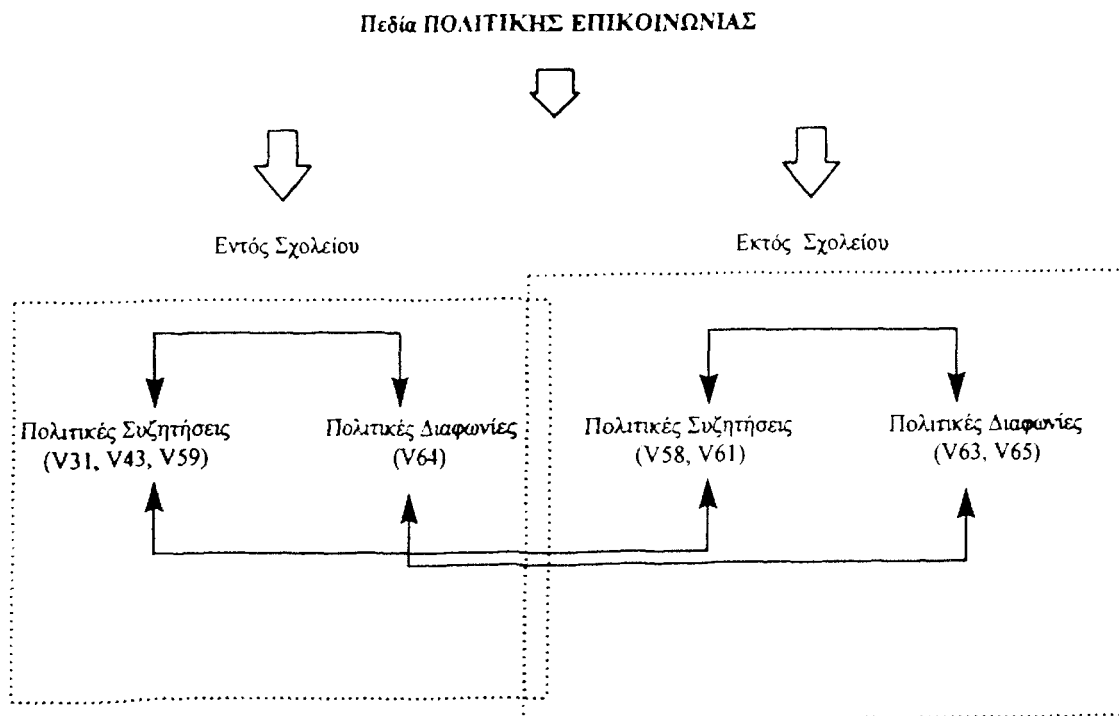

2. Η πολιτική επικοινωνία των μαθητών/τριών του δείγματος.

Η μελέτη σχετικά με την πολιτική επικοινωνία των υποκειμένων του δείγματος, βασίζεται στην επεξεργασία και ανάλυση των απαντήσεών τους σε σχετικά ερωτήματα του ερωτηματολογίου.

Στο σχήμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η ανάλυση του άξονα της πολιτικής επικοινωνίας.

Σχήμα 1.4.

Η επεξεργασία του άξονα της πολιτικής επικοινωνίας θα πραγματοποιηθεί σε δύο φάσεις: Στην πρώτη, θα αναλυθεί η επικοινωνία πολιτικής υφής που ανιχνεύεται στα πλαίσια του σχολικού περιβάλλοντος, με δείκτες τις πολιτικές συζητήσεις και τις πολιτικές διαφωνίες. Στη δεύτερη φάση, θα μελετηθεί η πολιτική επικοινωνία που εντοπίζεται σε εξωσχολικά

περιβάλλοντα, με τη βοήθεια των ίδιων δεικτών (πολιτικές συζητήσεις και πολιτικές διαφωνίες)⁴¹. Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται, ουσιαστικά αναλύουν το φαινόμενο της πολιτικής επικοινωνίας, με βάση τα δεδομένα που προκύπτουν από τις δηλώσεις των υποκειμένων, ως προς την πραγματοποίηση ή μη πολιτικών συζητήσεων και τη συμμετοχή τους σε αυτές.

Οι πολιτικές διαφωνίες αποτελούν ειδικές περιπτώσεις "συγκρούσεων". Συγκρούσεων οι οποίες λαμβάνουν χώρα στα πλαίσια ειδικών (πολιτικών) επικοινωνιακών περιστάσεων. Ως δομικά μέρη της περίπτωσης αναγνωρίζονται τα υποκείμενα της έρευνας από τη μια πλευρά και οι εκπαιδευτικοί, γονείς ή φίλοι τους, από την άλλη. Στα πλαίσια των ειδικών αυτών επικοινωνιακών περιστάσεων οι κινήσεις των συγκρουόμενων μερών υπακούουν επίσης σε μια συγκεκριμένη λογική⁴² όπως και στην περίπτωση της καθιερωμένης επικοινωνίας (π.χ. αυτής που αναπτύσσεται στα πλαίσια των πολιτικών συζητήσεων). Η διαφορά ανάμεσα στην πρώτη και τη δεύτερη περίπτωση είναι ποιοτική. Όπως σε κάθε σύγκρουση έτσι και εδώ (στην περίπτωση της πολιτικής διαφωνίας) η ανάλυση της περίπτωσης θα μπορούσε να αποκαλύψει τη λογική της, "ένα είδος δηλαδή βαθιάς δομής που αποτελεί το σκελετό αυτού που γίνεται ορατό ως σύγκρουση"⁴³. Η επικοινωνιακή περίπτωση της (πολιτικής) διαφωνίας, προβλέπει τον προσδιορισμό των θέσεων όσων συμμετέχουν, σε διαφορετικά συστήματα ανάλυσης της ίδιας "περίπτωσης". Σύμφωνα με τα παραπάνω η ανάλυση των πολιτικών διαφωνιών εντάσσεται στο ίδιο θεωρητικό σχήμα με την περίπτωση των πολιτικών συζητήσεων.

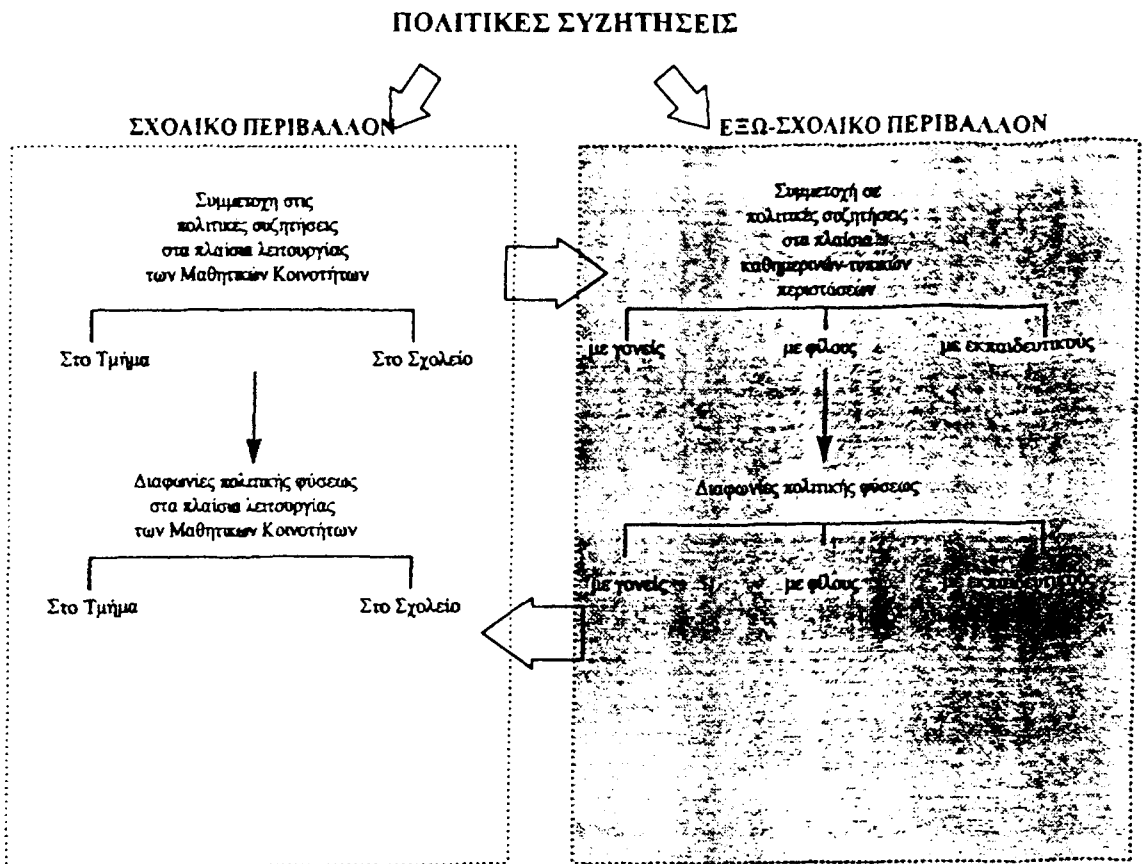
Αναλυτικά, η δομή του πεδίου των πολιτικών συζητήσεων έχει ως εξής:

⁴¹ Βλ. Σχήμα 1.4

⁴² Για τη λογική της σύγκρουσης ως διαταραχή του καθιερωμένου σχήματος επικοινωνίας που επιφέρει βλ. Γκότοβος, Παιδαγωγική Αλληλεπίδραση: Επικοινωνία και κοινωνική μάθηση στο σχολείο, Εκδ. Σύγχρονη Εκπαίδευση, Αθήνα 1985, σ. 107 κ.ε.

⁴³ ο.π., σ. 105.

Σχήμα 1.5.

Σύμφωνα με το παραπάνω σχήμα διακρίνονται (οι πολιτικές συζητήσεις), σε δύο διαφορετικά πεδία επικοινωνίας. Η διάκριση είναι τεχνητή και εξυπηρετεί μεθοδολογικούς σκοπούς. Στην πρώτη μελετάται η επικοινωνία που αναπτύσσεται με αφορμή τη συμμετοχή του υποκειμένου στις γενικές συνελεύσεις και τις δραστηριότητες των μαθητικών κοινοτήτων, είτε αυτές πραγματοποιούνται σε επίπεδο τμήματος/τάξης είτε σε επίπεδο σχολικής μονάδας, ενώ στη δεύτερη, η επικοινωνία στα πλαίσια καθημερινών - τυπικών περιστάσεων με γονείς, φίλους ή εκπαιδευτικούς.

2.1 Πολιτικές συζητήσεις στο εσωτερικό του σχολείου.

2.1.1 Πολιτικές συζητήσεις κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων του σχολείου.

Η πρώτη ερώτηση, με τη βοήθεια της οποίας ενεργοποιείται ο δείκτης πολιτικών συζητήσεων του βαθμού πολιτικής επικοινωνίας, αναφέρεται στη συζήτηση πολιτικών ζητημάτων στα πλαίσια της γενικής συνέλευσης του σχολείου. Η ερώτηση είναι διατυπωμένη ως εξής:

Ερώτηση 31:

Όταν έχετε γενική συνέλευση στο σχολείο σας, συζητάτε πολιτικά θέματα;

(Πάντοτε=1, Πολύ συχνά=2, Συχνά=3, Μερικές φορές=4, Σπάνια=5, Ποτέ=6)

(v 31)

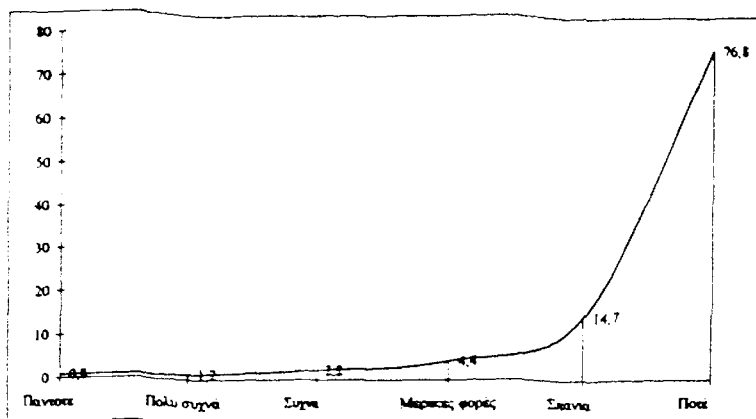
Η κατανομή των δηλώσεων των μαθητών/τριών στη συγκεκριμένη ερώτηση, παρουσιάζεται στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν⁴⁴.

44

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum. Percent
Πάντοτε	1	30	.8	.8	.8
Πολύ συχνά	2	44	1.2	1.2	2.0
Συχνά	3	81	2.1	2.2	4.1
Μερικές φορές	4	166	4.3	4.4	8.5
Σπάνια	5	553	14.5	14.7	23.2
Ποτέ	6	2890	75.6	76.8	100.0
	0	59	1.5	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

Πίνακας 1.47. / Γραφική Παράσταση 1.27.

	Ποσοστό (%)
Πάντοτε	0,8
Πολύ συχνά	1,2
Συχνά	2,2
Μερικές φορές	4,4
Σπάνια	14,7
Ποτέ	76,8

Οι δηλώσεις των υποκειμένων κατανέμονται σε μια προκαθορισμένη εξάβαθμη κλίμακα με πολικότητα 1= πάντοτε και 6 = ποτέ, ενώ παρουσιάζουν μια εντυπωσιακή συγκέντρωση τιμών στο ένα της άκρο, ακολουθώντας ανοδική τάση προς τις τιμές του άξονα που δηλώνουν μικρή συχνότητα πραγματοποίησης συζητήσεων πολιτικού περιεχομένου στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου⁴⁵. Το 76.8% των υποκειμένων παρουσιάζεται συσπειρωμένο στην επιλογή "σπάνια", ενώ μόνο το 4.2% επιλέγει να

⁴⁵ Είναι χαρακτηριστικές οι δηλώσεις των μαθητών:

M1: ... μια συζήτηση παιδιών ποτέ δε θα έπαιρνε πολιτικό χαρακτήρα ... πολιτική εδώ μέσα δεν υπάρχει ...

M2: ... τα παιδιά δεν έχουν κάποια συμφέροντα για να υποστηρίζουν ένα πολιτικό κόμμα, όπως έχει ένας μεγάλος, ένας ενήλικας, Το παιδί κοιτάζει τα δικαιώματά του και ιδίως ένας μαθητής της ηλικίας μας κοιτάζει ένα καλύτερο μέλλον ... και πιστεύω πως κανένας πολιτικός από αυτούς που υπάρχουν σήμερα στη Ελλάδα δε μπορεί να του δώσει ό,τι ζητάει.

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Μας ενδιαφέρει η πολιτική αλλά μόνο όταν είμαστε στο σπίτι

(Γυμνάσιο Ιωαννίνων)

Σ: Γιατί δεν εκδηλώνεστε στο χώρο του σχολείου;

M3: Ε, ίσως και από φόβο για τους καθηγητές. Μπορεί να είναι κάποιος αντίθετος ... και για τα παιδιά τα ίδια. Τώρα είμαστε όλοι φίλοι εδώ ... ξέρω γώ θα σε βλέπει ο άλλος, ... δε θα σε πηγαίνει καθόλου, που λέμε ...

Σ: Πολιτικές συζητήσεις γίνονται από τους μαθητές;

M4: Γίνονται ... στις τουαλέτες ...

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

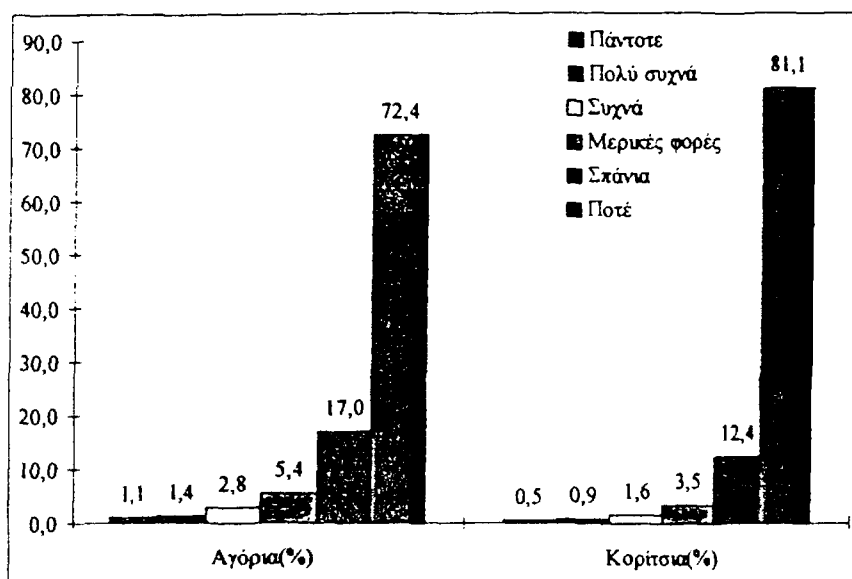
τοποθετηθεί με κάποια από τις δηλώσεις που παρουσιάζουν πιθανή ("πολύ συχνά" ή "συχνά") τη συζήτηση πολιτικών ζητημάτων στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων του σχολείου⁴⁶.

Διαπιστώθηκε συστηματική διαφοροποίηση ανάμεσα στα αγόρια και τα κορίτσια αναφορικά με τη συχνότητα πραγματοποίησης πολιτικών συζητήσεων στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου ($X^2=42.026$, $df=5$, $S=.000$).

Πίνακας 1.48.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πάντοτε	1,1	0,5
Πολύ συχνά	1,4	0,9
Συχνά	2,8	1,6
Μερικές φορές	5,4	3,5
Σπάνια	17,0	12,4
Ποτέ	72,4	81,1

Γραφική Παράσταση 1.28.

M1: Έξω από το σχολείο όλους μας ενδιαφέρει (η πολιτική). Μέσα στο σχολείο κοιτάμε να το παραμερίσουμε ...

Σ: Γιατί;

M2: Ίσως γιατί αν το αναφέρουμε ή ασχοληθούμε με αυτό να δημιουργήσουμε πρόβλημα στις σχέσεις μας ...

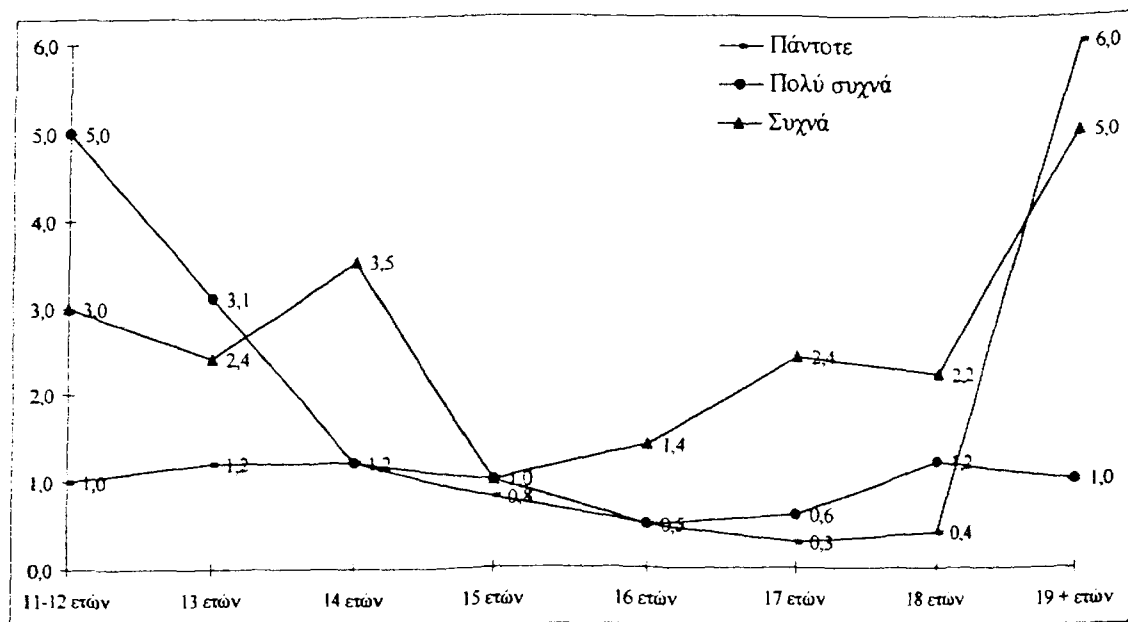
(Ε.Π.Α. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

Η εμπλοκή της μεταβλητής ηλικία στον έλεγχο στατιστικής διαφοροποίησης της εξαρτημένης μεταβλητής, οδήγησε στη διαπίστωση στατιστικά σημαντικής διαφοράς ($\chi^2 = 126.563$, $df=35$, $Sign.=.000$). Οι ποσοτώσεις στις τιμές της κλίμακας ακολουθούν διαδρομές ενδεικτικές της σύγκρισης που επικρατεί για το τί θεωρούν οι μαθητές "πολιτική συζήτηση".

Πίνακας 1.49.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Πάντοτε	1,0	1,2	1,2	0,8	0,5	0,3	0,4	6,0
Πολύ συχνά	5,0	3,1	1,2	1,0	0,5	0,6	1,2	1,0
Συχνά	3,0	2,4	3,5	1,0	1,4	2,4	2,2	5,0
Μερικές φορές	4,0	8,9	5,2	3,0	3,1	3,7	4,3	8,0
Σπάνια	12,9	14,4	17,4	14,1	15,5	14,2	13,0	17,0
Ποτέ	74,3	70,0	71,5	80,2	79,0	78,9	78,9	63,0

Γραφική Παράσταση 1.29.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές προκύπτουν όταν η μεταβλητή που εξετάζεται ελέγχεται ως προς τις μεταβλητές που προσδιορίζουν τον τύπο της δειγματοληπτικής περιοχής ($\chi^2=25.707$, $df=10$, $S=.004$) και τον τύπο του λυκείου ($\chi^2=65.182$, $df=15$, $S=.000$). Λιγότερες πολιτικές συζητήσεις κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων στα σχολεία των ημιαστικών και

αγροτικών περιοχών και συχνότερες τις πολιτικές συζητήσεις στο λύκειο και ειδικότερα στο Ε.Π.Λ., είναι τα αποτελέσματα των σταθμίσεων.

Οι πίνακες στη συνέχεια τεκμηριώνουν τους παραπάνω ισχυρισμούς⁴⁷.

Πίνακας 1.50.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συζητήσεις πολιτικών ζητημάτων στις Γ.Σ.Σχολείου
Φύλο	$\chi^2=42.026$, $df=5$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$\chi^2=126.563$, $df=35$, $Sign.=.000$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$\chi^2=25.707$, $df=10$, $Sign.=.004$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$\chi^2=65.182$, $df=15$, $Sign.=.000$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$\chi^2=26.620$, $df=5$, $Sign.=.000$

2.1.2 Πολιτικές συζητήσεις κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων του τμήματος.

Ερώτηση:

Όταν έχετε γενική συνέλευση στο τμήμα σας, συζητάτε πολιτικά θέματα με τους/τις συμμαθητές/τριές σου;

(Πάντοτε=1, Πολύ συχνά=2, Συχνά=3, Μερικές φορές=4, Σπάνια=5, Ποτέ=6)

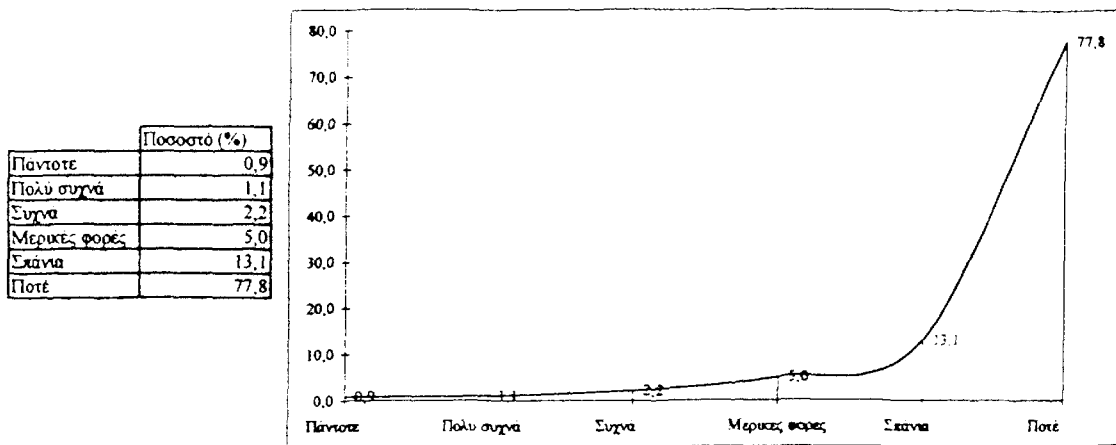
(v43)

Η συζήτηση πολιτικών ζητημάτων στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων σε επίπεδο τμήματος, είναι η δεύτερη μεταβλητή που εντάσσεται στο πακέτο των πολιτικών συζητήσεων στο χώρο του σχολείου. Η υπόθεση εργασίας προβλέπει στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς τα δεδομένα του προηγούμενου ερωτήματος. Παρ' όλα αυτά, οι δηλώσεις των υποκειμένων στη

⁴⁷ Βλ. και πίνακες XLI-XLIV στο σχετικό παράρτημα

συγκεκριμένη ερώτηση⁴⁸, όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί, δε διαφοροποιούνται από τις τοποθετήσεις τους στην προηγούμενη ερώτηση.

Πίνακας 1.51. / Γραφική Παράσταση 1.30.

Εντύπωση μάλιστα προκαλεί η ακρίβεια των ταυτίσεων⁴⁹. Ο συγκριτικός πίνακας και η γραφική παράσταση που ακολουθούν, τεκμηριώνουν τους παραπάνω ισχυρισμούς⁵⁰.

Πίνακας 2.52

	v31	v43
Πάντοτε	0,8	0,9
Πολύ συχνά	1,2	1,1
Συχνά	2,2	2,2
Μερικές φορές	4,4	5,0
Σπάνια	14,7	13,1
Ποτέ	76,8	77,8

48

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Sum Percent
Πάντοτε	1	35	.9	.9	.9
Πολύ συχνά	2	41	1.1	1.1	2.0
Συχνά	3	82	2.1	2.2	4.1
Μερικές φορές	4	192	5.0	5.0	9.2
Σπάνια	5	498	13.0	13.1	22.2
Ποτέ	6	2965	77.6	77.8	100.0
	0	10	.3	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

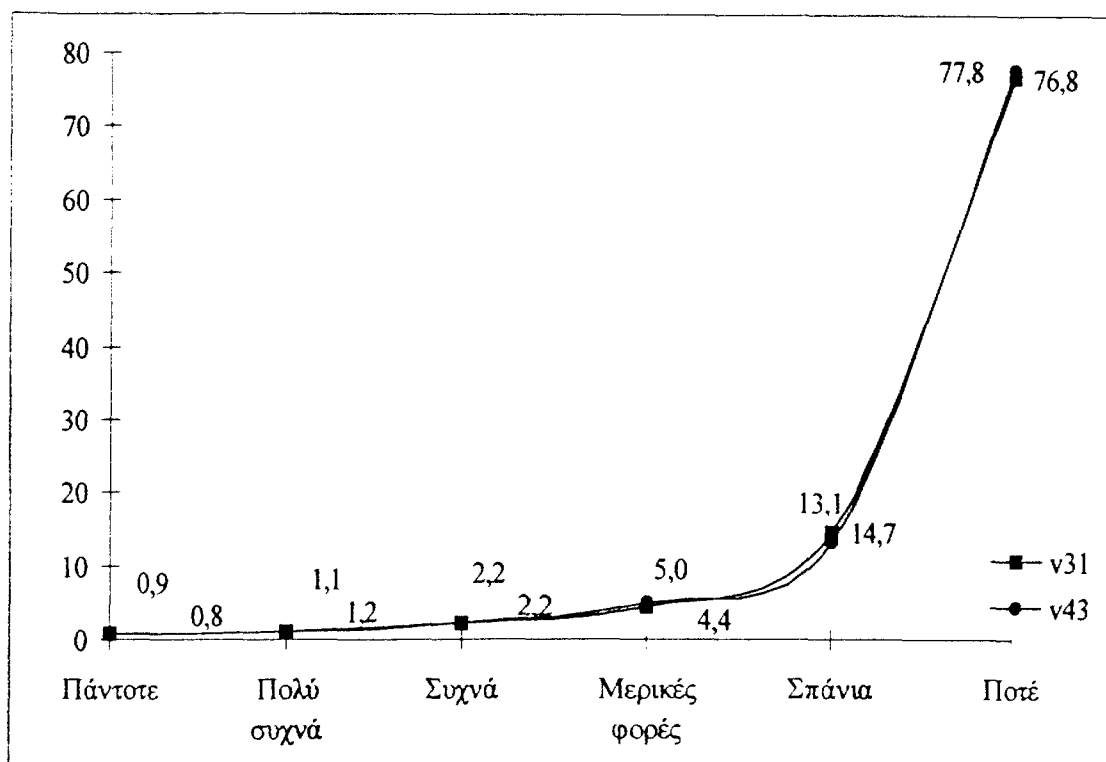
⁴⁹ Το γεγονός ενδέχεται να είναι ενδεικτικό της τάσης των υποκειμένων να συμμετέχουν με δηλώσεις ουσιαστικού περιεχομένου.

⁵⁰ Οι συζητήσεις κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων εμπλουτίζουν θετικά τα παραπάνω ευρήματα:

Σ: Πολιτικές συζητήσεις γίνονται από τους μαθητές;

M4: Γίνονται ... στις τουαλέτες ... (γέλια)

Γραφική Παράσταση 1.31.

Ένα ακόμη ενδιαφέρον στοιχείο προκύπτει από τη μελέτη των ποσοστών στις κατώτατες ακραίες τιμές, σε συνδυασμό με τα ποσοστά που δηλώνουν απουσία τοποθέτησης.

Πίνακας 1.53

V31

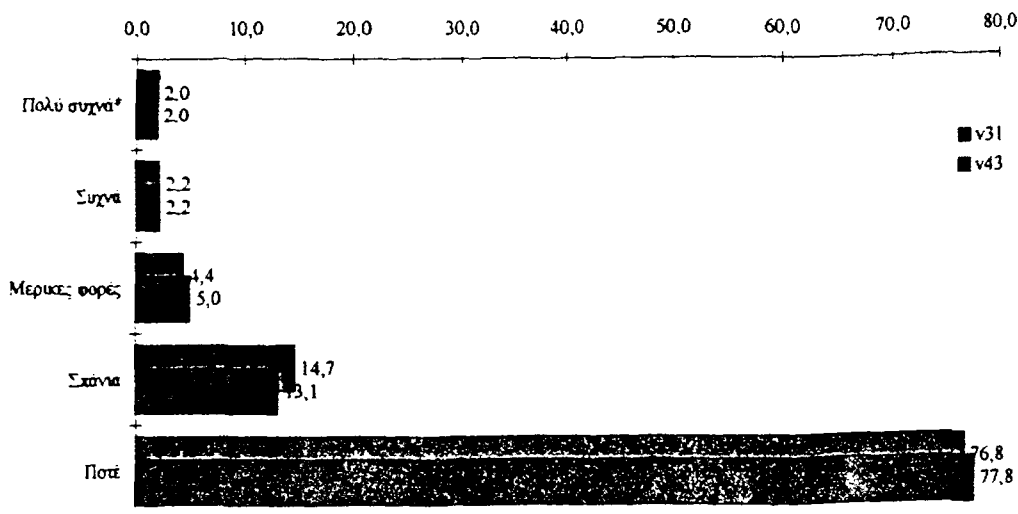
Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πάντοτε	1	30	,8	,8	,8
Πολύ συχνά	2	44	1,2	1,2	2,0
Συχνά	3	81	2,1	2,2	4,1
Μερικές φορές	4	166	4,3	4,4	8,5
Σπάνια	5	553	14,5	14,7	23,2
Ποτέ	6	2890	75,6	76,8	100,0
	0	59	1,5	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

Πίνακας 1.54.

v43					
Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πάντοτε	1	35	.9	.9	.9
Πολύ συχνά	2	41	1.1	1.1	2.0
Συχνά	3	82	2.1	2.2	4.1
Μερικές φορές	4	192	5.0	5.0	9.2
Σπάνια	5	498	13.0	13.1	22.2
Ποτέ	6	2965	77.8	77.8	100.0
	0	10	.3	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

Σύμφωνα με επεξεργασμένα δεδομένα στους πίνακες συχνοτήτων παρατηρείται μια τροποποίηση του ποσοστού των missing values. Από 1.5% στην περίπτωση της μεταβλητής v31 σε 0.3% στην περίπτωση της μεταβλητής v43. Η διαφορά (1.2%) φαίνεται να μεταφέρεται στην περίπτωση της δεύτερης μεταβλητής (v43) στη δήλωση "ποτέ" (από 76.8% στην περίπτωση της v31, φτάνει στο 77.8% στην περίπτωση της v43).

Γραφική Παράσταση 1.32.

Οι δηλώσεις των υποκειμένων στην καμπύλη κατανομής φαίνεται να συγκεντρώνονται με έναν εντυπωσιακό τρόπο στο άκρο της κλίμακας, άκρο που σημασιοδοτεί και την απόλυτη άρνηση των υποκειμένων να δεχθούν ότι πραγματοποιούνται πολιτικές συζητήσεις στα πλαίσια των γενικών

συνελεύσεων του τμήματος. Το 77.8% των υποκειμένων που απάντησαν στη σχετική ερώτηση δηλώνει ότι δε συζητούν "ποτέ" πολιτικά θέματα με τους/τις συμμαθητές/τριές τους, ενώ μόνο το 4.2% τοποθετείται επιλέγοντας τιμές οι οποίες δηλώνουν σημαντική συχνότητα (0.9% "πάντοτε", 1.1% "πολύ συχνά" και 2.2% "συχνά").

Στατιστικά σημαντικές διαφορές στην κατανομή της εξαρτημένης μεταβλητής προέκυψαν ελέγχοντας την επίδραση ορισμένων ανεξάρτητων.

Πίνακας 1.55.

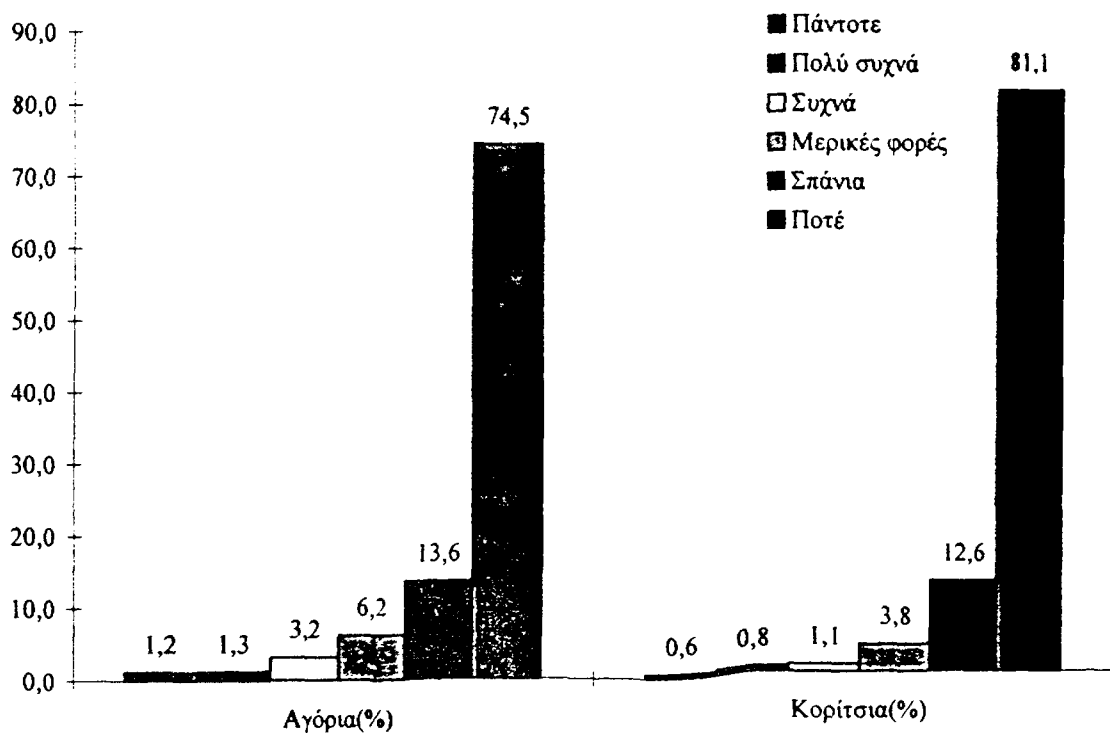
Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συζητήσεις πολιτικών ζητημάτων στις Γ.Σ.τάξης/τμήματος
Φύλο	$\chi^2=42.590$, $df=5$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$\chi^2=78.634$, $df=35$, $Sign.=.000$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$\chi^2=14.495$, $df=10$, $Sign.=.151$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$\chi^2=35.735$, $df=15$, $Sign.=.001$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$\chi^2=23.492$, $df=5$, $Sign.=.000$

Έτσι, το φύλο των υποκειμένων της έρευνας, διαφοροποιεί τις δηλώσεις τους κατά τρόπο στατιστικά σημαντικό ($\chi^2=42.590$, $df=5$, $S=.000$) με τα αγόρια να δηλώνουν, όπως και στην περίπτωση της προηγούμενης μεταβλητής, ότι κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων του τμήματος πραγματοποιούνται συχνότερα πολιτικές συζητήσεις (το 74.5% των αγοριών δηλώνει ότι δεν πραγματοποιούνται "ποτέ" τέτοιες συζητήσεις, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα κορίτσια είναι 81.1%).

Πίνακας 1.56

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πάντοτε	1,2	0,6
Πολύ συχνά	1,3	0,8
Συχνά	3,2	1,1
Μερικές φορές	6,2	3,8
Σπάνια	13,6	12,6
Ποτέ	74,5	81,1

Γραφική Παράσταση 1.33.

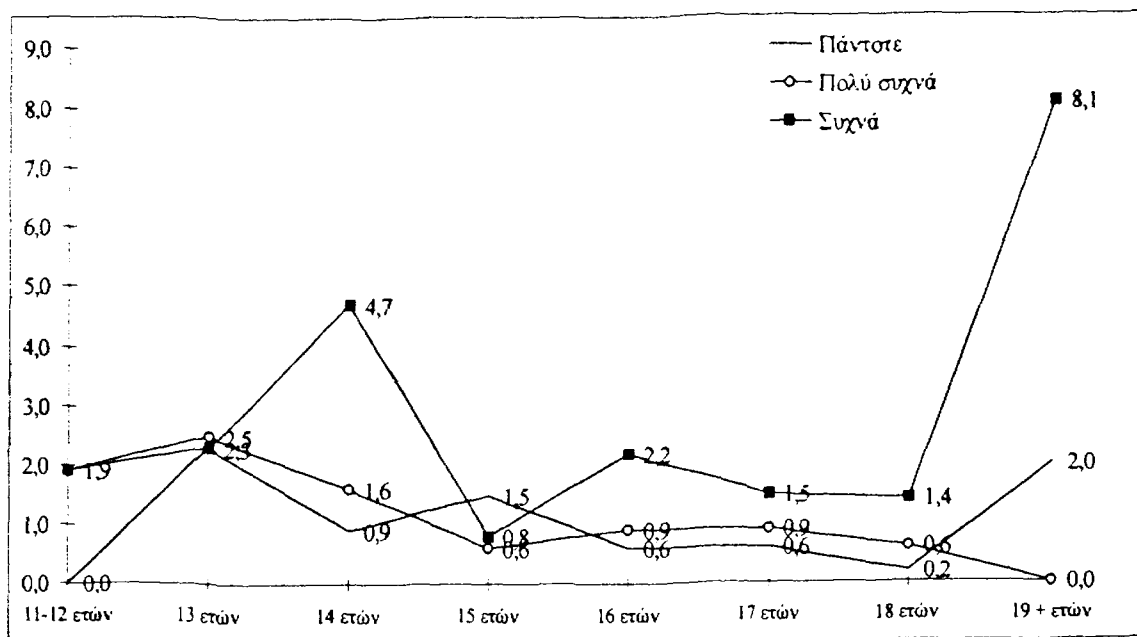

Η ηλικία εξακολουθεί να διαφοροποιεί τις αναμενόμενες από τις πραγματικές συχνότητες. ($\chi^2=78.634$, $df=35$, $Sign.=.000$).

Πίνακας 1.57.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Πάντοτε	0,0	2,3	0,9	1,5	0,6	0,6	0,2	2,0
Πολύ συχνά	1,9	2,5	1,6	0,6	0,9	0,9	0,6	0,0
Συχνά	1,9	2,3	4,7	0,8	2,2	1,5	1,4	8,1
Μερικές φορές	6,6	4,4	4,7	4,3	4,4	5,6	6,0	6,1
Σπάνια	11,3	14,7	13,0	14,3	12,0	12,6	13,7	13,1
Ποτέ	78,3	73,7	75,1	78,5	79,9	78,9	78,1	70,7

Γραφική Παράσταση 1.34.

Ο τύπος του λυκείου επηρεάζει επίσης τις δηλώσεις των υποκειμένων ($\chi^2=35.735$, $df=15$, $S=.001$), με τους/τις μαθητές/τριες των Ε.Π.Λ. να διαφοροποιούνται από το υπόλοιπο δείγμα.

Οι υπόλοιπες κλασικές ανεξάρτητες μεταβλητές, δε φαίνεται να διαφοροποιούν σημαντικά τις δηλώσεις των υποκειμένων σχετικά με την πραγματοποίηση πολιτικών συζητήσεων κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων του τμήματος⁵¹.

2.1.3 Πολιτικές συζητήσεις με εκπαιδευτικούς.

Ερώτηση:

Συζητάς με ορισμένους καθηγητές σου πολιτικά θέματα;

(Πολύ συχνά=1, Συχνά=2, Μερικές φορές=3, Σπάνια=4, Ποτέ=5)

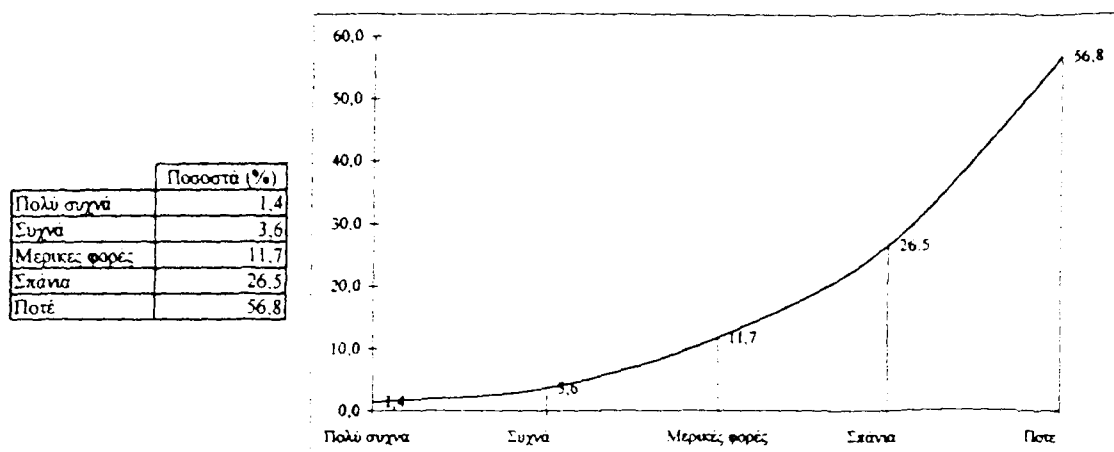
(v 59)

⁵¹ Βλ. πίνακες XLV-XLVIII στο σχετικό παράρτημα.

Η μελέτη των όποιων πολιτικών συζητήσεων πραγματοποιούνται, ή δεν πραγματοποιούνται στα πλαίσια του σχολικού περιβάλλοντος, συνεχίστηκε με την ανάλυση της μεταβλητής που συνδέεται με την παραπάνω ερώτηση. Η ερώτηση εκτός των άλλων στοχεύει και στην ανίχνευση των πιθανών σχέσεων ανάμεσα στους πρωταγωνιστές της (πολιτικής) επικοινωνίας (εκπαιδευτικούς και μαθητές στη συγκεκριμένη περίπτωση), στα πλαίσια του σχολικού περιβάλλοντος.

Η κατανομή των δηλώσεων⁵² φαίνεται στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν.

Πίνακας 1.58. / Γραφική Παράσταση 1.35.

Από το διάγραμμα κατανομής είναι εύκολο να διαπιστώσει κανείς ότι η συνήθης εικόνα που παρουσιάζουν οι καμπύλες κατανομής για τις μεταβλητές του άξονα πολιτικής επικοινωνίας, επαναλαμβάνεται για μια ακόμη φορά, με τη συνήθη συγκέντρωση προς το άκρο των "αρνητικών" τιμών. Γεγονός πάντως

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πολύ συχνά	1	53	1.4	1.4	1.4
Συχνά	2	137	3.6	3.6	5.0
Μερικές φορές	3	446	11.7	11.7	16.7
Σπάνια	4	1010	26.4	26.5	43.2
Ποτέ	5	2162	56.6	56.8	100.0
	0	15	.4	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

είναι ότι ένα ποσοστό 83.3% δηλώνει ότι δε συζητά "ποτέ" ή συζητά "σπάνια" με τους καθηγητές για πολιτικά ζητήματα και μόνο το 1.4% δηλώνει ότι συζητά "πολύ συχνά"⁵³. Η κατανομή ενδέχεται να διαφοροποιείται υπό την επίδραση ανεξάρτητων μεταβλητών όπως το φύλο, η σχολική τάξη φοίτησης, κ.λ.π. Για την επιβεβαίωση των παραπάνω υποθέσεων πραγματοποιήθηκαν μια σειρά ελέγχων του δείκτη χ^2 , τα αποτελέσματα των οποίων παρουσιάζονται παρακάτω⁵⁴.

Πίνακας 1.59.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συζητήσεις πολιτικών ζητημάτων με τους/τις εκπαιδευτικούς
Φύλο	$\chi^2=12.022$, $df=4$, $Sign.=.017$
Ηλικία	$\chi^2=73.495$, $df=28$, $Sign.=.000$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$\chi^2=28.228$, $df=8$, $Sign.=.000$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$\chi^2=28.751$, $df=12$, $Sign.=.004$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$\chi^2=14.418$, $df=4$, $Sign.=.006$

Έτσι εντοπίσθηκε στατιστική ισχυρή διαφοροποίηση στα ευρήματα της μεταβλητής που εξετάζεται (πολιτικές συζητήσεις με εκπαιδευτικούς) όταν επιδρά η μεταβλητή που προσδιορίζει το *φύλο* των υποκειμένων ($\chi^2=12.022$, $df=4$, $S=.017$). Τα αγόρια δηλώνουν ότι συζητούν συχνότερα από τα κορίτσια πολιτικά ζητήματα με τους εκπαιδευτικούς (το 5.9% των αγοριών δηλώνει ότι συζητά "πολύ συχνά" και "συχνά" με τους εκπαιδευτικούς για πολιτικά ζητήματα, έναντι ποσοστού 4% των κοριτσιών). Στατιστικά σημαντική σχέση ανιχνεύθηκε επίσης στις διασταυρώσεις της συγκεκριμένης μεταβλητής με τη μεταβλητή της *ηλικίας* ($\chi^2=73.495$, $df=28$, $S=.000$), επιβεβαιώνοντας την

⁵³ Μάλιστα, κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, ορισμένοι/ες μαθητές/τριες ερμήνευσαν τα χαμηλά ποσοστά πολιτικών συζητήσεων στο χώρο του σχολείου ως αποτέλεσμα της αρνητικής επίδρασης που ασκεί η παρουσία των εκπαιδευτικών:

Σ: Γιατί δεν εκδηλώνεστε στο χώρο του σχολείου;

Μ3: Ε, ίσως και από φόβο για τους καθηγητές. Μπορεί να είναι κάποιος αντίθετος ... και για τα παιδιά τα ίδια. Τώρα είμαστε όλοι φίλοι εδώ ... ξέρω γώ θα σε βλέπει ο άλλος, ... δε θα σε πηγαίνει καθόλου, που λέμε ...

(Ε.Π.Α. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

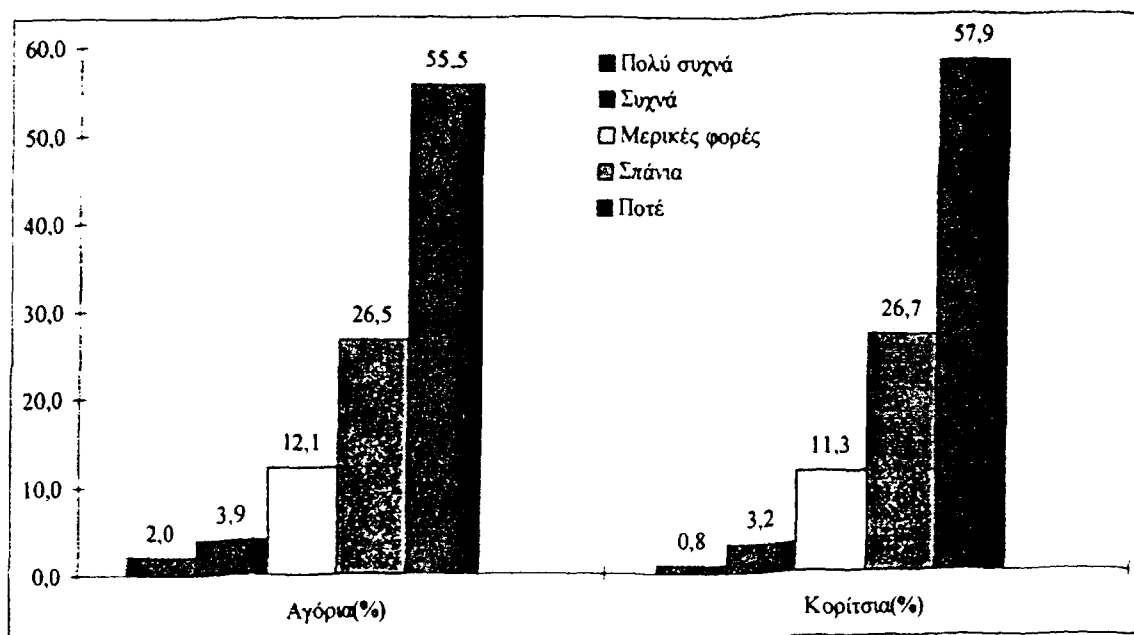
⁵⁴ Βλ και πίνακες XLIX-LII στο σχετικό παράρτημα.

υπόθεση ότι οι μεγαλύτερες ηλικίες των υποκειμένων του δείγματος μετέχουν συχνότερα σε συζητήσεις για πολιτικά θέματα με τους εκπαιδευτικούς, καθώς επίσης και στη διασταύρωση της μεταβλητής με τη μεταβλητή που αναφέρεται στον τύπο της δειγματοληπτικής περιοχής ($X^2=28.228$, $df=8$, $S=.000$). Η τελευταία ένδειξη προσφέρει το περιθώριο διαφοροποίησης των δηλώσεων ως προς τον τύπο της δειγματοληπτικής περιοχής. Τα αποτελέσματα της επεξεργασίας παρουσιάζουν την περίπτωση των αστικών περιοχών, ως περιοχές στις οποίες ευκολότερα οι μαθητές και μαθήτριες του δείγματος συζητούν για πολιτικά θέματα με τους εκπαιδευτικούς. Ο τύπος του λυκείου επίσης φαίνεται να σχετίζεται με τις δηλώσεις των υποκειμένων. Από τα αποτελέσματα της σχετικής επεξεργασίας ($X^2=28.751$, $df=12$, $S=.004$) φαίνεται ότι υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στους τύπους σχολικών μονάδων, με την περίπτωση του Ε.Π.Λ. να διαφοροποιείται σε ότι αφορά τις πολιτικές συζητήσεις ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους/τις μαθητές/τριες.

Πίνακας 1.60.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πολύ συχνά	2,0	0,8
Συχνά	3,9	3,2
Μερικές φορές	12,1	11,3
Σπάνια	26,5	26,7
Ποτέ	55,5	57,9

Γραφική Παράσταση 1.36.

Πίνακας 1.61.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Πολύ συχνά	0.9	0.7	1.9	1.3	0.5	1.5	2.8	3.0
Συχνά	3.7	4.0	4.7	3.0	2.0	3.7	4.0	10.0
Μερικές φορές	7.5	7.7	12.6	11.7	10.4	13.1	14.3	14
Σπάνια	19.6	24.2	23	26	28.3	26.7	30	30
Ποτέ	68.2	63.5	57.9	57.9	58.9	55.1	48.9	43

Είναι ενδιαφέρον να ελεγχεί η μεταφορά της συνθήκης (πολιτικές συζητήσεις), στο εξωσχολικό περιβάλλον. Αυτό επιχειρείται στη συνέχεια.

2.2. Πολιτικές συζητήσεις στο εξω-σχολικό περιβάλλον.

Αναλύθηκαν οι περιπτώσεις πολιτικών συζητήσεων με εταίρους τους γονείς-κηδεμόνες των μαθητών/τριών και τους/τις φίλους/ες τους.

2.2.1 Πολιτικές συζητήσεις των υποκειμένων με τους γονείς ή κηδεμόνες τους.

Ερώτηση:

Συζητάς με τους γονείς σου πολιτικά ζητήματα;

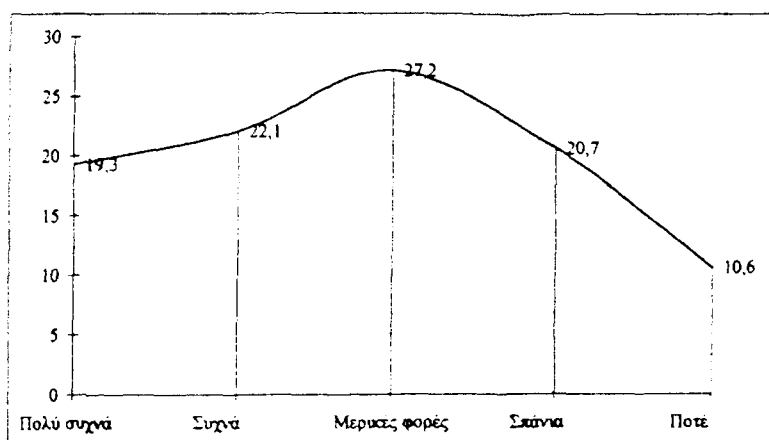
□ (Πολύ συχνά=1, Συχνά=2, Μερικές φορές=3, Σπάνια=4, Ποτέ=5)

(v 61)

Οι πολιτικές συζητήσεις των υποκειμένων του δείγματος με τους γονείς ή τους κηδεμόνες τους, είναι μια ενδιαφέρουσα περίπτωση ανίχνευσης του βαθμού πολιτικής επικοινωνίας στο εξωσχολικό περιβάλλον. Η κατανομή των δηλώσεων⁵⁵ φαίνεται στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν.

Πίνακας 1.62. / Γραφική Παράσταση 1.37.

	Ποσοστά (%)
Πολύ συχνά	19,3
Συχνά	22,1
Μερικές φορές	27,2
Σπάνια	20,7
Ποτέ	10,6

Η διαπίστωση της διαφοροποίησης των δεδομένων από τα δεδομένα που προέκυψαν στη φάση επεξεργασίας των ανάλογων μεταβλητών στο σχολικό περιβάλλον είναι έκδηλη. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η καμπύλη κατανομής παρουσιάζει μια σχετική “ομαλότητα”, με ελαφρά συγκέντρωση των δηλώσεων

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πολύ συχνά	1	737	19,3	19,3	19,3
Συχνά	2	844	22,1	22,1	41,5
Μερικές φορές	3	1037	27,1	27,2	68,7
Σπάνια	4	789	20,6	20,7	89,4
Ποτέ	5	405	10,6	10,6	100,0
	0	12	,3	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

στις τιμές που αναφέρονται σε τακτική συμμετοχή των υποκειμένων σε πολιτικές συζητήσεις με τους γονείς ή κηδεμόνες τους.

Τα αποτελέσματα μιας σειράς ελέγχων για τη στατική σημαντικότητα της επίδρασης ορισμένων ανεξάρτητων μεταβλητών στη μεταβλητή που εξετάζεται παρουσιάζονται παρακάτω⁵⁶.

Πίνακας 1.63.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συζητήσεις πολιτικών ζητημάτων με τους γονείς
Φύλο	$\chi^2=19.202$, $df=4$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$\chi^2=221.092$, $df=28$, $Sign.=.000$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$\chi^2=62.386$, $df=8$, $Sign.=.000$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$\chi^2=57.786$, $df=8$, $Sign.=.000$

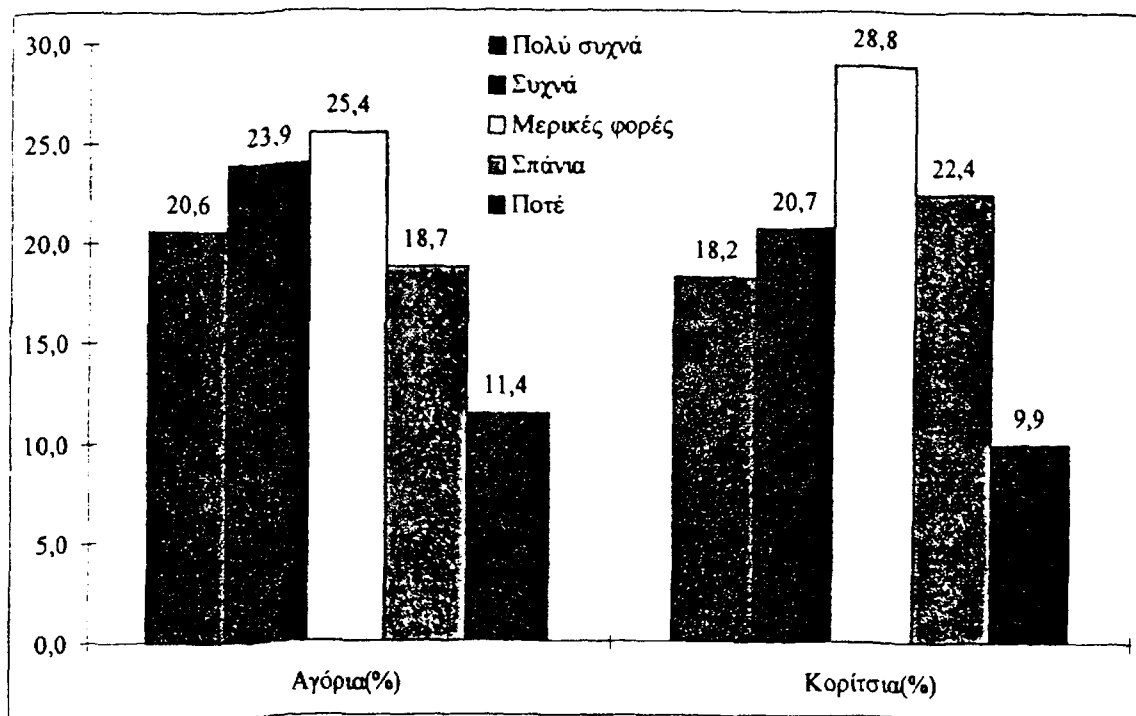
- Ανιχνεύθηκε συστηματική διαφοροποίηση ανάμεσα στα αγόρια και τα κορίτσια αναφορικά με τις δηλώσεις τους ως προς τη πραγματοποίηση πολιτικών συζητήσεων με τους γονείς ή κηδεμόνες τους ($\chi^2=19.202$, $df=4$, $S=.000$). Τα αγόρια δήλωσαν ότι συζητούν περισσότερο από τα κορίτσια (το 21.8% των αγοριών δηλώνει ότι συζητά “πολύ συχνά” ή “συχνά” με τους γονείς του για πολιτικά ζητήματα έναντι 19.8% των κοριτσιών).

Πίνακας 1.64.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πολύ συχνά	20,6	18,2
Συχνά	23,9	20,7
Μερικές φορές	25,4	28,8
Σπάνια	18,7	22,4
Ποτέ	11,4	9,9

⁵⁶ Βλ. επίσης και πίνακες LIII-LVI στο σχετικό παράρτημα.

Γραφική Παράσταση 1.38.

Στατιστικά σημαντική σχέση διαπιστώθηκε επίσης στη διασταύρωση της εξαρτημένης μεταβλητής με την ηλικία ($X^2=221.092$, $df=28$, $S=.000$), χαρακτηρίζοντας τις μικρότερες ηλικίες, λιγότερο πιθανούς εταίρους στην επικοινωνία με τους γονείς για πολιτικά ζητήματα.

Πίνακας 1.65.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Πολύ συχνά	9,4	10,2	13,5	19,8	18,7	23,8	25,2	26,0
Συχνά	14,2	13,7	21,1	21,4	23,2	24,8	25,6	25,0
Μερικές φορές	22,6	28,2	24,4	28,2	26,6	27,6	29,6	26
Σπάνια	31,1	25,7	28,5	20,4	20,5	16,8	15,1	18
Ποτέ	22,6	22,2	12,5	10,2	11	6,9	4,4	5

Στατιστικά σημαντικές διαφορές στις κατανομές της εξαρτημένης μεταβλητής ανιχνεύθηκαν επίσης στη διασταύρωσή της με τις μεταβλητές που προσδιορίζουν τη δειγματοληπτική περιοχή ($X^2=130.744$, $df=44$, $S=.000$) και τον τύπο δειγματοληπτικής περιοχής ($X^2=57.786$, $df=8$, $S=.000$) οδηγώντας στο συμπέρασμα ότι στις αστικές περιοχές οι γονείς επικοινωνούν συχνότερα με τα παιδιά τους για πολιτικά ζητήματα.

Η κοινωνικοεπαγγελματική ομάδα αναφοράς του πατέρα καθώς και αυτή της μητέρας φαίνεται να επιδρούν κατά τρόπο στατιστικά σημαντικό στην πιθανότητα συμμετοχής των υποκειμένων σε πολιτικές συζητήσεις με τους γονείς τους. Το ίδιο φαίνεται να ισχύει και για το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα και της μητέρας. Γενικά υπάρχουν ενδείξεις συστηματικής διαφοροποίησης της πιθανότητας συμμετοχής των υποκειμένων σε πολιτικές συζητήσεις με τους γονείς τους, όταν υφίσταται διαφοροποίηση του κοινωνικοοικονομικού status της οικογένειας. Παιδιά τα οποία προέρχονται από ευνοημένες οικογένειες φαίνεται να έχουν περισσότερες πιθανότητες συμμετοχής σε τέτοιες συζητήσεις ($X^2=62.386$, $df=8$, $Sign.=.000$).

2.2.2 Πολιτικές συζητήσεις με φίλους.

Ερώτηση:

Όταν συναντιέσαι με τους φίλους/ες σου συζητάτε πολιτικά ζητήματα;
 (Πάντοτε=1, Πολύ συχνά=2, Συχνά=3, Μερικές φορές=4, Σπάνια=5, Ποτέ=6)
 (v 58)

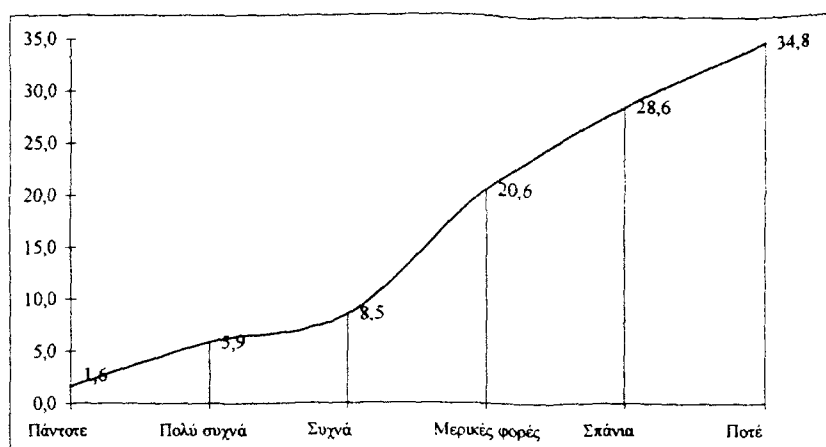
Η διερεύνηση της πραγματοποίησης πολιτικών συζητήσεων με φίλους/ες έξω από το σχολικό περιβάλλον, αποκτά ιδιαίτερη σημασία μετά τις παρατηρήσεις που προηγήθηκαν.

Η κατανομή των δηλώσεων⁵⁷ των υποκειμένων στο παραπάνω ερώτημα φαίνεται στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πάντοτε	1	61	1.6	1.6	1.6
Πολύ συχνά	2	225	5.9	5.9	7.5
Συχνά	3	326	8.5	8.5	16.1
Μερικές φορές	4	785	20.5	20.6	36.6
Σπάνια	5	1089	28.5	28.6	65.2
Ποτέ	6	1327	34.7	34.8	100.0
	0	10	.3	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

Πίνακας 1.66. / Γραφική Παράσταση 1.39.

	Ποσοστά (%)
Πάντοτε	1,6
Πολύ συχνά	5,9
Συχνά	8,5
Μερικές φορές	20,6
Σπάνια	28,6
Ποτέ	34,8

Η περίπτωση των πολιτικών συζητήσεων με φίλους/ες στο εξωσχολικό περιβάλλον, φαίνεται να διαφοροποιείται από αυτή που περιγράφει τις πολιτικές συζητήσεις των υποκειμένων του δείγματος με τους γονείς ή τους κηδεμόνες τους, περιπτώσεις οι οποίες επίσης χωροθετούνται εκτός σχολικού περιβάλλοντος. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η κατανομή των δηλώσεων θυμίζει τις κατανομές που περιέγραφαν τις δηλώσεις των υποκειμένων για τις πολιτικές συζητήσεις στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων (σχολείου και τμήματος).

Μόνο το 14.4% των δηλώσεων αναφέρονται σε “πολύ συχνές” ή “συχνές” πολιτικές συζητήσεις με φίλους/ες, ενώ το 63.4% των υποκειμένων δηλώνουν ότι δε συζητούν παρά “σπάνια” ή “ποτέ” πολιτικά ζητήματα με τους φίλους ή τις φίλες τους. Το φύλο διαφοροποιεί κατά τρόπο στατιστικά σημαντικό τις απαντήσεις των υποκειμένων ($X^2=87.148$, $df=5$, $S=.000$), με τα αγόρια να συζητούν σαφώς περισσότερο από τα κορίτσια, όπως και η ηλικία ($X^2=307.225$, $df=35$, $S=.000$), με τις μικρότερες ηλικίες να απέχουν συστηματικότερα από συζητήσεις πολιτικού χαρακτήρα. Και ενώ οι τελευταίες πραγματοποιούνται περισσότερο στις αστικές περιοχές ($X^2=30.296$, $df=10$, $S=.000$), φαίνεται ότι επηρεάζονται και από το κοινωνικοοικονομικό status της

οικογένειας από την οποία προέρχονται τα υποκείμενα της έρευνας ($\chi^2=31.781$, $df=10$, $S=.000$)⁵⁸.

Πίνακας 1.67.

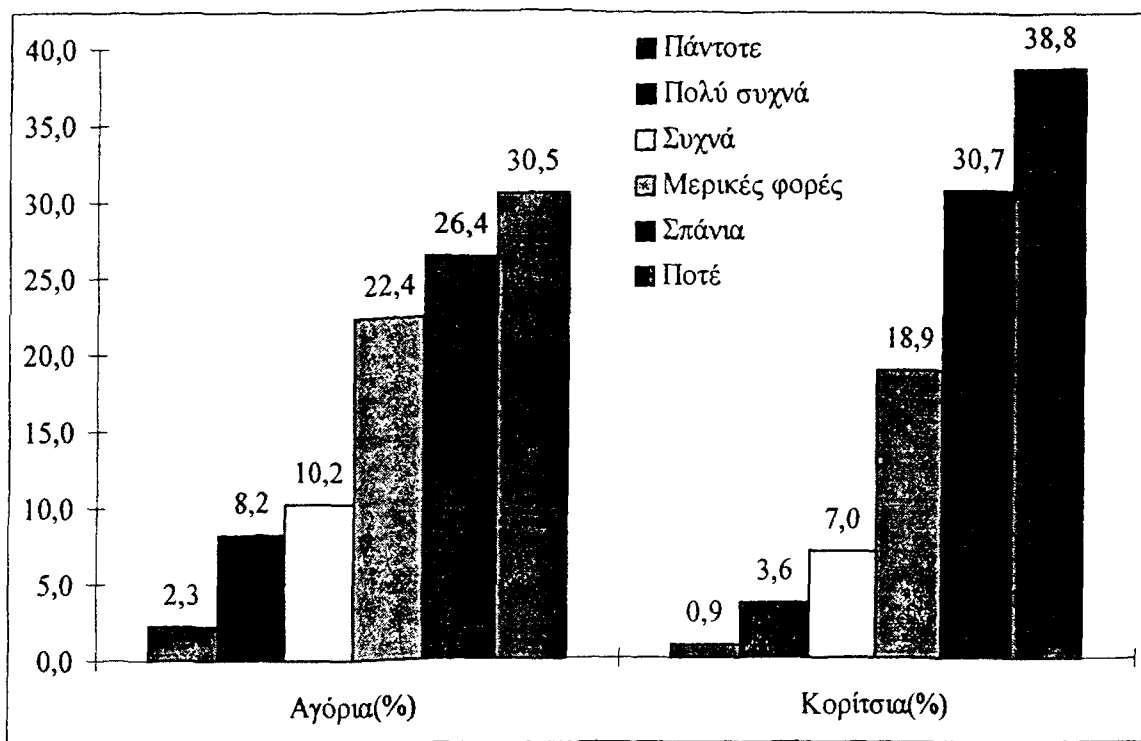
Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συζητήσεις πολιτικών ζητημάτων με φίλους
Φύλο	$\chi^2=87.148$, $df=5$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$\chi^2=307.225$, $df=35$, $Sign.=.000$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$\chi^2=30.296$, $df=10$, $Sign.=.000$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$\chi^2=259.966$, $df=15$, $Sign.=.000$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$\chi^2=215.822$, $df=5$, $Sign.=.000$

Πίνακας 1.68.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πάντοτε	2,3	0,9
Πολύ συχνά	8,2	3,6
Συχνά	10,2	7,0
Μερικές φορές	22,4	18,9
Σπάνια	26,4	30,7
Ποτέ	30,5	38,8

⁵⁸ Βλ. πίνακες LVII-LX στο σχετικό παράρτημα

Γραφική Παράσταση 1.40.

Ο τύπος του λυκείου, όπως και αυτός της εκπαιδευτικής βαθμίδας διαφοροποιούν σημαντικά τις δηλώσεις των υποκειμένων ($X^2=259.966$, $df=15$, $Sign.=.000$ & $X^2=215.822$, $df=5$, $Sign.=.000$ αντίστοιχα), με τους/τις μαθητές/τριες των γυμνασίων να κινούνται στις ακραίες τιμές και τους μαθητές/τριες των γενικών λυκείων να εμφανίζονται περισσότερο “θετικοί” σε ανάλογες συζητήσεις.

Ο παρακάτω πίνακας μας δίνει τη δυνατότητα να έχουμε μια συνολική εικόνα των δηλώσεων που αφορούν τη συμμετοχή των υποκειμένων σε σχολικές και εξωσχολικές συνθήκες επικοινωνίας.

Πίνακας 1.69.

	v31	v43	v58	v59	v61
Πολύ συχνά*	2,0	2,0	7,5	1,4	19,3
Συχνά	2,2	2,2	8,5	3,6	22,1
Μερικές φορές	4,4	5,0	20,6	11,7	27,2
Σπάνια	14,7	13,1	28,6	26,5	20,7
Ποτέ	76,8	77,8	34,8	56,8	10,6

- Για να ικανοποιηθούν οι προϋποθέσεις συγκρισιμότητας έγιναν κάποιες απαραίτητες συμψηφίσεις.
- Με έντονους χαρακτήρες σημειώνονται οι περιπτώσεις των πολιτικών συζητήσεων εκτός του σχολείου.

2.3 Προτιμήσεις για τον/την συνομιλητή στα πλαίσια πολιτικών συζητήσεων.

Με την ερώτηση που ακολουθεί, επιχειρήθηκε η ανίχνευση των τις προτιμήσεων των υποκειμένων σε ό,τι αφορά τον/την συνομιλητή στα πλαίσια των πολιτικών συζητήσεων

Ερώτηση:

Με ποιόν προτιμάς να συζητάς, όποτε συζητάς, πολιτικά θέματα;
(Σημείωσε **μόνο ένα** τετραγωνάκι)

"με τον πατέρα μου"

"με τη μητέρα μου"

"με τον αδελφό ή την αδελφή μου"

"με τους συμμαθητές μου"

"με τους φίλους μου"

"με τους καθηγητές μου"

με κάποιους άλλους, ποιούς;.....

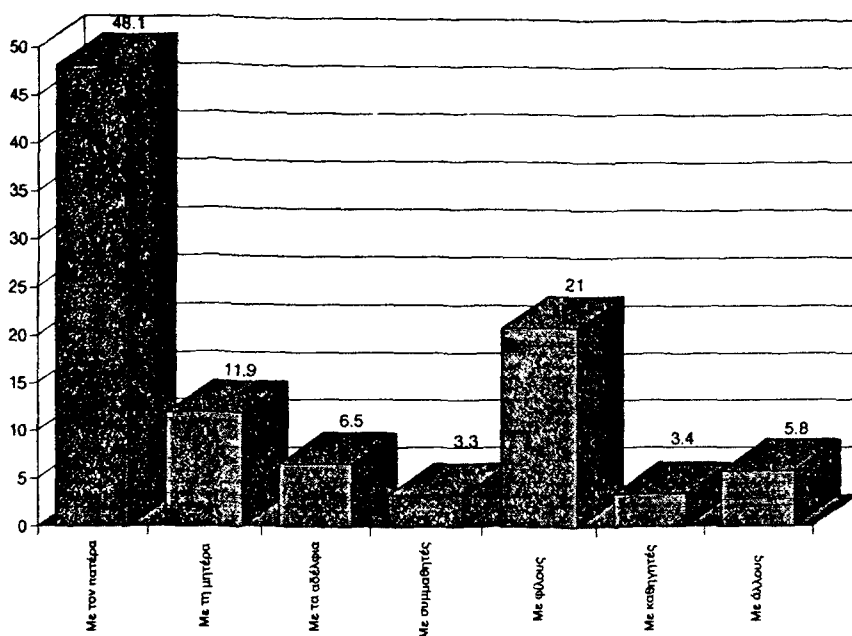
(v 62)

Ο πίνακας κατανομής των δηλώσεων που ακολουθεί συνοδεύεται από τη σχετική γραφική παράσταση.

Πίνακας 1.70.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Με τον πατέρα	1	1805	47,2	48,1	48,1
Με τη μητέρα	2	445	11,6	11,9	60,0
Με τα αδέρφια	3	245	6,4	6,5	66,5
Με συμμαθητές	4	123	3,2	3,3	69,8
Με φίλους	5	788	20,6	21,0	90,8
Με καθηγητές	6	128	3,3	3,4	94,2
Με άλλους	7	218	5,7	5,8	100,0
	0	71	1,9	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

Γραφική Παράσταση 1.41.

Είναι χαρακτηριστική η συγκέντρωση των υψηλών ποσοστών στις επιλογές 1, 2 και 5, (“με τον πατέρα”, “με τη μητέρα”, “με φίλους” αντίστοιχα). Ουσιαστικά οι περισσότεροι/ες μαθητές/τριες επιλέγουν να συζητούν τα πολιτικά ζητήματα με τον πατέρα τους (48.1%), ακολουθούν οι φίλοι (21.0%), ενώ τρίτη στη σειρά προτίμησης έρχεται η μητέρα με 11.9%. Η κυριαρχία του ανδρικού πολιτικοποιημένου προτύπου είναι έκδηλη, παρά την εξάρτηση των δηλώσεων από τη μεταβλητή του φύλου ($X^2=86.794$, $df=6$, $S=.000$) και την προτίμηση των κοριτσιών να συζητούν τα πολιτικά ζητήματα με τη μητέρα τους. Σε συστηματικές διαφορές καταλήγουν και οι συσχετίσεις της συγκεκριμένης μεταβλητής με τις μεταβλητές της ηλικίας ($X^2=120.039$, $df=42$, $S=.000$), του τύπου δειγματοληπτικής περιοχής ($X^2=88.202$, $df=12$,

S=.000), της κοινωνικοεπαγγελματικής ομάδας αναφοράς του πατέρα ($X^2=33.244$, $df=12$, S=.000) και της μητέρας ($X^2=56.212$, $df=12$, S=.000), αλλά και του κοινωνικοοικονομικού status της οικογένειας ($X^2=37.210$, $df=12$, S=.000).

2.4 Διαφωνίες πολιτικής υφής.

Οι διαφωνίες σε/για πολιτικά ζητήματα είναι επίσης δείκτες πολιτικής επικοινωνίας. Μελετήθηκαν οι περιπτώσεις διαφωνιών με εκπαιδευτικούς στο σχολείο και με τους γονείς και φίλους/ες εκτός σχολείου.

2.4.1 Διαφωνίες πολιτικής φύσεως ανάμεσα στα υποκείμενα και τους εκπαιδευτικούς στο σχολείο.

Ερώτηση:

Διαφωνείς ορισμένες φορές με κάποιους καθηγητές σου για πολιτικά ζητήματα;

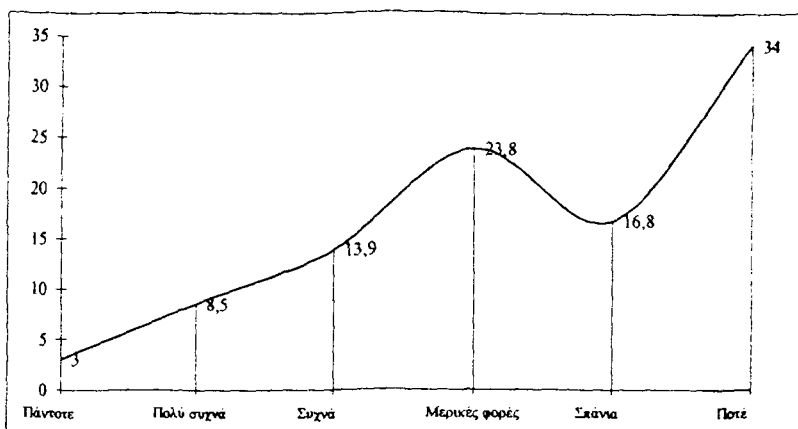
(Πάντοτε=1, Πολύ συχνά=2, Συχνά=3, Μερικές φορές=4, Σπάνια=5, Ποτέ=6)

(v 64)

Η περίπτωση της διαφωνίας για πολιτικά ζητήματα ανάμεσα στα υποκείμενα του δείγματος και το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου, είναι μια ενδιαφέρουσα παράμετρος στη ανάλυση των δηλώσεων που οι μαθητές/τριες του δείγματος προβαίνουν μέσω του ερωτηματολογίου. Έχει άμεση σχέση με τις δηλώσεις τους για την πραγματοποίηση πολιτικών συζητήσεων με τους/τις καθηγητές-τριές τους και στοχεύει στην ανίχνευση της δυναμικής στο περιβάλλον του σχολείου. Η κατανομή των δηλώσεων⁵⁹ φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 1.71. / Γραφική Παράσταση 1.42.

	Ποσοστά (%)
Πάντοτε	3
Πολύ συχνά	8,5
Συχνά	13,9
Μερικές φορές	23,8
Σπάνια	16,8
Ποτέ	34

Είναι ενδιαφέρον να μελετήσει κανείς τις κατανομές των μεταβλητών "πολιτικές συζητήσεις με τους εκπαιδευτικούς στο χώρο του σχολείου" και "πολιτικές διαφωνίες με τους εκπαιδευτικούς" στο ίδιο περιβάλλον, μεταφέροντας τις κατανομές σε ένα κοινό σύστημα αξόνων.

Πίνακας 1.72.

	v59	v64
Πολύ συχνά*	1,4	11,5
Συχνά	3,6	13,9
Μερικές φορές	11,7	23,8
Σπάνια	26,5	16,8
Ποτέ	56,8	34,0

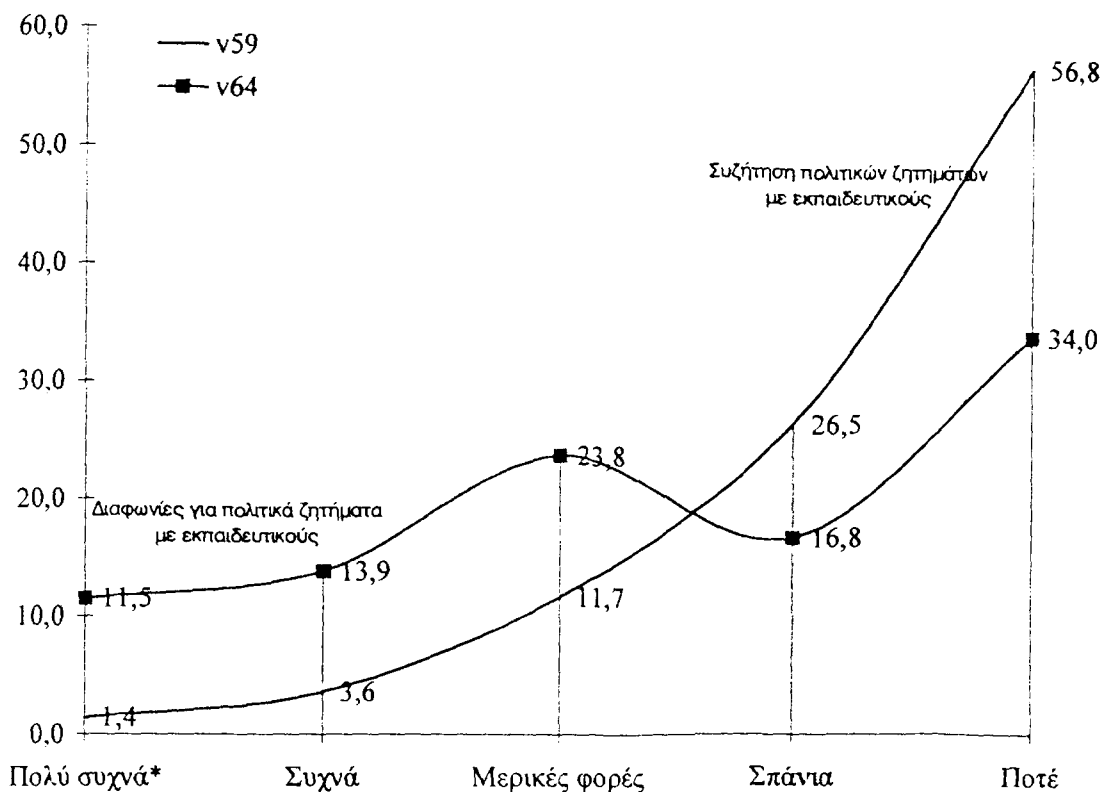
*Για την κάλυψη των αναγκών συγκρισιμότητας έγιναν κάποιες απαραίτητες συμψηφίσεις.

V59: Συζητήσεις με καθηγητές για πολιτικά ζητήματα

V64: Διαφωνίες με καθηγητές για πολιτικά ζητήματα

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πάντοτε	1	105	2,7	3,0	3,0
Πολύ συχνά	2	297	7,8	8,5	11,5
Συχνά	3	486	12,7	13,9	25,4
Μερικές φορές	4	833	21,8	23,8	49,2
Σπάνια	5	588	15,4	16,8	66,0
Ποτέ	6	1189	31,1	34,0	100,0
	0	325	8,5	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

Γραφική παράσταση 1.43.

Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι οι πολιτικές συζητήσεις ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές, συνοδεύονται από διαφωνίες με σημαντική συχνότητα. Οι μαθητές και μαθήτριες του δείγματος δηλώνουν ότι διαφωνούν "πολύ συχνά" ή "συχνά" σε ποσοστό 25.4% των περιπτώσεων (11.5% "πολύ συχνά" και 13.9% "συχνά"). Είναι βέβαια ενδιαφέρον το ποσοστό των μαθητών/τριών που δηλώνουν ότι δε διαφωνούν "ποτέ" με τους/τις καθηγητές/τριές τους (34.0%)⁶⁰.

Οι διαφωνίες για πολιτικά ζητήματα με τους καθηγητές σχετίζονται κατά τρόπο στατιστικά σημαντικό με μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών, όπως έδειξαν οι σχετικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν με τη βοήθεια του χ^2 ⁶¹. Το φύλο είναι μια διαφοροποιητική παράμετρος ($\chi^2=29.140$, $df=5$, $S=.000$), με τα αγόρια να διαφωνούν συχνότερα από τα κορίτσια.

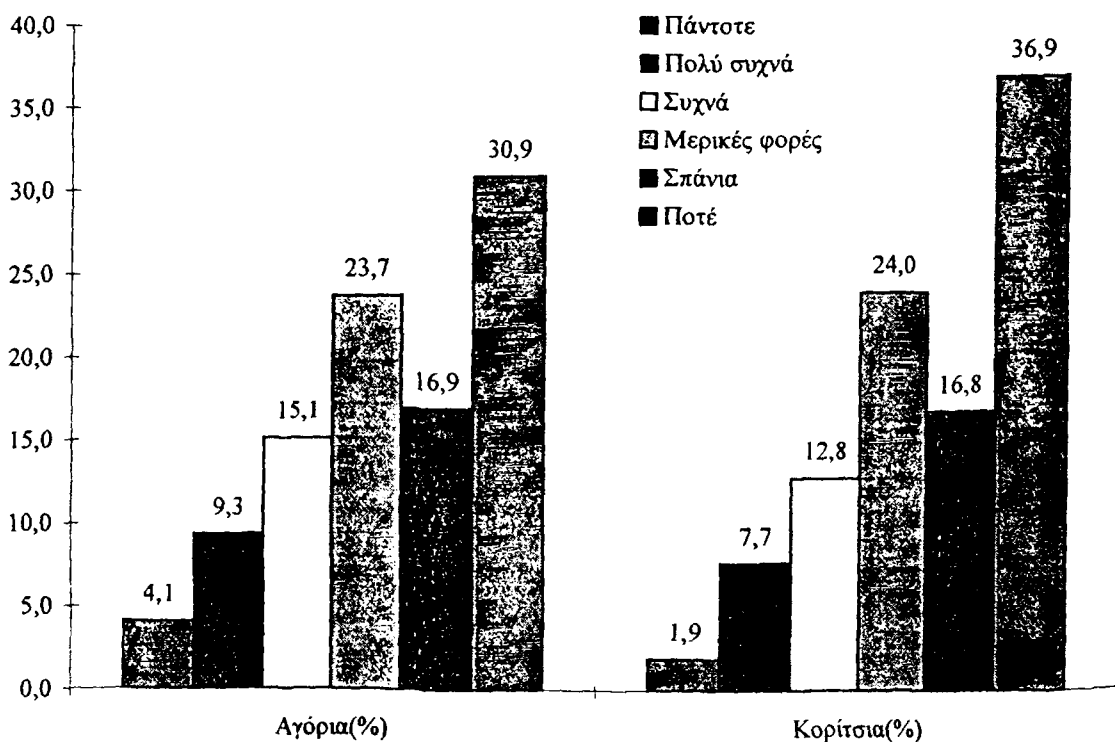
⁶⁰ Πρόκειται μάλλον για τις περιπτώσεις εκείνες, που οι μαθητές ή οι μαθήτριες δε θα διαφωνούσαν ακόμη και αν υπήρχε λόγος να διαφωνήσουν.

⁶¹ Αναλυτικοί πίνακες στο σχετικό παράρτημα (πίνακες LXI-LXIV).

Πίνακας 1.73.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πάντοτε	4,1	1,9
Πολύ συχνά	9,3	7,7
Συχνά	15,1	12,8
Μερικές φορές	23,7	24,0
Σπάνια	16,9	16,8
Ποτέ	30,9	36,9

Γραφική Παράσταση 1.44.

Οι μικρότερες ηλικίες διαφωνούν, όπως θα ήταν ίσως αναμενόμενο, λιγότερο συχνά, ($X^2=91.425$, $df=35$, $S=.000$), ενώ σημαντικό ρόλο φαίνεται να παίζει η *σχολική μονάδα φοίτησης* ($X^2=407.696$, $df=210$, $S=.000$) και ο *τύπος του λυκείου* ($X^2=90.017$, $df=15$, $S=.000$) με τα Ε.Π.Λ. να διαφοροποιούνται κατά τρόπο ώστε οι πολιτικές διαφωνίες των μαθητών/τριών με τους εκπαιδευτικούς να είναι εκεί περισσότερο πιθανές.

Πίνακας 1.74.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Πάντοτε	5,6	2,9	3,6	4,8	1,7	2,1	4,1	2,1
Πολύ συχνά	3,3	4,8	3,8	9,0	10,3	8,9	11,0	12,6
Συχνά	7,8	11,4	11,2	15,7	12,8	14,1	18,4	16,8
Μερικές φορές	23,3	20,9	23,9	23,4	24,7	24,3	23,6	26,3
Σπάνια	15,6	20,6	19,3	17,3	14,2	16,2	16,5	17,9
Ποτέ	44,4	39,4	38,3	29,9	36,2	34,3	26,4	24,2

Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει η στατιστικά σημαντική σχέση που εντοπίστηκε ανάμεσα στη συγκεκριμένη μεταβλητή και τη *σχολική επίδοση των υποκειμένων* ($X^2=82.225$, $df=15$, $S=.000$), με τους “καλούς” μαθητές να διαφωνούν συχνότερα με τους καθηγητές τους, καθώς επίσης και με το *κοινωνικοοικονομικό status της οικογένειας* ($X^2=29.348$, $df=10$, $S=.001$). Φαίνεται ότι οι λιγότερο “καλοί” μαθητές, που συμβαίνει να προέρχονται και από μη ευνοημένα περιβάλλοντα ($X^2=143.847$, $df=6$, $S=.000$), έχουν ήδη αρκετά προβλήματα.

Πίνακας 1.75.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Πολιτικές Διαφωνίες με τους/τις εκπαιδευτικούς
Φύλο	$X^2=29.140$, $df=5$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$X^2=91.425$, $df=35$, $Sign.=.000$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$X^2=10.236$, $df=10$, $Sign.=.419$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$X^2=90.017$, $df=15$, $Sign.=.000$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$X^2=53.214$, $df=5$, $Sign.=.000$

2.4.2 Διαφωνίες πολιτικού χαρακτήρα με τους γονείς.

Ερώτηση:

Διαφωνείς κάποτε με τους γονείς σου για πολιτικά ζητήματα;

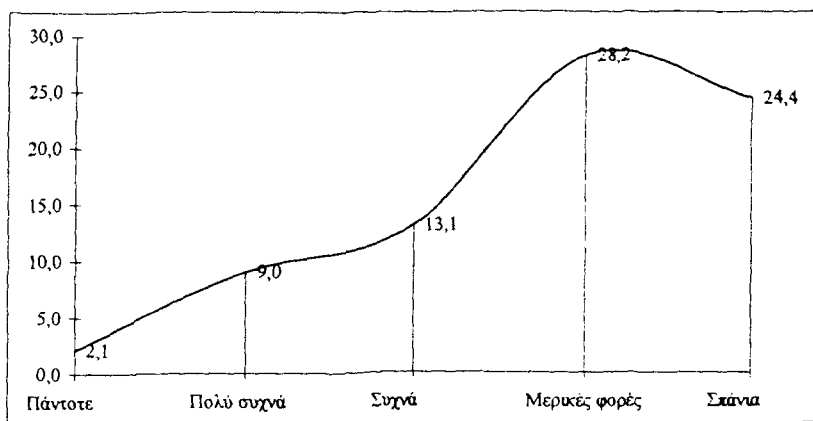
(Πάντοτε=1, Πολύ συχνά=2, Συχνά=3, Μερικές φορές=4, Σπάνια=5, Ποτέ=6)

(v63)

Το ενδιαφέρον στοιχείο στη μελέτη αυτής της μεταβλητής είναι η ομοιότητα της κατανομής των δηλώσεων από τα υποκείμενα, με την κατανομή των δηλώσεων που αφορούν τις διαφωνίες για πολιτικά ζητήματα με τους εκπαιδευτικούς. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή των ποσοστών⁶² στις έξι (6) επιλογές της κλίμακας.

Γραφική Παράσταση 1.45.

	Ποσοστά (%)
Πάντοτε	2,1
Πολύ συχνά	9,0
Συχνά	13,1
Μερικές φορές	28,2
Σπάνια	24,4
Ποτέ	23,2

Ο επόμενος συγκριτικός πίνακας και το κοινό διάγραμμα κατανομών παρουσιάζει τις κατανομές των δηλώσεων για τις περιπτώσεις διαφωνίας των υποκειμένων με τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς. είναι αποκαλυπτικό.

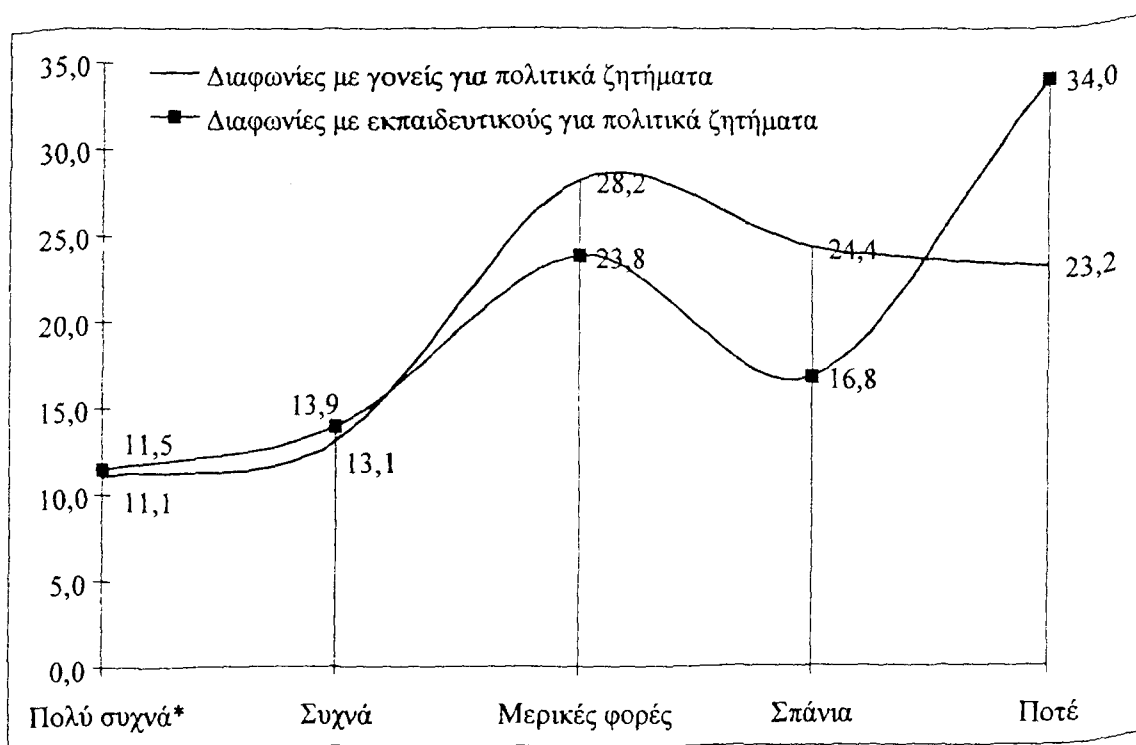
Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πάντοτε	1	80	2.1	2.1	2.1
Πολύ συχνά	2	338	8.8	9.0	11.2
Συχνά	3	490	12.8	13.1	24.3
Μερικές φορές	4	1054	27.6	28.2	52.4
Σπάνια	5	912	23.9	24.4	76.8
Ποτέ	6	869	22.7	23.2	100.0
	0	80	2.1	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

Πίνακας 1.76.

	Διαφωνίες με γονείς για πολιτικά ζητήματα	Διαφωνίες με εκπαιδευτικούς για πολιτικά ζητήματα
Πολύ συχνά*	11,1	11,5
Συχνά	13,1	13,9
Μερικές φορές	28,2	23,8
Σπάνια	24,4	16,8
Ποτέ	23,2	34,0

*Για την κάλυψη των αναγκών συγκρισιμότητας έγιναν κάποιες απαραίτητες συμψηφίσεις.
Οι τιμές είναι ποσοστά %

Γραφική Παράσταση 1.46.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτούν οι επιλογές τέσσερα (4) και πέντε (5) της κοινής κλίμακας ("σπάνια" και "ποτέ" αντίστοιχα) και οι διαφορές που παρατηρούνται στις κατανομές των δύο μεταβλητών. Όπως διαπιστώνουμε από τα δεδομένα του πίνακα, οι μαθητές και μαθήτριες του δείγματος δηλώνουν ότι διαφωνούν λιγότερο "σπάνια" ή "ποτέ" με τους εκπαιδευτικούς από ότι με τους γονείς τους. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τις ποσοστώσεις στις επιλογές

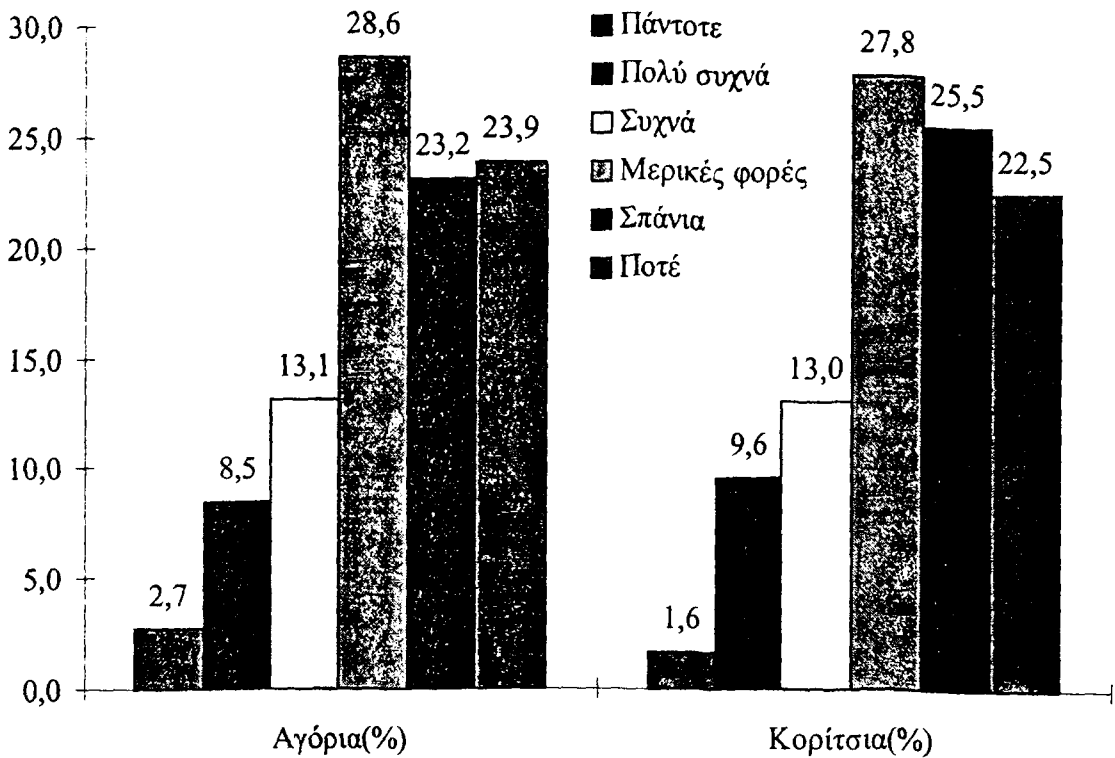
ένα (1) και δύο (2) (“πολύ συχνά” και “συχνά”) αλλά και τις θεωρητικές θέσεις για τη δυναμική του σχολικού οργανισμού, όπως αυτές παρουσιάστηκαν στο πρώτο μέρος της εργασίας, οδηγεί την ερμηνεία της διαφοράς στη δυναμική των δύο επικοινωνιών. Οι διαφορές στην επικοινωνία των υποκειμένων με τους εκπαιδευτικούς, σε σχέση με την επικοινωνία των πρώτων με τους γονείς τους, είναι μάλλον δομικές και συμβολικές. Ο στατιστικός έλεγχος του δείκτη χ^2 αποκάλυψε στατιστικά σημαντικές σχέσεις ανάμεσα στην εξαρτημένη μεταβλητή που εξετάζεται (διαφωνίες πολιτικού χαρακτήρα με τους γονείς) και μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών όπως η ηλικία ($\chi^2=176.714$, $df=35$, $S=.000$), με τις μικρότερες ηλικίες να διαφωνούν λιγότερο σπάνια με τους γονείς, ο τύπος της δειγματοληπτικής περιοχής ($\chi^2=21.877$, $df=10$, $S=.000$), με τις αστικές περιοχές να “προσφέρονται” για διαφωνίες πολιτικής φύσεως ανάμεσα στους γονείς και τα παιδιά και του κοινωνικοοικονομικού status της οικογένειας ($\chi^2=29.654$, $df=10$, $S=.000$), με τις ευνοημένες ομάδες αναφοράς, οικογένειες δηλαδή οι οποίες χαρακτηρίζονται από υψηλό κοινωνικοοικονομικό και πολιτισμικό επίπεδο, να αναδεικνύονται σε περιβάλλοντα στο εσωτερικό των οποίων οι διαφωνίες για πολιτικά ζητήματα είναι περισσότερο πιθανές. Δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις από την επίδραση του φύλου στη συγκεκριμένη μεταβλητή ($\chi^2= 8.822$, $df=5$, $Sign.=.116$)⁶³.

Πίνακας 1.77.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πάντοτε	2,7	1,6
Πολύ συχνά	8,5	9,6
Συχνά	13,1	13,0
Μερικές φορές	28,6	27,8
Σπάνια	23,2	25,5
Ποτέ	23,9	22,5

⁶³ Πρβλ. πίνακες LXV-LXVIII στο σχετικό παράρτημα.

Γραφική Παράσταση 1.47.

Πίνακας 1.78.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Πάντοτε	1,0	1,7	3,1	2,3	1,6	1,5	3,5	4,0
Πολύ συχνά	5,0	7,0	4,5	9,2	10,0	9,0	12,8	15,2
Συχνά	1,0	9,4	7,8	13,6	12,9	15,7	18,7	11,1
Μερικές φορές	21,8	22,5	23,8	27,0	27,5	33,4	28,9	33,3
Σπάνια	29,7	27,4	29,5	24,1	24,7	22,3	21,2	18,2
Ποτέ	41,6	32,0	31,4	23,8	23,2	18,1	14,9	18,2

Πίνακας 1.79.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Πολιτικές διαφωνίες με τους γονείς
Φύλο	$X^2= 8.822$, $df=5$, $Sign.=.116$
Ηλικία	$X^2=176.714$, $df=35$, $Sign.=.000$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$X^2=29.654$, $df=10$, $Sign.=.000$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$X^2=21.877$, $df=10$, $Sign.=.015$

2.4.3 Διαφωνίες των υποκειμένων σε/για πολιτικά θέματα με τους/τις φίλους/ες.

Ερώτηση:

Διαφωνείς ορισμένες φορές με κάποιους από τους φίλους σου για πολιτικά ζητήματα;

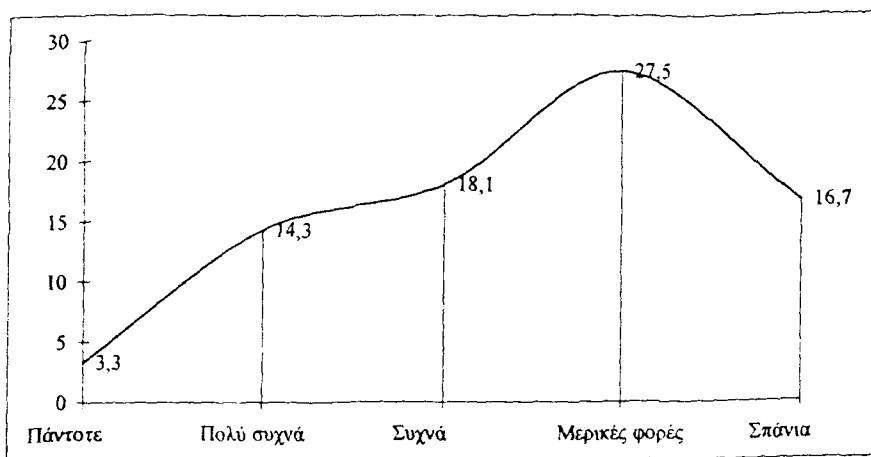
(Πάντοτε=1, Πολύ συχνά=2, Συχνά=3, Μερικές φορές=4, Σπάνια=5, Ποτέ=6)

(v 65)

Η πιθανότητες διαφωνίας των υποκειμένων με τους φίλους/ες τους διερευνώνται με τη βοήθεια της παραπάνω ερώτησης. Η κατανομή των δηλώσεων⁶⁴ φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί και είναι ενδεικτική της τάσης που έχει ήδη διαγραφεί.

Πίνακας 1.80. / Γραφική Παράσταση 1.48.

	Ποσοστά (%)
Πάντοτε	3,3
Πολύ συχνά	14,3
Συχνά	18,1
Μερικές φορές	27,5
Σπάνια	16,7
Ποτέ	20

Η περίπτωση της συγκεκριμένης μεταβλητής παρουσιάζει ιδιαιτερότητες. Η κατανομή των δηλώσεων εμφανίζεται ελαφρά

64

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πάντοτε	1	122	3.2	3.3	3.3
Πολύ συχνά	2	528	13.8	14.3	17.7
Συχνά	3	667	17.4	18.1	35.8
Μερικές φορές	4	1011	26.4	27.5	63.2
Σπάνια	5	616	16.1	16.7	80.0
Ποτέ	6	737	19.3	20.0	100.0
	0	142	3.7	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

“ισορροπημένη” και τα ποσοστά κατανέμονται σχεδόν ισόποσα στις τέσσερις ενδιάμεσες των ορίων τιμές. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την κατανομή των δηλώσεων ως προς τις πολιτικές συζητήσεις ανάμεσα σε φίλους/ες, επιτρέπει την υπόθεση ότι τελικά δεν είναι οι ομάδες των συνομηλίκων ο κύριος φορέας για την ανάπτυξη και διεύρυνση των προϋποθέσεων πολιτικής επικοινωνίας. Παρ’ όλα αυτά η συγκεκριμένη μεταβλητή φαίνεται να εξαρτάται και να προσδιορίζεται από μεταβλητές όπως είναι το φύλο ($X^2=70.658$, $df=5$, $S=.000$), η ηλικία ($X^2=178.789$, $df=35$, $S=.000$), το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας προέλευσης ($X^2=30.305$, $df=10$, $Sign.=.000$), τον τύπο του λυκείου ($X^2=129.271$, $df=15$, $Sign.=.000$) και την εκπαιδευτική βαθμίδα ($X^2=129.271$, $df=15$, $Sign.=.000$). Έτσι, τα αγόρια των μεγαλύτερων ηλικιών, που προέρχονται από ευνοημένες οικογένειες και φοιτούν σε κάποιο γενικό λύκειο, είναι πιθανότερο να διαφωνούν συχνότερα με τους φίλους τους⁶⁵.

Πίνακας 1.81.

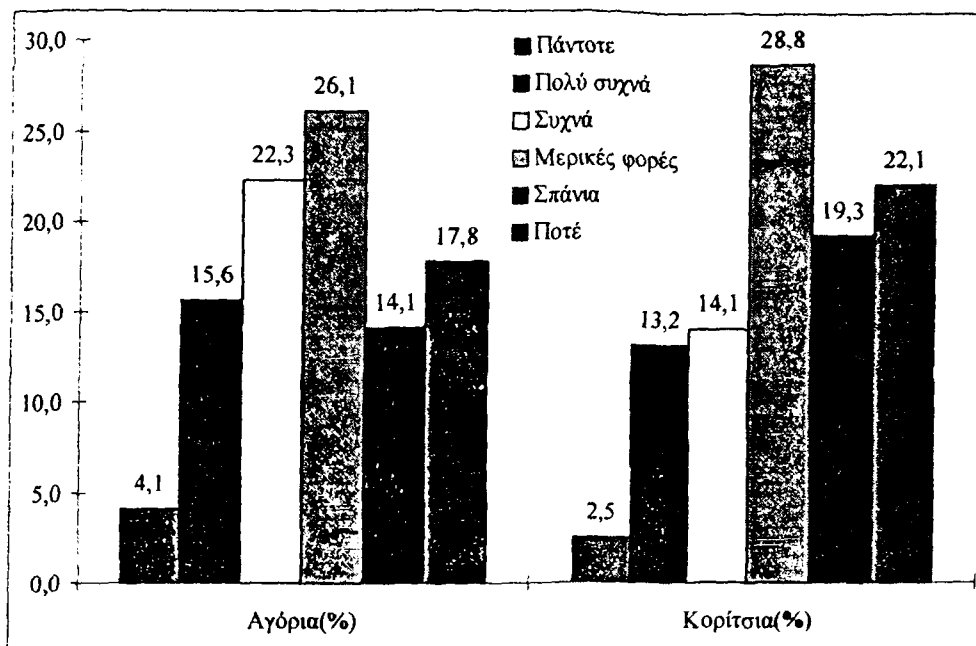
Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Πολιτικές διαφωνίες με φίλους/ες
Φύλο	$X^2=70.658$, $df=5$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$X^2=178.789$, $df=35$, $Sign.=.000$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$X^2=30.305$, $df=10$, $Sign.=.000$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$X^2=10.215$, $df=10$, $Sign.=.421$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$X^2=129.271$, $df=15$, $Sign.=.000$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$X^2=111.414$, $df=5$, $Sign.=.000$

Πίνακας 1.82.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πάντοτε	4,1	2,5
Πολύ συχνά	15,6	13,2
Συχνά	22,3	14,1
Μερικές φορές	26,1	28,8
Σπάνια	14,1	19,3
Ποτέ	17,8	22,1

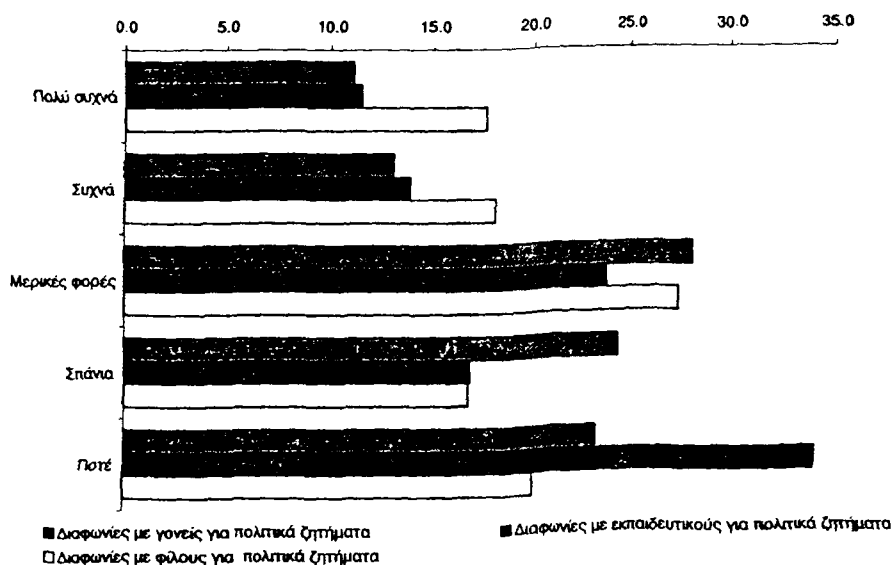
⁶⁵ Βλ. και πίνακες LXIX-LXXII στο σχετικό παράρτημα.

Γραφική Παράσταση 1.49.

Στη γραφική παράσταση που ακολουθεί παρουσιάζονται συγκεντρωτικά οι κατανομές των απαντήσεων που έδωσαν οι μαθητές/τριες του δείγματος, όταν τους ζητήθηκε να παρουσιάσουν τη συχνότητα διαφωνίας τους με καθηγητές, γονείς και φίλους.

Γραφική Παράσταση 1.50.

2.5 Η διαμόρφωση του δείκτη πολιτικής επικοινωνίας.

Ο δείκτης πολιτικής επικοινωνίας συντίθεται από τις επιμέρους μεταβλητές που παρουσιάστηκαν παραπάνω. Η διαμόρφωση του παράγοντα βασίζεται στη θεωρητική σύνθεσή του από στοιχεία (items), τα οποία περιγράφουν το φαινόμενο της επικοινωνίας τόσο στο σχολικό όσο και στο εξω-σχολικό περιβάλλον. Ο δείκτης αξιοπιστίας (reliability coefficient) του παράγοντα είναι .7476, τιμή η οποία θεωρείται ικανοποιητική. Οι επιμέρους παραγοντικές αναλύσεις επιβεβαιώνουν τη θεωρητική ανάλυση του δείκτη πολιτικής επικοινωνίας σύμφωνα με το σχήμα που παρουσιάστηκε στην αρχή του κεφαλαίου.

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

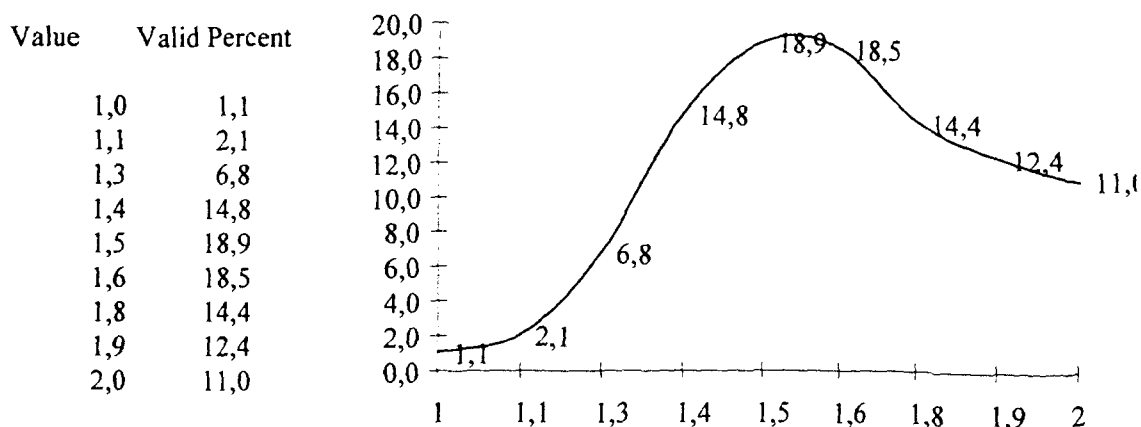
RELIABILITY COEFFICIENTS 8 ITEMS

ALPHA = .7476 STANDARDIZED ITEM ALPHA = .7410

Η κατανομή τιμών στο δίπολο "υψηλός βαθμός πολιτικής επικοινωνίας", "χαμηλός βαθμός πολιτικής επικοινωνίας", μετά από μια σειρά διεργασιών ανακωδικοποίησης και σύνθεσης, απαραίτητων για τη συμβατότητα των μετρήσεων, παρουσιάζεται παρακάτω:

Πίνακας 1.83 /Γραφική Παράσταση 1.51.

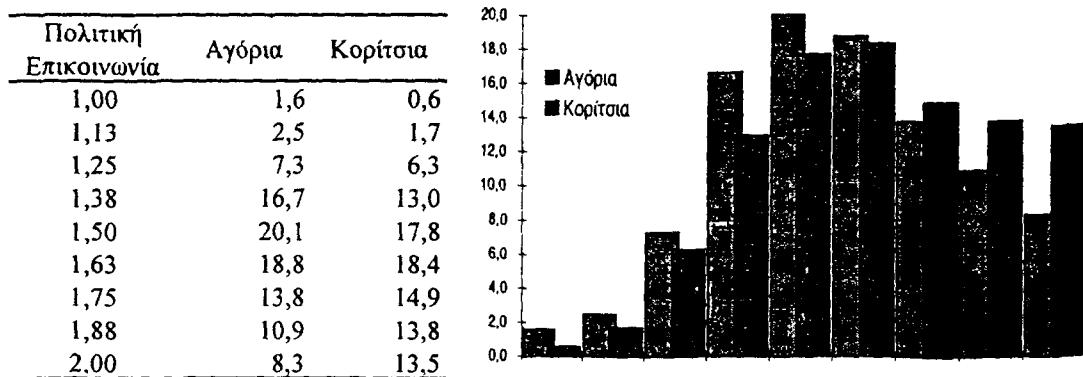
Δείκτης Πολιτικής Επικοινωνίας

Ο έλεγχος ως προς την ύπαρξη στατιστικά σημαντικών σχέσεων ανάμεσα στη σύνθετη μεταβλητή που περιγράφει την πολιτική επικοινωνία των υποκειμένων του δείγματος συνολικά, και μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών, κρίθηκε απαραίτητος. Η εφαρμογή μη παραμετρικής στατιστικής⁶⁶ και ο έλεγχος Kruskal-Wallis που ακολούθησε, εντόπισαν στατιστική σημαντικότητα στις περιπτώσεις που ο δείκτης πολιτικής επικοινωνίας ελέγχονταν ως προς τις μεταβλητές:

- του φύλου ($\chi^2=40.251$, $p<.001$) με τα αγόρια να τοποθετούνται στον άξονα πολιτικής επικοινωνίας με κατανομές μετατοπισμένες ελαφρά προς τον θετικό πόλο,

Πίνακας 1.84. / Γραφική παράσταση 1.52.

- της ηλικίας ($\chi^2=146.952$, $p<.001$) με τρόπο ανάλογο του πολιτικού ενδιαφέροντος,

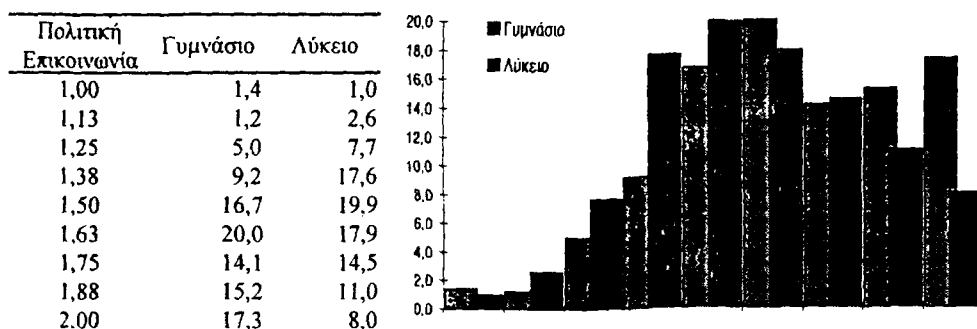
⁶⁶ Επιλογή η οποία εκ των πραγμάτων ήταν επιβεβλημένη κυρίως λόγω της μη κανονικότητας σε ορισμένες κατανομές (F. N. Kerlinger, Foundations of Behavioral Research, Holt, Rinehart and Winston, Inc, Tokyo 1981²)

Πίνακας 1.85.

Πολιτική Επικοινωνία	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
1,00		2,0	0,8	1,3	0,6	0,9	1,6	3,3
1,13		0,3	2,4	1,7	1,8	2,6	2,9	5,4
1,25	8,4	4,2	5,0	6,2	4,8	7,6	11,1	12,0
1,38	6,0	8,2	9,2	13,0	15,1	17,7	19,2	28,3
1,50	19,3	13,3	17,3	20,5	18,0	21,0	21,2	18,5
1,63	8,4	22,9	18,8	20,3	18,9	17,2	16,9	17,4
1,75	16,9	15,3	15,2	12,2	17,1	13,9	14,0	3,3
1,88	14,5	16,4	14,1	13,2	14,2	11,5	6,5	5,4
2,00	26,5	17,3	17,3	11,5	9,5	7,6	6,7	6,5

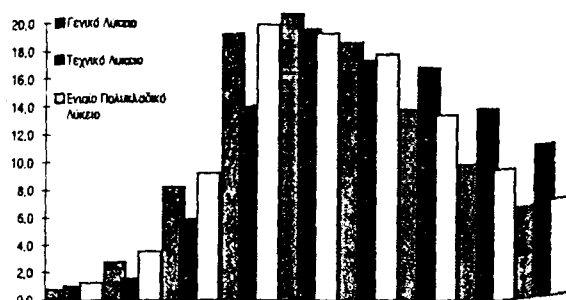
- της εκπαιδευτικής βαθμίδας ($\chi^2=97.227$, $p<.001$) με τους μαθητές και μαθήτριες των λυκείων να παρουσιάζουν θετικότερες τιμές στους δείκτες πολιτικής επικοινωνίας, αλλά και να διαφοροποιούνται μεταξύ τους ανάλογα με τον τύπο του λυκείου ($\chi^2=33.562$, $p<.001$) με αποτέλεσμα όσοι/ες φοιτούν στα γενικά λύκεια να τοποθετούνται πιο κοντά στις θετικές τιμές του άξονα (υψηλές τιμές πολιτικής επικοινωνίας),

Πίνακας 1.86. / Γραφική παράσταση 1.53.

Πίνακας 1.87. / Γραφική παράσταση 1.54.

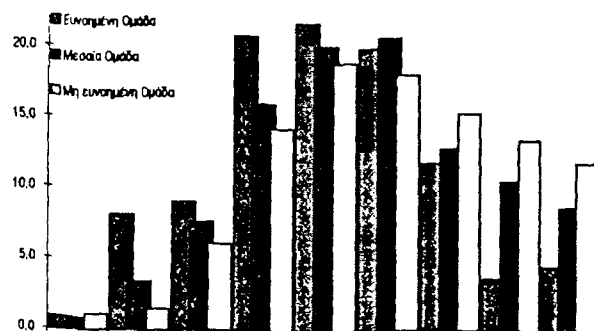
Πολιτική Επικοινωνία	Γενικό Λύκειο	Τεχνικό Λύκειο	Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο
1,00	0,8	1,0	1,3
1,13	2,8	1,6	3,6
1,25	8,2	5,9	9,2
1,38	19,1	13,9	19,7
1,50	20,5	19,4	19,1
1,63	18,4	17,1	17,6
1,75	13,7	16,6	13,3
1,88	9,8	13,7	9,4
2,00	6,6	10,9	6,9

- του κοινωνικοοικονομικού επιπέδου της οικογένειας με επιβεβαίωση της αναμενόμενης υπεροχής των υποκειμένων που προέρχονται από ευνοημένα περιβάλλοντα ($\chi^2=36.206$, $p<.001$),

Πίνακας 1.88. / Γραφική παράσταση 1.55.

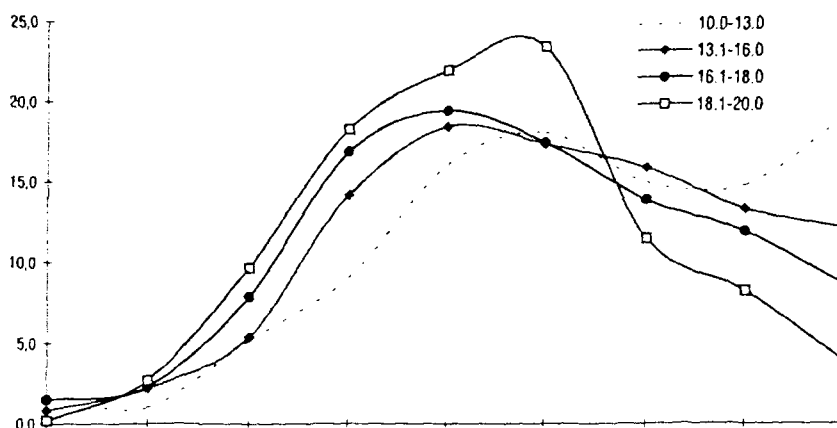
Πολιτική Επικοινωνία	Ευνοημένη Ομάδα	Μεσαία Ομάδα	Μη ευνοημένη Ομάδα
1,00	0,9	0,8	1,1
1,13	8,1	3,4	1,5
1,25	9,0	7,6	6,1
1,38	20,7	15,9	14,2
1,50	21,6	20,0	18,8
1,63	19,8	20,5	17,9
1,75	11,7	12,7	15,2
1,88	3,6	10,4	13,3
2,00	4,5	8,6	11,8

- και της σχολικής επίδοσης ($\chi^2= 94.996$, $p<.001$).

Πίνακας 1.89. /Γραφική παράσταση 1.56.

Πολιτικό Ενδιαφέρον	10.0-13.0	13.1-16.0	16.1-18.0	18.1-20.0
1.00	1.8	0.8	1,5	0,2
1.13	1.0	2,2	2,3	2,7
1.25	5.2	5.4	7,9	9,7
1.38	9.0	14.2	16,9	18,3
1.50	16.1	18,5	19,5	22,0
1.63	18.1	17,4	17,5	23,5
1.75	15.0	15,9	13,9	11,5
1.88	14.8	13,3	11,9	8,2
2.00	19.0	12,1	8,6	3,9

3. Ο δείκτης πολιτικής συμμετοχής των υποκειμένων του δείγματος.

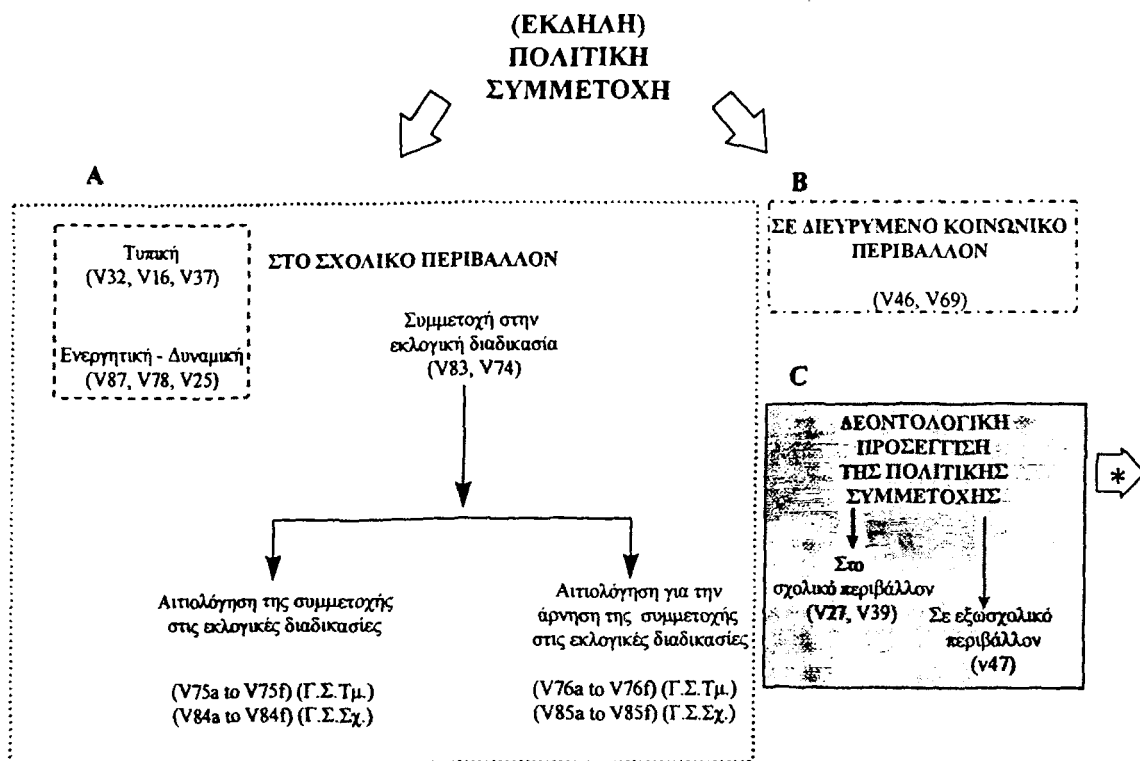
Η πολιτική συμμετοχή των υποκειμένων του δείγματος, ο τρίτος δείκτης συγκρότησης του άξονα της πολιτικής ευαισθητοποίησης, μελετήθηκε τόσο στα πλαίσια του σχολικού περιβάλλοντος όσο και σε ευρύτερα κοινωνικά πλαίσια. Ήδη στο προηγούμενο κεφάλαιο έγιναν αναφορές σε ζητήματα πολιτικής συμμετοχής, μελετώντας τις επικοινωνιακές περιστάσεις που αναπτύσσονται στο χώρο του σχολείου (πολιτικές συζητήσεις, πολιτικές διαφωνίες), αλλά και έξω από αυτό. Στο κείμενο που ακολουθεί επιχειρείται η διερεύνηση της "έκδηλης" πολιτικής συμμετοχής, υπό την έννοια της τυπικής αλλά και ουσιαστικής παρουσίας και παρέμβασης του υποκειμένου σε μια σειρά "ειδικών" επικοινωνιακών περιστάσεων (συμμετοχή στις γενικές

συνελεύσεις του τμήματος ή της τάξης, συμμετοχή στις εκλογικές διαδικασίες στα πλαίσια λειτουργίας του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων, συμμετοχή σε εκδηλώσεις πολιτικού χαρακτήρα, κ.α.).

Η διερεύνηση της πολιτικής συμμετοχής εντός του σχολικού οργανισμού ανιχνεύθηκε με τη βοήθεια των μεταβλητών v16, v25, v32, v37, v74, v78, v83 και v87⁶⁷, ενώ η πολιτική συμμετοχή στο διευρυμένο κοινωνικό περιβάλλον, με τη βοήθεια των μεταβλητών v46 και v69⁶⁸.

Στο παρακάτω σχήμα παρουσιάζεται η ανάλυση του άξονα της πολιτικής συμμετοχής των υποκειμένων.

Σχήμα 1.6.

* Βλ. Πεδίο: Στάσεις απέναντι στην πολιτική

⁶⁷ Ερωτήσεις 16, 25, 32, 37, 74, 78, 83 και 87 στο ερωτηματολόγιο που παρατίθεται στο σχετικό παράρτημα.

⁶⁸ Ερωτήσεις 46 και 69 στο ερωτηματολόγιο που παρατίθεται στο σχετικό παράρτημα.

Η πολιτική συμμετοχή των υποκειμένων μελετάται σε τρία επίπεδα⁶⁹. Στο πρώτο (Α), εξετάζεται η πολιτική συμμετοχή των υποκειμένων στα πλαίσια του σχολικού οργανισμού. Αναλύονται ζητήματα συμμετοχής των υποκειμένων

- ο στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου,
- ο στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος
- ο στις συζητήσεις στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων του σχολείου
- ο στις συζητήσεις στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων του τμήματος,
- ο στα 5μελή μαθητικά συμβούλια,
- ο στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο,
- ο στις εκλογικές διαδικασίες για την ανάδειξη των μελών στα μαθητικά συμβούλια.

Στο δεύτερο (Β) τίγονται ζητήματα συμμετοχής των υποκειμένων

- ο σε εκδηλώσεις πολιτικού χαρακτήρα,
- ο σε πολιτικές νεολαίες.

Υπάρχει τέλος ένα τρίτο επίπεδο (C), στο οποίο επιχειρείται η μελέτη της δεοντολογικής διάστασης που έχει για τα υποκείμενα η πολιτική συμμετοχή. Το τελευταίο αυτό πεδίο αποτελεί ουσιαστικά και το σύνδεσμο ανάμεσα στη μελέτη της πολιτικής συμμετοχής των υποκειμένων και στη στάση τους απέναντι στην πολιτική.

Αναλυτικά η μελέτη του κάθε πεδίου έχει ως εξής:

⁶⁹ Επαναλαμβάνουμε ότι η διάκριση των δύο πεδίων - περιοχών είναι τεχνητή και εξυπηρετεί μεθοδολογικούς σκοπούς.

3.1 Η πολιτική συμμετοχή στα πλαίσια του σχολικού οργανισμού.

Η πολιτική συμμετοχή των υποκειμένων στα πλαίσια του σχολικού οργανισμού μπορεί να μελετηθεί τόσο με την έννοια της φυσικής παρουσίας των πρώτων στον δεύτερο, όσο και με την έννοια της ενεργητικής παρέμβασής τους σε αυτό (εδώ των γενικών συνελεύσεων του τμήματος και του σχολείου).

3.1.1 Συμμετοχή στη Γενική Συνέλευση του τμήματος/τάξης.

Ερώτηση:

Συμμετέχεις στις γενικές συνελεύσεις της μαθητικής κοινότητας του τμήματός σου;

ΝΑΙ ΟΧΙ

(v32)

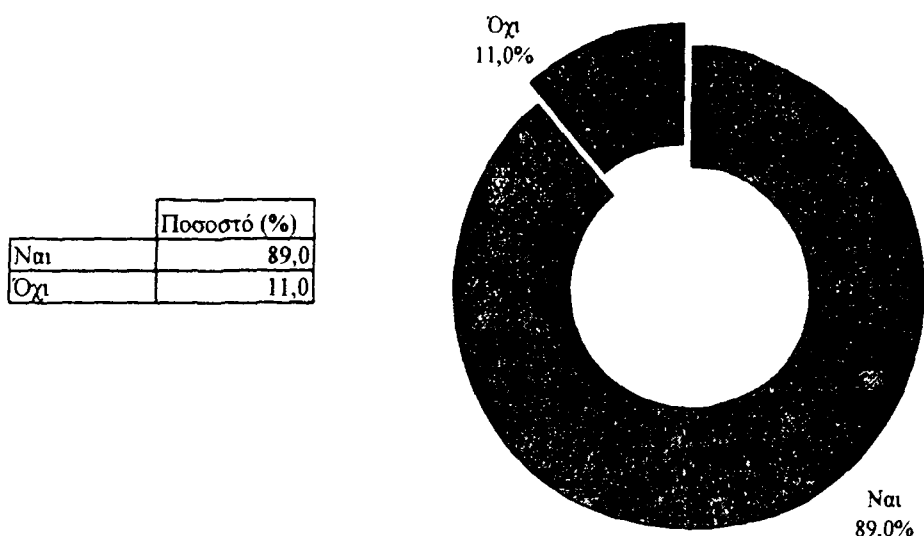
Η συμμετοχή του υποκειμένου στη γενική συνέλευση του τμήματος ή της τάξης⁷⁰ του, είναι ένας πρώτος δείκτης πολιτικής συμμετοχής εντός του σχολικού περιβάλλοντος. Πρόκειται για διαδικασία η οποία συνιστά δείκτη πολιτικής δραστηριοποίησης των μαθητών/τριών σε επίπεδο σχολικής μονάδας.

Η κατανομή των δηλώσεων⁷¹ στη συγκεκριμένη ερώτηση φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί.

⁷⁰ Η "γενική συνέλευση της τάξης" αναφέρεται στις σχολικές μονάδες οι οποίες λόγω χαμηλού αριθμού μαθητών δεν αποτελούνται από επιμέρους τμήματα. Η διάκριση ανάμεσα σε τάξη και τμήμα είναι τεχνητή και ουσιαστικά δεν υφίσταται.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Nai	1	3431	89,0	89,0	89,0
Oxi	2	419	11,0	11,0	100,0
	0	3	,1	Missing	
	Total	3823	100,0	100,0	

Πίνακας 1.90. Γραφική Παράσταση 1.57.

Εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς ότι στη μεγάλη τους πλειοψηφία οι μαθητές και μαθήτριες του δείγματος συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος ή της τάξης τους. Μόνο το 11% των υποκειμένων που πήραν μέρος στην έρευνα δηλώνει ότι απέχει⁷² από τη συγκεκριμένη διαδικασία⁷³.

Η συγκεκριμένη συνθήκη να διαφοροποιείται κατά τρόπο στατιστικά σημαντικό, όταν ελέγχεται η επίδραση μιας σειράς ανεξάρτητων μεταβλητών. Οι πίνακες που ακολουθούν είναι διευκρινιστικοί.

⁷² Σημειώνουμε εδώ ότι το κανονιστικό κείμενο για τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων (Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων σύμφωνα με την Υ.Α. 23.613/6/Γ2 4094/23-9-86, Φ.Ε.Κ. 619/Β/25-9-86) δεν αποσαφηνίζει το καθεστώς συμμετοχής των μαθητών/τριών στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος/σχολείου (προαιρετικό - υποχρεωτικό).

Άρθρο 3, Όργανα, σύνθεση και λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων,
 “2. ... Τα μέλη κάθε μαθητικής κοινότητας έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στις τακτικές ή έκτακτες γενικές συνελεύσεις με δικαίωμα λόγου, ελέγχου και ψήφου, να συμβάλλουν στη διαμόρφωση της ημερήσιας διάταξης των γενικών συνελεύσεων με γραπτή πρότασή τους προς το συμβούλιο κάθε μαθητικής κοινότητας, να αθρογραφούν στις αφημερίδες των μαθητικών κοινοτήτων.”

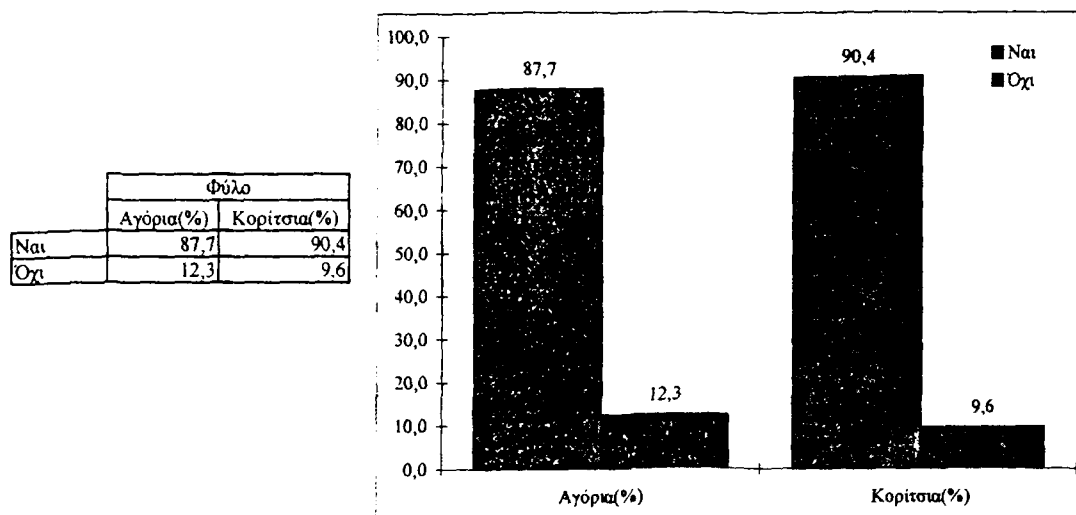
⁷³ Στη συνέχεια θα έχουμε την ευκαιρία να ενημερωθούμε από δηλώσεις των ίδιων των υποκειμένων για τα αίτια της συμμετοχής ή αποχής τους.

Πίνακας 1.91.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συμμετοχή των υποκειμένων στις Γενικές Συνελεύσεις του Τμήματος
Φύλο	$X^2=7.196$, $df=1$, $Sign.=.007$
Ηλικία	$X^2=22.210$, $df=7$, $Sign.=.002$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$X^2=.614$, $df=2$, $Sign.=.735$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$X^2=1.251$, $df=2$, $Sign.=.534$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$X^2=12.792$, $df=3$, $Sign.=.005$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$X^2=1.725$, $df=1$, $Sign.=.188$

Το φύλο διαφοροποιεί με στατιστικά σημαντικό τρόπο τις αναμενόμενες από τις πραγματικές συχνότητες για τη συγκεκριμένη μεταβλητή, εμφανίζοντας τα κορίτσια να συμμετέχουν περισσότερο στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος ($X^2=7.196$, $df=1$, $Sign.=.007$) από ότι τα αγόρια.

Πίνακας 1.92. / Γραφική παράσταση 1.58.

Η ηλικία και κατά συνέπεια η σχολική τάξη φοίτησης των υποκειμένων του δείγματος επηρεάζει επίσης σημαντικά τη συχνότητα συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος ($X^2=22.210$, $df=7$, $Sign.=.002$). Εάν εξαιρεθεί την πρώτη ηλικιακή ομάδα, στην οποία το ποσοστό συμμετοχής έχει

τη χαμηλότερη τιμή στον πίνακα κατανομής⁷⁴, τα ποσοστά συμμετοχής παρουσιάζουν ανοδική τάση μέχρι την ηλικία των 17 ετών. Στο σημείο αυτό, σημείο "ορόσημο" για τη μαθητική διαδρομή των υποκειμένων, η καμπύλη κατανομής αρχίζει να παρουσιάζει κάμψη. Προφανής αιτία η μείωση του ενδιαφέροντος των υποκειμένων αυτής της ηλικιακής ομάδας για τις διαδικασίες που σχετίζονται με τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων. Οι ίδιοι οι μαθητές θα υποστηρίξουν, κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, ότι δεν υπάρχει "ούτε η διάθεση" "ούτε ο χρόνος" για να ασχοληθούν με τις διαδικασίες που προβλέπονται από το πλαίσιο λειτουργίας των μαθητικών κοινοτήτων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι παύουν να υφίσταται οι τυπικές προϋποθέσεις για τη συμμετοχή τους. Απλά περιορίζεται το ποσοστό συμμετοχής τους σε αυτές. Μετά την ηλικία των 18 ετών το ποσοστό "βυθίζεται" στο 82.2%, γεγονός που εύκολα ερμηνεύεται αν κανείς λάβει υπόψη του τις ιδιαιτερότητες της ομάδας⁷⁵. Ο πίνακας και το διάγραμμα που ακολουθούν παρουσιάζουν αναλυτικότερα τις παραπάνω παρατηρήσεις⁷⁶.

Πίνακας 1.93.

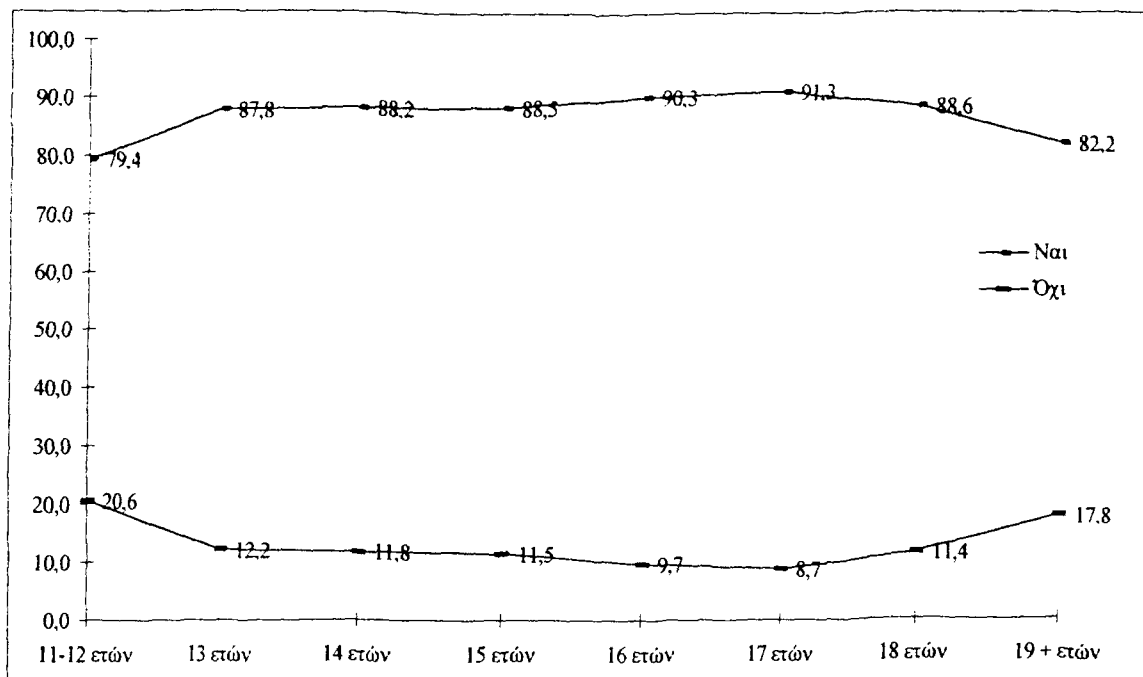
	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Ναι	79,4	87,8	88,2	88,5	90,3	91,3	88,6	82,2
Όχι	20,6	12,2	11,8	11,5	9,7	8,7	11,4	17,8

⁷⁴ Οι συχνότητες που προκύπτουν από τις δηλώσεις των μαθητών και μαθητριών της Α΄ Γυμνασίου, δικαιολογούνται αν λάβουμε υπόψη μας το χρόνο που μεσολάβησε από την πρώτη εμπειρία συμμετοχής τους σε γενική συνέλευση τμήματος μέχρι τη στιγμή που καλούνται να απαντήσουν στο ερώτημα ανίχνευσης της συχνότητας συμμετοχής τους σε αυτή. Είναι πιθανό κάποια τμήματα ή τάξεις να μην πραγματοποιήσαν παρά δύο ή τρεις γενικές συνελεύσεις στο διάστημα που μεσολάβησε.

⁷⁵ Ουσιαστικά πρόκειται για μαθητές/τριες οι οποίοι/ες για διάφορους λόγους έχουν "καθυστερήσει" να αποφοιτήσουν ή για άτομα τα οποία παρακολουθούν ειδικούς κύκλους μαθημάτων (τμήματα ειδίκευσης Ε.Π.Λ. ή Τ.Ε.Λ.).

⁷⁶ Βλ. επίσης πίνακες LXXIV-LXXVII στο σχετικό παράρτημα.

Γραφική παράσταση 1.59.

Ο τύπος του λυκείου επιδρά επίσης κατά τρόπο σημαντικό στην κατανομή των δηλώσεων ($\chi^2=12.792$, $df=3$, $Sign.=.005$). Τα δεδομένα που επεξεργασμένα παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν, παρουσιάζουν τους μαθητές/τριες των γενικών λυκείων να δηλώνουν ότι συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων τους σε υψηλότερο ποσοστό από τους υπόλοιπους συμμαθητές/τριές τους. Αντίθετα, φαίνεται ότι οι μεταβλητές που προσδιορίζουν το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας προέλευσης, τον τύπο της δειγματοληπτικής περιοχής⁷⁷ και την εκπαιδευτική βαθμίδα φοίτησης, δεν είναι σε θέση να επηρεάσουν σημαντικά τις δηλώσεις συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος. Ένα ακόμη ενδιαφέρον εύρημα σχετίζεται με τη διαφοροποίηση των δηλώσεων των υποκειμένων, ως αποτέλεσμα της επίδρασης που ασκεί η μεταβλητή της επίδοσης των μαθητών. Διαπιστώθηκε ότι η συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος και η επίδοση στο σχολείο, όπως αυτή τουλάχιστον περιγράφεται μέσα από τις

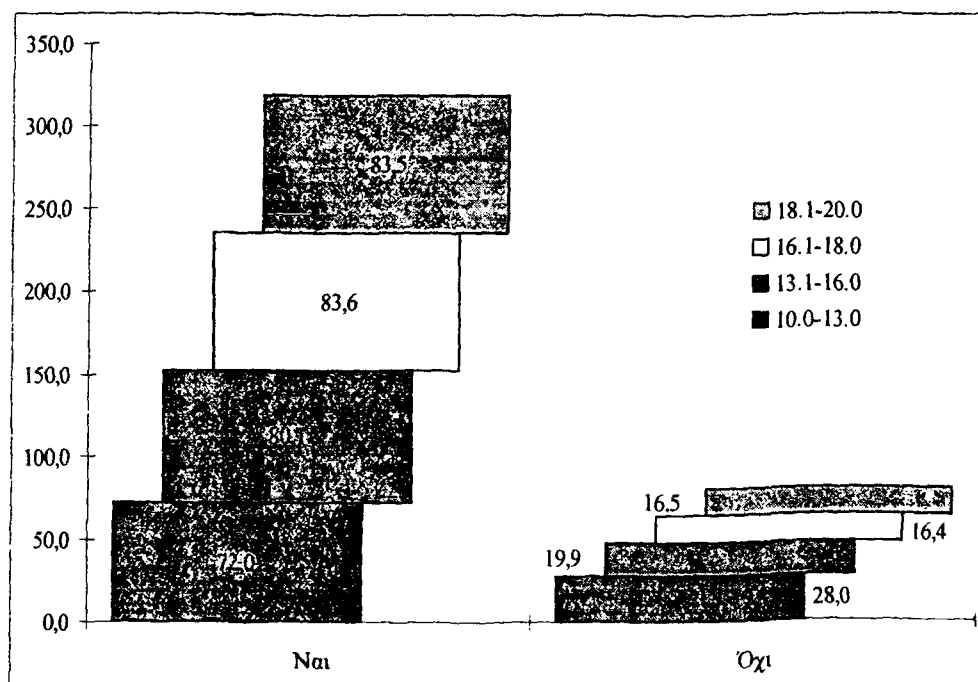
⁷⁷ Παρ' όλα αυτά διαπιστώθηκε ότι η δειγματοληπτική περιοχή επηρεάζει με στατιστικά σημαντικό τρόπο τις δηλώσεις των υποκειμένων ($\chi^2=41.121$, $df=11$, $S=.000$).

δηλώσεις των ίδιων των υποκειμένων, είναι μεγέθη τα οποία συµµεταβάλλονται.

Πίνακας 1.94.

	Επίδοση (%)			
	10.0-13.0	13.1-16.0	16.1-18.0	18.1-20.0
Ναι	84,4	87,9	91,6	93,5
Όχι	15,6	12,1	8,4	6,5

Γραφική παράσταση 1.60.

3.1.2 Συµµετοχή στη Γενική Συνέλευση του σχολείου.

Ερώτηση:

Συµµετέχεις στις γενικές συνελεύσεις των µαθητών στο σχολείο σου;

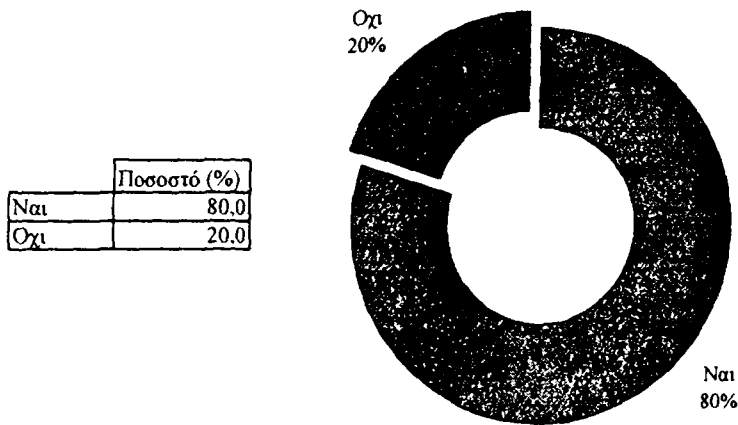
ΝΑΙ ΟΧΙ

(v16)

Χρησιμοποιώντας την επιχειρηματολογία της προηγούµενης περίπτωσης, η συµµετοχή των µαθητών και µαθητριών στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου, θεωρείται επίσης µορφή έκδηλης πολιτικής συµµετοχής στα πλαίσια του σχολικού περιβάλλοντος.

Η δηλώσεις των υποκειμένων⁷⁸, που παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί και συνοδεύονται από τη σχετική γραφική παράσταση, δε φαίνεται να διαφοροποιούνται σημαντικά από αυτές που περιέγραφαν τη συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος.

Πίνακας 1.95. / Γραφική παράσταση 1.61.

Οι διαφοροποιήσεις των δηλώσεων που προκύπτουν από τον έλεγχο της εξαρτημένης μεταβλητής (συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου) ως προς μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών με τη χρήση του στατιστικού δείκτη χ^2 , παρουσιάζονται συνοπτικά και συγκριτικά με αυτές που εντοπίστηκαν στην περίπτωση της προηγούμενης μεταβλητής (συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος), στον πίνακα που ακολουθεί.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Ναί	1	3050	79,8	80,0	80,0
Όχι	2	762	19,9	20,0	100,0
	0	11	,3	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

78

Πίνακας 1.96.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συμμετοχή των υποκειμένων στις Γενικές Συνελεύσεις του Σχολείου	Συμμετοχή των υποκειμένων στις Γενικές Συνελεύσεις του Τμήματος
Φύλο	*	*
Ηλικία	*	*
Μέσος Όρος Βαθμολογίας	*	*
Δειγματοληπτική Περιοχή	*	*
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	*	-
Αστικές Περιοχές	*	*
Σχολική Μονάδα φοίτησης	*	*
Σχολική Τάξη φοίτησης	*	*
Τύπος Σχολικής Μονάδας	*	*
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	*	-
Τύπος Λυκείου	*	*
Περιοχή Σχολικής Μονάδας	*	-

Παρατήρηση: Με αστερίσκο σημειώνονται οι περιπτώσεις στις οποίες το $p < .05$ ή $p < .01$ ενώ με "-" επισημαίνονται οι περιπτώσεις όπου το $p \geq .05$ ή $p \geq .01$

Πίνακας 1.97.

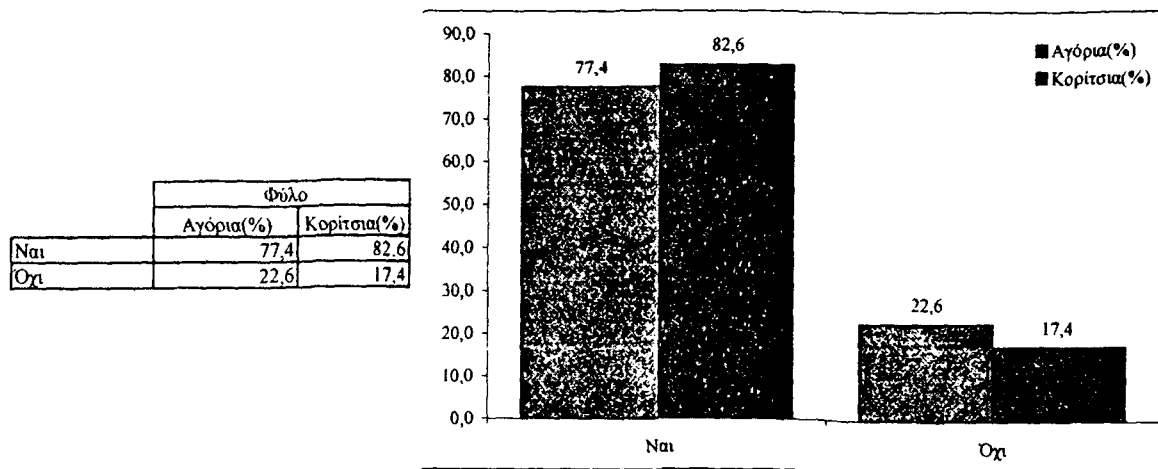
Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συμμετοχή των υποκειμένων στις Γενικές Συνελεύσεις του Σχολείου	Συμμετοχή των υποκειμένων στις Γενικές Συνελεύσεις του Τμήματος
Φύλο	$\chi^2=16.299$, $df=1$, $Sign.=.000$	$\chi^2=7.196$, $df=1$, $Sign.=.007$
Ηλικία	$\chi^2=4.307$, $df=2$, $Sign.=.116$	$\chi^2=22.210$, $df=7$, $Sign.=.002$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$\chi^2=.742$, $df=2$, $Sign.=.689$	$\chi^2=.614$, $df=2$, $Sign.=.735$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$\chi^2=48.296$, $df=2$, $Sign.=.000$	$\chi^2=1.251$, $df=2$, $Sign.=.534$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$\chi^2=30.808$, $df=3$, $Sign.=.000$	$\chi^2=12.792$, $df=3$, $Sign.=.005$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$\chi^2=21.183$, $df=1$, $Sign.=.000$	$\chi^2=1.725$, $df=1$, $Sign.=.188$

Από τους παραπάνω πίνακες προκύπτει ότι το *φύλο*, η *ηλικία*, η *σχολική μονάδα φοίτησης*, ο *τύπος του λυκείου* και η *επίδοση* είναι παράμετροι οι οποίοι διαφοροποιούν με στατιστικά σημαντικό τρόπο τη συμμετοχή των υποκειμένων στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου. Έτσι τα κορίτσια δηλώνουν ότι συμμετέχουν σε υψηλότερο ποσοστό από τα αγόρια, ενώ η συμμετοχή είναι ανάλογη της ηλικίας με μια βύθιση του ποσοστού συμμετοχής μετά το 17^ο έτος της ηλικίας⁷⁹. Μαθητές και μαθήτριες που φοιτούν σε Τ.Ε.Λ. συμμετέχουν λιγότερο από τους συμμαθητές/τριές τους άλλων τύπων λυκείων (σε υψηλότερα όμως ποσοστά από τους μαθητές/τριες του γυμνασίου), οι

⁷⁹ Το οποίο ίδιο παρατηρήθηκε και στην περίπτωση της συμμετοχής των μαθητών/τριών στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος.

μαθητές/τριες που διαμένουν ή δραστηριοποιούνται στις αστικές περιοχές συμμετέχουν λιγότερο στις γενικές συνελεύσεις και τέλος, οι μαθητές/τριες με υψηλές επιδόσεις φαίνεται να είναι περισσότερο τυπικοί σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή τους στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου. Παρακάτω παρουσιάζονται με τη βοήθεια πινάκων και γραφικών παραστάσεων αναλυτικά τα δεδομένα των παραπάνω παρατηρήσεων⁸⁰.

Πίνακας 1.98. / Γραφική Παράσταση 1.62.

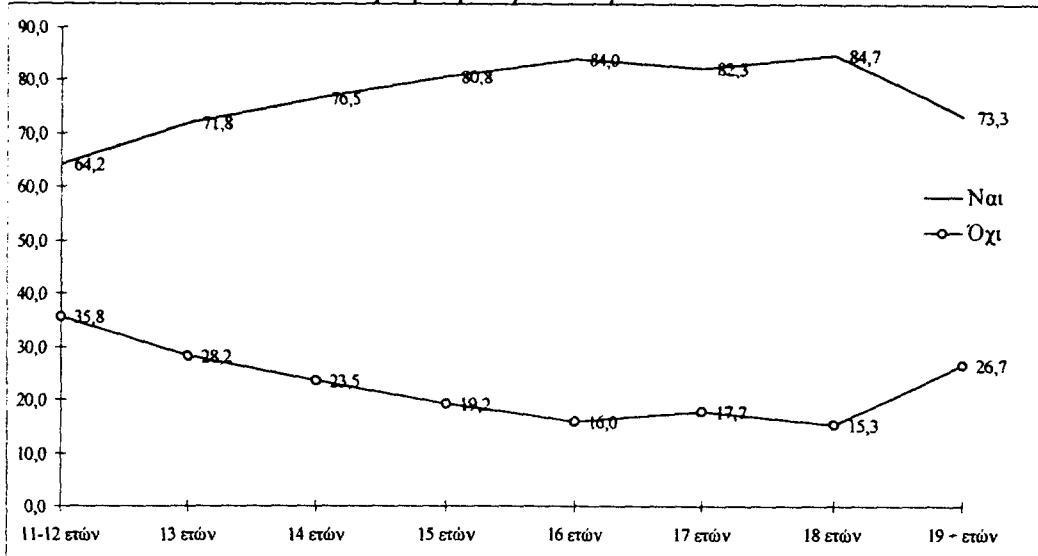

Πίνακας 1.99.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Ναι	64,2	71,8	76,5	80,8	84,0	82,3	84,7	73,3
Όχι	35,8	28,2	23,5	19,2	16,0	17,7	15,3	26,7

⁸⁰ Βλ. επίσης πίνακες LXXVIII-LXXXI στο σχετικό παράρτημα.

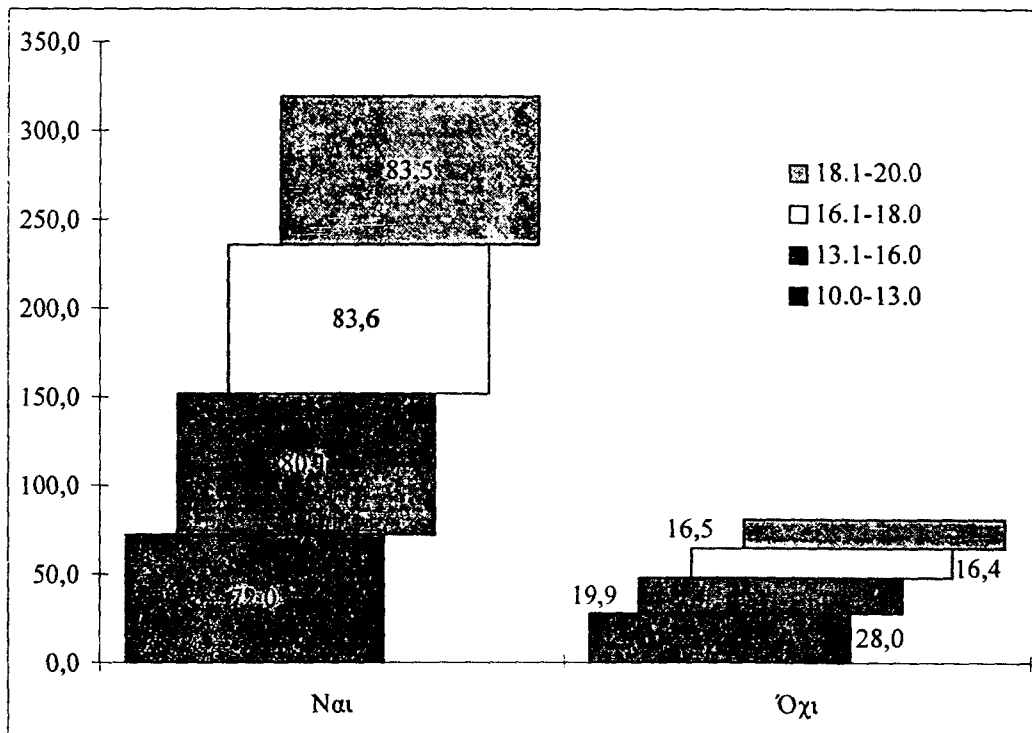
Γραφική Παράσταση 1.63.

Πίνακας 1.100.

	Επίδοση (%)			
	10.0-13.0	13.1-16.0	16.1-18.0	18.1-20.0
Ναι	72,0	80,1	83,6	83,5
Όχι	28,0	19,9	16,4	16,5

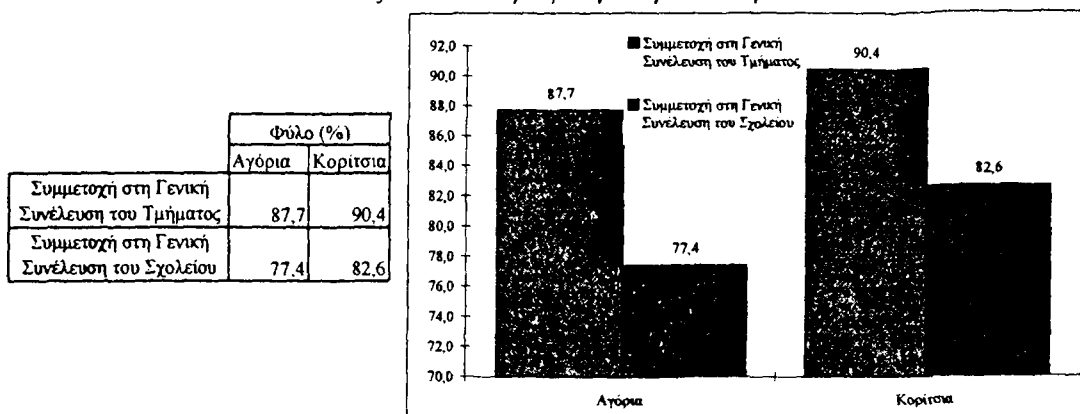
Γραφική Παράσταση 1.64.

Η συγκριτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την επεξεργασία και ανάλυση των μεταβλητών που προσδιορίζουν τη συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος και του σχολείου παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Σύμφωνα με τα δεδομένα που επεξεργασμένα παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες τα δύο φύλα συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις, τόσο του τμήματος όσο και του σχολείου με διαφορετικές συχνότητες. Τα κορίτσια φαίνεται να είναι περισσότερο τυπικά.

Πίνακας 1.101. / Γραφική Παράσταση 1.65.

Μια ενδιαφέρουσα παράμετρος η οποία εμπλέκεται και προσδιορίζει τη συμμετοχή των υποκειμένων στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου είναι αυτή της ηλικίας. Τόσο από τα δεδομένα του πίνακα που ακολουθεί όσο και από τη γραφική παράσταση που τον συνοδεύει προκύπτει ότι η εξέλιξη της συμμετοχής είναι ανάλογη της ηλικίας. Με εντονότερους ρυθμούς στην περίπτωση των γενικών συνελεύσεων του σχολείου, η συμμετοχή των υποκειμένων παρουσιάζει την εξής ιδιαιτερότητα. Ενώ εξελίσσεται "ομαλά" μέχρι την ηλικία των 16 ετών εμφανίζει μια παροδική πτώση, πριν αποκατασταθεί και πάλι στην ηλικία των 18 ετών. Και όλα αυτά τη στιγμή που για το ίδιο χρονικό διάστημα, η συμμετοχή των υποκειμένων στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος εμφανίζεται να ακολουθεί αντίθετη πορεία. Τι είναι αυτό που οδηγεί τους μαθητές και μαθήτριες του δείγματος να συμμετέχουν λιγότερο στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος και περισσότερο στις γενικές

συνελεύσεις του σχολείου, στο διάστημα που οριοθετείται από το 17^ο έως το 18^ο έτος της ηλικίας τους, διάστημα το οποίο αντιστοιχεί στη μετάβαση από τη Β΄ στην Γ΄ τάξη του λυκείου; Τα περισσότερα μέλη μαθητικών συμβουλίων όταν τους ζητήθηκε να σχολιάσουν το γεγονός, κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, απάντησαν κατηγορηματικά “η πολυήμερη εκδρομή”. Η ερμηνεία δεν φαίνεται να στερείται σοβαρότητας. Κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους πραγματοποιούνται συνήθως τρεις γενικές συνελεύσεις σχολείου “με την ευθύνη του μαθητικού συμβουλίου του σχολείου ή έκτακτα με πρωτοβουλία του μαθητικού συμβουλίου ή με αίτηση προς το συμβούλιο των 2/3 των μαθητικών κοινοτήτων του κάθε σχολείου”⁸¹ Η πρώτη από αυτές είναι η εκλογοαπολογιστική συνέλευση του προηγούμενου 15μελούς μαθητικού συμβουλίου, η οποία συνοδεύεται από την εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη του νέου. Οι δύο επόμενες θεωρούνται, περισσότερο ή λιγότερο, “προπαρασκευαστικές” για την πολυήμερη εκδρομή της Γ΄ Λυκείου.

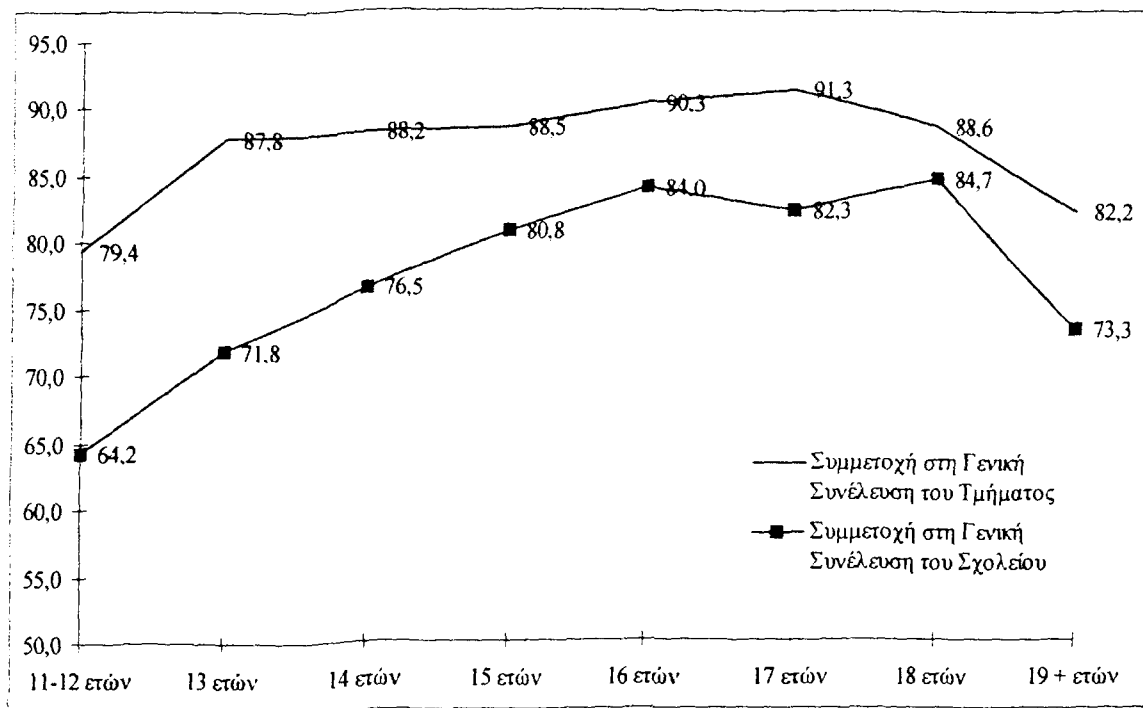
Εντύπωση προκαλεί η βύθιση του ποσοστού μετά την ηλικία των 18 ετών. Ενδεχομένως οφείλεται στην ιδιαίτερη σύνθεση της ηλικιακής αυτής ομάδας, ή και στο γεγονός ότι δεν υφίσταται πλέον το κίνητρο της πολυήμερης εκδρομής.

Πίνακας 1.102.

	Ηλικία (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Συμμετοχή στη Γενική Συνέλευση του Τμήματος	79,4	87,8	88,2	88,5	90,3	91,3	88,6	82,2
Συμμετοχή στη Γενική Συνέλευση του Σχολείου	64,2	71,8	76,5	80,8	84,0	82,3	84,7	73,3

⁸¹ Βλ. Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων (Κ.Λ.Μ.Κ.), Υ.Α. 23613/6/Γ2 4094 /23.9.86, ΦΕΚ 619/β/25.9.86. Το κείμενο του Κ.Λ.Μ.Κ. συνεχίζει ορίζοντας το χρόνο πραγματοποίησης των γενικών συνελεύσεων στη διάρκεια του ωρολόγιου προγράμματος: “Οι τακτικές γενικές συνελεύσεις συγκαλούνται στις τρεις πρώτες διδακτικές ώρες. Οι έκτακτες εκτός διδακτικών ωρών.” Η ρύθμιση αυτή ουσιαστικά βέβαια περιορίζει τη διάθεση των μαθητών να κάνουν “κάθε εβδομάδα γενική συνέλευση χωρίς θέματα” (Λυκειάρχης Τ.Ε.Λ. στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης)

Γραφική Παράσταση 1.66.

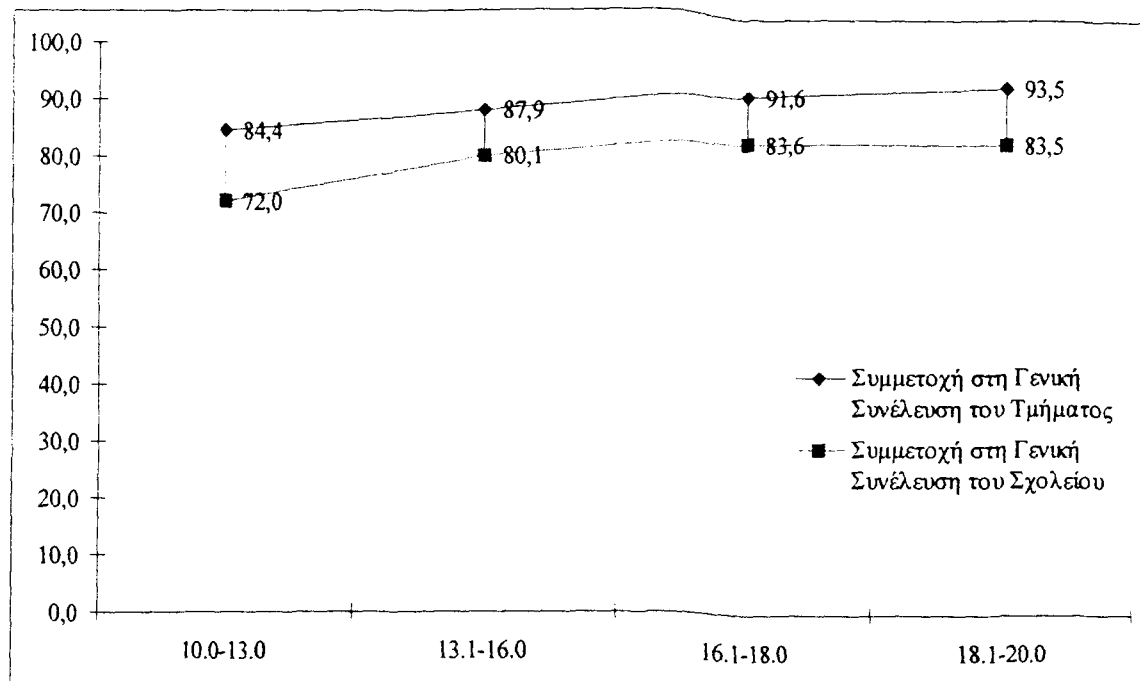

Η περίπτωση της μεταβλητής “σχολική επίδοση” δεν φαίνεται να παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες. Η σχολική επίδοση και η συμμετοχή, τόσο στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος όσο και σε αυτές του σχολείου, είναι μεγέθη τα οποία εξελίσσονται ανάλογα. Οι “καλοί” μαθητές είναι τυπικοί.

Πίνακας 1.103.

	Επίδοση (%)			
	10.0-13.0	13.1-16.0	16.1-18.0	18.1-20.0
Συμμετοχή στη Γενική Συνέλευση του Τμήματος	84,4	87,9	91,6	93,5
Συμμετοχή στη Γενική Συνέλευση του Σχολείου	72,0	80,1	83,6	83,5

Γραφική Παράσταση 1.67.

Ο πίνακας που ακολουθεί, παρουσιάζει συγκριτικά τους στατιστικούς δείκτες που προέκυψαν από τον έλεγχο ανεξαρτησίας των μεταβλητών συμμετοχής που αναλύθηκαν παραπάνω (συμμετοχή στις γενικές συνέλευσεις του τμήματος - συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου) ως προς μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών.

Πίνακας 1.104.

	Συμμετοχή στις Γενικές Συνελεύσεις του Τμήματος	Συμμετοχή στις Γενικές Συνελεύσεις του Σχολείου
Φύλο	($X^2=7.196, df=1, S=.007$)	($X^2=16.299, df=1, S=.000$)
Ηλικία	($X^2=22.210, df=7, S=.002$)	($X^2=59.321, df=7, S=.000$)
Σχολική Μονάδα φοίτησης	($X^2=142.430, df=42, S=.000$)	($X^2=298.249, df=42, S=.000$)
Τύπος Σχολικής Μονάδας	($X^2=12.792, df=3, S=.005$)	($X^2=30.808, df=3, S=.000$)
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	($X^2=1.251, df=2, S=.534$)*	($X^2=48.296, df=2, S=.000$)
Επίδοση	($X^2=37.093, df=3, S=.000$)	($X^2=43.251, df=3, S=.000$)

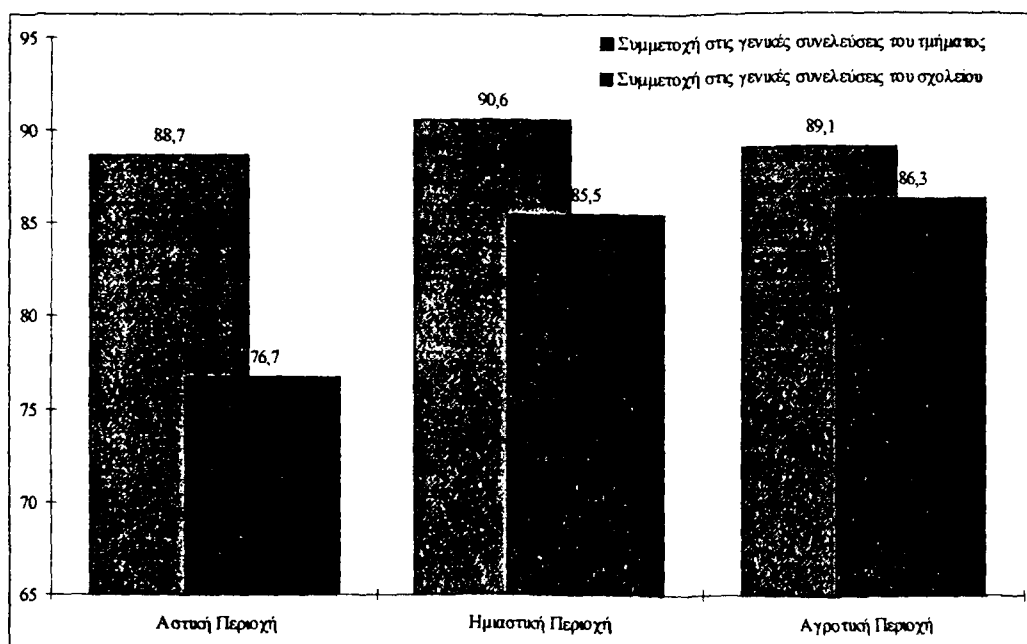
Αφορμή για το επόμενο σχόλιο αποτελεί η συστηματική διαφοροποίηση που προκύπτει εφαρμόζοντας το στατιστικό τεστ X^2 στη διασταύρωση της

ανεξάρτητης μεταβλητή του τύπου της δειγματοληπτικής περιοχής και των ειδικών (εξαρτημένων) μεταβλητών συμμετοχής. Έτσι λοιπόν, ενώ ανιχνεύεται στατιστική σημαντικότητα στην περίπτωση που η εξαρτημένη μεταβλητή περιγράφει τη συμμετοχή των μαθητών/τριών στη γενική συνέλευση του σχολείου, δε συμβαίνει το ίδιο και με τη μεταβλητή που περιγράφει τη συμμετοχή τους στη γενική συνέλευση του τμήματος ($\chi^2=1.251, df=2, S=.534$) και ($\chi^2=48.296, df=2, S=.000$) αντίστοιχα. Μάλλον τα περιβάλλοντα των αγροτικών και ημιαστικών περιοχών είναι περισσότερο πρόσφορα για τη συμμετοχή των μαθητών/τριών στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου, αφού στα πρώτα τα περιθώρια “εναλλακτικών” γενικών συνελεύσεων είναι περιορισμένα.

Πίνακας 1.105.

	Αστική Περιοχή	Ημιαστική Περιοχή	Αγροτική Περιοχή
Συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος	88,7	90,6	89,1
Συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου	76,7	85,5	86,3

Γραφική Παράσταση 1.68.

Το γιατί δεν παρατηρείται το ίδιο φαινόμενο στην περίπτωση των γενικών συνελεύσεων του τμήματος, ενδέχεται να ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα των ιδιαίτερων συνθηκών που συνοδεύουν τις δεύτερες. Οι γενικές συνελεύσεις των τμημάτων έχουν ωριαία διάρκεια, ενώ οι γενικές συνελεύσεις του σχολείου τριώρη⁸². Υποθέτουμε ότι είναι περισσότερο δύσκολο για τους/τις μαθητές/τριες των σχολείων της ημιαστικής ή αγροτικής ζώνης να "αποφύγουν" τη συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων, λόγω της ιδιαίτερης εσωτερικής δυναμικής που αναπτύσσεται στα σχολεία αυτά. Τα "απόρροια", πολυδύναμα σχολεία των μεγάλων αστικών κέντρων, προσφέρονται για άλλου τύπου διαχείριση του χρόνου των γενικών συνελεύσεων⁸³. Φαίνεται μάλιστα πως το ΥΠ.Ε.Π.Θ., φρόντισε να διευκολύνει την εναλλακτική χρήση του χρόνου από τους μαθητές. Με την Γ2/336/29.1.1991 απόφασή του που αποστέλλει στα σχολεία και με θέμα την "Κατάργηση των Γ2/4247/2.11.90, Γ2/5162/18.12.90 αποφάσεων ΥΠ.Ε.Π.Θ. και επαναφορά σε ισχύ της Φ. 236.316, Γ2/4094/23.8.86 όμοιας" μεταθέτει την ώρα πραγματοποίησης των γενικών συνελεύσεων τμημάτων και σχολείου⁸⁴.

⁸² Βλ. κείμενο υπουργικής απόφασης στη συνέχεια, το οποίο τροποποιεί βέβαια τις ώρες σύγκλισης των γενικών συνελεύσεων, αλλά μόνο ως προς τη θέση τους στο ωρολόγιο πρόγραμμα. Ο διαθέσιμος χρόνος διατηρείται σταθερός σύμφωνα με τις ρυθμίσεις που προβλέπονται στο κείμενο του Κανονισμού Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων (Υ.Α. 236.316/6/Γ2/4094/23.8.86)

⁸³

Μ1: Οι μαθητές δε δείχνουν κανένα ενδιαφέρον... Όλοι ή σχεδόν όλοι ενδιαφέρονται για το πως θα βρουν τρόπο να την κοπανήσουν από το σχολείο. Αυτό θα πρέπει να το σκεφτούν κάποιοι άλλοι ψηλότερα ...
(*Λύκειο Ιωαννίνων*)

⁸⁴

“ΥΠΕΠΘ
Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Δ.Ε.
ΤΜΗΜΑ Γ’

.....
Αρ. Πρωτ: Γ2/337 29-1-1991
.....

ΘΕΜΑ: "Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων"

1. Μετά την έκδοση της Υπουργικής Απόφασης Γ2/336/29.1.91 επανέρχεται σε ισχύ ο παλιός Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων όπως αυτός είχε ορισθεί με την Υπουργική Απόφαση Φ.236.3/6/Γ2/4094/23-9-86 (ΦΕΚ 619 τ.Β´ /25-9-86).

Γίνονται όμως οι παρακάτω αλλαγές ως προς τις ώρες διεξαγωγής των συνελεύσεων:

Και ενώ μέχρι τότε, σύμφωνα με τον Κανονισμό Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων “οι τακτικές γενικές συνελεύσεις διεξάγονται σε κάθε τάξη ή τμήμα σε μία από τις 3 πρώτες διδακτικές ώρες”, και “οι τακτικές γενικές συνελεύσεις του σχολείου συγκαλούνται στις τρεις πρώτες διδακτικές ώρες”⁸⁵, με τη νέα ρύθμιση “οι τακτικές γενικές συνελεύσεις κάθε μαθητικής κοινότητας διεξάγονται σε κάθε τάξη ή τμήμα την τελευταία διδακτική ώρα του ημερήσιου ωρολογίου προγράμματος, ενώ οι τακτικές γενικές συνελεύσεις όλων των μαθητών του σχολείου τις τρεις τελευταίες διδακτικές ώρες του ημερήσιου ωρολογίου προγράμματος”.

Τα δεδομένα από την παρατήρηση γενικών συνελεύσεων και οι δηλώσεις των υποκειμένων στις συνεντεύξεις, συγκλίνουν. Πολλοί μαθητές και μαθήτριες χρησιμοποιούν τον χρόνο των γενικών συνελεύσεων “εναλλακτικά”. Η εναλλακτική χρήση περιλαμβάνει από παρα-συνέλευση στο γειτονικό café, μέχρι και συμμετοχή σε φροντιστηριακό μάθημα.

3.2. Η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών/τριών στις γενικές συνελεύσεις.

Η συμμετοχή, με την έννοια της ενεργητικής παρέμβασης στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων, είναι η παράμετρος εξετάζεται στη συνέχεια. Με τις ερωτήσεις 37 και 25 του ερωτηματολογίου επιχειρείται η ανίχνευση της

α) Οι τακτικές γενικές συνελεύσεις κάθε μαθητικής κοινότητας διεξάγονται σε κάθε τάξη ή τμήμα την τελευταία διδακτική ώρα του ημερήσιου ωρολογίου προγράμματος και β) οι τακτικές γενικές συνελεύσεις όλων των μαθητών του σχολείου τις τρεις τελευταίες διδακτικές ώρες του ημερήσιου ωρολογίου προγράμματος.

2. ...”

Ο Υπουργός

Γ. Σουφλιάς

⁸⁵ Κανονισμός Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων (1986), σ. 11 και 14 αντίστοιχα.

συχνότητας συμμετοχής των υποκειμένων στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος/τάξης και σχολείου⁸⁶.

3.2.1 Ενεργητική συμμετοχή στα πλαίσια της γενικής συνέλευσης του τμήματος.

Ερώτηση:

Συμμετέχεις και σε ποιό βαθμό, στις συζητήσεις που γίνονται στις γενικές συνελεύσεις του τμήματός σου; Συμμετέχω:

□(Πάντοτε=1, Πολύ συχνά=2, Συχνά=3, Μερικές φορές=4, Σπάνια=5, Ποτέ=6)

(v 37)

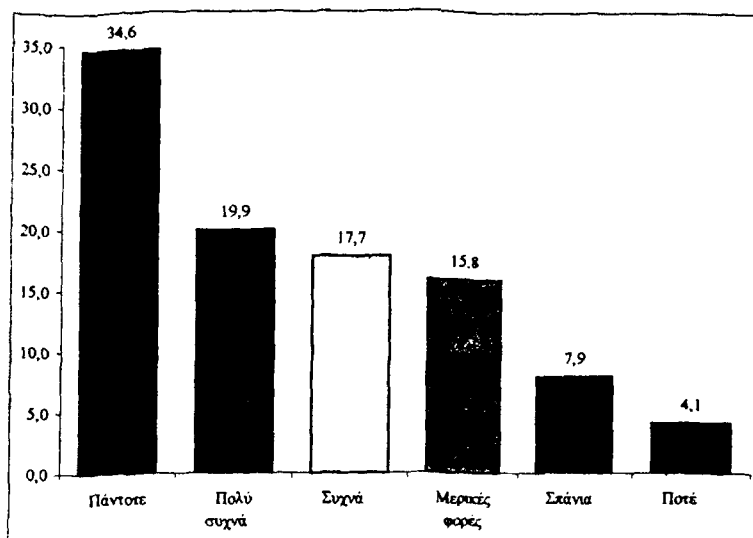
Ο πίνακας κατανομής⁸⁷ των επιλογών στη συγκεκριμένη ερώτηση παρουσιάζεται στη συνέχεια και συνοδεύεται από την αντίστοιχη γραφική παράσταση.

⁸⁶ Εδώ θα μας απασχολήσουν οι τυπικές γενικές συνελεύσεις των μαθητών και μαθητριών σε επίπεδο τμήματος και σχολείου. Δεν θα ασχοληθούμε με εξαιρετικές περιπτώσεις γενικών συνελεύσεων, όπως είναι αυτές που πραγματοποιούνται στα πλαίσια κάποιας κατάληψης ή αποχής.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πάντοτε	1	1306	34.2	34.6	34.6
Πολύ συχνά	2	751	19.6	19.9	54.5
Συχνά	3	667	17.4	17.7	72.2
Μερικές φορές	4	598	15.6	15.8	88.0
Σπάνια	5	299	7.8	7.9	95.9
Ποτέ	6	154	4.0	4.1	100.0
	7	48	1.3	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

Πίνακας 1.106. / Γραφική Παράσταση 1.69.

	Ποσοστά (%)
Πάντοτε	34,6
Πολύ συχνά	19,9
Συχνά	17,7
Μερικές φορές	15,8
Σπάνια	7,9
Ποτέ	4,1

Από τα δεδομένα του πίνακα και την εικόνα της κατανομής όπως αυτή παρουσιάζεται στο διάγραμμα, προκύπτει η "δυναμική", σε γενικές γραμμές στάση των υποκειμένων κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων του τμήματος. Το 34.6% των υποκειμένων, το συγκριτικά υψηλότερο ποσοστό, τοποθετείται επιλέγοντας τιμή η οποία δηλώνει έντονα δυναμική συμμετοχή ("συμμετέχω πάντοτε στις συζητήσεις που γίνονται στα πλαίσια της γενικής συνέλευσης του τμήματος"). Γενικά, το 72.2% των μαθητών και μαθητριών του δείγματος δηλώνει ότι συμμετέχει στις συζητήσεις που πραγματοποιούνται στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων "πάντοτε", "πολύ συχνά" ή "συχνά". Μόνο το 4.1% δηλώνει ότι δε συμμετέχει "ποτέ" ενώ το 7.9% δηλώνει ότι συμμετέχει "σπάνια".

Ο έλεγχος ως προς τις πιθανές διαφοροποιήσεις στις κατανομές της συγκεκριμένης μεταβλητής υπό την επήρεια μιας σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών προσέφερε ενδιαφέρουσες ενδείξεις:

Πίνακας 1.107.

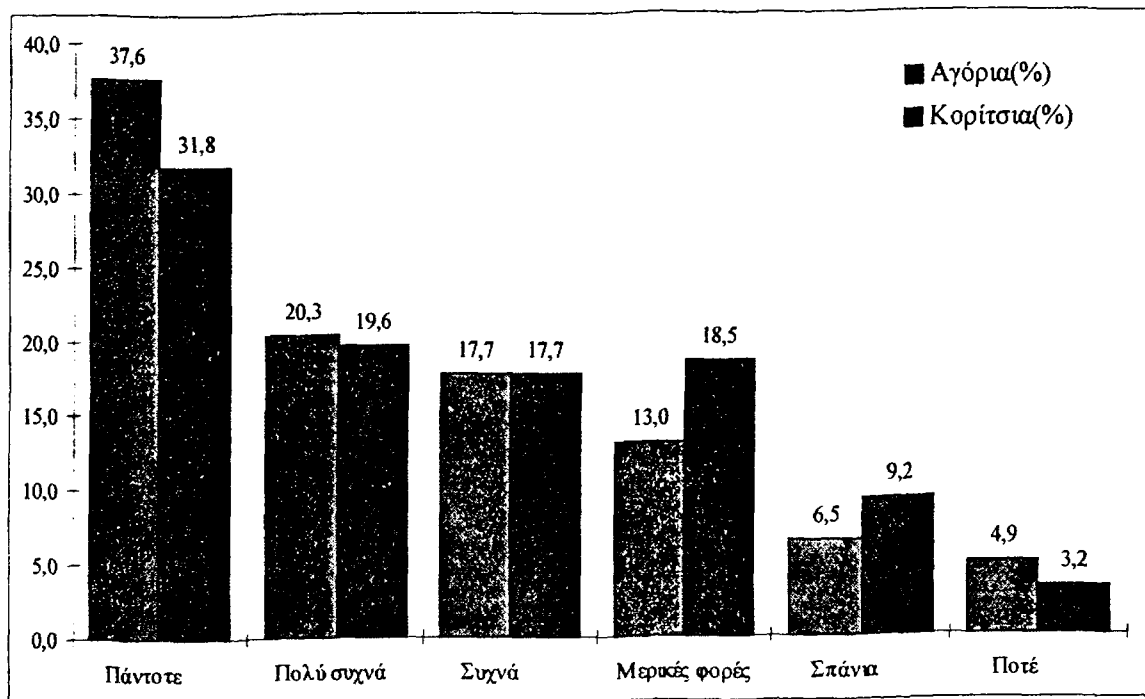
Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συμμετοχή στις συζητήσεις, κατά τη διάρκεια των Γενικών Συνελεύσεων του τμήματος
Φύλο	$X^2=41.634$, $df=5$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$X^2=52.348$, $df=35$, $Sign.=.029$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$X^2=13.822$, $df=10$, $Sign.=.181$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$X^2=31.458$, $df=15$, $Sign.=.007$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$X^2=13.958$, $df=5$, $Sign.=.015$

Διαπιστώθηκαν συστηματικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα αγόρια και τα κορίτσια αναφορικά με τη συμμετοχή στις συζητήσεις κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων του τμήματος ($X^2=41.634$, $df=5$, $Sign.=.000$). Όπως προκύπτει και από τα επεξεργασμένα δεδομένα του πίνακα που ακολουθεί, τα αγόρια φαίνεται να συμμετέχουν περισσότερο στις συζητήσεις που πραγματοποιούνται στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος, παρά τη συστηματικότερη και μαζικότερη συμμετοχή των κοριτσιών (με την έννοια της φυσικής παρουσίας). Οι διαφορές που παρατηρούνται, εντοπίζονται κυρίως στα ποσοστά της έντονης συμμετοχής, με τα αγόρια να δηλώνουν ότι συμμετέχουν “πάντοτε” σε ποσοστό 37.6% ενώ τα κορίτσια σε ποσοστό 31.8% (-5.8%), αλλά και στα ποσοστά της ελλιπούς συμμετοχής με τα κορίτσια να δηλώνουν ότι συμμετέχουν “μερικές φορές” σε ποσοστό 18.5% και “σπάνια” σε ποσοστό 9.2%, έναντι 13.0% και 6.5% αντίστοιχα για τα αγόρια.

Πίνακας 1.108.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πάντοτε	37,6	31,8
Πολύ συχνά	20,3	19,6
Συχνά	17,7	17,7
Μερικές φορές	13,0	18,5
Σπάνια	6,5	9,2
Ποτέ	4,9	3,2

Γραφική Παράσταση 1.70.

Η ηλικία και κατά συνέπεια η σχολική τάξη φοίτησης, διαφοροποιεί επίσης με τρόπο στατιστικά σημαντικό τις δηλώσεις των μαθητών/τριών αναφορικά με τη συμμετοχή στις συγκεκριμένες συζητήσεις ($X^2=52.348$, $df=35$, $Sign.=.029$). Το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας προέλευσης, ο τύπος του λυκείου και η εκπαιδευτική βαθμίδα, είναι παράμετροι οι οποίοι σχετίζονται συστηματικά και θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στην επεξεργασία της μεταβλητής που εξετάζουμε ($X^2=18.631$, $df=10$, $Sign.=.045$, $X^2=31.458$, $df=15$, $Sign.=.007$ και $X^2=13.958$, $df=5$, $Sign.=.015$ αντίστοιχα)⁸⁸. Έτσι, οι μαθητές και μαθήτριες των μικρότερων τάξεων (άρα και ηλικίας) που ανήκουν σε ευνοημένα κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα και φοιτούν σε κάποιο από τα γυμνάσια του δείγματος φαίνεται να συμμετέχουν συστηματικότερα στις συζητήσεις που πραγματοποιούνται στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων.

⁸⁸ Βλ. πίνακες LXXXII-LXXXVI στο σχετικό παράρτημα.

3.2.2 Ενεργητική συμμετοχή στα πλαίσια της γενικής συνέλευσης του σχολείου.

Ερώτηση:

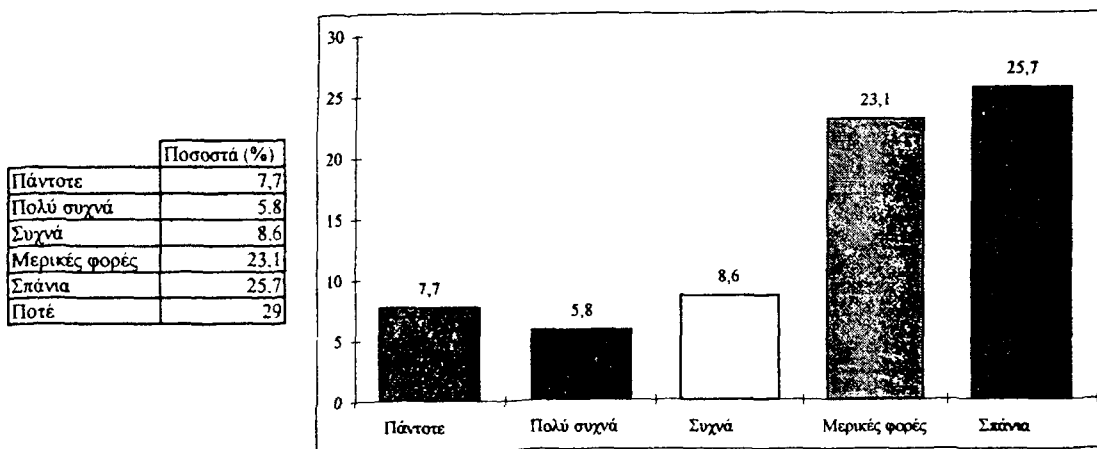
Παίρνεις μέρος και σε ποιο βαθμό, στις συζητήσεις που γίνονται στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου σου; Παίρνω μέρος:

□ (Πάντοτε=1, Πολύ συχνά=2, Συχνά=3, Μερικές φορές=4, Σπάνια=5, Ποτέ=6)

(v 25)

Η συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου είναι η δεύτερη παράμετρος ανίχνευσης της ενεργητικής (πολιτικής) συμμετοχής. Η ποσόστωση των σχετικών με την ερώτηση επιλογών⁸⁹ φαίνεται στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν.

Πίνακας 1.109. / Γραφική Παράσταση 1.71.

Η περίπτωση της “ενεργητικής” συμμετοχής στα πλαίσια των συζητήσεων κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων του σχολείου, διαμορφώνεται διαφορετικά από τη συμμετοχή στις συζητήσεις κατά τη

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πάντοτε	1	293	7,7	7,7	7,7
Πολύ συχνά	2	221	5,8	5,8	13,6
Συχνά	3	325	8,5	8,6	22,1
Μερικές φορές	4	877	22,9	23,1	45,3
Σπάνια	5	975	25,5	25,7	71,0
Ποτέ	6	1098	28,7	29,0	100,0
	0	34	,9	Missing	

διάρκεια των γενικών συνελεύσεων στα τμήματα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση τα ποσοστά εμφανίζονται κατοπτρικά ως προς τα ποσοστά της προηγούμενης περίπτωσης⁹⁰. Τα υποκείμενα επιλέγουν τιμές οι οποίες κινούνται στο αρνητικό πόλο της κατανομής. Το 29% των μαθητών και μαθητριών του δείγματος δηλώνει ότι δε συμμετέχει "ποτέ" στις συζητήσεις, το 48.8% (οι μισοί περίπου μαθητές/τριες) συμμετέχουν "μερικές φορές" ή "σπάνια" (23.1% "μερικές φορές" και 25.7% "σπάνια"), ενώ μόνο σε ποσοστό 7.7% συμμετέχουν "πάντοτε".

Οι δηλώσεις των υποκειμένων διαφοροποιούνται σημαντικά εαν εξετασθεί η σχέση τους ως προς μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών. Συγκεκριμένα και με βάση τα δεδομένα του συγκεντρωτικού πίνακα που ακολουθεί, η κατανομή των δηλώσεων των υποκειμένων δείχνει να επηρεάζεται κατά τρόπο ανάλογο της προηγούμενης μεταβλητής από το φύλο ($X^2=22.927$, $df=5$, $Sign.=.000$), την ηλικία ($X^2=159.898$, $df=35$, $Sign.=.000$), τον τύπο του λυκείου ($X^2=153.046$, $df=15$, $Sign.=.000$) και την εκπαιδευτική βαθμίδα ($X^2=104.381$, $df=5$, $Sign.=.000$). Το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας προέλευσης, δεν επηρεάζει με στατιστικά σημαντικό τρόπο τις δηλώσεις των υποκειμένων ($X^2=10.556$, $df=10$, $Sign.=.393$), σε αντίθεση με τον τύπο της δειγματοληπτικής περιοχής (αστική, ημιαστική ή αγροτική περιοχή) ο οποίος φαίνεται να τις επηρεάζει τόσο ώστε οι μαθητές/τριες των ημιαστικών και αγροτικών περιοχών να συμμετέχουν ενεργητικότερα στις συζητήσεις που πραγματοποιούνται στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων σε επίπεδο σχολικής μονάδας.

Πίνακας 1.110.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συμμετοχή στις συζητήσεις στα πλαίσια των Γ.Σ. του Σχολείου
Φύλο	$X^2=22.927$, $df=5$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$X^2=159.898$, $df=35$, $Sign.=.000$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$X^2=10.556$, $df=10$, $Sign.=.393$

⁹⁰ Βλ. σχετικό πίνακα.

Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής
 Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης
 Εκπαιδευτική Βαθμίδα

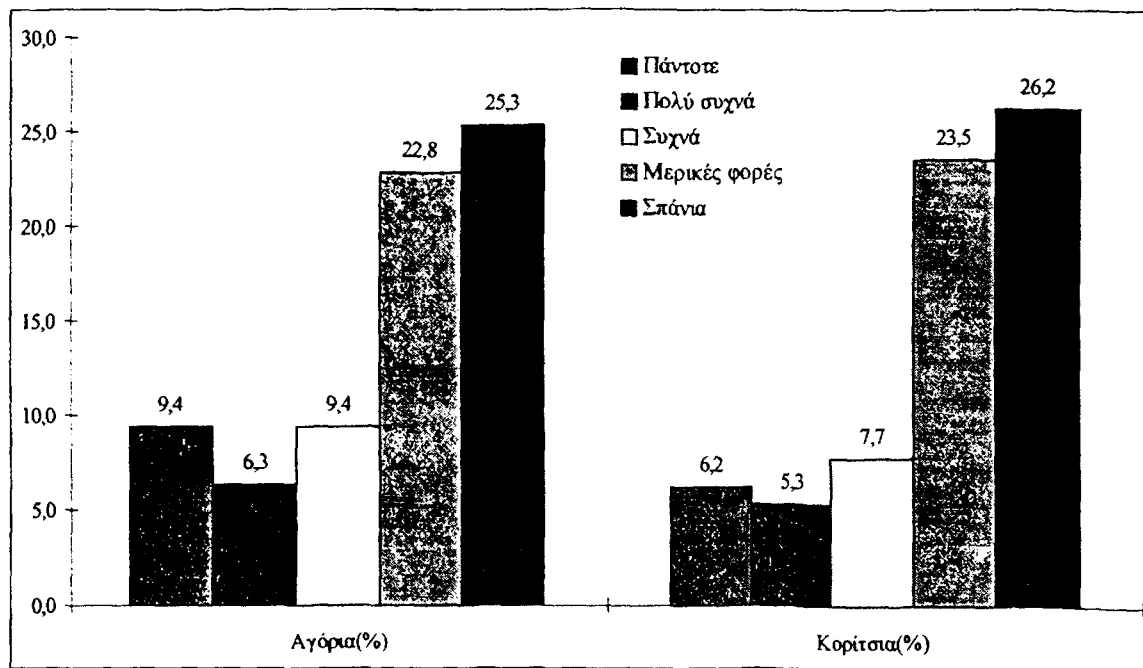
$X^2=123.652$, $df=10$, $Sign.=.000$
 $X^2=153.046$, $df=15$, $Sign.=.000$
 $X^2=104.381$, $df=5$, $Sign.=.000$

Οι παρακάτω πίνακες τεκμηριώνουν τους ισχυρισμούς που διατυπώθηκαν⁹¹.

Πίνακας 1.111.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πάντοτε	9,4	6,2
Πολύ συχνά	6,3	5,3
Συχνά	9,4	7,7
Μερικές φορές	22,8	23,5
Σπάνια	25,3	26,2
Ποτέ	26,8	31

Γραφική Παράσταση 1.72.

⁹¹ Βλ. και πίνακες LXXXVII-XC στο σχετικό παράρτημα.

Πίνακας 1.112.

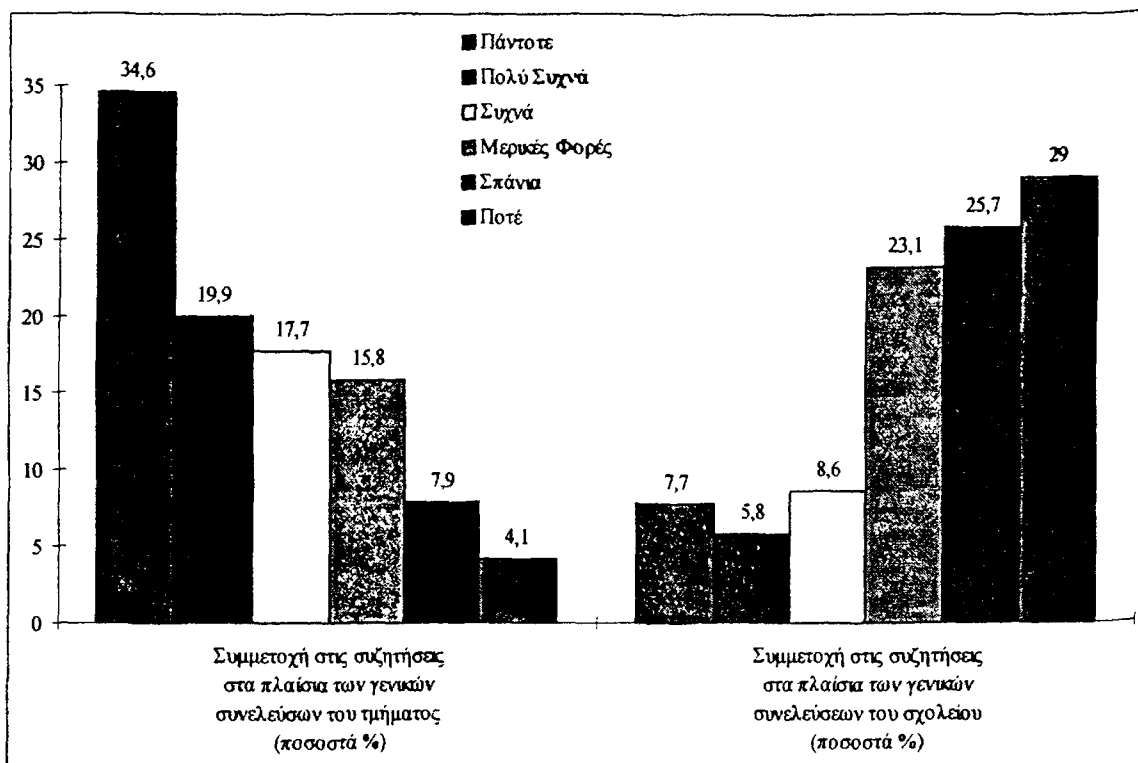
	Ηλικία Ποσοστά (%)								
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών	
Πάντοτε	14,6	11,9	8,9	9,1	4,8	4,7	9,7	12,9	
Πολύ συχνά	3,9	7,2	8,5	7,2	3,4	5,5	6,3	4,0	
Συχνά	16,5	12,1	9,6	9,7	6,7	6,9	7,1	10,9	
Μερικές φορές	14,6	25,4	27,9	21,4	20,4	23,7	23,8	26,7	
Σπάνια	19,4	14,9	21,8	25,4	34,9	26,3	24,4	23,8	
Ποτέ	31,1	28,4	23,2	27,1	29,9	32,9	28,7	21,8	

Η συγκριτική παρουσίαση των κατανομών, που αντιστοιχούν στις επιλογές των υποκειμένων στα ερωτήματα 37 και 25 του ερωτηματολογίου - ερωτήματα προσδιορισμού του βαθμού πολιτικής συμμετοχής μέσω της συμμετοχής των υποκειμένων στις συζητήσεις που πραγματοποιούνται στο σχολείο και ειδικότερα στα πλαίσια λειτουργίας του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων- παρουσιάζει ενδιαφέρον.

Πίνακας 1.113.

	Συμμετοχή στις συζητήσεις στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων του τμήματος (ποσοστά %)	Συμμετοχή στις συζητήσεις στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων του σχολείου (ποσοστά %)
Πάντοτε	34,6	7,7
Πολύ Συχνά	19,9	5,8
Συχνά	17,7	8,6
Μερικές Φορές	15,8	23,1
Σπάνια	7,9	25,7
Ποτέ	4,1	29

Γραφική Παράσταση 1.73.

Πίνακας 1.114.

	Συμμετοχή στις συζητήσεις στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων του τμήματος (ποσοστά %)	Συμμετοχή στις συζητήσεις στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων του σχολείου (ποσοστά %)
Φύλο	($X^2=41.634, df=5, S=.000$)	($X^2=22.927, df=5, S=.000$)
Ηλικία	($X^2=52.348, df=35, S=.029$)	($X^2=159.898, df=35, S=.000$)
Σχολική Μονάδα φοίτησης	($X^2=301.943, df=210, S=.000$)	($X^2=612.561, df=210, S=.000$)
Τύπος Σχολικής Μονάδας	($X^2=31.458, df=15, S=.007$)	($X^2=153.046, df=15, S=.000$)
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	($X^2=13.822, df=10, S=.181$)	($X^2=123.652, df=10, S=.000$)
Κοινωνικοοικονομικό status οικογένειας	($X^2=18.631, df=10, S=.045$)	($X^2=10.556, df=10, S=.393$)
Επίδοση	($X^2=60.267, df=15, S=.000$)	($X^2=65.828, df=15, S=.000$)

Είναι απαραίτητο να διευκρινισθεί ότι η συμμετοχή (με την έννοια της φυσικής παρουσίας) στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος ή του σχολείου δεν είναι δηλωτική και της συμμετοχής στις συζητήσεις που πραγματοποιούνται στα πλαίσια των παραπάνω περιστάσεων. Η περιορισμένη συμμετοχή στις συζητήσεις από τους μαθητές και περισσότερο τις μαθήτριες του λυκείου, ενισχύει τη συγκεκριμένη παρατήρηση και τεκμηριώνεται μέσω της επιλογής από το συνολικό δείγμα των υποκείμενων εκείνων που συμμετέχουν στις

γενικές συνελεύσεις του τμήματος και στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου⁹². Οι κατανομές των δηλώσεών τους σε ότι αφορά τη συμμετοχή τους στις συζητήσεις στα πλαίσια των παραπάνω δύο συνθηκών παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν:

Πίνακας 1.115.

Με ποιά τρόπο συμμετέχουν όσου/ές παίρνουν μέρος στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος

	Παίρνουν μέρος στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος (%)	Συμμετέχουν στις συζητήσεις που πραγματοποιούνται στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων του τμήματος (%)	
Ναι	89,0	38,1	Πάντοτε
		21,1	Πολύ Συχνά
		18,6	Συχνά
		15,1	Μερικές φορές
		5,2	Σπάνια
Όχι	11,0	1,8	Ποτέ

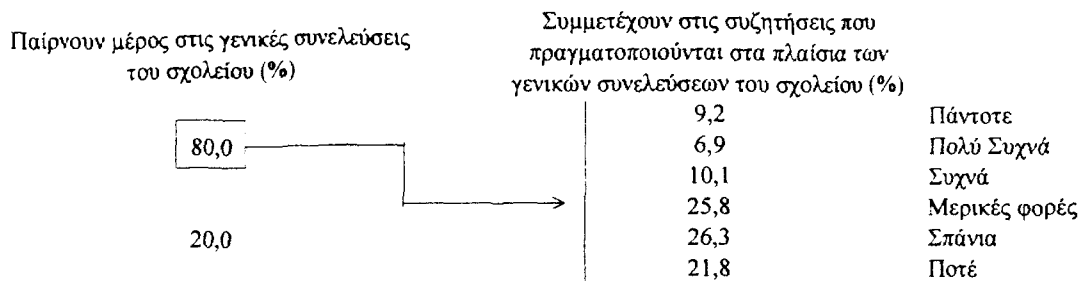
Από τα δεδομένα του παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι οι μαθητές/τριες που συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων, παίρνουν μέρος "πάντοτε" στις συζητήσεις που πραγματοποιούνται στα πλαίσια των συνεδριάσεων σε ποσοστό 38.1%. Σε ποσοστό 39.7% συμμετέχουν τακτικά (21.1% "πολύ συχνά", 18.6 "συχνά"), ενώ μόνο το 5.2% δηλώνει ότι συμμετέχει "σπάνια". Όσοι μένουν απολύτως "αμέτοχοι", δεν υπερβαίνουν το 1.8%.

Η περίπτωση όμως της συμμετοχής των υποκειμένων στις συζητήσεις που πραγματοποιούνται στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων του σχολείου, παρουσιάζεται διαφοροποιημένη..

⁹² Από το σύνολο των υποκειμένων του δείγματος που απάντησαν στα σχετικά ερωτήματα προκύπτει ότι το 89% συμμετέχει στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος και το 80% στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου. Βλ. παραπάνω την επεξεργασία των σχετικών μεταβλητών.

Πίνακας 1.116.

Με ποιό τρόπο συμμετέχουν όσοι/ες παίρνουν μέρος στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου

Από τη μελέτη των δεδομένων του πίνακα προκύπτει ότι το μεγαλύτερο μέρος των μαθητών και μαθητών που συμμετέχουν στις συγκεκριμένες συνεδριάσεις παραμένει "σιωπηλό". Με το 9.2% από το επιλεγμένο υποσύνολο να συμμετέχει "πάντοτε" και το 17.0% τακτικά (6.9% "πολύ συχνά" και 10.1% "συχνά"), υπολείπεται ένα ποσοστό 73.9% που αναφέρεται σε όσους/ες δεν εκθέτουν τακτικά τις απόψεις και τους προβληματισμούς τους στις συνεδριάσεις των γενικών συνελεύσεων του σχολείου. Από τους/τις τελευταίους/ες ένα ποσοστό 26.3% δηλώνει ότι συμμετέχει "σπάνια", ενώ υψηλό είναι και το ποσοστό όσων δηλώνουν ότι δε συμμετέχουν "ποτέ" (21.8%).

Συμπερασματικά, όσοι/ες συμμετέχουν και διαμορφώνουν τις αποφάσεις⁹³ στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων των σχολείων, δεν ξεπερνούν τις περισσότερες φορές το 25.8%, με έναν "πυρήνα" λίγων ατόμων (9.1%) να κυριαρχεί.

Οι διαφορές που εντοπίζονται σε ότι αφορά τη συμμετοχή των υποκειμένων στις συζητήσεις, όταν αυτές πραγματοποιούνται στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων και τις γενικές συνελεύσεις του σχολείου αναλύονται παρακάτω.

⁹³ Στην παρούσα φάση θεωρείται δεδομένο ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται μέσα από μια διαδικασία διαπραγμάτευσης και αξιολόγησης προτάσεων και προβληματισμών, που ιδίως οι μαθητές/τριες καταθέτουν στα μέλη της γενικής συνέλευσης του σχολείου.

Η επικοινωνία στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος οργανώνεται διαφορετικά από ότι στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου. Οι ταυτότητες των μετεχόντων στην πρώτη περίπτωση είναι λίγο πολύ γνωστές σε όλους και οι ρόλοι προσδιορισμένοι. Στη δεύτερη περίπτωση, το σύστημα είναι πολύ περισσότερο δυναμικό, με στοιχεία τα οποία ορισμένες φορές είναι εντελώς άγνωστα μεταξύ τους ενώ αιωρούνται "μυστικές ισορροπίες"⁹⁴. Σύμφωνα με τα παραπάνω η απόφαση της ενεργητικής συμμετοχής στο πρώτο περιβάλλον θεωρείται ευκολότερη από ότι στο δεύτερο. Άλλωστε στην πρώτη περίπτωση (στα πλαίσια της γενικής συνέλευσης του τμήματος) τα ζητήματα που αναλύονται αναφέρονται τις περισσότερες φορές στο στενό περιβάλλον των μαθητών. Πρόκειται για ζητήματα που σχετίζονται με την τάξη ή το τμήμα τους και προϋποθέτουν τη συμμετοχή κάποιων ή όλων σε μια κοινή δραστηριότητα που θα προσδιορίζεται από το "εμείς του Β₂". Δεν είναι συχνό το φαινόμενο να απασχολούν τη γενική συνέλευση του τμήματος, ζητήματα που δε σχετίζονται με τη λειτουργία ή τις δραστηριότητες των μελών του τμήματος. Η περίπτωση όμως των γενικών συνελεύσεων του σχολείου είναι διαφορετική. Προϋποθέτει την ετοιμότητα των μελών της για συζήτηση θεμάτων που αναφέρονται σε επίπεδο σχολικής μονάδας ή ευρύτερου κοινωνικού πλαισίου. Μόνο που στη δεύτερη αυτή πρόκληση, λείπουν οι προϋποθέσεις.

⁹⁴ Μαθητής Γ' Λυκείου στο Ε.Π.Λ. του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης.

3.3. Συμμετοχή των μαθητών/τριών στα συλλογικά όργανα λήψης αποφάσεων.

Οι ερωτήσεις 78 και 87 του ερωτηματολογίου⁹⁵, στόχο έχουν να παρουσιάσουν την (πολιτική) συμμετοχή των υποκειμένων στο χώρο του σχολείου, μέσα από τη συμμετοχή τους στα συλλογικά όργανα λήψης αποφάσεων. Τα 5μελή μαθητικά συμβούλια των τμημάτων, όπως και το 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου είναι, όπως τουλάχιστον προβλέπεται από τα σχετικά κανονιστικά κείμενα, τα συντονιστικά όργανα για τη λήψη των αποφάσεων από τους μαθητές στο χώρο του σχολείου. Η συμμετοχή σε αυτά θεωρήθηκε δείκτης πολιτικής συμμετοχής⁹⁶.

3.3.1 Συμμετοχή των μαθητών/τριών στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος.

Ερώτηση:

Είσαι μέλος στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο της τάξης σου;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

(v78)

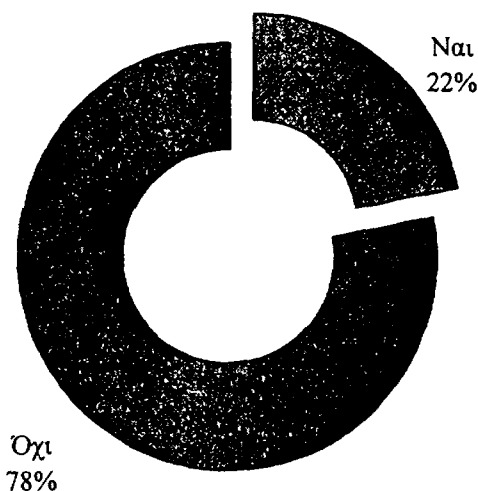
⁹⁵ Βλ. Ερωτηματολόγιο Μαθητών στο σχετικό παράρτημα.

⁹⁶ Οι δηλώσεις των υποκειμένων στις παραπάνω (πραγματολογικές) ερωτήσεις, δεν προσφέρουν, εάν μελετηθούν αυτόνομα, πληροφορίες ικανές να οδηγήσουν σε αξιόπιστη εξαγωγή συμπερασμάτων, τουλάχιστον ως προς το βαθμό πολιτικής ευαισθητοποίησης των υποκειμένων. Η συμμετοχή σε κάποιο όργανο λήψης αποφάσεων, με βάση το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των μαθητικών κοινοτήτων, όπως αυτό υλοποιείται στο ελληνικό σχολείο σήμερα, δεν επιτρέπει την ανευ όρων θεώρηση της συμμετοχής ως ισχυρού δείκτη πολιτικής ευαισθητοποίησης. Στη συγκεκριμένη περίπτωση όμως οι συγκεκριμένες μεταβλητές πρόκειται να χρησιμοποιηθούν μόνο σε σενάρια ελέγχου και συσχετίσεων, στο επαγωγικό μέρος της εργασίας.

Η κατανομή των απαντήσεων⁹⁷ στην ερώτηση, φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 1.117. / Γραφική Παράσταση 1.74.

	Ποσοστά (%)
Ναι	22,0
Όχι	78,0

Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι το 22% των υποκειμένων του δείγματός μας, μετέχει στα 5μελή μαθητικά συμβούλια των τμημάτων. Το (υψηλό) ποσοστό δεν επιτρέπει παρ' όλα αυτά την υπόθεση ότι αντίστοιχο θα πρέπει να είναι και το ποσοστό αυτών που συμμετέχουν ενεργά στη λειτουργία του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων⁹⁸.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Ναι1	1	841	22,0	22,0	22,0
Όχι1	2	2978	77,9	78,0	100,0
	0	4	,1	Missing	
	Total	3823	100,0	100,0	

⁹⁸ Είναι εντυπωσιακή η διαδικασία που δρομολογείται κάθε φορά για την ανάδειξη εκπροσώπων στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο της τάξης ή του τμήματος. Συνήθως η γενική συνέλευση των μαθητών και μαθητριών, δεν αιφνιδιάζεται από την υποβολή των υποψηφιοτήτων. Η δυναμική του τμήματος είναι τέτοια, που οι περισσότεροι/ες γνωρίζουν εκ των προτέρων ποιός ή ποιά θα υποβάλλει υποψηφιότητα. Τα ονόματα που θα γραφούν στον πίνακα, θα επιβεβαιώσουν και τυπικά τις υποθέσεις.

Εάν το "σενάριο" δεν ολοκληρωθεί "επιτυχώς", ενδέχεται να δρομολογηθούν μια σειρά από "αντισταθμιστικές ενέργειες", έτσι ώστε "να είμαστε σοβαροί". Οι ενέργειες αυτές ανάμεσα στα άλλα προβλέπουν την πίεση των όποιων "σίγουρων" δεν υποβάλλουν υποψηφιότητα και την επαναδιαπραγμάτευση της απόφασης κάποιων "επίδοξων προέδρων", που εντελώς απρόοπτα εκδηλώνουν ενδιαφέρον.

3.3.2 Συμμετοχή των μαθητών/τριών στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.

Ερώτηση:

Είσαι μέλος στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου σου;

ΝΑΙ

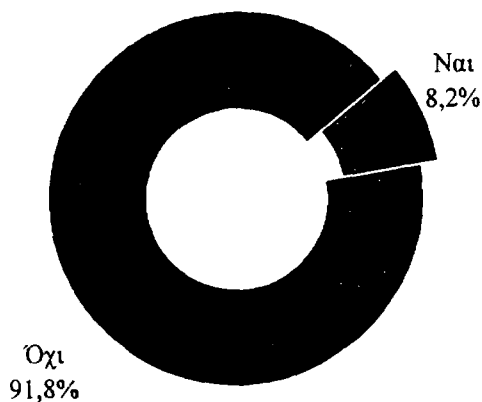
ΟΧΙ

(v87)

Η κατανομή των τιμών⁹⁹ παρουσιάζεται διαφοροποιημένη από αυτή της προηγούμενης περίπτωσης¹⁰⁰.

Πίνακας 1.118. / Γραφική Παράσταση 1.75.

	Ποσοστά (%)
Ναι	8,2
Όχι	91,8

Το 8.2% των υποκειμένων δηλώνει ότι είναι μέλος του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου.

Στην πρώτη περίπτωση η πίεση ενδέχεται να είναι επίμονη, όχι όμως και στη δεύτερη. Στην τελευταία περίπτωση αφήνεται στο εκλογικό σώμα να αποφασίσει για την τύχη τους.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Ναί	1	310	8.1	8.2	8.2
Όχι	2	3491	91.3	91.8	100.0
	0	22	.6	Missing	
	Total	3823	100.0	100.0	

¹⁰⁰ Η συμμετοχή των μαθητών/τριών στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου είναι *de facto* συνθήκη περιοριστική και περιορισμένη. Το 15μελές μαθητικό συμβούλιο αποτελείται από εκπροσώπους όλων των μαθητών/τμημάτων/τάξεων του σχολείου και κατά συνέπεια είναι λιγότερο πιθανό να παρουσιάζονται τα ποσοστά που εντοπίσαμε στην προηγούμενη ερώτηση.

3.4 Η συμμετοχή των μαθητών/τριών στη διαδικασία ανάδειξης των εκπροσώπων τους στα μαθητικά συμβούλια.

Η συμμετοχή στη διαδικασία ανάδειξης των εκπροσώπων για τα μαθητικά συμβούλια θεωρήθηκε επίσης δείκτης πολιτικής συμμετοχής. Πρόκειται ουσιαστικά για τη δυνατότητα που έχουν οι μαθητές και μαθήτριες των σχολείων να οργανώνουν, με βάση μια σειρά από προκαθορισμένες διαδικασίες¹⁰¹, τα μαθητικά συμβούλια των τμημάτων στα οποία ανήκουν,

¹⁰¹ Οι διαδικασίες περιγράφονται αναλυτικά στον Κ.Α.Μ.Κ.1986 (Υ.Α. 23.613/6/Γ2 4094/23.9.86, Φ.Ε.Κ. 619/Β/25.9.86) άρθρο 3, §§ 14, 15, 33 και 34. Πέρα όμως από τις προβλεπόμενες διαδικασίες ορισμένες φορές οι διευθύνσεις των σχολείων εφευρίσκουν άλλες, όπως αυτή που περιγράφουν τα μέλη 15μελούς μαθητικού συμβουλίου σε κάποιο γυμνάσιο του πολεοδομικού συγκροτήματος Θεσσαλονίκης:

M1: Στην αρχή έρχονται μέσα στις τάξεις και λένε στο 5μελές να δώσουν τρεις υποψηφίους. Δίνουμε του 3 υποψηφίους κάθε τάξη ... όχι κάθε τάξη ... ας πούμε η δευτέρα έχει τρεις υποψηφίους, η πρώτη λιγότερους, η τρίτη περισσότερους. Τους μαζεύουμε, τους συγκεντρώνουμε σ' ένα ψηφοδέλτιο και τη ημέρα των εκλογών, ο γυμνασιάρχης φωνάζει τους υποψηφίους. Μαζεύονται επ'να στην είσοδο και ψηφίζουμε ... Ο υπεύθυνος καθηγητής της τάξης μαζεύει τους ψήφους μαζί με μαθητές, για να μη γίνει καμιά λαδιά ...

Σ: Δηλαδή;

M1: ... ε, μπορεί κάποιοι καθηγητές επειδή είναι δυσαρεστημένοι από κάποια παιδιά ...

Σ: ...

M1: ... ανακοινώνονται τα αποτελέσματα και την επόμενη μέρα ο γυμνασιάρχης έχει τα ονόματα αυτών που βγήκαν και των αναπληρωματικών μελών. Τα λέει το πρωί και τα παιδιά μαθαίνουν ποιοί βγήκαν ...

M2: Να συμπληρώσω ότι τα παιδιά, δηλαδή οι υποψήφιοι κάνουν κάποια προεκλογική εκστρατεία ας πούμε ...

Σ: Δηλαδή;

M2: ...ε. ... πηγαίνουν στους φίλους τους, στους γνωστούς τους και λένε θα κάνω εκείνο, το άλλο ...

Σ: Τι ακριβώς λένε;

M3: Ε να, ότι θα αντιπροσωπεύσω το σχολείο

M4: Άλλοι λένε ότι θα κάνουν κατάληψη ...

(γέλια)

M5: Εγώ να πώ ότι όταν ήταν να ψηφίσουμε είχαν στείλει μερικά παιδιά ...

Σ: Ποιοί;

M3, M4, M5: Οι καθηγητές

M5: ... με ονόματα ορισμένων παιδιών που ήθελαν να ψηφίσουν αυτοί, για να ψηφίσουμε εμείς δηλαδή, γιατί είχαν υψηλούς βαθμούς, έδειχναν καλή διαγωγή και τέτοια ..

M6: Βάζανε μαθητές να περνάνε από τις τάξεις δηλαδή ...

Σ: Ποιοί;

αλλά και το 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου τους. Η συμμετοχή στις διαδικασίες είναι πολιτική πράξη, η οποία μάλιστα πραγματοποιείται στο εσωτερικό του σχολικού οργανισμού υπό την αιγίδα των διοικητικών του μηχανισμών του.

3.4.1 Συμμετοχή στη διαδικασία ανάδειξης των εκπροσώπων για το 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος.

Ερώτηση:

Ψηφίζεις για την ανάδειξη μελών στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματός σου;

ΝΑΙ ΟΧΙ

(V 74)

Η κατανομή των δηλώσεων στην παραπάνω ερώτηση παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 1.119.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Ναι	1	3700	96,8	96,9	96,9
Οχι	2	120	3,1	3,1	100,0
	0	3	,1	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

Η συντριπτική πλειοψηφία των υποκειμένων συμμετέχει στη διαδικασία ανάδειξης των εκπροσώπων στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος (96.9%). Μόνο ένα μικρό ποσοστό (3.1%) απέχει από τη σχετική διαδικασία.

Η εφαρμογή του στατιστικού χ^2 ενημερώνει για την απουσία στατιστικά σημαντικών σχέσεων με τις συνήθειες ανεξάρτητες μεταβλητές.

M6: Από το γραφείο. Έστειλαν κάποιο αγόρι, η κορίτσι οτιδήποτε, έμπαινε μέσα στην τάξη και μας έλεγε να εκλέξετε άτομα σωστά, ..., με σωστή διαγωγή ...

M7: Τα παιδιά που δεν είχαν καλή διαγωγή δεν τα εμπιστεύονται ..

Σ: Λοιπόν;

M6: Ε, να ... έτσι μας πίεζαν να εκλέξουμε συγκεκριμένα άτομα ...

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

Πίνακας 1.120.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συμμετοχή στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος/τάξης
Φύλο	$X^2=3.504$, $df=1$, $Sign.=.061$
Ηλικία	$X^2=6.491$, $df=7$, $Sign.=.483$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$X^2=12.620$, $df=2$, $Sign.=.001$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$X^2=4.844$, $df=3$, $Sign.=.183$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$X^2=.564$, $df=1$, $Sign.=.452$
Επίδοση	$X^2= 26.607$, $df=3$, $Sign.= .000$

3.4.2 Συμμετοχή στη διαδικασία ανάδειξης των εκπροσώπων στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.

Ερώτηση:

Ψηφίζεις για την ανάδειξη μελών στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου σου;

ΝΑΙ ΟΧΙ

(v 83)

Η κατανομή των δηλώσεων στη συγκεκριμένη ερώτηση έχει ως εξής:

Πίνακας 1.121.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Nai	1	3562	93,2	93,8	93,8
Oxi	2	236	6,2	6,2	100,0
	0	25	,7	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

Τα ποσοστά συμμετοχής στη διαδικασία ανάδειξης των εκπροσώπων στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου, δεν διαφοροποιούνται από τα ποσοστά που περιγράφουν τη συμμετοχή στην αντίστοιχη διαδικασία για τα 5μελή μαθητικά συμβούλια. Σε ποσοστό 93.8% οι μαθητές και μαθήτριες των σχολείων που είχαμε επιλέξει (μικρότερο πάντως από το αντίστοιχο ποσοστό που περιγράφει τη συμμετοχή στην εκλογική διαδικασία για τα 5μελή μαθητικά συμβούλια) δήλωσαν ότι μετέχουν σχετικές εκλογές, με ένα ποσοστό 6.2% να δηλώνει ότι απέχει (διπλάσιο από το αντίστοιχο ποσοστό αποχής στις εκλογές για τα 5μελή μαθητικά συμβούλια).

Η εφαρμογή του στατιστικού χ^2 είχε επίσης ανάλογα με τα παραπάνω αποτελέσματα, με εξαίρεση τη μεταβλητή του φύλου, η οποία φαίνεται να διαφοροποιεί τη συμμετοχή στη σχετική εκλογική διαδικασία¹⁰².

Πίνακας 1.222.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συμμετοχή στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου
Φύλο	$\chi^2=9.564$, $df=1$, $Sign.=.001$
Ηλικία	$\chi^2=13.662$, $df=7$, $Sign.=.057$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$\chi^2=3.773$, $df=2$, $Sign.=.151$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$\chi^2=19.308$, $df=2$, $Sign.=.000$
Τύπος Σχολικής Μονάδας φοίτησης	$\chi^2=25.095$, $df=3$, $Sign.=.000$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$\chi^2=6.050$, $df=1$, $Sign.=.013$
Επίδοση	$\chi^2=48.295$, $df=3$, $Sign.=.000$

3.5 Η αιτιολόγηση της συμμετοχής ή της αποχής από τις διαδικασίες εκλογής 5μελών και 15μελών μαθητικών συμβουλίων.

Η συμμετοχή στις διαδικασίες εκλογής των μελών για τα 5μελή και τα 15μελή μαθητικά συμβούλια, ως πολιτική πράξη στο χώρο του σχολείου έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ζητήθηκε από τους μαθητές και τις μαθήτριες που συμμετείχαν στο δείγμα να αιτιολογήσουν τη συμμετοχή ή την αποχή τους, με τη βοήθεια των ερωτήσεων 75 και 84 του ερωτηματολογίου¹⁰³.

Στη φάση της πιλοτικής έρευνας, διατυπώθηκαν και κωδικοποιήθηκαν οι σημαντικότεροι άξονες της επιχειρηματολογίας των μαθητών και μαθητριών, οι οποίοι αποτέλεσαν στη συνέχεια τις προτεινόμενες επιλογές που συνόδευαν

¹⁰² Ο τύπος της δειγματοληπτικής περιοχής φαίνεται να λειτουργεί κατά τρόπο ώστε οι δηλώσεις των μαθητών/τριών σχετικά με τη συμμετοχή τους στις σχετικές εκλογικές διαδικασίες (εκλογής 5μελούς-15μελούς μαθητικού συμβουλίου) να εξαρτώνται κατά τρόπο στατιστικά σημαντικό από το αν η σχολική μονάδα εδρεύει σε αστική, ημιαστική ή αγροτική περιοχή (βλ. σχετικούς πίνακες στο παράρτημα).

¹⁰³ Βλ. Ερωτηματολόγιο Μαθητών στο σχετικό παράρτημα.

τις ερωτήσεις. Κάθε μαθητής/τρια είχε τη δυνατότητα να επιλέξει περισσότερες από μια αιτιολογίες.

Οι προτεινόμενες επιλογές, όπως αυτές διατυπώθηκαν στο ερωτηματολόγιο προς τους μαθητές και τις μαθήτριες που πήραν μέρος στην έρευνα, και αναφέρονται στην περίπτωση της συμμετοχής του υποκειμένου στις διαδικασίες εκλογής (είτε για την ανάδειξη εκπροσώπων στο 5μελές, είτε για την ανάδειξη εκπροσώπων στο 15μελές) είναι οι εξής:

- είναι μαθητική υποχρέωσή σου.
- θέλεις να υποστηρίξεις την υποψηφιότητα κάποιου ή κάποιων συμμαθητών σου;
- ψηφίζουν οι φίλοι-ες σου;
- σε πιέζουν κάποιοι συμμαθητές σου που θέλουν (αυτοί ή κάποιοι άλλοι συμμαθητές τους)την ψήφο σου;
- πιστεύεις στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων;
- για κάποιον άλλο λόγο, ποιόν;

Αντίστοιχα, οι προτεινόμενες επιλογές για την περίπτωση που το υποκείμενο απέχει από τις διαδικασίες εκλογής (είτε για την ανάδειξη εκπροσώπων στο 5μελές, είτε για την ανάδειξη εκπροσώπων στο 15μελές) είναι οι εξής:

- δε σε ενδιαφέρει γενικά κάθε τι που σχετίζεται με εκλογές
- πιστεύεις ότι οι μαθητικές κοινότητες δεν έχουν κανένα μέλλον
- φοβάσαι ότι θα μπείς στο κομματικό παιχνίδι
- νομίζεις ότι κανείς δε μπορεί να σε εκπροσωπήσει ικανοποιητικά
- προτιμάς την ώρα της ψηφοφορίας να ασχοληθείς με κάτι άλλο
- περισσότερο ενδιαφέρον
- για κάποιον άλλο λόγο, ποιόν;

Παρακάτω θα επιχειρηθεί η μελέτη κάθε πεδίου χωριστά.

3.5.1 Αιτιολόγηση της συμμετοχής στις διαδικασίες εκλογής 5μελούς μαθητικού συμβουλίου.

Οι συζητήσεις με τους/τις μαθητές και μαθήτριες κατά τη διάρκεια της πιλοτικής φάσης, οι παρατηρήσεις τους στα πρώτα πιλοτικά ερωτηματολόγια

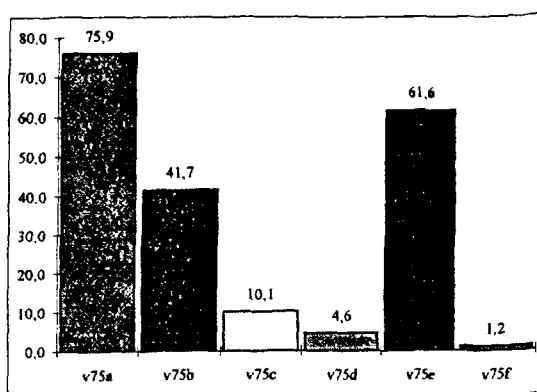
και τα σχόλια ορισμένων εκπαιδευτικών, διαμόρφωσαν τους συγκεκριμένους παράγοντες οι οποίοι, όπως άλλωστε μπορεί κάποιος να διαπιστώσει και από τα χαμηλά ποσοστά της επιλογής 6¹⁰⁴ ("κάποιος άλλος λόγος"), ήταν μάλλον επιτυχημένοι.

Τα υποκείμενα του δείγματος λοιπόν, τοποθετήθηκαν ως προς τις πιθανούς παράγοντες οι οποίοι τους προτρέπουν να συμμετέχουν στις συγκεκριμένες διαδικασίες για την εκλογή 5μελούς μαθητικού συμβουλίου, ως εξής:

Πίνακας 1.123. / Γραφική Παράσταση 1.76.

Αιτιολόγηση συμμετοχής στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος

		Ποσοστά %
Μαθητική υποχρέωση	v75a	75,9
Υποστήριξη κάποιας υποψηφιότητας	v75b	41,7
Συνήθεια	v75c	10,1
Πίεση από κάποιους συμμαθητές/τριες	v75d	4,6
Διάθεση υποστήριξης του θεσμού	v75e	61,6
Κάποιος άλλος λόγος	v75f	1,2

Παρατήρηση: Οι μαθητές και μαθητρίες που απάντησαν στη συγκεκριμένη ερώτηση, είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν περισσότερους από έναν παράγοντες. Έτσι αιτιολογείται η υπέρβαση του 100% στο σύνολο των τοποθετήσεων.

Από τα δεδομένα της κατανομής προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών και μαθητριών (75.9%), θεωρεί ως αιτία συμμετοχής τους στις συγκεκριμένες διαδικασίες, την υποχρεωτικότητα που προκύπτει από τη

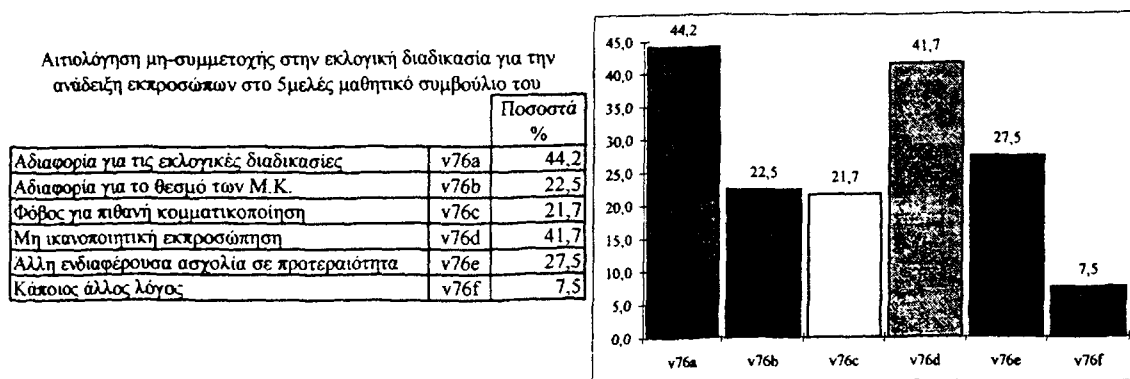
¹⁰⁴ Η επιλογή 6 σε όλες τις ερωτήσεις αιτιολόγησης της συμμετοχής ή αποχής, έδινε τη δυνατότητα στα υποκείμενα να εκφράσουν τις προσωπικές τους απόψεις όταν οι τελευταίες δεν εμπεριέχονταν στις προτεινόμενες από τον ερευνητή επιλογές (περιπτώσεις 1-5). Παρ' όλα αυτά, στη φάση κωδικογράφησης του ερωτηματολογίου, διαπιστώθηκε ότι οι θέσεις αυτές δε διέφεραν από τις προτεινόμενες επιλογές. Ελέγχοντας στατιστικά την προέλευση των τοποθετήσεων στη συγκεκριμένη επιλογή, διαπιστώθηκε ότι προέρχονται κυρίως από υποκείμενα των πρώτων τάξεων του γυμνασίου.

μαθητική τους ιδιότητα¹⁰⁵. Δεύτερος παράγοντας συμμετοχής αναδεικνύεται η διάθεσή τους να υποστηρίξουν το θεσμό των μαθητικών κοινοτήτων αποδεχόμενοι τη χρησιμότητά του (61.6%), ενώ ακολουθούν οι παράγοντες που σχετίζονται με τη συνήθεια (10.1%) και την πίεση από κάποιους συμμαθητές ή συμμαθήτριες τους (4.6%).

3.5.2 Αιτιολόγηση της αποχής από τις διαδικασίες εκλογής 5μελούς μαθητικού συμβουλίου.

Στην περίπτωση που κάποιοι μαθητές ή μαθήτριες (3.1% επί του συνολικού αριθμού των υποκειμένων που απάντησαν στη σχετική ερώτηση), δε μετέχουν στις διαδικασίες ανάδειξης εκπροσώπων για τα 5μελή μαθητικά συμβούλια, αυτοί/ες αιτιολογούν την αποχή τους ως εξής:

Πίνακας 1.124. / Γραφική Παράσταση 1.77.

Οι μαθητές/τριες που απέχουν από τις σχετικές διαδικασίες, αιτιολογούν την αποχή τους ως αποτέλεσμα της αδιαφορίας τους για "κάθε τι που σχετίζεται με εκλογές" σε ποσοστό 44.2%, ενώ το ποσοστό όσων θεωρούν ότι κανείς δεν μπορεί να εκπροσωπήσει σωστά τις προσωπικές τους θέσεις,

¹⁰⁵ Επιστημαίνεται μια ακόμη φορά η ασάφεια του επίσημου κανονιστικού κειμένου, όσον αφορά την υποχρεωτικότητα της συμμετοχής στις συλλογικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων (βλ. Υ.Α. 23.613/6/Γ2 4094/23.9.86, Φ.Ε.Κ. 619/Β/25.9.86, άρθρο 3, §2).

κινείται πολύ κοντά και μάλλον συμπληρώνει τον παραπάνω ισχυρισμό (41.7%). Σε ποσοστό 22.5% οι μαθητές/τριες θεωρούν ότι "οι μαθητικές κοινότητες δεν έχουν κανένα μέλλον". Στην τελευταία περίπτωση μάλλον θεωρούν ότι η συμμετοχή στην εκλογική διαδικασία δεν είναι άμεσης προτεραιότητας, επιλέγοντας να ασχοληθούν με "κάτι άλλο περισσότερο ενδιαφέρον" (27.5%), ενώ ο φόβος για πιθανή ένταξη στο "κομματικό παιχνίδι" (21.7%), με έμμεση αναφορά στην "κομματικοποίηση των μαθητικών εκλογών", είναι ένας ακόμη παράγοντας αποχής.

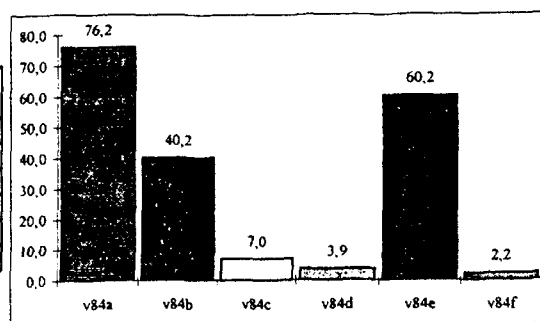
3.5.3 Αιτιολόγηση της συμμετοχής στις διαδικασίες εκλογής 15μελούς μαθητικού συμβουλίου.

Η απάντηση στο παραπάνω ερώτημα προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 1.125. / Γραφική Παράσταση 1.78.

Αιτιολόγηση συμμετοχής στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος

		Ποσοστά %
Μαθητική υποχρέωση	v84a	76,2
Υποστήριξη κάποιας υποψηφιότητας	v84b	40,2
Συνήθεια	v84c	7,0
Πίεση από κάποιους συμμαθητές/τριες	v84d	3,9
Διάθεση υποστήριξης του θεσμού	v84e	60,2
Κάποιος άλλος λόγος	v84f	2,2

Η υποχρέωση που προκύπτει από τη μαθητική ιδιότητα των υποκειμένων, λειτουργεί και εδώ ως κύριος παράγοντας συμμετοχής στις σχετικές διαδικασίες εκλογής σε ποσοστό 76.2%, ενώ η διάθεση υποστήριξης του θεσμού ακολουθεί με 60.2%. Σε επόμενη ιεραρχική θέση τοποθετούνται οι παράγοντες σχετικά με την υποστήριξη κάποιας υποψηφιότητας (40.2%), της συνήθειας (7.0%), ενώ η περίπτωση της συμμετοχής λόγω πίεσης από κάποιους/ες συμμαθητές/τριες, με στόχο την υποστήριξη κάποιας

συγκεκριμένης υποψηφιότητας έρχεται τελευταία στις προτιμήσεις των υποκειμένων (3.9%).

3.5.4 Αιτιολόγηση της αποχής από τις διαδικασίες εκλογής 15μελούς μαθητικού συμβουλίου.

Τα υποκείμενα της έρευνας αναφέρονται κυρίως την αδιαφορία για τις εκλογικές διαδικασίες¹⁰⁶ (44.1%) ή την αδυναμία κάποιων (ή όλων των άλλων)

¹⁰⁶ Η αδιαφορία για τις εκλογικές διαδικασίες ορισμένες φορές προκύπτει ως αποτέλεσμα της άρνησης ορισμένων μαθητών να παίξουν στο “στημένο παιχνίδι των εκλογών”. Το παρακάτω απόσπασμα είναι ενδεικτικό:

M1: Στην αρχή έρχονται μέσα στις τάξεις και λένε στο 5μελές να δώσουν τρεις υποψηφίους. Δίνουμε του 3 υποψηφίους κάθε τάξη ... όχι κάθε τάξη ... ας πούμε η δευτέρα έχει τρεις υποψηφίους, η πρώτη λιγότερους, η τρίτη περισσότερους. Τους μαζεύουμε, τους συγκεντρώνουμε σ' ένα ψηφοδέλτιο και τη ημέρα των εκλογών, ο γυμνασιάρχης φωνάζει τους υποψηφίους. Μαζεύονται επάνω στην είσοδο και ψηφίζουμε ... Ο υπεύθυνος καθηγητής της τάξης μαζεύει τους ψήφους μαζί με μαθητές, για να μη γίνει καμιά λαδιά ...

Σ: Δηλαδή;

M1: ... ε, μπορεί κάποιοι καθηγητές επειδή είναι δυσαρεστημένοι από κάποια παιδιά ...

Σ: ...

M1: ... ανακοινώνονται τα αποτελέσματα και την επόμενη μέρα ο γυμνασιάρχης έχει τα ονόματα αυτών που βγήκαν και των αναπληρωματικών μελών. Τα λέει το πρωί και τα παιδιά μαθαίνουν ποιοί βγήκαν ...

M2: Να συμπληρώσω ότι τα παιδιά, δηλαδή οι υποψήφιοι κάνουν κάποια προεκλογική εκστρατεία ας πούμε ...

Σ: Δηλαδή;

M2: ...ε. ... πηγαίνουν στους φίλους τους, στους γνωστούς τους και λένε θα κάνω εκείνο, το άλλο ...

Σ: Τι ακριβώς λένε;

M3: Ε να, ότι θα αντιπροσωπεύσω το σχολείο

M4: Άλλοι λένε ότι θα κάνουν κατάληψη ...

(γέλια)

M5: Εγώ να πώ ότι όταν ήταν να ψηφίσουμε είχαν στείλει μερικά παιδιά ...

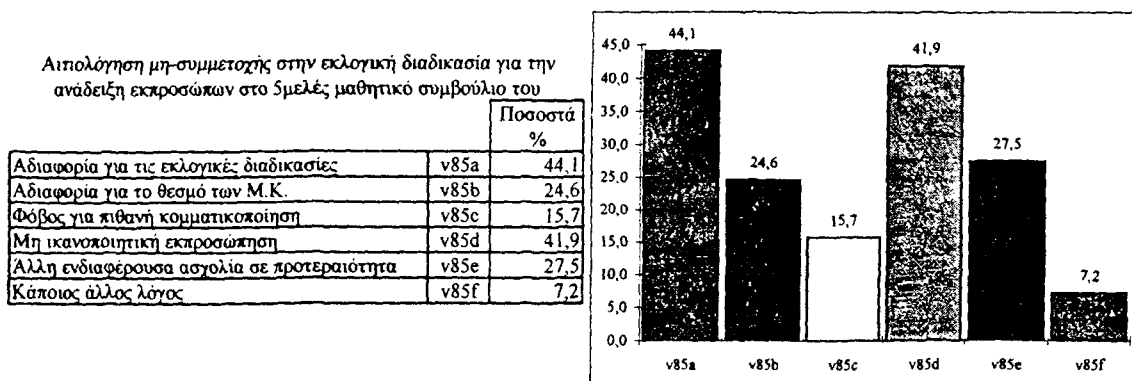
Σ: Ποιοί;

M3, M4, M5: Οι καθηγητές

M5: ... με ονόματα ορισμένων παιδιών που ήθελαν να ψηφίσουν αυτοί, για να ψηφίσουμε εμείς δηλαδή, γιατί είχαν υψηλούς βαθμούς, έδειχναν καλή διαγωγή και τέτοια ..

να τους εκπροσωπήσουν ικανοποιητικά (41.9%) όταν αιτιολογούν την αποχή τους από τις διαδικασίες για την ανάδειξη εκπροσώπων στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου. Σε υποδεέστερη θέση τοποθετούν τους παράγοντες της αδιαφορίας για το θεσμό των μαθητικών κοινοτήτων (24.6%), σε συνδυασμό με κάποια άλλη ενδιαφέρουσα ασχολία -η οποία τίθεται όμως σε προτεραιότητα (27.5%)- ή τον φόβο τους για πιθανή “ένταξη στο κομματικό παιχνίδι” (15.7%), με υπαινικτική αναφορά στην “κομματικοποίηση των μαθητικών εκλογών”.

Πίνακας 1.126. / Γραφική Παράσταση 1.79.

Η συγκριτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων, με άξονες τη συμμετοχή ή την αποχή από τις διαδικασίες εκλογής 5μελών και 15μελών μαθητικών συμβουλίων παρουσιάζεται στη συνέχεια.

M6: Βάζανε μαθητές να περνάνε από τις τάξεις δηλαδή ...

Σ: Ποιοί;

M6: Από το γραφείο. Έστειλαν κάποιο αγόρι, η κορίτσι οτιδήποτε, έμπαινε μέσα στην τάξη και μας έλεγε να εκλέξετε άτομα σωστά, ..., με σωστή διαγωγή ...

M7: Τα παιδιά που δεν είχαν καλή διαγωγή δεν τα εμπιστεύονται ..

Σ: Λοιπόν;

M6: Ε, να ... έτσι μας πίεζαν να εκλέξουμε συγκεκριμένα άτομα ...

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης).

Σε γενικές γραμμές, τόσο η συμμετοχή όσο και η αποχή των υποκειμένων από τις εκλογικές διαδικασίες ανάδειξης των εμπροσώπων τους στα μαθητικά συμβούλια, διαφοροποιείται κατά τρόπο στατιστικά σημαντικό.

Πίνακας 1.127.

	Για την ανάδειξη 5μελούς μαθητικού συμβουλίου (%)	Για την ανάδειξη 15μελούς μαθητικού συμβουλίου (%)
Συμμετέχουν στην εκλογική διαδικασία	96.9	93.8
Δε συμμετέχουν στην εκλογική διαδικασία	3.1	6.2

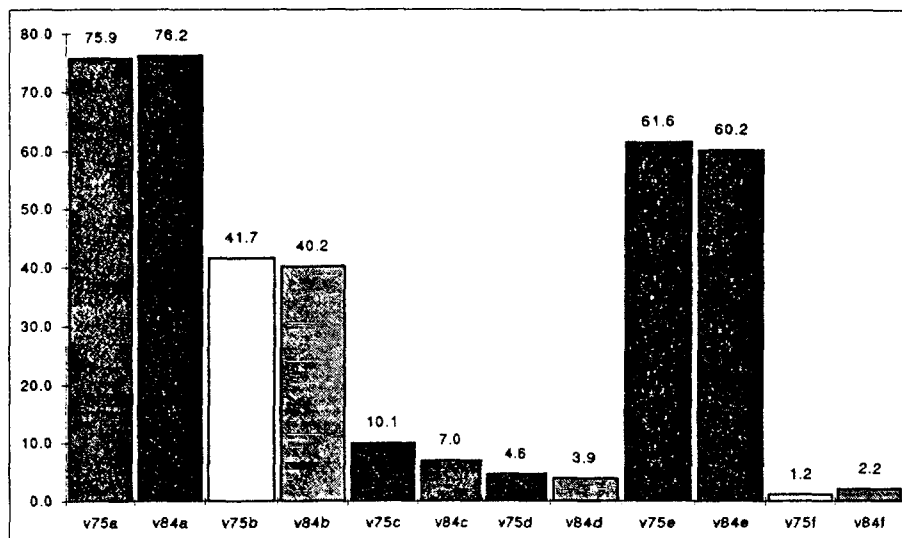
Έλεγχος Ομοιογένειας: $p \leq .001$

Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι η συμμετοχή είναι μαζικότερη, όταν τα υποκείμενα καλούνται να εκλέξουν 5μελή μαθητικά συμβούλια στα τμήματά τους. Και στις δύο περιπτώσεις όμως (συμμετοχή στις διαδικασίες ανάδειξης εκπροσώπων στα 5μελή μαθητικά συμβούλια - συμμετοχή στις αντίστοιχες διαδικασίες για εκλογή 15μελούς μαθητικού συμβουλίου στο σχολείο), επιλέγουν κοινά και με την ίδια αξιολογική σειρά επιχειρήματα για να αιτιολογήσουν τη συμμετοχή τους σε αυτές. Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν συγκριτικά τα δεδομένα για τη μελέτη των περιπτώσεων συμμετοχής και αποχής.

Πίνακας 1.128.

	Συμμετοχή στις διαδικασίες εκλογής 5μελούς μαθητικού συμβουλίου		Συμμετοχή στις διαδικασίες εκλογής 15μελούς μαθητικού συμβουλίου		Έλεγχος Ομοιογένειας
	Ποσοστά %		Ποσοστά %		
v75a	75.9	v84a	76.2		$p < .001$
v75b	41.7	v84b	40.2		$p < .001$
v75c	10.1	v84c	7.0		$p < .001$
v75d	4.6	v84d	3.9		$p < .001$
v75e	61.6	v84e	60.2		$p < .001$
v75f	1.2	v84f	2.2		$p > .001$

Γραφική Παράσταση 1.80.

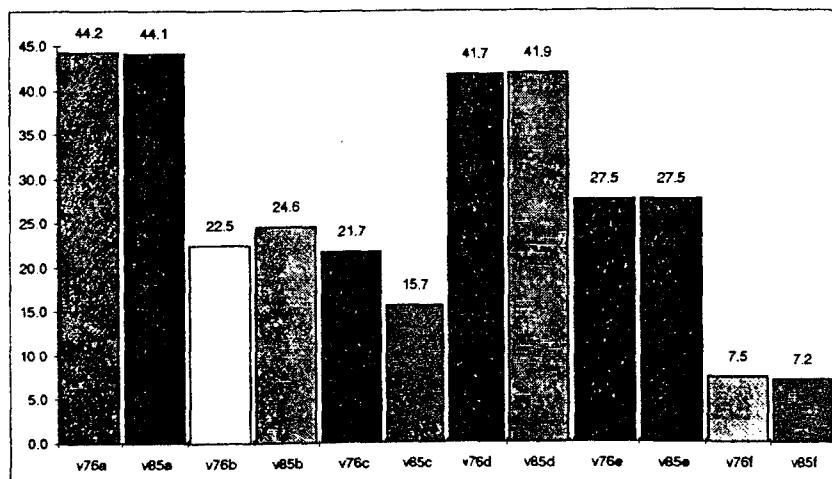
Πίνακας 1.129.

Αποχή από τις
διαδικασίες εκλογής
5μελούς μαθητικού
συμβουλίου

Αποχή από τις
διαδικασίες εκλογής
15μελούς μαθητικού
συμβουλίου

	Ποσοστά %		Ποσοστά %	Έλεγχος Ομοιογένειας
v76a	44.2	v85a	44.1	$p < .001$
v76b	22.5	v85b	24.6	$p < .001$
v76c	21.7	v85c	15.7	$p < .001$
v76d	41.7	v85d	41.9	$p < .05$
v76e	27.5	v85e	27.5	$p < .001$
v76f	7.5	v85f	7.2	$p < .001$

Γραφική Παράσταση 1.81.

Στους σχετικούς ελέγχους ανεξαρτησίας ανιχνεύθηκαν μια σειρά από στατιστικά σημαντικές σχέσεις. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μιας σειράς διασταυρώσεων:

Πίνακας 1.130

	v75a	v75b	v75d	v75e	v84a	v84b	v84d	v84e
Φύλο	0,334	0.000***	0.000***	0.000***	0,753	0.000***	0.000***	0.000***
Ηλικία	0,115	0,171	0,158	0.000***	0,153	0,123	0,252	0.000***
Σχολική Μονάδα φοίτησης	0.001***	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***	0,647	0.000***
Τύπος Σχολικής Μονάδας	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***	0,187	0.000***
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	0.014***	0,649	0,269	0.002***	0.000***	0,219	0,414	0.001***
Επίδοση	0,066	0,681	0.000***	0.000***	0.001***	0,559	0,732	0.000***
Κοινωνικοοικονομικό status οικογένειας	0,568	0,281	0.08***	0.000***	0,464	0.005***	0,053	0.002***

Παρατήρηση: Με αστερίσκο σημειώνονται οι περιπτώσεις στατιστικής σημαντικότητας με $p < .05$

Από τα επεξεργασμένα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι οι μεταβλητές που αναφέρονται στη σχολική μονάδα φοίτησης των υποκειμένων, και στον τύπο του λυκείου, διαφοροποιούν σημαντικά τις δηλώσεις των υποκειμένων. Διαφοροποιήσεις κατά περίπτωση ανιχνεύονται επίσης στις διασταυρώσεις των προς εξέταση μεταβλητών με τις μεταβλητές του φύλου, του τύπου της δειγματοληπτικής περιοχής, της επίδοσης, αλλά και του κοινωνικοοικονομικού status της οικογένειας στις οποίες ανήκουν τα υποκείμενα. Η μεταβλητή της ηλικίας δε φαίνεται να οδηγεί σε σημαντική διαφοροποίηση των δηλώσεων, ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι η μεταβλητή που περιγράφει την αιτιολόγηση της συμμετοχής των υποκειμένων στις διαδικασίες ανάδειξης των εκπροσώπων τους στα μαθητικά συμβούλια με το επιχείρημα της χρησιμότητας του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων επηρεάζεται με στατιστικά σημαντικό τρόπο από όλες τις ανεξάρτητες μεταβλητές. Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν συνοπτικά τις εξαρτήσεις των δηλώσεων από τις ανεξάρτητες μεταβλητές.

Πίνακες 1.131. - 1.144.

Πιστεύουν στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και για το λόγο αυτό μετέχουν στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 5μελή μαθητικά συμβούλια

	Ναι	Όχι
Αγόρι	45.7	54.3
Κορίτσι	35.2	64.8

Πιστεύουν στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και για το λόγο αυτό μετέχουν στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 15μελή μαθητικά συμβούλια

	Ναι	Όχι
Αγόρι	48.5	51.5
Κορίτσι	39	61

Πιστεύουν στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και για το λόγο αυτό μετέχουν στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 5μελή μαθητικά συμβούλια

	Ναι	Όχι
11 - 12 ετών	51.4	48.6
13 ετών	50.8	49.2
14 ετών	42.0	58.0
15 ετών	41.2	58.8
16 ετών	37.7	62.3
17 ετών	37.2	62.8
18 ετών	36.1	63.9
μεγαλύτερος/η από 19	39.6	60.4

Πιστεύουν στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και για το λόγο αυτό μετέχουν στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 15μελή μαθητικά συμβούλια

	Ναι	Όχι
11 - 12 ετών	55.1	44.9
13 ετών	54.7	45.3
14 ετών	47.6	52.4
15 ετών	43.1	56.9
16 ετών	41.6	58.4
17 ετών	40.7	59.3
18 ετών	37.8	62.2
μεγαλύτερος/η από 19	42.6	57.4

Πιστεύουν στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και για το λόγο αυτό μετέχουν στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 5μελή μαθητικά συμβούλια

	Ναι	Όχι
Σχολείο 01	34.1	65.9
Σχολείο 02	48.4	51.6
Σχολείο 03	39.8	60.2
Σχολείο 04	60.8	39.2
Σχολείο 05	33.7	66.3
Σχολείο 06	42.4	57.6
Σχολείο 07	35.2	64.8
Σχολείο 08	52.9	47.1
Σχολείο 09	48.7	51.3
Σχολείο 10	31.5	68.5
Σχολείο 11	28.9	71.1
Σχολείο 12	41.2	58.8
Σχολείο 13	51.5	48.5
Σχολείο 14	19.3	80.7
Σχολείο 15	37.6	62.4
Σχολείο 16	13.7	86.3
Σχολείο 17	37.6	62.4
Σχολείο 18	38.6	61.4
Σχολείο 19	30.0	70.0
Σχολείο 20	41.0	59.0
Σχολείο 21	31.9	68.1
Σχολείο 22	53.3	46.7
Σχολείο 23	43.3	56.7
Σχολείο 24	30.4	69.6
Σχολείο 25	36.4	63.6
Σχολείο 26	37.8	62.2
Σχολείο 27	54.9	45.1
Σχολείο 28	44.3	55.7
Σχολείο 29	55.9	44.1
Σχολείο 30	47.9	52.1
Σχολείο 31	50.0	50.0
Σχολείο 32	64.2	35.8
Σχολείο 33	52.9	47.1
Σχολείο 34	63.6	36.4
Σχολείο 35	31.2	68.8
Σχολείο 36	38.2	61.8
Σχολείο 37	34.1	65.9
Σχολείο 38	34.9	65.1
Σχολείο 39	30.8	69.2
Σχολείο 40	42.0	58.0
Σχολείο 41	44.4	55.6
Σχολείο 42	44.9	55.1
Σχολείο 43	43.6	56.4

Πιστεύουν στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και για το λόγο αυτό μετέχουν στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 15μελή μαθητικά συμβούλια

	Ναι	Όχι
	40.2	59.8
	53.8	46.2
	35.2	64.8
	64.6	35.4
	34.9	65.1
	45.5	54.5
	38.0	62.0
	52.9	47.1
	55.1	44.9
	34.0	66.0
	34.4	65.6
	54.6	45.4
	60.3	39.7
	21.7	78.3
	34.4	65.6
	17.9	82.1
	37.6	62.4
	39.8	60.2
	33.3	66.7
	42.3	57.7
	43.6	56.4
	54.4	45.6
	45.6	54.4
	39.1	60.9
	45.5	54.5
	37.8	62.2
	54.9	45.1
	54.5	45.5
	47.5	52.5
	46.6	53.4
	57.3	42.7
	64.2	35.8
	53.9	46.1
	56.8	43.2
	34.4	65.6
	38.2	61.8
	40.9	59.1
	42.9	57.1
	33.3	66.7
	42.0	58.0
	48.1	51.9
	48.7	51.3
	43.6	56.4

Πιστεύουν στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και για το λόγο αυτό μετέχουν στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 5μελή μαθητικά συμβούλια

	Ναι	Όχι
Γυμνάσιο	47.0	53.0
Γενικό Λύκειο	32.9	67.1
Τ.Ε.Λ.	44.4	55.6
Ε.Π.Λ.	35.4	64.6

Πιστεύουν στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και για το λόγο αυτό μετέχουν στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 15μελή μαθητικά συμβούλια

	Ναι	Όχι
Γυμνάσιο	50.4	49.6
Γενικό Λύκειο	36.5	63.5
Τ.Ε.Λ.	46	54
Ε.Π.Λ.	40.7	59.3

Πιστεύουν στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και για το λόγο αυτό μετέχουν στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 5μελή μαθητικά συμβούλια

	Ναι	Όχι
Αστική Περιοχή	38.5	61.5
Ημιαστική Περιοχή	40.6	59.4
Αγροτική Περιοχή	45.0	55.0

Πιστεύουν στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και για το λόγο αυτό μετέχουν στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 15μελή μαθητικά συμβούλια

	Ναι	Όχι
Αστική Περιοχή	42	58
Ημιαστική Περιοχή	42.3	57.7
Αγροτική Περιοχή	48.6	51.4

Πιστεύουν στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και για το λόγο αυτό μετέχουν στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 5μελή μαθητικά συμβούλια

	Ναι	Όχι
10,0 έως 13,0	56.2	43.8
13,1 έως 16,0	45.4	54.6
16,1 έως 18,0	31.9	68.1
18,1 έως 20,0	23.8	76.2

Πιστεύουν στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και για το λόγο αυτό μετέχουν στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 15μελή μαθητικά συμβούλια

	Ναι	Όχι
10,0 έως 13,0	58.5	41.5
13,1 έως 16,0	49.6	50.4
16,1 έως 18,0	34.8	65.2
18,1 έως 20,0	27.3	72.7

Πιστεύουν στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και για το λόγο αυτό μετέχουν στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 5μελή μαθητικά συμβούλια

	Ναι	Όχι
Ευνοημένη Ομάδα	24.6	75.4
Μεσαία Ομάδα	36.0	64.0
Μη ευνοημένη Ομάδα	41.3	58.7

Πιστεύουν στη χρησιμότητα του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων και για το λόγο αυτό μετέχουν στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 15μελή μαθητικά συμβούλια

	Ναι	Όχι
Ευνοημένη Ομάδα	29.5	70.5
Μεσαία Ομάδα	38.8	61.2
Μη ευνοημένη Ομάδα	44.5	55.5

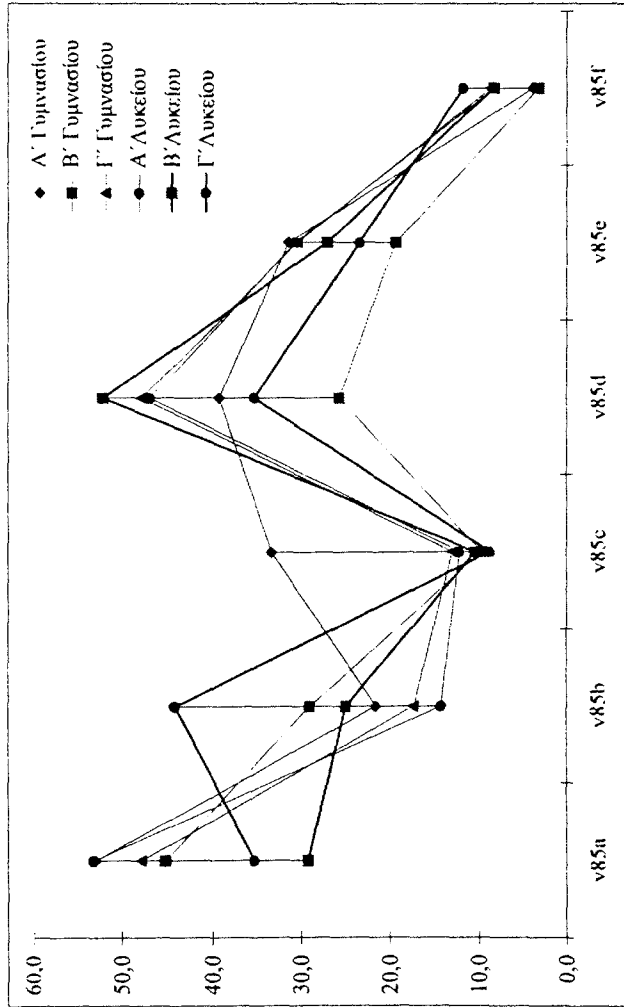
3.5.5. Αιτιολόγηση για την άρνηση συμμετοχής στις εκλογικές διαδικασίες.

Η ανάλυση των περιπτώσεων άρνησης συμμετοχής καθώς και η μελέτη της προτεινόμενης αιτιολογίας, γίνεται αφού πρώτα από το συνολικό δείγμα επιλεγούν οι περιπτώσεις που καλύπτουν τις συγκεκριμένες προϋποθέσεις (άρνησης συμμετοχής).

Πίνακας 1.145. / Γραφική Παράσταση 1.82.

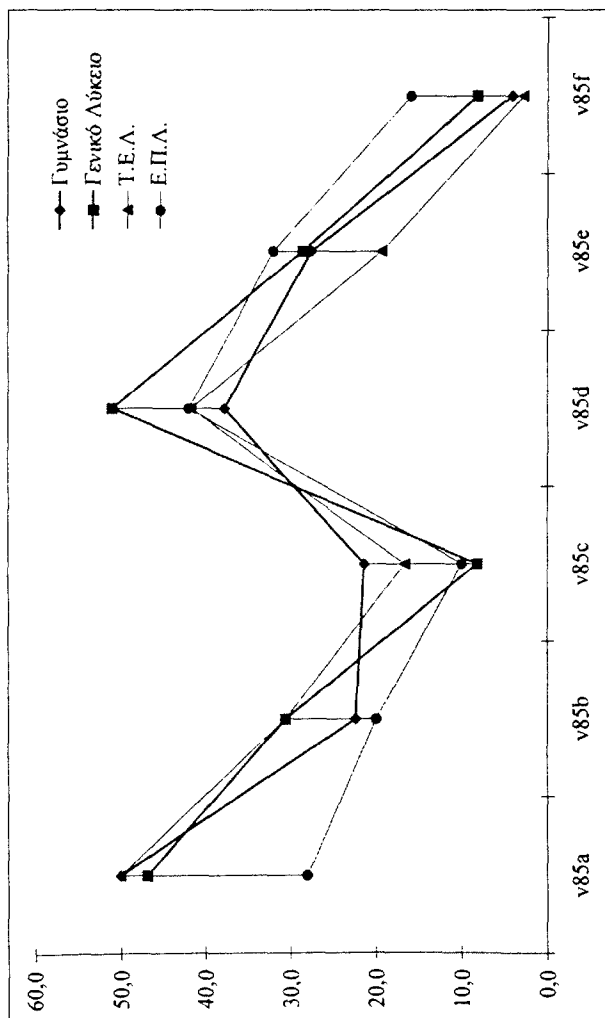
	Σχολική τάξη φοίτησης (ποσοστά %)						
	Α' Γυμνασίου	Β' Γυμνασίου	Γ' Γυμνασίου	Α' Λυκείου	Β' Λυκείου	Γ' Λυκείου	
Αδιαφορία για τις εκλογικές διαδικασίες	52,9	45,2	47,8	53,1	29,2	35,3	
Αδιαφορία για το θεσμό των Μ.Κ.	21,6	29,0	17,4	14,3	25,0	44,1	
Φόβος για πιθανή κομματικοποίηση	33,3	9,7	13,0	12,2	10,4	8,8	
Μη ικανοποιητική εκπροσώπηση	39,2	25,8	47,8	46,9	52,1	35,3	
Άλλη ενδιάφερουσα ασχολία σε προτεραιότητα	31,4	19,4	30,4	30,6	27,1	23,5	
Κάποιος άλλος λόγος	3,9	3,2	8,7	8,2	8,3	11,8	

Αιτιολογούν την απόφαση αποχής τους από την εκλογική διαδικασία ανάδειξης εκπροσώπων για το 15μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος ως:

Πίνακας 1.146. / Γραφική Παράσταση 1.83.

	Σχολική μονάδα φοίτησης (ποσοτά %)			
	Γυμνάσιο	Γενικό Λύκειο	Τ.Ε.Λ.	Ε.Π.Λ.
Αδιαφορούν την απόφαση αποχής τους από την εκλογική διαδικασία ανάδειξης εκπροσώπων για το 15μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος ως:				
Αδιαφορία για τις εκλογικές διαδικασίες	v85a	46,9	50,0	28,0
Αδιαφορία για το θεσμό των Μ.Κ.	v85b	22,4	30,6	20,0
Φόβος για πιθανή κομματικοποίηση	v85c	21,4	8,2	10,0
Μη ικανοποιητική εκπροσώπηση	v85d	37,8	51,0	41,7
Άλλη ενδιαφέρουσα ασχολία σε προτεραιότητα	v85e	27,6	28,6	19,4
Κάποιος άλλος λόγος	v85f	4,1	8,2	2,8

3.6. Πολιτική συμμετοχή των υποκειμένων σε ευρύτερα του σχολικού περιβάλλοντος πλαίσια.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η ανάλυση της πολιτικής συμμετοχής των μαθητών/τριών, σε ευρύτερα του σχολικού περιβάλλοντος πλαίσια.

3.6.1. Συμμετοχή σε εκδηλώσεις πολιτικού χαρακτήρα.

Ερώτηση:

Πηγαίνεις σε εκδηλώσεις πολιτικού χαρακτήρα ή/και πολιτικού περιεχομένου;

(Πολύ συχνά=1, Συχνά=2, Μερικές φορές=3, Σπάνια=4, Ποτέ=5)

(v 46)

Η συμμετοχή του υποκειμένου σε εκδηλώσεις πολιτικού χαρακτήρα θεωρείται σαφής δείκτης πολιτικής συμμετοχής. Η ένταξη της συγκεκριμένης μεταβλητής στη γενική μεταβλητή (παράγοντα), που προσδιορίζει τη συμμετοχή των υποκειμένων σε πολιτικές δραστηριότητες εκτός του σχολείου, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ότι συνοδεύεται από την παραδοχή της θέσης ότι δεν υφίστανται πολιτικές εκδηλώσεις στο εσωτερικό αυτού. Η οριζόντια μελέτη όμως του εμπειρικού υλικού και οι πρώτες συσχετίσεις που προέκυψαν, πριν ακόμη ολοκληρωθεί η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων του ερωτηματολογίου, κυρίως όμως οι θέσεις των μαθητών/τριών όπως διατυπώθηκαν κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων αλλά και οι θεωρητικές αναφορές σχετικά με την άρνηση των υποκειμένων να τοποθετηθούν για ζητήματα πολιτικής δραστηριότητας στο σχολικό περιβάλλον, επιτάσσουν την αναζήτηση των τάσεων πολιτικής συμμετοχής σε εκδηλώσεις πολιτικού χαρακτήρα εκτός σχολικού περιβάλλοντος. Η ορθότητα της επιλογής αυτής επιβεβαιώθηκε άλλωστε από τα δεδομένα που προέκυψαν μετά τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων του ερωτηματολογίου.

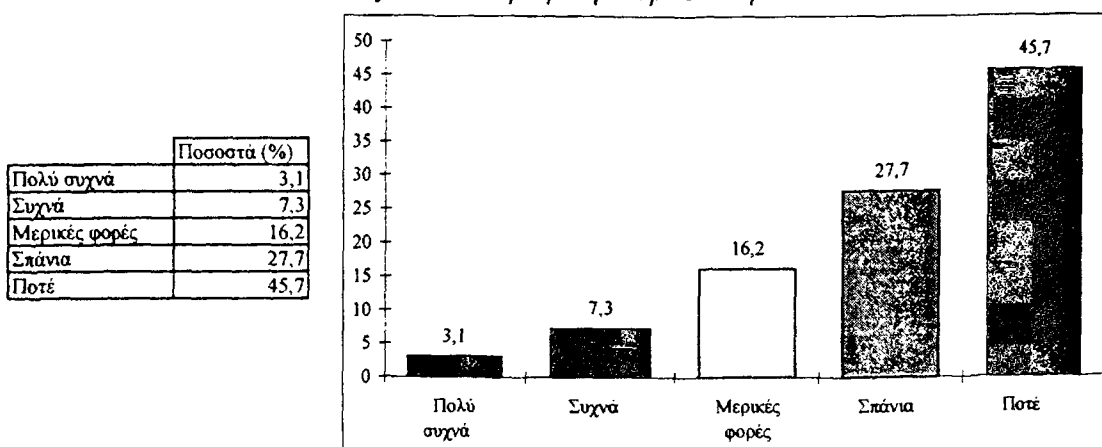
Η κατανομή των δηλώσεων παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί και είναι ενδεικτική της πολιτικής δραστηριότητας των μαθητών και μαθητριών

του δείγματος, σε ότι αφορά την πολιτική τους δραστηριοποίηση σε εξωσχολικά περιβάλλοντα.

Πίνακας 1.147

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πολύ συχνά	1	117	3,1	3,1	3,1
Συχνά	2	278	7,3	7,3	10,3
Μερικές φορές	3	619	16,2	16,2	26,6
Σπάνια	4	1058	27,7	27,7	54,3
Ποτέ	5	1747	45,7	45,7	100,0
	0	4	,1	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

Πίνακας 1.148. / Γραφική Παράσταση 1.84.

Σύμφωνα με το διάγραμμα κατανομής, οι δηλώσεις των υποκειμένων παρουσιάζουν μια συγκέντρωση στον πόλο των "αρνητικών" τιμών. Το 45.7% των υποκειμένων, ένας/μία στους/τις δύο περίπου, δηλώνει ότι δεν έχει βρεθεί ποτέ σε εκδήλωση πολιτικού χαρακτήρα, ενώ μόνο το 3.1% δηλώνει ότι παρακολουθεί "πολύ συχνά" τέτοιου είδους εκδηλώσεις. Από τη διασταύρωση της συγκεκριμένης μεταβλητής με μια σειρά από ανεξάρτητες μεταβλητές του ερωτηματολογίου προκύπτουν ενδιαφέρουσες σχέσεις.

Πίνακας 1.149.

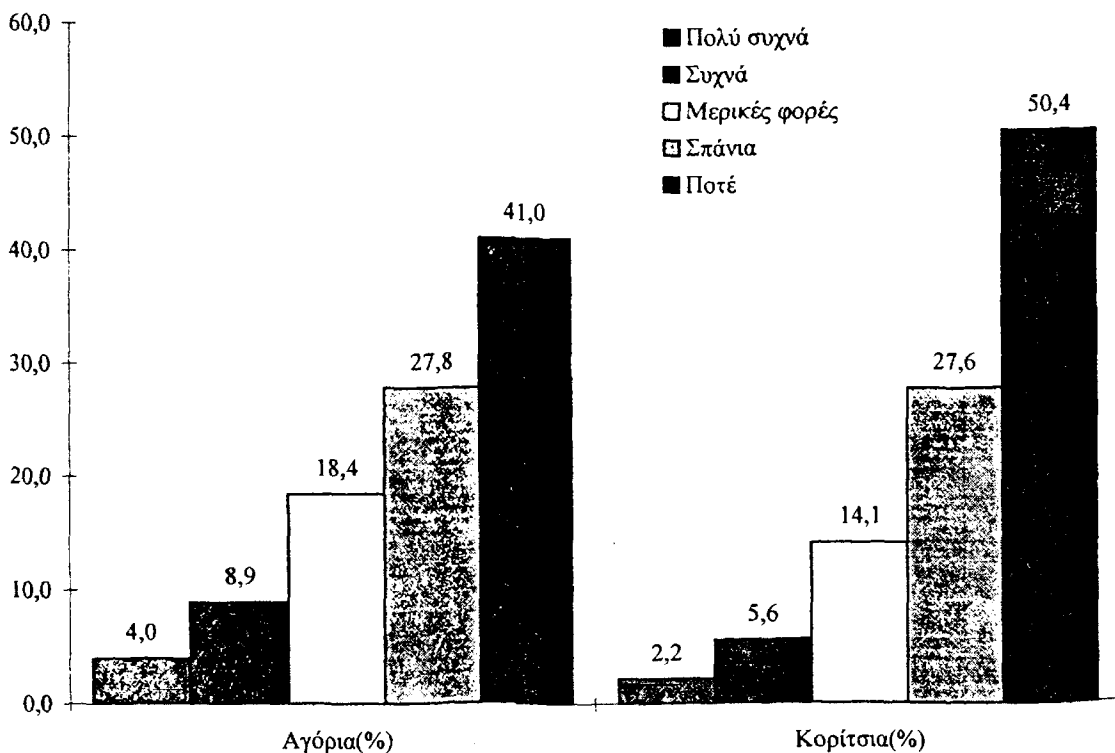
Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συμμετοχή του υποκειμένου σε εκδηλώσεις πολιτικού χαρακτήρα
Φύλο	$X^2=52.587$, $df=4$, $Sign.=.000$
Ηλικία	$X^2=49.864$, $df=28$, $Sign.=.006$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$X^2=25.269$, $df=8$, $Sign.=.001$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$X^2=13.914$, $df=8$, $Sign.=.084$
Αστικές Περιοχές	$X^2=10.823$, $df=8$, $Sign.=.211$

Έτσι η μεταβλητή του φύλου διαφοροποιεί την κατανομή των δηλώσεων κατά τρόπο στατιστικά σημαντικό ($X^2=52.587$, $df=4$, $Sign.=.000$). Σύμφωνα με τα δεδομένα, τα αγόρια συμμετέχουν συχνότερα σε εκδηλώσεις πολιτικού χαρακτήρα από τα κορίτσια.

Πίνακας 1.150.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Πολύ συχνά	4,0	2,2
Συχνά	8,9	5,6
Μερικές φορές	18,4	14,1
Σπάνια	27,8	27,6
Ποτέ	41,0	50,4

Γραφική Παράσταση 1.85.

Η ηλικία είναι ένας άλλος παράγοντας, ο οποίος διαφοροποιεί με στατιστικά σημαντικό τρόπο τη συμμετοχή των υποκειμένων σε εκδηλώσεις πολιτικού χαρακτήρα ($X^2=49.864$, $df=28$, $Sign.=.006$). Η κίνηση προς τις

μεγαλύτερες ηλικίες στον άξονα ηλικιακής στάθμησης, συνοδεύεται από υψηλότερες τιμές πολιτικής συμμετοχής.

Πίνακας 1.151.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Πολύ συχνά	5,6	3,9	1,6	1,7	2,9	3,4	3,6	5,0
Συχνά	9,3	4,8	7,9	7,5	5,9	8,3	7,0	12,9
Μερικές φορές	13,1	11,8	15,8	15,1	16,5	17,4	18,3	23,8
Σπάνια	29,0	26,7	26,0	28,9	28,8	28,1	26,9	26,7
Ποτέ	43,0	52,8	48,6	46,8	46,0	42,7	44,2	31,7

Το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας προέλευσης των υποκειμένων, επηρεάζει επίσης την πολιτική συμμετοχή των τελευταίων ($\chi^2=25.269$, $df=8$, $Sign.=.001$). Σύμφωνα με τα δεδομένα του πίνακα που ακολουθεί οι γόνοι των ευνοημένων οικογενειών συμμετέχουν συχνότερα σε εκδηλώσεις πολιτικού χαρακτήρα. Οι διαφορές, όσο μετακινούμαστε προς τις μη ευνοημένες ομάδες, μεγαλώνουν με εντυπωσιακό τρόπο.

Ένας ακόμη ενδιαφέρον έλεγχος ανεξαρτησίας, ήταν αυτός που πραγματοποιήθηκε ανάμεσα στις δηλώσεις των υποκειμένων στη συγκεκριμένη ερώτηση και τις μεταβλητές που προσδιορίζουν τη δειγματοληπτική περιοχή, αλλά και τον τύπο δειγματοληπτικής περιοχής. Η απουσία εξάρτησης (κάτι το οποίο ισχύει και στην περίπτωση που ο έλεγχος γίνεται ως προς τις αστικές περιοχές του δείγματος) είναι δεδομένο εμπλουτισμού της συζήτησης που έχει αρχίσει εδώ και καιρό να γίνεται με θέμα την πολιτική κουλτούρα στη χώρα μας¹⁰⁷.

¹⁰⁷ Η βιβλιογραφική έρευνα κατέληξε στην ύπαρξη ελαχίστων περιπτώσεων καταγραφής αναλόγων σταθμίσεων.

Πίνακες 1.152-1.153.

	Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας		
	Ευνοημένη Ομάδα	Μεσαία Ομάδα	Μη-ευνοημένη Ομάδα
Πολύ συχνά	6.6	4.5	2.6
Συχνά	10.7	8.3	6.8
Μερικές φορές	20.5	16.4	15.8
Σπάνια	31.1	25.7	28.1
Ποτέ	31.1	45.0	46.7

	Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής		
	Αστική Περιοχή	Ημιαστική Περιοχή	Αγροτική Περιοχή
Πολύ συχνά	3.1	3.9	2.7
Συχνά	7.1	7.2	7.7
Μερικές φορές	15.9	16.2	17.0
Σπάνια	26.6	33.6	28.0
Ποτέ	47.3	39.1	44.6

3.6.2 Συμμετοχή των υποκειμένων στις πολιτικές νεολαίες.

Ερώτηση:

Είσαι μέλος κάποιας πολιτικής νεολαίας;

ΝΑΙ ΟΧΙ

(v69)

Η ερώτηση αυτή φαίνεται να παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, μετά μάλιστα τη φιλολογία που αναπτύχθηκε και συνεχίζει να υφίσταται στον τύπο, έντυπο και ηλεκτρονικό, τόσο στη χώρα μας όσο και στο εξωτερικό¹⁰⁸, ως προς την αποχή ή μικρή συμμετοχή των νέων στις τυπικές δομές των πολιτικών οργανώσεων. Πέρα τη διάθεση επιστημονικής διερεύνησης του συγκεκριμένου ερωτήματος, η συμμετοχή των υποκειμένων μας σε κάποια από τις πολιτικές

¹⁰⁸ Βλ. ενδεικτικά "Pourquoi ce digoût de la politique: Enquete sur un député assassiné" Le Point, 5 Mars 1994, No1120.

νεολαίες της χώρας, είναι ένας σημαντικός δείκτης πολιτικής συμμετοχής αλλά και κομματικής ταυτοποίησης¹⁰⁹.

Η ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί και είναι εύκολο να διαπιστώσει κανείς την απόσταση που χωρίζει τις δύο περιπτώσεις. Με τα ελάχιστα διαθέσιμα συγκριτικά στοιχεία¹¹⁰ παρατηρείται μια πτώση του ποσοστού που αναφέρεται στη συμμετοχή των εφήβων στα όργανα των πολιτικών νεολαιών¹¹¹.

¹⁰⁹ Μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν εμπειρικά δεδομένα που να τεκμηριώνουν επιστημονικά την υπόθεση της ένταξης σε κάποια πολιτική νεολαία ως προϋπόθεση για την επίτευξη προσωπικών στόχων. Εάν εξαιρέσουμε τις περιπτώσεις των στελεχών, τα οποία στοχεύουν σε κάποια "επαγγελματική" ενασχόληση με την πολιτική, οι περισσότερες από τις υπόλοιπες αναφέρονται μάλλον σε άτομα τα οποία θεωρούν ότι μέσα "από το κόμμα" θα λύσουν το πρόβλημα της επαγγελματικής ή οικογενειακής τους αποκατάστασης, ενώ οι "ιδεολόγοι" φθίνουν συνεχώς γεωμετρικά.

M1: Δεν το βλέπω σωστό να είμαστε δηλαδή από τόσο μικροί ... (μέλη πολιτικών νεολαιών) ... και ιδίως οι γονείς υποστηρίζουν αυτό το θέμα και πορώνονται τόσο πολύ κάποια παιδιά με κάποια παράταξη ...
(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

Με τη βοήθεια των συνεντεύξεων εντοπίσθηκαν και οι στρατηγικές στρατολόγησης:

M1: Να έρθεις μαζί μας, θα σε προωθήσουμε, θα σου αναθέσουμε την εξουσία του σχολείου και τέτοια ...

M2: Εγώ νομίζω ότι είμαστε τα δολώματα των πολιτικών, γιατί δε θα προσπαθήσουν να προσηλυτίσουν έναν άνθρωπο 40 χρονών, που έχει αναπτυγμένες τις πολιτικές του πεποιθήσεις. Θα προσπαθήσουν να πάρουν εμάς, τη νεολαία που ακόμη δεν έχουμε αναπτύξει την πολιτική μας γνώμη.

M3: ... πάντως αν η πολιτεία προσπαθούσε στα ίσα να πούμε να μας πολιτικοποιήσει, θα συναντούσε αντιδράσεις από τους μαθητές.

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

¹¹⁰ Ενδεικτικά αναφέρουμε: Ε.Κ.Κ.Ε., Γ.Γ.Ν.Γ., Νέοι: Διάθεση χρόνου - Διαπροσωπικές σχέσεις, Μέρος Α', Αθήνα 1988, σ. 29 και σ. 77., Μ. Παντελίδου-Μαλούτα, Πολιτικές Στάσεις και Αντιλήψεις στην αρχή της εφηβείας: Πολιτική Κοινωνικοποίηση στο πλαίσιο της ελληνικής πολιτικής κουλτούρας, Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1987, σ. 175 κ.ε. και σ.340 κ.ε.

¹¹¹ Τα αντίστοιχα ποσοστά συμμετοχής σε κάποια πολιτική νεολαία είναι για την πρώτη έρευνα (Ε.Κ.Κ.Ε. - Γ.Γ.Ν.Γ.) που πραγματοποιήθηκε το 1983, 10.9% για τα αγόρια ηλικίας 15-19 ετών και 12.5% για τα κορίτσια της ίδιας ηλικίας.

Πίνακας 1.154.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Ναί	1	216	5,7	5,7	5,7
Όχι	2	3566	93,3	94,3	100,0
	0	41	1,1	Missing	
	Total	3823	100,0	100,0	

Πίνακας 1.155. / Γραφική Παράσταση 1.86.

Στην έρευνα της Παντελίδου - Μαλούτα, η οποία πραγματοποιήθηκε σε "μικρούς εφήβους" 12-15 ετών, τα ποσοστά κομματικής ταυτοποίησης που προκύπτουν είναι εξαιρετικά υψηλά. Παρά το ότι η κομματική ταυτοποίηση δεν αντιστοιχεί απόλυτα στην περίπτωση ένταξης ενός ατόμου σε κάποια πολιτική νεολαία, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον το ποσοστό 48.5% που προκύπτει από την έρευνα της Παντελίδου - Μαλούτα και αναφέρεται σε όσους/ες δηλώνουν ότι είναι οπαδοί κάποιου κόμματος. "Σχεδόν τα μισά παιδιά του δείγματος δηλώνουν ... ότι είναι οπαδοί κάποιου πολιτικού κόμματος, ενώ άλλα τόσα ότι δεν είναι. Το ποσοστό οπαδών μοιάζει αρκετά υψηλό, με βάση τον τύπο του ελληνικού κομματικού συστήματος ...). Η επιστημονική ερμηνεία που προτείνεται είναι ολοκληρωμένη και ενδιαφέρουσα και σίγουρα θα πρέπει να μελετηθεί παράλληλα με την ανάγνωση των "περιεργων" ποσοστών κομματικής ταυτοποίησης (Βλ. Παντελίδου -Μαλούτα, ο.π. σ. 342 κ.ε.)

Οι μαθητές/τριες συζητώντας κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων τη σχέση τους με τις πολιτικές νεολαίες, αποκάλυψαν τις διαδικασίες προσέγγισης που εφαρμόζουν και τους απώτερους στόχους τους:

...

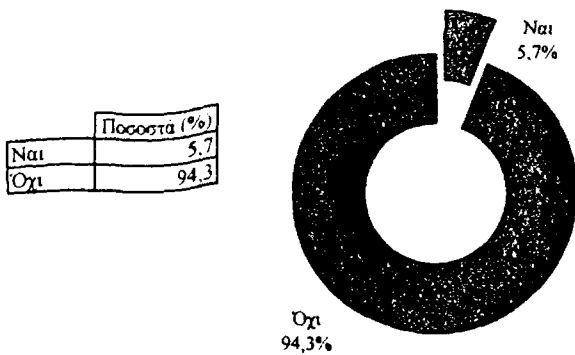
Σ: Δηλαδή τί τρόπους; (χρησιμοποιούν οι πολιτικές νεολαίες για να στρατολογήσουν μέλη)

M1: Να έρθεις μαζί μας, θα σε προωθήσουμε, θα σου αναθέσουμε την εξουσία του σχολείου και τέτοια ...

M2: Εγώ νομίζω ότι είμαστε τα δολώματα των πολιτικών, γιατί δε θα προσπαθήσουν να προσηλυτίσουν έναν άνθρωπο 40 χρονών, που έχει αναπτυγμένες τις πολιτικές του πεποιθήσεις. Θα προσπαθήσουν να πάρουν εμάς, τη νεολαία που ακόμη δεν έχουμε αναπτύξει την πολιτική μας γνώμη.

M3: ... πάντως αν η πολιτεία προσπαθούσε στα ίσα να πούμε να μας πολιτικοποιήσει, θα συναντούσε αντιδράσεις από τους μαθητές, όπως αντιδρούμε και δε συμμετέχουμε στις πολιτικές νεολαίες.

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

Από τον έλεγχο στατιστικής σημαντικότητας στις σχέσεις της μεταβλητής που περιγράφει τη συμμετοχή σε πολιτικές νεολαίες, όπως αυτή προκύπτει από τις δηλώσεις των υποκειμένων που απάντησαν στη σχετική ερώτηση του ερωτηματολογίου και μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών, προκύπτουν ενδιαφέρουσες πληροφορίες.

Πίνακας 1.156.

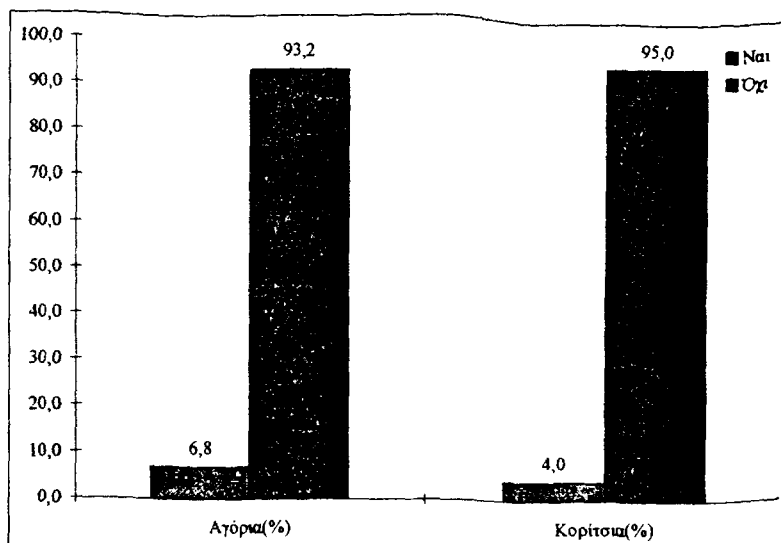
Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Μέλος πολιτικής νεολαίας
Φύλο	$X^2=7.727$, $df=1$, $Sign.=.005$
Ηλικία	$X^2=34.372$, $df=7$, $Sign.=.000$
Κοινωνικοοικονομικό Επίπεδο Οικογένειας	$X^2=11.620$, $df=2$, $Sign.=.003$
Τύπος Δειγματοληπτικής Περιοχής	$X^2=1.621$, $df=2$, $Sign.=.444$

Έτσι:

το φύλο διαφοροποιεί τη συμμετοχή ($X^2=7.727$, $df=1$, $Sign.=.005$) και τα αγόρια εμφανίζονται να συμμετέχουν σε μεγαλύτερο ποσοστό από τα κορίτσια (6.8% τα αγόρια έναντι 4.0% για τα κορίτσια).

Πίνακας 1.157. / Γραφική Παράσταση 1.87.

	Φύλο	
	Αγόρια(%)	Κορίτσια(%)
Ναι	6,8	4,0
Όχι	93,2	95,0

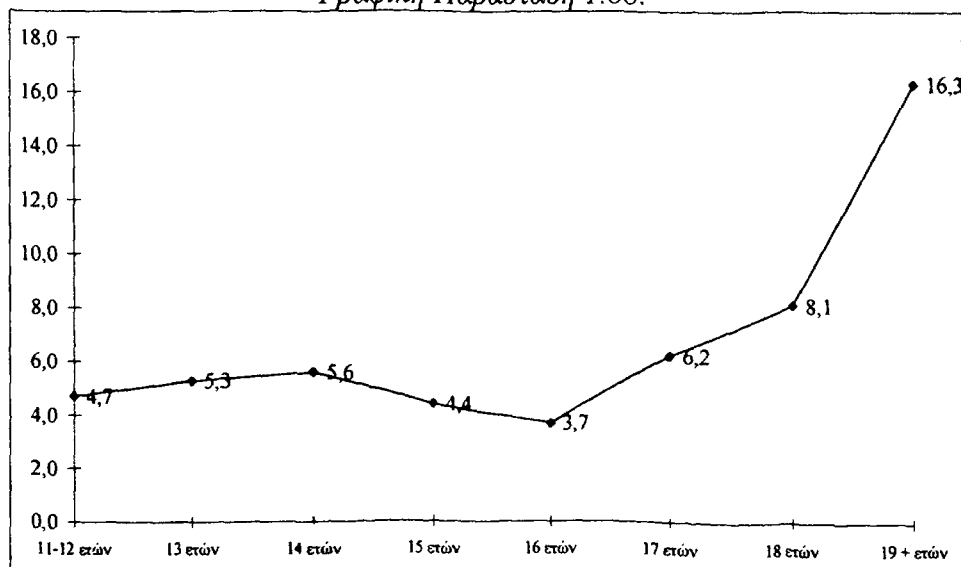

Η συμμετοχή των μαθητών/τριών του δείγματος διαφοροποιείται και ως προς την ηλικία ($\chi^2=34.372$, $df=7$, $Sign.=.000$). Σε γενικές γραμμές η συμμετοχή των υποκειμένων σε πολιτικές νεολαίες, μεταβάλλεται ανάλογα με την ηλικία.

Πίνακας 1.158.

	Ηλικία Ποσοστά (%)							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
Ναι	4,7	5,3	5,6	4,4	3,7	6,2	8,1	16,3
Όχι	95,3	94,7	94,4	95,6	96,3	93,8	91,9	83,7

Γραφική Παράσταση 1.88.

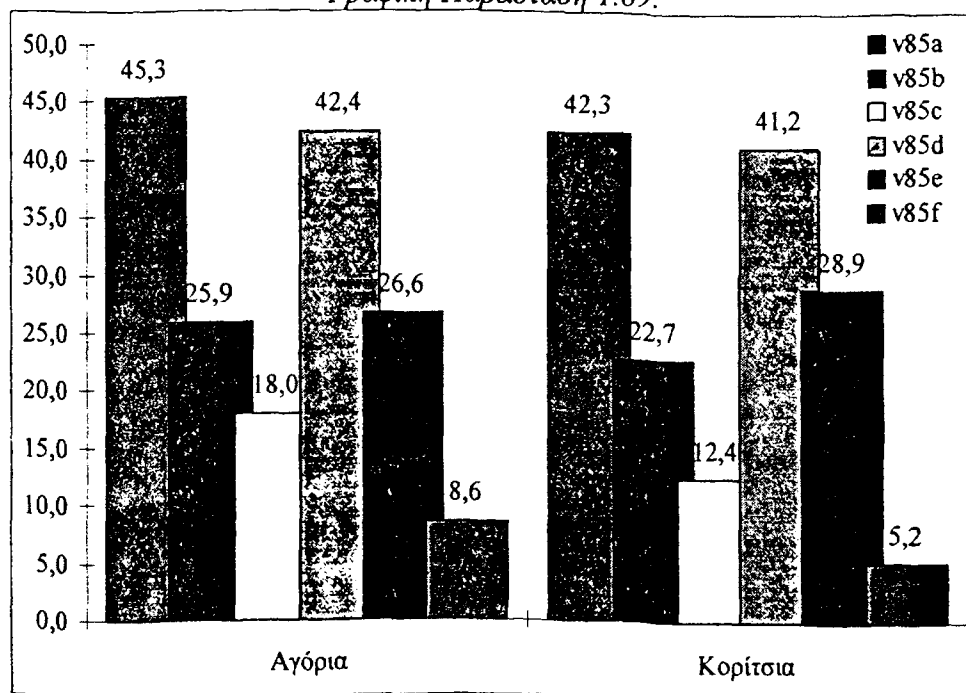
Το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας ($X^2=11.620$, $df=2$, $Sign.=.003$) διαφοροποιεί επίσης τη συμμετοχή με τους γόνους των ευνοημένων οικογενειών να δηλώνουν ότι είναι μέλη πολιτικών νεολαιών σε ποσοστό υψηλότερο από αυτό των υπολοίπων.

Ο τύπος δειγματοληπτικής περιοχής δεν φαίνεται παρ' όλα αυτά να διαφοροποιεί τις πιθανότητες συμμετοχής των υποκειμένων ($X^2=1.621$, $df=2$, $Sign.=.444$).

Πίνακας 1.159.

		Φύλο (ποσοστά %)	
		Αγόρια	Κορίτσια
Αιτιολογούν την απόφαση αποχής τους από την εκλογική διαδικασία ανάδειξης εκπροσώπων για το 15μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος ως:			
Αδιαφορία για τις εκλογικές διαδικασίες	v85a	45,3	42,3
Αδιαφορία για το θεσμό των Μ.Κ.	v85b	25,9	22,7
Φόβος για πιθανή κομματικοποίηση	v85c	18,0	12,4
Μη ικανοποιητική εκπροσώπηση	v85d	42,4	41,2
Άλλη ενδιαφέρουσα ασχολία σε προτεραιότητα	v85e	26,6	28,9
Κάποιος άλλος λόγος	v85f	8,6	5,2

Γραφική Παράσταση 1.89.

3.7. Η διαδικασία σύνθεσης του Δείκτη Πολιτικής Συμμετοχής.

Ο δείκτης πολιτικής συμμετοχής συντίθεται θεωρητικά από τις ακόλουθες μεταβλητές:

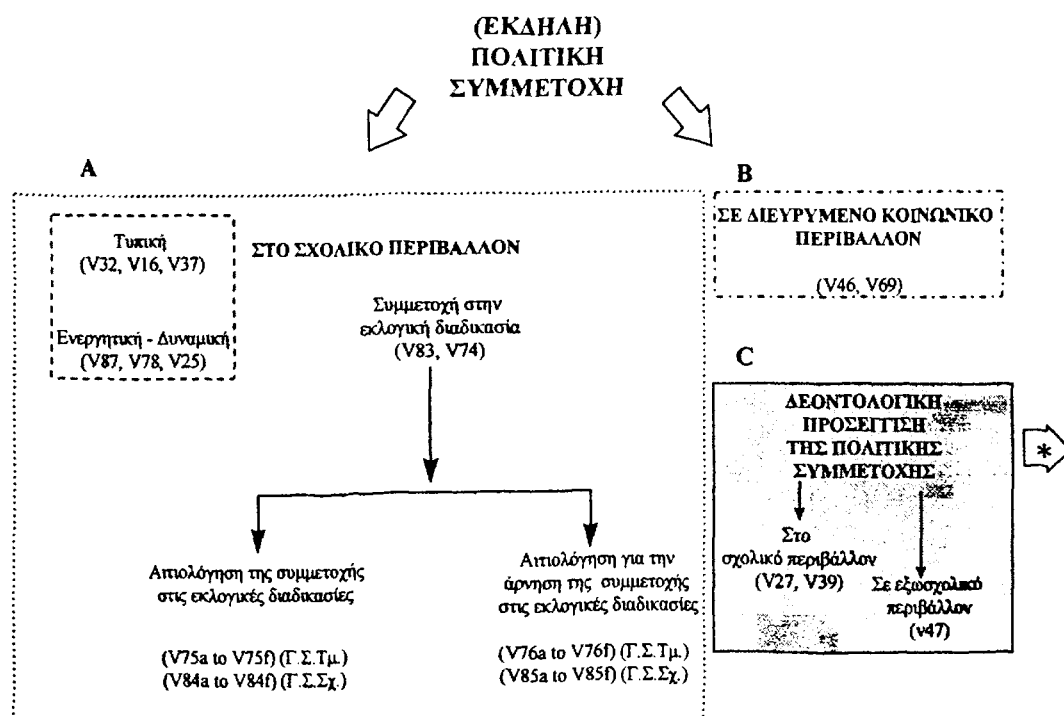
Μεταβλητή

Περιγραφή Μεταβλητής

- v32 Η συμμετοχή του υποκειμένου στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος
 v16 Η συμμετοχή του υποκειμένου στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου
 v37 Η συμμετοχή του υποκειμένου στις συζητήσεις που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων του τμήματος
 v25 Η συμμετοχή του υποκειμένου στις συζητήσεις που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων του σχολείου
 v78 Η συμμετοχή του υποκειμένου στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος
 v74 Η συμμετοχή του υποκειμένου στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στο 5μελές μαθητικό του τμήματος
 v87 Η συμμετοχή του υποκειμένου στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου
 v83 Η συμμετοχή του υποκειμένου στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στο 15μελές μαθητικό του σχολείου
 v46 Η συμμετοχή του υποκειμένου σε εκδηλώσεις πολιτικού χαρακτήρα ή/και περιεχομένου
 v69 Η "τυπική" συμμετοχή του υποκειμένου σε κάποια πολιτική νεολαία

Η διαδικασία για τη σύνθεση της γενικής μεταβλητής/παράγοντα η οποία θα περιγράφει την πολιτική συμμετοχή των υποκειμένων έχει ως εξής:

Σχήμα 1.7.

* Βλ. Πεδίο: Στάσεις απέναντι στην πολιτική

Στάδιο I

Αρχικά, με την εφαρμογή παραγοντικής ανάλυσης (factor analysis) ελέγχεται η συγκρότηση "ομάδων" μεταβλητών οι οποίες παραπέμπουν σε αντίστοιχους παράγοντες.

- - - - FACTOR ANALYSIS - - - -

Varimax Rotation 1, Extraction 1, Analysis 1 - Kaiser Normalization.

Varimax converged in 5 iterations.

Rotated Factor Matrix:

	Παράγοντας1	Παράγοντας 2	Παράγοντας3	Παράγοντας4
V32	.78944			
V16	.72870			
V37	.61319			
V87		.75895		
V78		.75726		
V25		.54738		
V83			.81833	
V74			.81480	
V69				.79723
V46				.78817

- - - - FACTOR ANALYSIS - - - -

Factor Transformation Matrix:

	FACTOR 1	FACTOR 2	FACTOR 3	FACTOR 4
FACTOR 1	.66843	.63129	.30118	.25289
FACTOR 2	-.33473	.41492	-.61482	.58121
FACTOR 3	-.39955	-.14113	.68382	.59400
FACTOR 4	.53058	-.63984	-.25236	.49539

Η πρώτη ομάδα (Παράγοντας I) αποτελείται από τις μεταβλητές v32 v16 v37 και περιγράφει την "τυπική" συμμετοχή στα πλαίσια του σχολικού περιβάλλοντος.

Η δεύτερη ομάδα (Παράγοντας II) αποτελείται από τις μεταβλητές v87 v78 v25 και περιγράφει την "ενεργητική - δυναμική" συμμετοχή στα πλαίσια του σχολικού περιβάλλοντος.

Η τρίτη ομάδα (Παράγοντας III) συντίθεται από τις μεταβλητές v83 και v87 και προσδιορίζει την "ειδική" συμμετοχή στην εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη εκπροσώπων στα 5μελή και 15μελή μαθητικά συμβούλια.

Η τέταρτη τέλος ομάδα (Παράγοντας IV) αποτελείται από τις μεταβλητές v46 και v69 και αναφέρεται στη συμμετοχή των υποκειμένων στα πλαίσια του διευρυμένου κοινωνικού περιβάλλοντος.

Στάδιο II

Οι επιμέρους ομάδες (2 και 3), υπέστησαν εκ νέου παραγοντική ανάλυση.

--- FACTOR ANALYSIS ---

Final Statistics:

Variable	Communality	* Factor	Eigenvalue	Pct of Var	Cum Pct
v32	.66343	* 1	2.16777	36.1	36.1
v16	.50510	* 2	1.15838	19.3	55.4
v37	.56292	*			
v87	.60815	*			
v78	.53037	*			
v25	.45618	*			

Varimax Rotation 1, Extraction 1, Analysis 1 - Kaiser Normalization.

Varimax converged in 3 iterations.

Rotated Factor Matrix:

	FACTOR 1	FACTOR 2
v32	.81451	
v16	.70870	
v37	.62510	
v87		.77670
v78		.72136
v25		.59630

Factor Transformation Matrix:

	FACTOR 1	FACTOR 2
FACTOR 1	.71329	.70087
FACTOR 2	-.70087	.71329

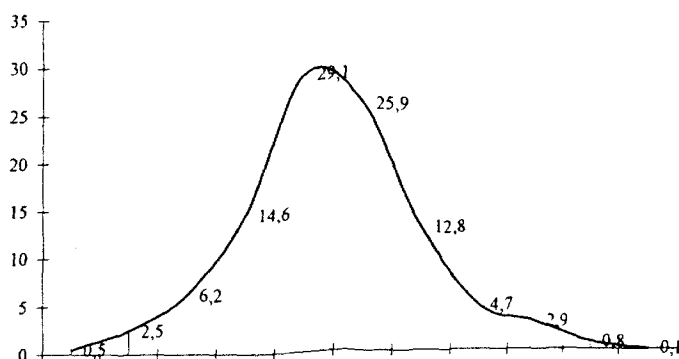
Στάδιο III

Η ομάδες που προέκυψαν από την εφαρμογή των παραπάνω στατιστικών τεχνικών και περιγράφουν/ονται από τις σχετικές μεταβλητές/ερωτήματα, οργάνωσαν με συνεχείς ανακωδικοποιήσεις και αθροιστικές στατιστικές παρέμβασεις τον δείκτη της πολιτικής συμμετοχής. Πρόκειται για μια τεχνητή κατασκευή η οποία όμως προσφέρει τη δυνατότητα ελέγχου της συμπεριφορά των υποκειμένων συνολικά ως το συγκεκριμένο δείκτη. Το δίπολο υψηλός βαθμός πολιτικής συμμετοχής - χαμηλός βαθμός πολιτικής συμμετοχής σημασιοδοτεί τα άκρα της συνεχούς μεταβλητής με κατανομή η οποία παρουσιάζεται παρακάτω:

Πίνακας 1.160./Γραφική Παράσταση 1.90.

Πολιτική Συμμετοχή

Value	Valid Percent
1,0	0,5
1,1	2,5
1,2	6,2
1,3	14,6
1,4	29,1
1,5	25,9
1,6	12,8
1,7	4,7
1,8	2,9
1,9	0,8
2,0	0,1

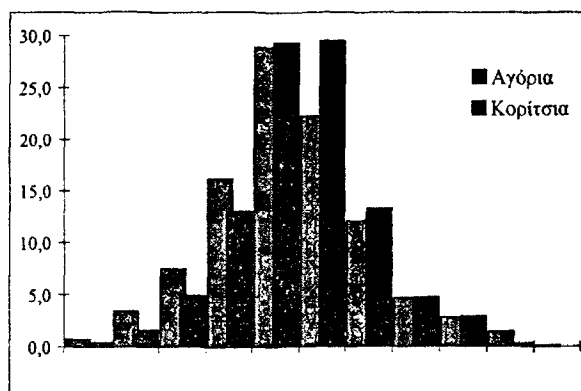
Mean =1.445, Std Dev=.154

Ο έλεγχος ύπαρξης στατιστικά σημαντικών σχέσεων ανάμεσα στη μεταβλητή που προσδιορίζει την πολιτική συμμετοχή των υποκειμένων του δείγματος και μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών με τη βοήθεια του μη παραμετρικού κριτηρίου Kruskal-Wallis, εντόπισε μια σειρά από ενδιαφέρουσες διαφοροποιήσεις. Συγκεκριμένα διαπιστώσαμε ότι ο δείκτης πολιτικής συμμετοχής επηρεάζεται από:

- το φύλο ($\chi^2=19.641$, $p<.000$) με τρόπο ώστε τα αγόρια να εμφανίζονται ότι συμμετέχουν περισσότερο από τα κορίτσια

Πίνακας 1.161./Γραφική Παράσταση 1.91.

Πολιτική Συμμετοχή	Αγόρια	Κορίτσια
1,00	0,7	0,4
1,10	3,4	1,6
1,20	7,5	5,0
1,30	16,2	13,1
1,40	28,9	29,3
1,50	22,3	29,5
1,60	12,1	13,3
1,70	4,7	4,7
1,80	2,8	2,9
1,90	1,4	0,3
2,00	0,1	0,0

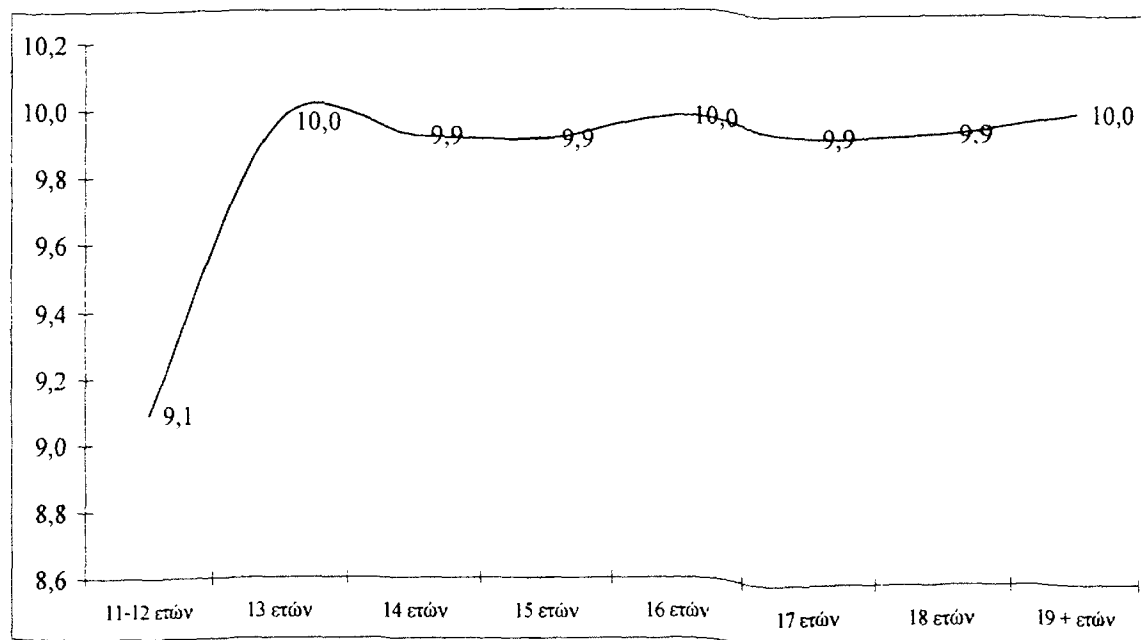
- την ηλικία ($\chi^2=25.859$, $p<.000$) με τρόπο που παρουσιάζεται στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν¹¹²

¹¹² Είναι χαρακτηριστική η περίπτωση των μαθητών/τριών των πρώτων τάξεων του γυμνασίου. Οι δηλώσεις ως προς την πολιτική τους συμμετοχή, αποτέλεσμα της λανθάνουσας (πολιτικής) κοινωνικοποίησης που έχουν υποστεί, διαφοροποιούνται σημαντικά από τις δηλώσεις των υπολοίπων. Η διαφοροποίηση εξομαλύνεται, όταν οι μαθητές/τριες εξοικειωθούν με τις νέες κοινωνικές/σχολικές συνθήκες και πρακτικές που τους "προτείνονται".

Πίνακας 1.162.

Πολιτική Συμμετοχή	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 + ετών
1,00	0,0	0,2	0,7	1,0	0,3	0,7	0,6	
1,10	1,0	1,4	1,7	2,8	1,2	2,8	4,8	6,7
1,20	8,2	6,5	6,1	6,5	4,6	5,6	9,1	4,5
1,30	9,2	13,0	15,5	16,7	12,7	14,5	14,9	28,1
1,40	22,4	35,3	33,9	24,6	29,5	29,0	26,5	22,5
1,50	25,5	18,4	22,0	28,5	30,4	27,3	24,6	19,1
1,60	19,4	14,7	12,6	12,2	13,0	12,3	11,4	9,0
1,70	9,2	4,8	4,8	4,1	4,2	4,8	4,8	4,5
1,80	4,1	4,3	1,9	2,9	3,7	2,1	2,1	4,5
1,90	1,0	1,0	0,7	0,6	0,5	0,9	1,2	1,1
2,00	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Mean	9,1	10,0	9,9	9,9	10,0	9,9	9,9	10,0

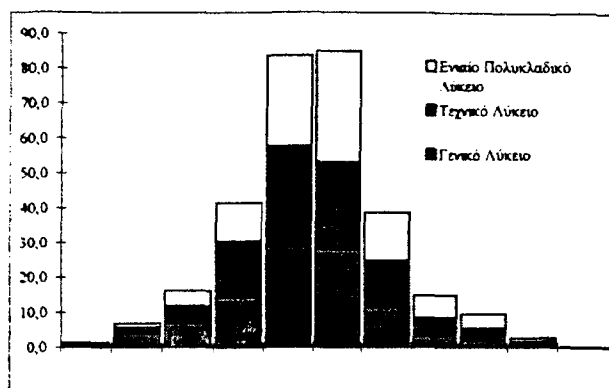
Γραφική Παράσταση 1.92.

- τον τύπο του λυκείου ($\chi^2=25.796$, $p<.000$) με τους μαθητές/τριες των γενικών και τεχνικών λυκείων να διαφοροποιούνται από τους/τις συμμαθητές/τριές τους των ενιαίων πολυκλαδικών λυκείων,

Πίνακας 1.163. /Γραφική Παράσταση 1.93.

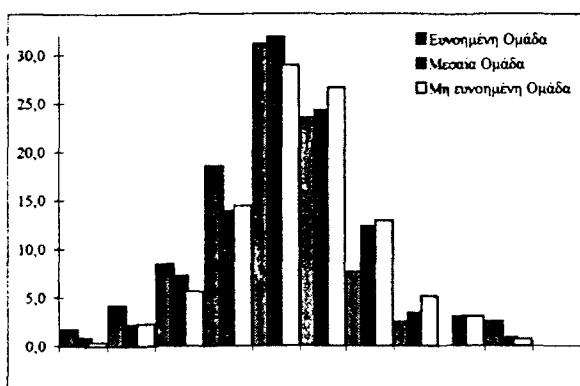
Πολιτική Συμμετοχή	Γενικό Λύκειο	Τεχνικό Λύκειο	Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο
1,00	0,6	0,1	0,6
1,10	3,8	1,9	1,2
1,20	6,9	5,0	4,3
1,30	14,3	16,2	11,0
1,40	28,8	28,7	26,0
1,50	28,0	25,0	31,8
1,60	11,4	13,4	13,8
1,70	3,3	5,2	6,4
1,80	1,9	3,6	4,1
1,90	1,0	0,7	1,0
2,00	0,1	0,1	0,0

- το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας ($X^2=12.079$, $p<.000$) με τους μαθητές/τριες που προέρχονται από ευνοημένα περιβάλλοντα να συμμετέχουν περισσότερο σε δραστηριότητες πολιτικού χαρακτήρα, εντός και εκτός σχολείου, αλλά και

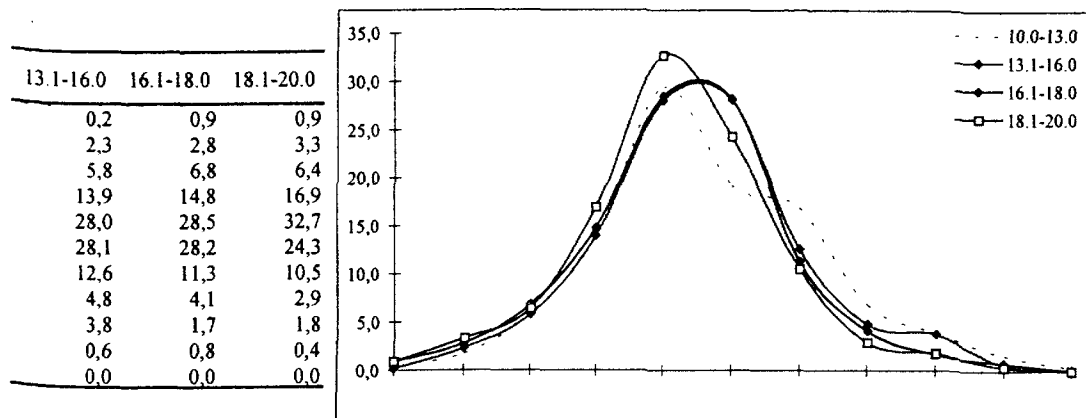
Πίνακας 1.164. /Γραφική Παράσταση 1.95.

Πολιτική Συμμετοχή	Ευνοημένη Ομάδα	Μεσαία Ομάδα	Μη ευνοημένη Ομάδα
1,00	1,7	0,9	0,4
1,10	4,2	2,2	2,3
1,20	8,4	7,2	5,6
1,30	18,5	13,9	14,4
1,40	31,1	31,8	28,9
1,50	23,5	24,3	26,6
1,60	7,6	12,3	12,9
1,70	2,5	3,4	5,1
1,80	0,0	3,0	3,0
1,90	2,5	0,9	0,7
2,00	0,0	0,0	0,0

- τη σχολική επίδοση ($X^2=27.691$, $p<.000$), με ελαφρά υπεροχή των μαθητών/τριών οι οποίοι/ες παρουσιάζουν υψηλές επιδόσεις έναντι των υπολοίπων.

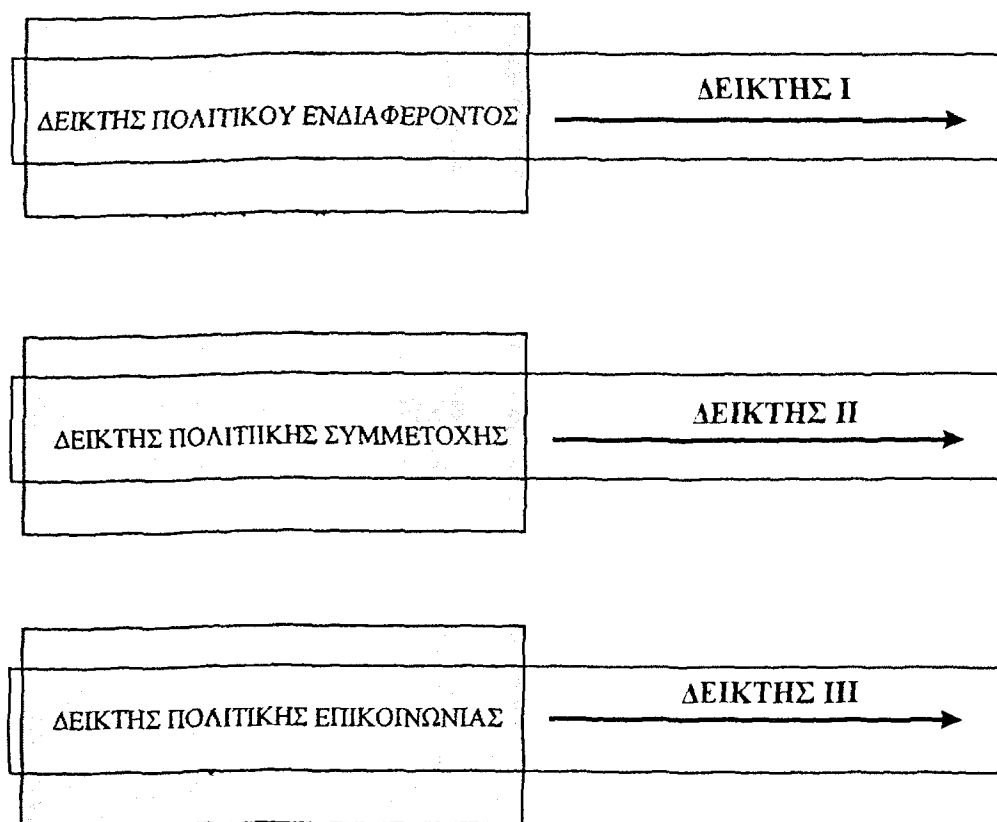
Πίνακας 1.164. /Γραφική Παράσταση 1.96.

4. Ανάλυση της πολιτικής ευαισθητοποίησης των μαθητών/τριών του δείγματος.

Όπως ήδη αναπτύχθηκε στην αρχή του πρώτου κεφαλαίου¹¹³, πολιτική ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών του δείγματος, συντίθεται από τους δείκτες πολιτικού ενδιαφέροντος, πολιτικής επικοινωνίας και πολιτικής συμμετοχής.

Σχήμα 1.

I

ΔΕΟΝΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

Μετά τη στατιστική επεξεργασία των επιμέρους δεικτών/σύνθετων μεταβλητών, διαμορφώθηκε αθροιστικά ο δείκτης πολιτικής ευαισθητοποίησης, ο οποίος έχει στατιστική/αναλυτική διάσταση. Πρόκειται

¹¹³ Κεφάλαιο 1, Μέρος Γ'.

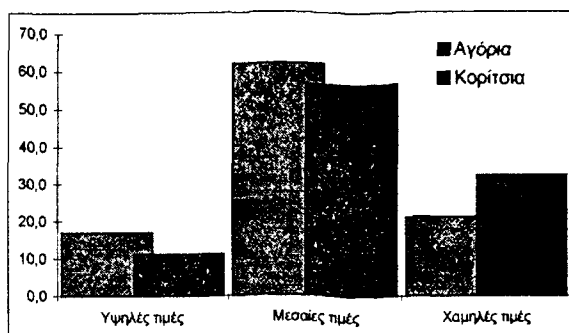
για μια συνεχή μεταβλητή, οι ακραίες τιμές της οποίας ορίζουν το φάσμα της πολιτικής ευαισθητοποίησης των υποκειμένων του δείγματος.

Με εφαρμογή μη παραμετρικού ελέγχου και τη βοήθεια του κριτηρίου Kruskal-Wallis, εντοπίσαμε ισχυρές εξαρτήσεις της πολιτικής ευαισθητοποίησης από μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών.

Έτσι διαπιστώθηκε ότι το φύλο επηρεάζει το δείκτη πολιτικής ευαισθητοποίησης των υποκειμένων. Σε γενικές γραμμές τα αγόρια παρουσιάζουν υψηλότερες τιμές στον δείκτη πολιτικής ευαισθητοποίησης από τα κορίτσια ($X^2= 44.721, p<.000$)

Πίνακας 1.165. /Γραφική Παράσταση 1.97.

Δείκτης Πολιτικής Ευαισθητοποίησης	Φύλο	
	Αγόρια	Κορίτσια
Υψηλές τιμές	17,0	11,3
Μεσαίες τιμές	61,9	56,4
Χαμηλές τιμές	21,1	32,3

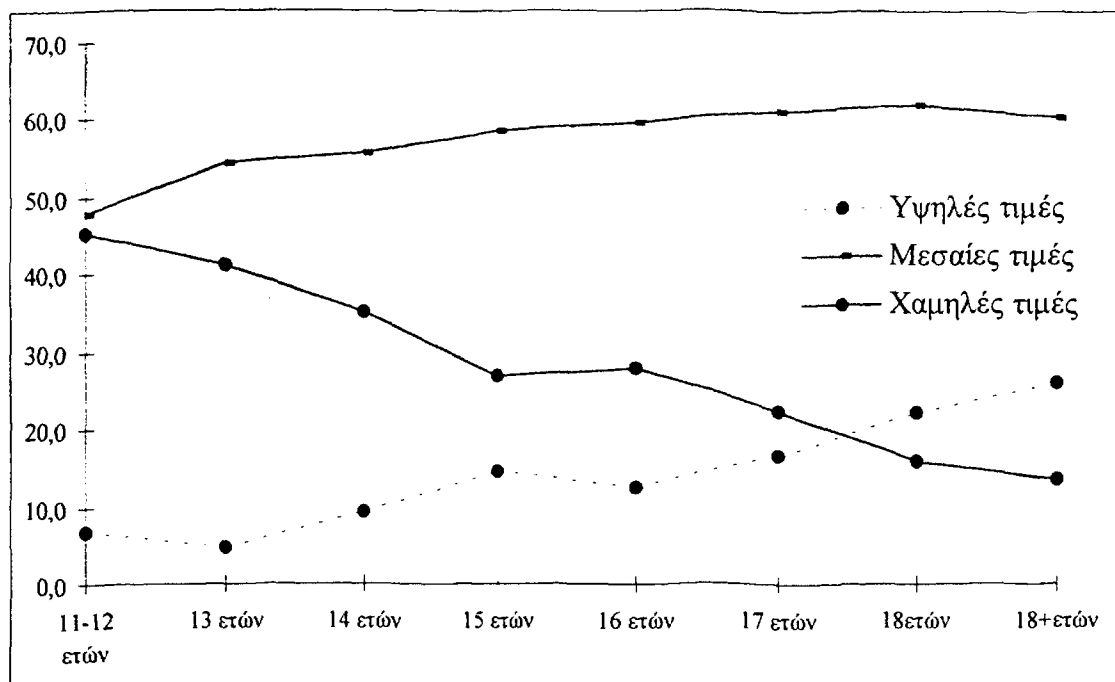

Η στατιστική επεξεργασία του εμπειρικού υλικού με τη βοήθεια του νέου δείκτη ανάλυσης, επιβεβαίωσε την επίδραση της ηλικίας στη διαμόρφωση του βαθμού πολιτικής ευαισθητοποίησης. Η ηλικιακή εξέλιξη συμβαδίζει με την εξέλιξη της πολιτικής ευαισθητοποίησης ($X^2= 95.458, p<.000$).

Πίνακας 1.166.

Δείκτης Πολιτικής Ευαισθητοποίησης	Ηλικία							
	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18ετών	18+ετών
Υψηλές τιμές	6,7	4,6	9,3	14,5	12,5	16,6	22,1	25,9
Μεσαίες τιμές	48,0	54,4	55,6	58,6	59,6	61,1	62,0	60,5
Χαμηλές τιμές	45,3	41,0	35,1	26,9	27,9	22,3	16,0	13,6

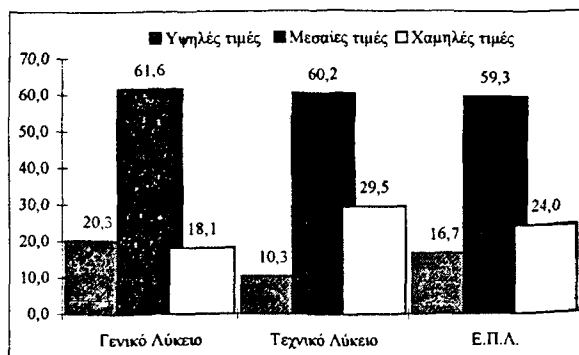
Γραφική Παράσταση 1.98.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαφοροποίηση στους δείκτες πολιτικής ευαισθητοποίησης, όταν οι τελευταίοι ελέγχονται με κριτήριο τη *σχολική μονάδα φοίτησης* ($X^2=221.048$, $p<.000$), και τον *τύπο του λυκείου* στον οποίο ανήκουν οι μαθητές και μαθήτριες του β' κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ($X^2=46.969$, $p<.000$). Με βάση τις ενδείξεις του τελευταίου ελέγχου προκύπτει ότι οι μαθητές των γενικών λυκείων διαφοροποιούνται ως προς τις θετικές ενδείξεις του δείκτη πολιτικής ευαισθητοποίησης και οι μαθητές των τεχνικών ως προς τις αρνητικές (χαμηλές) τιμές του ίδιου δείκτη.

Πίνακας 1.167./Γραφική Παράσταση 1.99.

Δείκτης Πολιτικής Ευαισθητοποίησης	Τύπος λυκείου		
	Γενικό Λύκειο	Τεχνικό Λύκειο	Ε.Π.Α.
Υψηλές τιμές	20,3	10,3	16,7
Μεσαίες τιμές	61,6	60,2	59,3
Χαμηλές τιμές	18,1	29,5	24,0

Το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας προέλευσης λειτουργεί επίσης διαφοροποιητικά, αποκαλύπτοντας έτσι την εμπειρική επιβεβαίωση της θεωρητικής θέσης ότι οι γόνοι των ευνοημένων κοινωνικοοικονομικών ομάδων επιτυγχάνουν υψηλότερες τιμές πολιτικής ευαισθητοποίησης¹¹⁴.

Επίδραση πάντως διαπιστώθηκε και στην κατανομή του βαθμού πολιτικής ευαισθητοποίησης ανάλογα με τη σχολική επίδοση ($\chi^2=163.004, df=3, \text{Sign.}=.000$). Η συμμεταβλητότητα πολιτικής ευαισθητοποίησης - σχολικής επίδοσης έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Οι δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν για τη μέτρηση του βαθμού πολιτικής ευαισθητοποίησης, δείκτες οι οποίοι δεν προκύπτουν από την ερευνητική προσέγγιση του αναλυτικού προγράμματος, αλλά μάλλον από τη μελέτη της σχολικής και εξωσχολικής καθημερινότητας, ακυρώνουν την υποθετική αιτιώδη σχέση των δύο παραγόντων. Ουσιαστικά, η εξάρτηση των δύο μεταβλητών δεν φαίνεται να προκύπτει από τα τυπικά αλλά από τα συμβολικά φορτία που φέρουν.

¹¹⁴ Πρβλ. ενδεικτικά Μ. Παντελίδου-Μαλούτα, Πολιτικές Στάσεις και Αντιλήψεις στην αρχή της εφηβείας, Πολιτική Κοινωνικοποίηση στο πλαίσιο της Ελληνικής Πολιτικής Κουλτούρας, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1987, σσ. 521-530, Π. Τερλεξής, Πολιτική Κοινωνικοποίηση: Η γένεση του πολιτικού ανθρώπου, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1975, σσ. 108-110

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10	409
Οι στάσεις των μαθητών/τριών απέναντι στην πολιτική.	409
2.1. Δείκτες πολιτικού κνισμού των υποκειμένων του δείγματος.	410
2.1.1. Η ανάλυση του πολιτικού κνισμού στα υποκείμενα του δείγματος.	416
2.2. Δείκτες πολιτικής εμπιστοσύνης.	418
2.2.1. Η ανάλυση της πολιτικής εμπιστοσύνης στα υποκείμενα του δείγματος.	425
2.3. Η στάση των υποκειμένων απέναντι σε θεσμούς εκπροσώπησης.	426
2.4. Η δεοντολογική προσέγγιση της (πολιτικής) συμμετοχής από την πλευρά των μαθητών/τριών.	431
2.4.1. Η δεοντολογική προσέγγιση της συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος.	431
2.4.2. Η δεοντολογική προσέγγιση της συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου από τους μαθητές/τριες.	434
2.5. Το πολιτικό ενδιαφέρον ως μοντέλο συμπεριφοράς από τους μαθητές/τριες.	438
3. Σχολείο και Πολιτική	443

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

Οι στάσεις των μαθητών/τριών απέναντι στην πολιτική.

Οι στάσεις των υποκειμένων απέναντι στην πολιτική διερευνώνται στα πλαίσια της παρούσας εργασίας σύμφωνα με το σχήμα που ακολουθεί.

Σχήμα 2.1.

		Εντός Σχολείου	Εκτός Σχολείου
ΣΤΑΣΕΙΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	* ⇐	ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	⇨
		(V27, V39)	(V47)
		ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΥΝΙΣΜΟΣ	⇨
			(V53a V53b V53f v53g)
	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ	⇨	(V53c, V53d, V53e)
	ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΕ ΘΕΣΜΟΥΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗΣ	⇨	(V57)
			(V55, V56)

* Βλ. Άξονα Πολιτικής Συμμετοχής

Η μελέτη των πολιτικών στάσεων των υποκειμένων συμπεριλαμβάνει τα εξής:

α. Την ανίχνευση του πολιτικού κυνισμού των μαθητών με τη βοήθεια των μεταβλητών **v53a, v53b, v53f** και **v53g**¹.

β. Την ανίχνευση της πολιτικής εμπιστοσύνης των μαθητών με τη βοήθεια των μεταβλητών **v53c, v53d** και **v53e**,

γ. Την απεικόνιση της στάσης των υποκειμένων απέναντι σε θεσμούς εκπροσώπησης, είτε οι τελευταίοι εντοπίζονται στο χώρο του σχολείου,

¹ Βλ. “Ερωτηματολόγιο Μαθητών” στο σχετικό παράρτημα.

με χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό των μαθητικών κοινοτήτων (v57), είτε εκτός του σχολικού περιβάλλοντος (v55, v56), και τέλος,

δ. Την ανίχνευση της ετοιμότητας για πολιτική συμμετοχή, τόσο στα πλαίσια του σχολικού οργανισμού, όσο και έξω από αυτό με τη βοήθεια των μεταβλητών v27, v39 και v47.

Οι μεταβλητές αντιστοιχούν σε ερωτήσεις του ερωτηματολογίου.

2.1. Δείκτες πολιτικού κνιισμού των υποκειμένων του δείγματος.

(ΔΕΙΚΤΗΣ I)

Η ανίχνευση του πολιτικού κνιισμού πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια των μεταβλητών v53a, v53b, v53f και v53g.

Το υλικό προκύπτει από τις τοποθετήσεις των μαθητών στην ερώτηση 53 του ερωτηματολογίου η οποία αποτελείται από μια σειρά ισχυρισμών που καθημερινά διατυπώνονται σε επίπεδο κοινής γνώμης για την πολιτική και τους πολιτικούς. Οι ισχυρισμοί αυτοί, οι οποίοι για τις ανάγκες της εμπειρικής διερεύνησης του θέματος επαναδιατυπώθηκαν με το συγκεκριμένο τρόπο κατά τη φάση της πιλοτικής έρευνας από μαθητές και μαθήτριες σχολείων της πόλης των Ιωαννίνων, αποτελούν και το εργαλείο διερεύνησης της συγκεκριμένης παραμέτρου (πολιτικός κνιισμός). Οι ισχυρισμοί που αναφέρονται στη διερεύνηση της συγκεκριμένης μεταβλητής σημειώνονται στη σχετική ερώτηση με έντονους χαρακτήρες και οι δηλώσεις των μαθητών/τριών προκύπτουν μέσω των επιλογών σε μια τετράβαθμη κλίμακα συμφωνίας-διαφωνίας..

Ερώτηση:

Ακούγονται πολλά για την πολιτική. Με ποιά από τα παρακάτω συμφωνείς, με ποιά διαφωνείς και σε ποιο βαθμό;

(Βάλε σε παρακαλώ σε κάθε τετραγωνάκι τον αριθμό που σε εκφράζει)
(Συμφωνώ=1, Συμφωνώ με επιφυλάξεις=2, Διαφωνώ με επιφυλάξεις=3, Διαφωνώ=4)

"Η πολιτική είναι ένα βρώμικο παιχνίδι". (v53a)

"Οι πολιτικοί αγωνίζονται για τα προσωπικά τους συμφέροντα και φιλοδοξίες". (v53b)

"Σ'ένα πολίτευμα η παρουσία των πολιτικών εξασφαλίζει την πολυφωνία και τη δημοκρατία". (v53c)

"Σ'ένα δημοκρατικό πολίτευμα οι πολιτικοί εκπροσωπούν τους πολίτες στη βουλή". (v53d)

"Οι πολιτικοί εκπροσωπούν τα συμφέροντα των πολιτών γενικά". (v53e)

"Οι πολιτικοί εκπροσωπούν τα συμφέροντα των ψηφοφόρων τους και όχι τα γενικότερα συμφέροντα". (v53n)

"Αυτό που ενδιαφέρει τους πολιτικούς είναι το πώς θα κερδίσουν τις εκλογές και το πώς θα κατακτήσουν την εξουσία". (v53g)

Οι ισχυρισμοί που σημειώνονται με πλάγιους χαρακτήρες, έχουν στόχο τη διερεύνηση της (πολιτικής) εμπιστοσύνης προς τους πολιτικούς, συμπληρωματική παράμετρο, η οποία θα μελετηθεί σε επόμενο σημείο.

Οι απαντήσεις των μαθητών/τριών στα ερωτήματα ανίχνευσης πολιτικού κυνισμού παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν.

"Η πολιτική είναι ένα βρώμικο παιχνίδι".
(v53a)

Πίνακας 2.1.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum. Percent
Συμφωνώ	1	1431	37,4	37,7	37,7
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	1295	33,9	34,1	71,8
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	709	18,5	18,7	90,5
Διαφωνώ	4	361	9,4	9,5	100,0
	0	27	,7	Missing	
	Total	3823	100,0	100,0	

"Οι πολιτικοί αγωνίζονται για τα προσωπικά τους συμφέροντα και φιλοδοξίες".
(v53b)

Πίνακας 2.2.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Συμφωνώ	1	1511	39.5	39.8	39.8
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	1492	39.0	39.3	79.0
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	586	15.3	15.4	94.4
Διαφωνώ	4	211	5.5	5.6	100.0
	0	23	.6	Missing	
	Total	3823	100.0	100.0	

"Οι πολιτικοί εκπροσωπούν τα συμφέροντα των ψηφοφόρων τους και όχι τα γενικότερα συμφέροντα".

(v53f)

Πίνακας 2.3.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Συμφωνώ	1	1006	26.3	26.6	26.6
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	1318	34.5	34.8	61.4
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	925	24.2	24.4	85.8
Διαφωνώ	4	538	14.1	14.2	100.0
	0	36	.9	Missing	
	Total	3823	100.0	100.0	

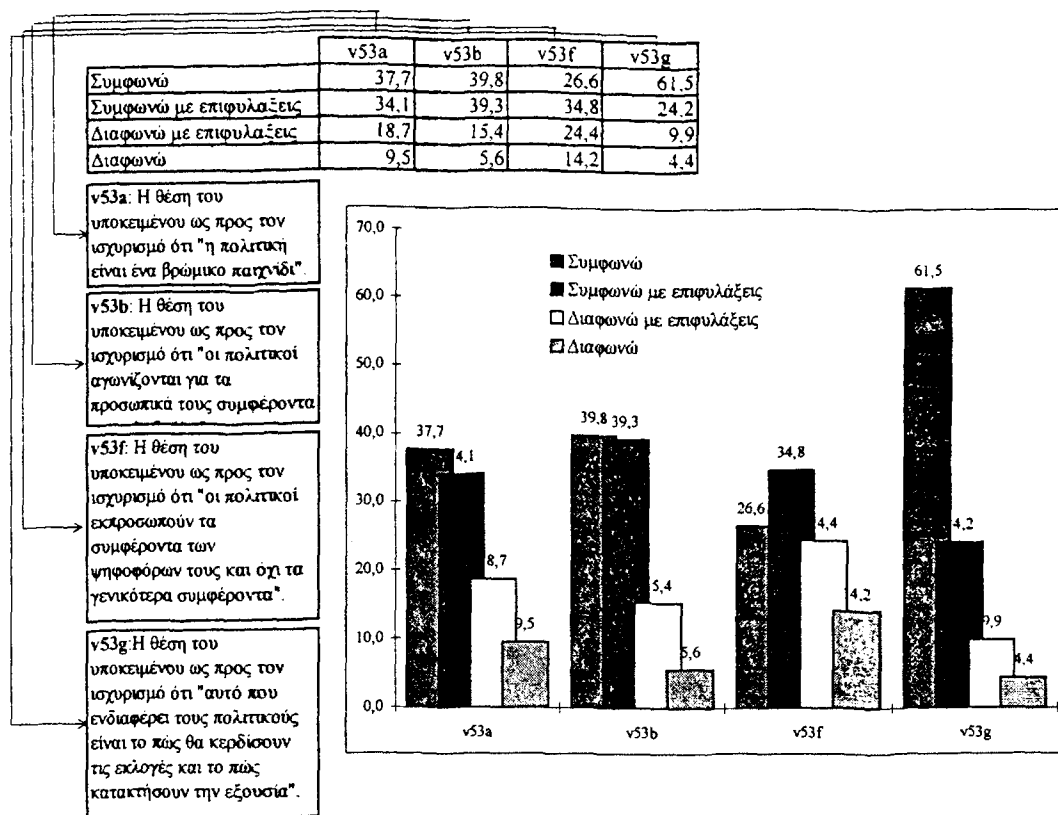
"Αυτό που ενδιαφέρει τους πολιτικούς είναι το πώς θα κερδίσουν τις εκλογές και το πώς θα κατακτήσουν την εξουσία".

(v53g)

Πίνακας 2.4.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Συμφωνώ	1	2335	61.1	61.5	61.5
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	919	24.0	24.2	85.7
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	376	9.8	9.9	95.6
Διαφωνώ	4	169	4.4	4.4	100.0
	0	24	.6	Missing	
	Total	3823	100.0	100.0	

Πίνακας 2.5./Γραφική Παράσταση 2.1.

Η επιμέρους επεξεργασία των δεικτών έχει ως εξής:

Σύμφωνα με το πρώτο ερώτημα οι μαθητές/τριες του δείγματος καλούνται να τοποθετηθούν ως προς τον ισχυρισμό ότι η πολιτική είναι "ένα βρώμικο παιχνίδι"². Η χρήση του συγκεκριμένου ισχυρισμού, ως δείκτη μέτρησης του πολιτικού κυνισμού είναι ευρεία, τόσο σε επιστημονικό όσο και σε καθημερινό (π.χ. δημοσιογραφικό) επίπεδο.

Τα υποκείμενα που έλαβαν μέρος στην έρευνα και απάντησαν στη σχετική ερώτηση αποδέχονται σε γενικές γραμμές τον ισχυρισμό, διατηρώντας όμως κάποιες σχετικές επιφυλάξεις (το 37.7% απαντά ότι συμφωνεί απόλυτα, σημειώνοντας την υψηλότερη ποσοστιαία τιμή, ενώ το 34.1% δηλώνει ότι συμφωνεί με επιφυλάξεις). Το 28.2% των απαντήσεων συγκροτεί τον πόλο

² Οι ισχυρισμοί που παρουσιάστηκαν υπό τη μορφή ερωτημάτων και στους οποίους τα υποκείμενα τοποθετήθηκαν, είναι προτάσεις οι οποίες προέρχονται από το λόγο των μαθητών για την πολιτική και τους πολιτικούς, λόγος ο οποίος προέκυψε κατά τη φάση πιλοτικής διερεύνησης του θέματος.

άρνησης στον ισχυρισμό, ποσοστό το οποίο προκύπτει από όσους/ες διαφωνούν με επιφυλάξεις (18.7%) ή απόλυτα (9.5%).

Τα ερωτήματα 53b, 53f και 53g στοχεύουν στην ανίχνευση του βαθμού πολιτικού κυνισμού των υποκειμένων απέναντι στους πολιτικούς, στα πρόσωπα δηλαδή που αντιπροσωπεύουν την πολιτική σε θεσμικό επίπεδο. Σε γενικές γραμμές οι μαθητές και μαθήτριες του δείγματός μας συμφωνούν με τους ισχυρισμούς που παρουσιάστηκαν και οι οποίοι ήταν διατυπωμένοι με τρόπο “αρνητικό”³ [“Οι πολιτικοί αγωνίζονται για τα προσωπικά τους συμφέροντα και φιλοδοξίες” (v53b) “Οι πολιτικοί εκπροσωπούν τα συμφέροντα των ψηφοφόρων τους και όχι τα γενικότερα συμφέροντα” (v53f) “Αυτό που ενδιαφέρει τους πολιτικούς είναι το πώς θα κερδίσουν τις εκλογές και το πώς θα κατακτήσουν την εξουσία” (v53g)]

Από τη μελέτη των δεδομένων προκύπτει ότι το 79.1% των μαθητών και μαθητριών που τοποθετήθηκαν στους ισχυρισμούς, δηλώνει ότι συμφωνεί με

3

Σ: Η γνώμη σας για τους πολιτικούς;

M1: Όσο πιο χειρότερη γίνεται ...

M2: Εγώ πιστεύω ότι όλοι μέσα τους έχουν ένα ευαίσθητο χαρακτήρα, αλλά τα συμφέροντα πολλές φορές, τα λεφτά κυρίως, τα κρύβουν.

M3: Οι πολιτικοί είναι χρόνια πολιτικοί και πρέπει να αλλάζουν, πρέπει να μουν νέα μυαλά, νέοι άνθρωποι ...

M4: Ο Καραμανλής δηλαδή ...

M2, M1: Σςςς ... (Χαμόγελα)

(*Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης*)

Μαθητές: Όλοι είναι ίδιοι, για φτύσιμο ...

(*Ε.Π.Α. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης*)

M1: Το μόνο που ξέρον να κάνουν οι πολιτικοί είναι να κάνουν τη χώρα σαν τα μούτρα τους και μετά να τα περιμένουν όλα από τη νεολαία και να λένε τι νεολαία είναι αυτή χωρίς πρότυπα, χωρίς όνειρα, χωρίς στόχους, χωρίς τίποτα ... Τι στόχους να έχεις σε μια κοινωνία σαν αυτή που έχουμε τώρα; (μαθητής Β΄ γυμνασίου)

(*Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης*)

M1: Σε ότι αφορά τη Βουλή και του βουλευτές, έχω να πω ότι υπάρχει ζωή και μετά θάνατον

(γέλια)

Σ: Γιατί;

M1: Γιατί όλοι τους είναι γέροι, με ιδέες που είναι ξεπερασμένες, η πλειοψηφία, και δε μας αφήνουν να πραγματοποιήσουμε τα όνειρά μας.

(*Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου*)

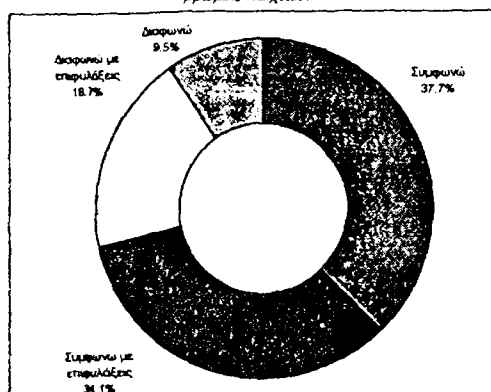
M1: Εκπροσωπούν την κουτάλα

(*Τ.Ε.Α. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου*)

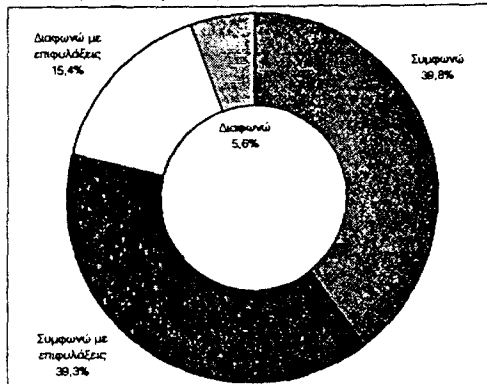
τον ισχυρισμό ότι "οι πολιτικοί αγωνίζονται για τα προσωπικά τους συμφέροντα και φιλοδοξίες" (39.8% χωρίς επιφυλάξεις και 39.3% με επιφυλάξεις), το 61.4% συμφωνεί, με ή χωρίς επιφυλάξεις, ότι "οι πολιτικοί εκπροσωπούν τα συμφέροντα των ψηφοφόρων τους και όχι τα γενικότερα συμφέροντα" (26.6% και 34.8% αντίστοιχα), ενώ η συντριπτική πλειοψηφία (85.7%) δηλώνει ότι "το μόνο που ενδιαφέρει τους πολιτικούς είναι το πώς θα κερδίσουν τις εκλογές και το πώς θα κατακτήσουν την εξουσία" (61.5% χωρίς επιφυλάξεις και 24.2% με επιφυλάξεις).

Γραφικές Παραστάσεις 2.2.-2.5.

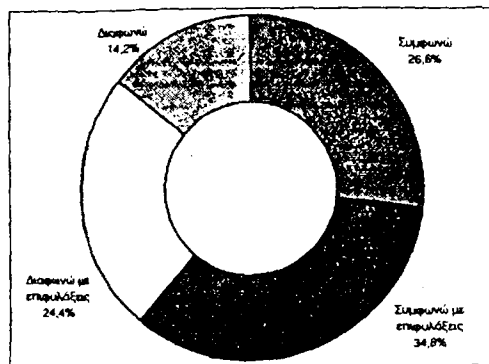
Η θέση του υποκειμένου ως προς τον ισχυρισμό ότι "η πολιτική είναι ένα βρώμικο παιχνίδι".

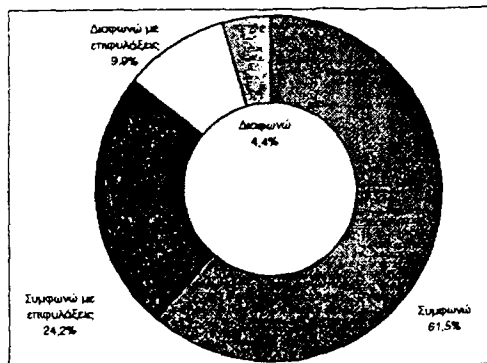
Η θέση του υποκειμένου ως προς τον ισχυρισμό ότι "η πολιτική αγωνίζεται για τα προσωπικά τους συμφέροντα".

Η θέση του υποκειμένου ως προς τον ισχυρισμό ότι "οι πολιτικοί εκπροσωπούν τα συμφέροντα των ψηφοφόρων τους και όχι τα γενικότερα συμφέροντα".

Η θέση του υποκειμένου ως προς τον ισχυρισμό ότι "αυτό που ενδιαφέρει τους πολιτικούς είναι το πώς θα κερδίσουν τις εκλογές και το πώς κατακτήσουν την εξουσία".

Στους πίνακες του σχετικού παραρτήματος⁴, παρουσιάζονται συνοπτικά οι έλεγχοι ανίχνευσης στατιστικά σημαντικών σχέσεων ανάμεσα στις μεταβλητές που εξετάζονται (v53a, v53b, v53f και v53g), και μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών.

Με τη βοήθεια του στατιστικού χ^2 , εντοπίστηκαν οι περιπτώσεις στις οποίες εμφανίζεται στατιστική σημαντικότητα. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει συνοπτικά τα αποτελέσματα.

Πίνακας 2.14.

	v53a	v53b	v53f	v53g
Φύλο	$\chi^2=13.247, df=3, s=.004$	$\chi^2=18.819, df=3, s=.000$	$\chi^2=8.224, df=3, s=.041$	$\chi^2=23.086, df=3, s=.000$
Ηλικία	$\chi^2=250.127, df=21, s=.000$	$\chi^2=133.694, df=21, s=.000$	$\chi^2=56.598, df=21, s=.018$	$\chi^2=101.191, df=21, s=.000$
Περιοχή δειγματοληψίας	$\chi^2=22.410, df=6, s=.001$	$\chi^2=33.818, df=6, s=.000$	$\chi^2=3.302, df=6, s=.770$	$\chi^2=17.330, df=6, s=.008$
Αστικές Περιοχές	$\chi^2=12.360, df=6, s=.054$	$\chi^2=8.451, df=6, s=.206$	$\chi^2=11.676, df=6, s=.069$	$\chi^2=5.963, df=6, s=.427$
Τύπος Σχολικής Μονάδας	$\chi^2=206.494, df=9, s=.000$	$\chi^2=105.806, df=9, s=.000$	$\chi^2=44.271, df=9, s=.000$	$\chi^2=70.840, df=9, s=.000$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$\chi^2=180.527, df=3, s=.000$	$\chi^2=68.484, df=3, s=.000$	$\chi^2=24.719, df=3, s=.000$	$\chi^2=49.979, df=3, s=.000$
Τύπος Λυκείου	$\chi^2=29.562, df=6, s=.000$	$\chi^2=40.281, df=6, s=.000$	$\chi^2=19.816, df=6, s=.002$	$\chi^2=22.598, df=6, s=.000$
Κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον προέλευσης	$\chi^2=8.156, df=6, s=.226$	$\chi^2=18.966, df=6, s=.004$	$\chi^2=11.083, df=6, s=.085$	$\chi^2=22.016, df=6, s=.001$
Επίδοση	$\chi^2=96.164, df=9, s=.000$	$\chi^2=108.495, df=9, s=.000$	$\chi^2=41.254, df=9, s=.000$	$\chi^2=81.912, df=9, s=.000$

Παρατήρηση: Στα γραμμοσκιασμένα πλαίσια επισημαίνονται οι περιπτώσεις εντοπισμού στατιστικής σημαντικότητας.

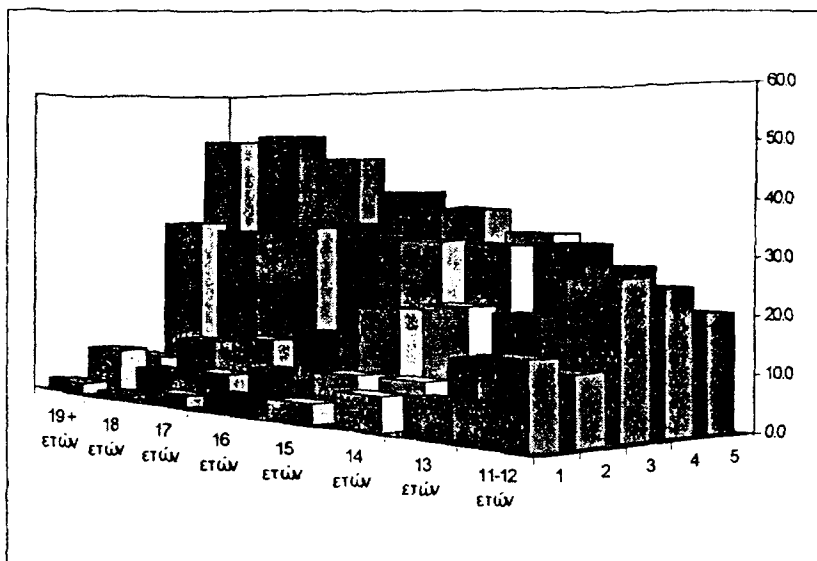
2.1.1. Η ανάλυση του πολιτικού κινισμού στα υποκείμενα του δείγματος.

Ο δείκτης πολιτικού κινισμού συντίθεται από τις τέσσερις (4) επιμέρους μεταβλητές που εξετάστηκαν παραπάνω. Η εφαρμογή της reliability analysis έδωσε alpha .592, τιμή ικανοποιητική όταν προκύπτει για τέσσερα items. Ο έλεγχος για τον εντοπισμό συστηματικών διαφοροποιήσεων όταν η σύνθετη μεταβλητή που περιγράφει γενικά το φαινόμενο του πολιτικού

⁴ Πίνακες 2.6-2.13 στο Παράρτημα Εμπειρικού Μέρους (Β. Στάσεις απέναντι στην πολιτική)

κυνισμού τίθεται υπό την επίδραση μιας σειράς ανεξάρτητων μεταβλητών συμπληρώνει τις παρατηρήσεις των επιμέρους προσεγγίσεων. Έτσι με εφαρμογή του κριτηρίου Kruskal-Wallis, διαπιστώθηκε η επίδραση της ηλικίας ($X^2=157.807, p<.001$)⁵,

Γραφική Παράσταση 2.6.

της βαθμίδας εκπαίδευσης ($X^2=137.559, p<.001$), της σχολικής επίδοσης ($X^2=58.609, p<.001$), αλλά και του τύπου λυκείου ($X^2=8.868, p<.001$) στο οποίο φοιτούν οι μαθητές και μαθήτριες του β' κύκλου. Δεν ανιχνεύθηκε διαφοροποίηση του πολιτικού κυνισμού από την επίδραση του φύλου ($X^2=1.996, p>.05$) ή του κοινωνικοοικονομικού status της οικογένειας προέλευσης ($X^2=.965, p>.05$).

⁵ Η γραφική παράσταση απεικονίζει την αύξηση του πολιτικού κυνισμού των υποκειμένων κατά τη διάρκεια της μετάβασης από τη μια ηλικιακή ομάδα στην επόμενη.

2.2. Δείκτες πολιτικής εμπιστοσύνης.

Για την ανίχνευση του βαθμού πολιτικής εμπιστοσύνης των υποκειμένων του δείγματος, χρησιμοποιήθηκαν τα ερωτήματα 53c, 53d και v53e της ερώτησης 53⁶. Οι πληροφορίες δίνονται με τη μορφή τοποθετήσεων σε ισχυρισμούς οι οποίοι διατυπώθηκαν κατά την πιλοτική φάση της έρευνας από μαθητές και μαθήτριες. Οι προτεινόμενοι ισχυρισμοί, που ελέγχονται από τα υποκείμενα σε προσχεδιασμένη κλίμακα συμφωνίας - διαφωνίας, είναι:

(53c) "Σ'ένα πολίτευμα η παρουσία των πολιτικών εξασφαλίζει την πολυφωνία και τη δημοκρατία".

(53d) "Σ'ένα δημοκρατικό πολίτευμα οι πολιτικοί εκπροσωπούν τους πολίτες στη Βουλή".

(53e) "Οι πολιτικοί εκπροσωπούν τα συμφέροντα των πολιτών γενικά".

Οι απαντήσεις των μαθητών παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν.

"Σ'ένα πολίτευμα η παρουσία των πολιτικών εξασφαλίζει την πολυφωνία και τη δημοκρατία".

(v53c)

Πίνακας 2.15.

Value Label	Value	Frequency	Valid		Cum
			Percent	Percent	Percent
Συμφωνώ	1	939	26.1	26.5	26.5
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	1639	44.4	45.0	71.5
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	686	17.9	18.2	89.6
Διαφωνώ	4	391	10.2	10.4	100.0
	0	48	1.3	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

⁶ Βλ. "Ερωτηματολόγιο Μαθητών" στο σχετικό παράρτημα.

“Σ’ ένα δημοκρατικό πολίτευμα οι πολιτικοί εκπροσωπούν τους πολίτες στη βουλή”.
(v53d)

Πίνακας 2.16.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Συμφωνώ	1	1611	42,1	42,4	42,4
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	1254	32,8	33,0	75,4
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	536	14,0	14,1	89,5
Διαφωνώ	4	397	10,4	10,5	100,0
	0	25	,7	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

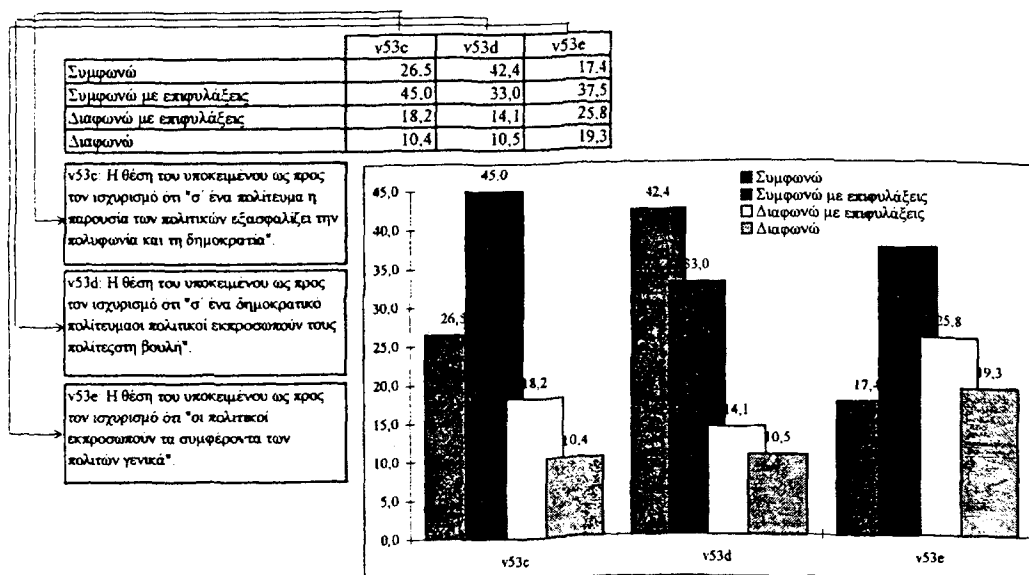
“Οι πολιτικοί εκπροσωπούν τα συμφέροντα των πολιτών γενικά”.
(v53e)

Πίνακας 2.17.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Συμφωνώ	1	661	17,3	17,4	17,4
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	1423	37,2	37,5	54,9
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	980	25,6	25,8	80,7
Διαφωνώ	4	733	19,2	19,3	100,0
	0	26	,7	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

Μια συνοπτική αλλά συγκεντρωτική παρουσίαση των κατανομών για τις μεταβλητές v53c, v53d, v53e παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 2.18./Γραφική Παράσταση 2.7.

Σε γενικές γραμμές οι μαθητές και οι μαθήτριες που απάντησαν στα σχετικά ερωτήματα, συμφωνούν σε ποσοστό 71.5% (26.5% απόλυτα και 45.0% με επιφυλάξεις) ότι η παρουσία των πολιτικών σ' ένα πολίτευμα εξασφαλίζει την πολυφωνία και τη δημοκρατία. Με λιγότερες επιφυλάξεις συμφωνούν στο ότι ουσιαστικά η αντιπροσώπευση των πολιτών από τους πολιτικούς στο κοινοβούλιο είναι η βάση του δημοκρατικού πολιτεύματος (42.4% των υποκειμένων συμφωνούν απόλυτα, ενώ 33.0% συμφωνούν με επιφυλάξεις). Το ότι οι πολιτικοί είναι επιφορτισμένοι με την εκπροσώπηση των πολιτών στη βουλή δε φαίνεται να σημαίνει, τουλάχιστον για ορισμένους/ες μαθητές και μαθήτριες του δείγματος, ότι εκπροσωπούν και τα συμφέροντά τους. Παρ' όλα αυτά το 54.9%, δηλαδή ο/η ένας/μία στους δύο περίπου, τοποθετείται επιλέγοντας κάποια τιμή στον πόλο της συμφωνίας (το 17.4% συμφωνεί με τον ισχυρισμό έτσι όπως διατυπώθηκε, ενώ το 37.5% συμφωνεί μεν αλλά με κάποιες επιφυλάξεις). Ένας/μία στους τέσσερις φαίνεται να διατηρεί επιφυλάξεις ως προς το αν οι πολιτικοί εκπροσωπούν τα συμφέροντα των πολιτών, ενώ προκύπτει και ένα ποσοστό 19.3% το οποίο προσδιορίζει εκείνους οι οποίοι είναι περισσότερο απόλυτοι στην εκτιμησή τους και διαφωνούν με τον ισχυρισμό. Ουσιαστικά το 45.1% των μαθητών και μαθητριών διαφωνεί με τον συγκεκριμένο ισχυρισμό. Είναι μέρος αυτών που στο ερώτημα 53f αποκαλύπτουν τον πολιτικό κυνισμό τους, ισχυριζόμενοι ότι τελικά οι πολιτικοί εκπροσωπούν τα συμφέροντα των ψηφοφόρων τους και όχι τα γενικότερα συμφέροντα των πολιτών. Η εκδήλωση μιας πρώιμης άσκησης των μαθητών/τριών στην πρακτική των πελατειακών σχέσεων, που φαίνεται να προσδιορίζει την επικοινωνία των πολιτών με τους πολιτικούς στην ελληνική (και όχι μόνο) πολιτική κουλτούρα, ενδέχεται να ερμηνεύει την παραπάνω ένδειξη.

Μια πρώτη σχηματοποίηση των παραπάνω διασταυρώσεων παρουσιάζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί, στοχεύοντας στην ανίχνευση των πιθανών αλληλεπιδράσεων και εξαρτήσεων που συνοδεύουν τις δηλώσεις των μαθητών/τριών.

Πίνακας 2.19.

	v53c	v53d	v53e
Φύλο	$\chi^2=32.735, df=3, s=.000$	$\chi^2=14.382, df=3, s=.002$	$\chi^2=9.670, df=3, s=.021$
Ηλικία	$\chi^2=41.680, df=21, s=.004$	$\chi^2=43.608, df=21, s=.002$	$\chi^2=47.443, df=21, s=.000$
Περιοχή δειγματοληψίας	$\chi^2=14.772, df=6, s=.022$	$\chi^2=4.026, df=6, s=.673$	$\chi^2=5.853, df=6, s=.439$
Αστικές Περιοχές	$\chi^2=14.195, df=6, s=.027$	$\chi^2=12.523, df=6, s=.051$	$\chi^2=5.475, df=6, s=.484$
Τύπος Σχολικής Μονάδας	$\chi^2=40.615, df=9, s=.000$	$\chi^2=20.147, df=9, s=.017$	$\chi^2=86.354, df=9, s=.000$
Εκπαιδευτική Βαθμίδα	$\chi^2=16.590, df=3, s=.000$	$\chi^2=5.433, df=3, s=.142$	$\chi^2=20.328, df=3, s=.000$
Τύπος Λυκείου	$\chi^2=24.898, df=6, s=.000$	$\chi^2=14.853, df=6, s=.021$	$\chi^2=66.712, df=6, s=.000$
Κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον προέλευσης	$\chi^2=9.64, df=6, s=.140$	$\chi^2=12.879, df=6, s=.044$	$\chi^2=1.940, df=6, s=.925$
Επίδοση	$\chi^2=49.036, df=9, s=.000$	$\chi^2=38.048, df=9, s=.000$	$\chi^2=31.337, df=9, s=.000$

Παρατήρηση: Στα γραμμοσκιασμένα πλαίσια επισημαίνονται οι περιπτώσεις εντοπισμού στατιστικής σημαντικότητας.

Από τη μελέτη των δεδομένων του πίνακα διαπιστώνεται η συστηματική διαφοροποίηση στις κατανομές των δηλώσεων όταν επιδρούν το φύλο και η ηλικία των υποκειμένων. Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζεται η κατανομή των δηλώσεων στους παραπάνω ισχυρισμούς.

Πίνακας 2.20.

"Σ' ένα πολίτευμα η παρουσία των πολιτικών εξασφαλίζει την πολυφωνία και τη δημοκρατία".

	Φύλο		Ηλικία							
	Αγόρια	Κορίτσια	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 ετών και άνω
Συμφωνώ	30,6	22,4	28,0	26,8	31,8	27,2	25,3	26,1	23,9	21,4
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	42,9	47,2	37,4	38,2	43,9	45,4	46,5	46,0	49,0	44,9
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	16,9	19,3	20,6	19,5	13,2	19,1	18,8	18,6	18,0	18,4
Διαφωνώ	9,6	11,0	14,0	15,4	11,1	8,3	9,3	9,3	9,1	15,3

Πίνακας 2.21.

"Σ' ένα δημοκρατικό πολίτευμα οι πολιτικοί εκπροσωπούν τους πολίτες στη βουλή".

	Φύλο		Ηλικία							
	Αγόρια	Κορίτσια	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 ετών και άνω
Συμφωνώ	44,7	40,3	39,3	41,9	36,9	49,8	41,5	42,9	44,0	28,3
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	31,3	34,8	31,8	28,3	37,6	30,2	34,0	32,6	33,9	41,4
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	12,8	15,3	13,1	16,6	13,8	11,9	13,8	14,5	14,1	15,2
Διαφωνώ	11,2	9,7	15,9	13,1	11,7	8,1	10,7	10,0	7,9	15,2

Πίνακας 2.22.

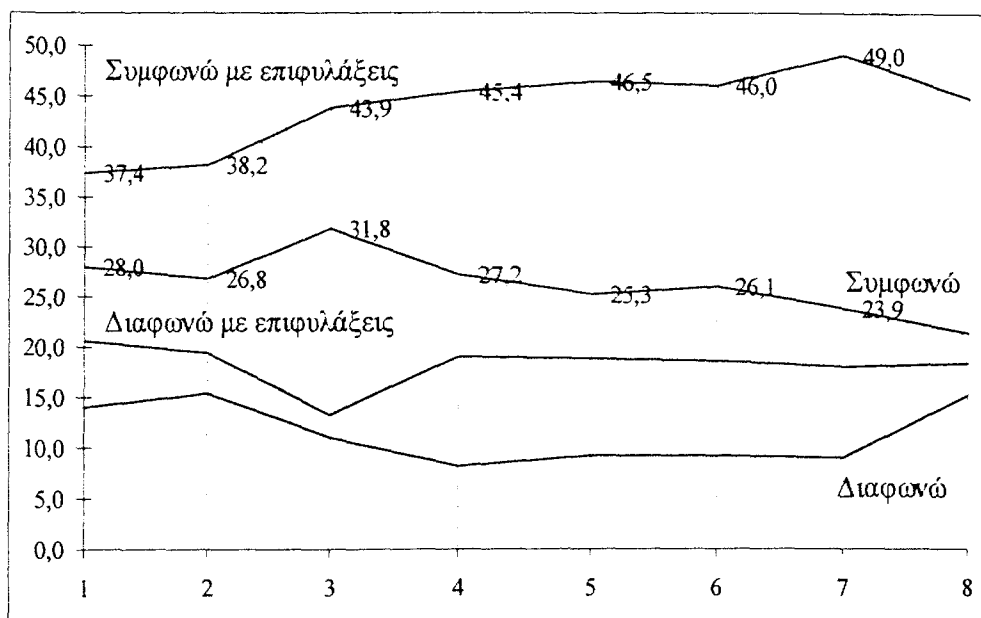
"Οι πολιτικοί εκπροσωπούν τα συμφέροντα των πολιτών γενικά".

	Φύλο		Ηλικία							
	Αγόρια	Κορίτσια	11-12 ετών	13 ετών	14 ετών	15 ετών	16 ετών	17 ετών	18 ετών	19 ετών και άνω
Συμφωνώ	19,2	15,8	22,4	22,2	17,8	18,7	16,3	16,3	14,7	16,0
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	37,4	37,4	30,8	34,2	42,5	38,5	39,9	32,6	42,6	29,0
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	25,4	26,3	25,2	25,8	23,2	26,4	24,9	28,9	22,8	28,0
Διαφωνώ	18,0	20,6	21,5	17,8	16,4	16,4	18,9	22,1	19,8	27,0

Ο έλεγχος ως προς το φύλο δημιουργεί τις προϋποθέσεις ανάδειξης της μετριοπάθειας των κοριτσιών, τουλάχιστον σε ότι αφορά την απόλυτη συμφωνία με τους ισχυρισμούς που διατυπώθηκαν. Τα ποσοστά του "συμφωνώ (απόλυτα)" είναι σε κάθε περίπτωση χαμηλότερα από αυτά των αγοριών, με σύγχρονη διαφοροποίηση, υπέρ των κοριτσιών αυτή τη φορά, των ποσοστών του "συμφωνώ με επιφυλάξεις". Ως προς τις "αρνητικές" τοποθετήσεις (απόλυτες ή σχετικές διαφωνίες), τα κορίτσια παρουσιάζονται περισσότερο απόλυτα, επιλέγοντας (εκτός από την περίπτωση της μεταβλητής v53d) τιμές απόλυτης και όχι σχετικής διαφωνίας.

Ο έλεγχος ως προς την ηλικία, επιβεβαιώνει τις παρατηρήσεις που έγιναν στη φάση επεξεργασίας του πολιτικού κινισμού των υποκειμένων, περί "μείωσης της εξιδανικευτικής αντίληψης για την πολιτική". Από τις γραφικές παραστάσεις που συνοδεύουν τους πίνακες, η θέση των υποκειμένων διαφοροποιείται κατά τη διάρκεια της ηλικιακής τους διαδρομής.

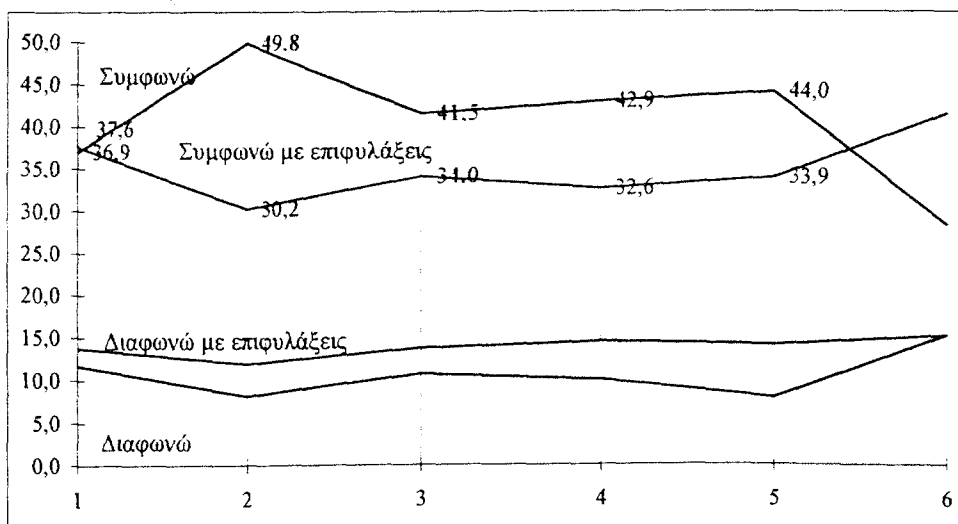
Γραφική Παράσταση 2.8.

V53c

(1=11-12 ετών, 2=13 ετών, 3=14 ετών, 4=15 ετών, 5=16 ετών, 6=17 ετών, 7=18 ετών, 8=18+ ετών)

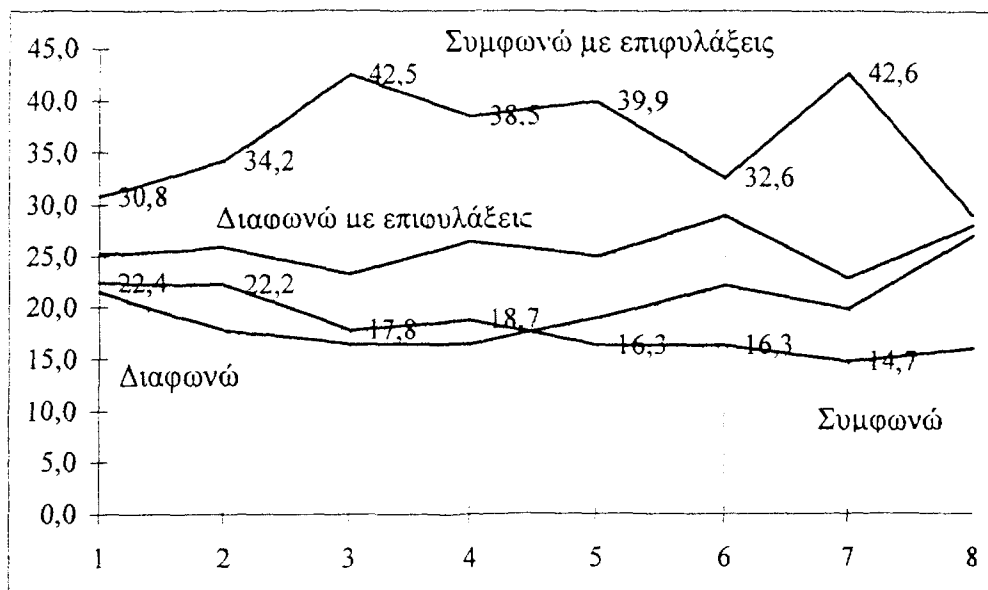
Γραφική Παράσταση 2.9.

V53d

(1=11-12 ετών, 2=13 ετών, 3=14 ετών, 4=15 ετών, 5=16 ετών, 6=17 ετών, 7=18 ετών, 8=18+ ετών)

Γραφική Παράσταση 2.10.

V53e

(1=11-12 ετών, 2=13 ετών, 3=14 ετών, 4=15 ετών, 5=16 ετών, 6=17 ετών, 7=18 ετών, 8=18+ ετών)

Είναι επίσης ενδιαφέρον να παρατηρήσει κανείς ότι οι τρεις διαφορετικοί τύποι λυκείων στους οποίους φοιτούν οι μαθητές και μαθήτριες του δείγματός μας, διαφοροποιούν τις αντιδράσεις των υποκειμένων στους προτεινόμενους ισχυρισμούς.

Πίνακας 2.23.

"Σ' ένα πολίτευμα η παρουσία των πολιτικών εξασφαλίζει την πολυφωνία και τη δημοκρατία".

	Τύπος Σχολικής Μονάδας			
	Γυμνάσιο	Γενικό Λύκειο	Τ.Ε.Λ.	Ε.Π.Λ.
Συμφωνώ	29,5	25,9	26,4	19,6
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	41,7	48,0	46,2	44,8
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	17,1	18,4	16,6	22,9
Διαφωνώ	11,7	7,8	10,7	12,8

Πίνακας 2.24.

"Σ' ένα δημοκρατικό πολίτευμα οι πολιτικοί εκπροσωπούν τους πολίτες στη βουλή".

	Τύπος Σχολικής Μονάδας			
	Γυμνάσιο	Γενικό Λύκειο	Τ.Ε.Λ.	Ε.Π.Λ.
Συμφωνώ	43,1	42,9	44,9	36,2
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	30,9	34,9	30,8	36,8
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	14,4	13,6	13,6	16,0
Διαφωνώ	11,6	8,6	10,8	11,0

Πίνακας 2.25.

"Οι πολιτικοί εκπροσωπούν τα συμφέροντα των πολιτών γενικά".

	Τύπος Σχολικής Μονάδας			
	Γυμνάσιο	Γενικό Λύκειο	Τ.Ε.Λ.	Ε.Π.Λ.
Συμφωνώ	20,9	14,3	20,6	11,2
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	37,7	40,5	38,0	28,8
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	24,3	27,4	20,8	33,3
Διαφωνώ	17,1	17,7	20,6	26,7

2.2.1. Η ανάλυση της πολιτικής εμπιστοσύνης στα υποκείμενα του δείγματος.

Ο δείκτης πολιτικής εμπιστοσύνης συγκροτείται από τις τρεις μεταβλητές που εξετάσαμε παραπάνω. Η reliability analysis ανίχνευσε δείκτη alpha .5601 και η σύνθεση θεωρήθηκε επιτυχής. Η εξάρτηση⁷ του δείκτη πολιτικής εμπιστοσύνης από τις ανεξάρτητες μεταβλητές του φύλου ($X^2=7.966$, $df=1$, $Sign.=.004$) και της ηλικίας ($X^2=19.382$, $p<.001$), υπήρξε θετική ενώ δεν ανιχνεύθηκαν επιδράσεις από το κοινωνικοοικονομικό status της οικογένειας ($X^2= 5.097$, $p<.001$).

⁷ Kruskal-Wallis nonparametric test

2.3. Η στάση των υποκειμένων απέναντι σε θεσμούς εκπροσώπησης.

Η επόμενη φάση διερεύνησης του εμπειρικού υλικού προέβλεπε τη μελέτη της στάσης των υποκειμένων απέναντι στους θεσμούς εκπροσώπησης. Και στην περίπτωση αυτή επιχειρήθηκε η μελέτη θεσμών εκπροσώπησης εντός και εκτός του σχολικού περιβάλλοντος. Η ανάλυση πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια δεικτών οι οποίοι προσδιορίζονται - προκύπτουν από ερωτήσεις του ερωτηματολογίου. Ως συγκεκριμένα παραδείγματα εκπροσώπησης, χρησιμοποιήθηκαν οι περιπτώσεις των συνδικαλιστικών οργάνων για την εκτός του σχολείου προσέγγιση και των μαθητικών κοινοτήτων για την εντός του σχολικού περιβάλλοντος διαπραγμάτευση. Και στις δύο περιπτώσεις προβλέπεται η εκπροσώπηση "της βάσης" (εργαζομένων ή μαθητών) από όργανα τα οποία εκλέγονται με συγκεκριμένες διαδικασίες.

Οι δείκτες που ικανοποιούν τις παραπάνω προϋποθέσεις περιγράφονται με τη βοήθεια των μεταβλητών v55, v56 και v57, αντιστοιχούν δε στις ερωτήσεις 55, 56 και 57 του ερωτηματολογίου.

Ερώτηση:

Νομίζεις ότι οι συνδικαλιστές εκπροσωπούν σωστά τα άτομα που τους εκλέγουν;

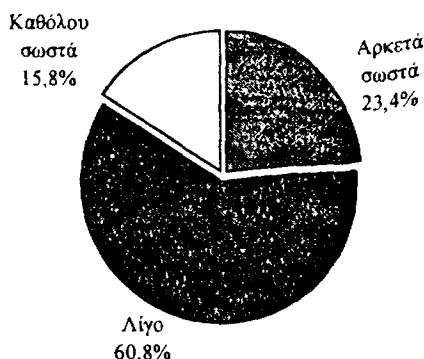
(Αρκετά σωστά=1, Λίγο=2, Καθόλου Σωστά=3)

(v55)

Πίνακας 2.26. Γραφική Παράσταση 2.11.

Νομίζεις ότι οι συνδικαλιστές εκπροσωπούν σωστά τα άτομα που τους εκλέγουν;

Αρκετά σωστά	23,4
Λίγο	60,8
Καθόλου σωστά	15,8

Ερώτηση :

Πόσο σε ενδιαφέρει να ασχοληθείς με τον συνδικαλισμό;

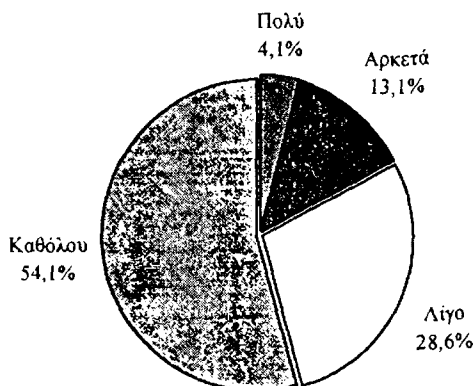
(Πολύ =1, Αρκετά =2, Λίγο =3, Καθόλου =4)

(v56)

Πίνακας 2.27. Γραφική Παράσταση 2.12.

Πόσο σε ενδιαφέρει να ασχοληθείς με τον συνδικαλισμό;

Πολύ	4,1
Αρκετά	13,1
Λίγο	28,6
Καθόλου	54,1

Τα αποτελέσματα από την ανάλυση του εμπειρικού υλικού ομαδοποιούνται σε δύο άξονες: αυτόν που περιγράφει την εκπροσώπηση στα πλαίσια του ευρύτερων συνδικαλιστικών περιοχών και εκείνον που μορφοποιεί τις θέσεις των υποκειμένων σε ότι αφορά την εκπροσώπηση τους στα πλαίσια των μαθητικών κοινοτήτων.

Η ανάλυση του πρώτου άξονα πραγματοποιείται με τη βοήθεια των ερωτημάτων 55 και 56 του ερωτηματολογίου και εμπλουτίζεται από το υλικό των συνεντεύξεων.

Με αφορμή τα δεδομένα του πίνακα που αναφέρεται στην εκτίμηση της ποιοτικής εκπροσώπησης της "βάσης" από τους συνδικαλιστές, προκύπτει μια επιφυλακτική θέση των υποκειμένων. Το 60.8% των υποκειμένων επιλέγουν να τοποθετηθούν με την τιμή "λίγο", ενώ ένα 15.8% τοποθετείται στο ακραίο σημείο κλίμακας επιλέγοντας την τιμή "καθόλου σωστά". Η γενική αυτή επιφυλακτικότητα που προκύπτει από τα δεδομένα του ερωτήματος 55, ενδέχεται να δικαιολογεί και την κατανομή των δηλώσεων στο ερώτημα 56: Το 54.1% των μαθητών και μαθητριών του δείγματος που απάντησαν στο συγκεκριμένο ερώτημα δεν ενδιαφέρεται "καθόλου" να ασχοληθεί με τον συνδικαλισμό. Ουσιαστικά αρνητικά τοποθετείται το 82.7% των υποκειμένων. Μόνο το 17.2% φαίνεται να εκδηλώνει κάποιο σχετικό ενδιαφέρον, αν και το ποσοστό αυτών που δηλώνουν ότι ενδιαφέρονται "πολύ" είναι εξαιρετικά χαμηλό (4.1%). Είναι βέβαια αναμενόμενες οι διαφοροποιήσεις που ανιχνεύονται στις διασταυρώσεις των δηλώσεων στα συγκεκριμένα ερωτήματα με ορισμένες από τις ανεξάρτητες μεταβλητές. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα αποτελέσματα της εφαρμογής του χ^2 , τα οποία παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Πίνακας 2.28.

	v55	v56
Φύλο	$x^2 = 33.264, df=2, s=.000$	$x^2 = 9.796, df=3, s=.020$
Ηλικία	$x^2 = 55.090, df=14, s=.000$	$x^2 = 76.693, df=21, s=.000$
Περιοχή δειγματοληψίας	$x^2 = 3.186, df=4, s=.527$	$x^2 = 1.668, df=6, s=.947$
Τύπος Λυκείου	$x^2 = 37.579, df=4, s=.000$	$x^2 = 54.411, df=6, s=.000$
Κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον προέλευσης	$x^2 = 6.081, df=4, s=.193$	$x^2 = 12.445, df=6, s=.0527$
Επίδοση	$x^2 = 89.948, df=6, s=.000$	$x^2 = 94.002, df=9, s=.000$

Παρατήρηση: Στα γραμμοσκιασμένα πλαίσια επισημαίνονται οι περιπτώσεις εντοπισμού στατιστικής σημαντικότητας.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στον παραπάνω πίνακα, ανιχνεύεται στατιστικά σημαντική επίδραση των μεταβλητών του φύλου, της ηλικίας, του τύπου σχολικής μονάδας και της επίδοσης, στις εκτιμήσεις των υποκειμένων. Για τις περιπτώσεις της δειγματοληπτικής περιοχής ή του κοινωνικοοικονομικού επιπέδου της οικογένειας προέλευσης δεν προέκυψε στατιστικά σημαντική σχέση.

Ποιά είναι όμως η εικόνα που προκύπτει για το βαθμό (πολιτικής) εμπιστοσύνης απέναντι στα μέλη των μαθητικών συμβουλίων; Σε ποιο βαθμό οι νεαροί/ές μαθητές/τριες θεωρούν ικανοποιητική την εκπροσώπησή τους από τα μέλη των συμβουλίων αυτών;

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει την κατανομή των δηλώσεων στο συγκεκριμένο ερώτημα.

Ερώτηση:

Πόσο καλά σε εκπροσωπούν τα μέλη των μαθητικών συμβουλίων;

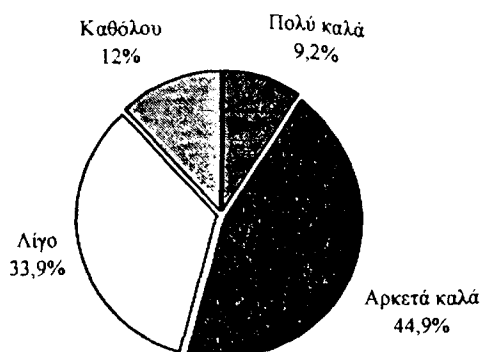
(Πολύ καλά=1, Αρκετά καλά =2, Λίγο=3, Καθόλου=4)

(v57)

Πίνακας 2.29. Γραφική Παράσταση 2.13.

Πόσο καλά σε εκπροσωπούν τα μέλη των μαθητικών κοινοτήτων;

Πολύ καλά	9,2
Αρκετά καλά	44,9
Λίγο	33,9
Καθόλου	12,0

Η εικόνα που έχουν οι μαθητές και μαθήτριες του δείγματος, φαίνεται να διαφοροποιείται σημαντικά από αυτή που τα ίδια υποκείμενα έχουν για την εκπροσώπηση αναλόγων "βάσεων" από τους συνδικαλιστές. Το 54.1% δηλώνει ότι σε γενικές γραμμές είναι ικανοποιημένο από την εκπροσώπηση που του παρέχουν τα μαθητικά συμβούλια (9.2% θεωρεί "πολύ καλή" την εκπροσώπηση, ενώ το 44.9% "αρκετά καλή"). Σε χαμηλότερα ποσοστά κινούνται οι περιπτώσεις της μέτριας ή κακής εκπροσώπησης (33.9% και 12.0% των μαθητών και μαθητριών θεωρούν ότι εκπροσωπούνται λίγο καλά ή καθόλου καλά από τα μαθητικά συμβούλια).

Ο έλεγχος ανεξαρτησίας ανάμεσα στη μεταβλητή που εξετάζεται και μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών εντόπισε στατιστικές σημαντικότητες στις διασταυρώσεις με το φύλο, την ηλικία και τον τύπο της σχολικής μονάδας φοίτησης.

Πίνακας 2.30.

	v57
Φύλο	$x^2 = 25.967, df=3, s=.000$
Ηλικία	$x^2 = 109.448, df=21, s=.000$
Τύπος Σχολικής Μονάδας	$x^2 = 110.865, df=9, s=.000$

2.4. Η δεοντολογική προσέγγιση της (πολιτικής) συμμετοχής από την πλευρά των μαθητών/τριών.

Η επεξεργασία της δεοντολογικής συμμετοχής των υποκειμένων αναλύεται σε δύο συνιστώσες:

- α. τη δεοντολογική προσέγγιση της (πολιτικής) συμμετοχής στο σχολικό περιβάλλον (v27, v39) και
- β. τη δεοντολογική προσέγγιση της (πολιτικής) συμμετοχής εκτός σχολείου (v47).

Για τη διερεύνηση της δεοντολογικής προσέγγισης των υποκειμένων σε ότι αφορά την πολιτική τους συμμετοχή στο σχολικό περιβάλλον χρησιμοποιήθηκαν δύο μεταβλητές, διατυπωμένες στο ερωτηματολόγιο υπό μορφή ερωτήσεων⁸. Πρόκειται για τις ερωτήσεις 39 και 2. Αναφέρονται στις εκτιμήσεις των μαθητών/τριών για το δέον της συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος η πρώτη και τη συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου η δεύτερη.

2.4.1. Η δεοντολογική προσέγγιση της συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος.

Ερώτηση:

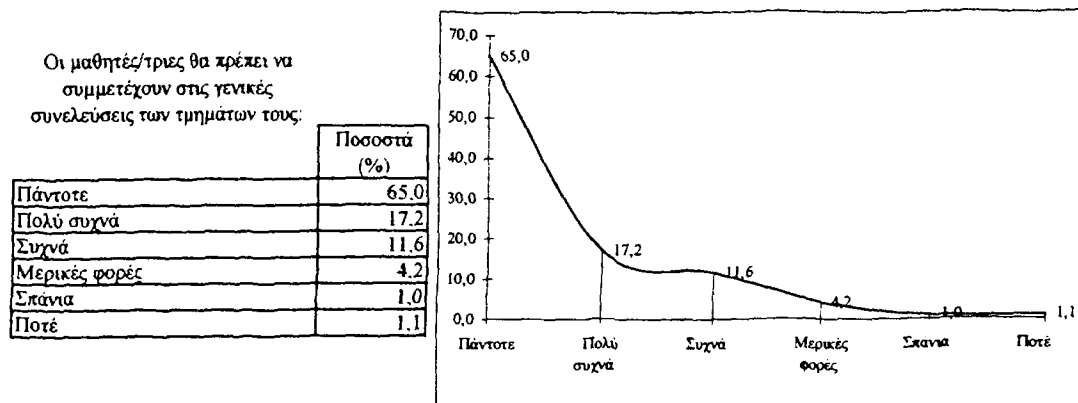
Κάθε πότε νομίζεις ότι είναι απαραίτητο κάποιος μαθητής να παίρνει μέρος στις γενικές συνελεύσεις του τμήματός του:

(Πάντοτε=1, Πολύ συχνά=2, Συχνά=3, Μερικές φορές=4, Σπάνια=5, Ποτέ=6)
(v 39)

⁸ Βλ. “Ερωτηματολόγιο Μαθητών” στο σχετικό παράρτημα.

Οι απαντήσεις των υποκειμένων⁹, παρουσιάζονται στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν.

Πίνακας 2.31./Γραφική Παράσταση 2.14.

Μελετώντας τα δεδομένα του πίνακα με τη βοήθεια της γραφικής παράστασης διαπιστώνεται μια συσσώρευση δηλώσεων στην περιοχή των "θετικών" τιμών, με τους περισσότερους μαθητές και μαθήτριες να δηλώνουν ότι θα πρέπει να συμμετέχουν "πάντοτε" στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων τους (65.0%). Μόνο σε ποσοστό 1.0% δηλώνουν ότι δε χρειάζεται να συμμετέχουν παρά "σπάνια", ενώ το 1.1% δηλώνει ότι δε χρειάζεται να συμμετέχουν "ποτέ". Συστηματική διαφοροποίηση των δηλώσεων προκύπτει όταν επιδρά η μεταβλητή του φύλου ($X^2=41.409$, $df=5$, $Sign.=.000$), με τα κορίτσια να δηλώνουν σε μεγαλύτερα ποσοστά την αναγκαιότητα συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος, από ότι τα αγόρια.

Η ηλικία -και κατά συνέπεια η σχολική τάξη φοίτησης των μαθητών/τριών, ή αντίστροφα- δε φαίνεται να επηρεάζει τις δηλώσεις τους ($X^2=26.783$, $df=25$, $Sign.=.366$). Άλλες ανεξάρτητες μεταβλητές όπως το

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πάντοτε	1	2391	62.5	65.0	65.0
Πολύ συχνά	2	632	16.5	17.2	82.2
Συχνά	3	427	11.2	11.6	93.8
Μερικές φορές	4	153	4.0	4.2	97.9
Σπάνια	5	37	1.0	1.0	98.9
Ποτέ	6	39	1.0	1.1	100.0
	0	144	3.8	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας προέλευσης, ο τύπος της σχολικής μονάδας ή η εκπαιδευτική βαθμίδα δεν επηρεάζουν επίσης, με στατιστικά σημαντικό τρόπο, τις δηλώσεις ως προς το δέον της (πολιτικής) συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων. Παρ' όλα αυτά η θέση για την αναγκαιότητα της συμμετοχής επηρεάζει την ίδια τη συμμετοχή. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της επεξεργασίας των δεδομένων που προέκυψαν από τις σχετικές δηλώσεις, οι μαθητές και μαθήτριες που δηλώνουν ότι η συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος είναι απαραίτητη, συμμετέχουν σε αυτές σε υψηλότερα ποσοστά από όσους/ες δηλώνουν ότι η συμμετοχή τους δεν είναι επιβεβλημένη ή διατυπώνουν επιφυλάξεις ως προς την τελευταία ($X^2=339.075$, $df=5$, $Sign.= .000$). Οι πρώτοι/ες μάλιστα (όσοι/ες δηλαδή συμμετέχουν) ενεργοποιούνται λαμβάνοντας μέρος συχνότερα στις συζητήσεις που πραγματοποιούνται εκεί ($X^2=801.992$, $df=25$, $Sign.= .000$).

Το ενδιαφέρον σημείο βέβαια δεν εντοπίζεται σε όσους δηλώνουν ότι "πρέπει" να συμμετέχουν και συμμετέχουν, αλλά σε όσους δηλώνουν ότι "πρέπει" να συμμετέχουν και παρ' όλα αυτά απέχουν ή αντίστροφα, σε όσους απέχουν δηλώνοντας ότι πρέπει να συμμετέχουν.

Πίνακας 2.32.

Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων τους:

	Συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος			
	Ναι	(%)	Όχι	(%)
Πάντοτε	2246	68,8	143	34,8
Πολύ συχνά	556	17,0	76	18,5
Συχνά	331	10,1	96	23,4
Μερικές φορές	88	2,7	65	15,8
Σπάνια	23	0,7	14	3,4
Ποτέ	22	0,7	17	4,1
Σύνολο	3266	100,0	411	100,0

Σύμφωνα με τα δεδομένα του ειδικού πίνακα, περισσότεροι από τους μισούς μαθητές που δηλώνουν ότι απέχουν από τις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων τους (219 από τους 411 ή 53.3%, σε σύνολο 3677), υποστηρίζουν

την άποψη ότι θα πρέπει οι μαθητές (δηλαδή οι ίδιοι και οι συμμαθητές τους) να συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις "πάντοτε" ή "συχνά" (34.8% και 18.5% αντίστοιχα). Η πιθανή ερμηνεία του φαινομένου ενδέχεται να υποκρύπτεται στην εσωτερική δυναμική που αναπτύσσεται στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων του τμήματος, οδηγώντας κάποιους/ες μαθητές/τριες στην αποχή από αυτές, παρά του έχουν συνειδητοποιήσει την αναγκαιότητα και σημασία της συμμετοχής τους. Η μελέτη της πρακτικής των γενικών συνελεύσεων σε επόμενο κεφάλαιο θα διευκάνει μια σειρά σχετικών ζητημάτων.

2.4.2. Η δεοντολογική προσέγγιση της συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου από τους μαθητές/τριες.

Για τη δεοντολογική προσέγγιση της συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου από τους μαθητές/τριες χρησιμοποιήθηκε η ερώτηση 27 του ερωτηματολογίου.

Ερώτηση:

Κάθε πότε νομίζεις ότι είναι απαραίτητο κάποιος μαθητής να παίρνει μέρος στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου του:

(Πάντοτε=1, Πολύ συχνά=2, Συχνά=3, Μερικές φορές=4, Σπάνια=5, Ποτέ=6)

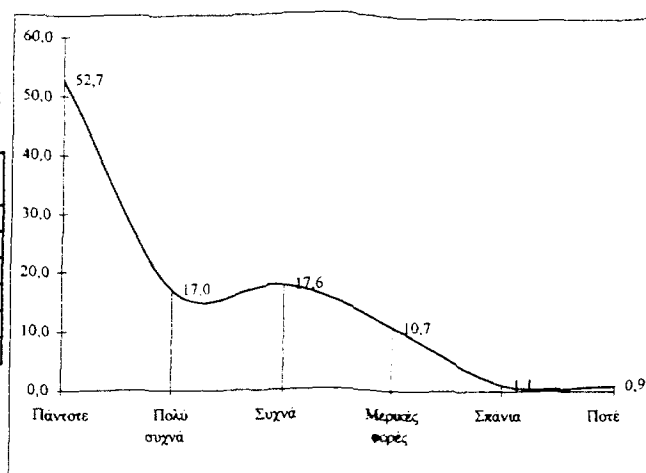
(v 27)

Ο επόμενος πίνακας και η αντίστοιχη γραφική παράσταση αποτελούν τις πρώτες ενδείξεις για τη θέση μαθητών/τριών.

Πίνακας 2.33./Γραφική Παράσταση 2.15.

Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου τους:

	Ποσοστά (%)
Πάντοτε	52,7
Πολύ συχνά	17,0
Συχνά	17,6
Μερικές φορές	10,7
Σπάνια	1,1
Ποτέ	0,9

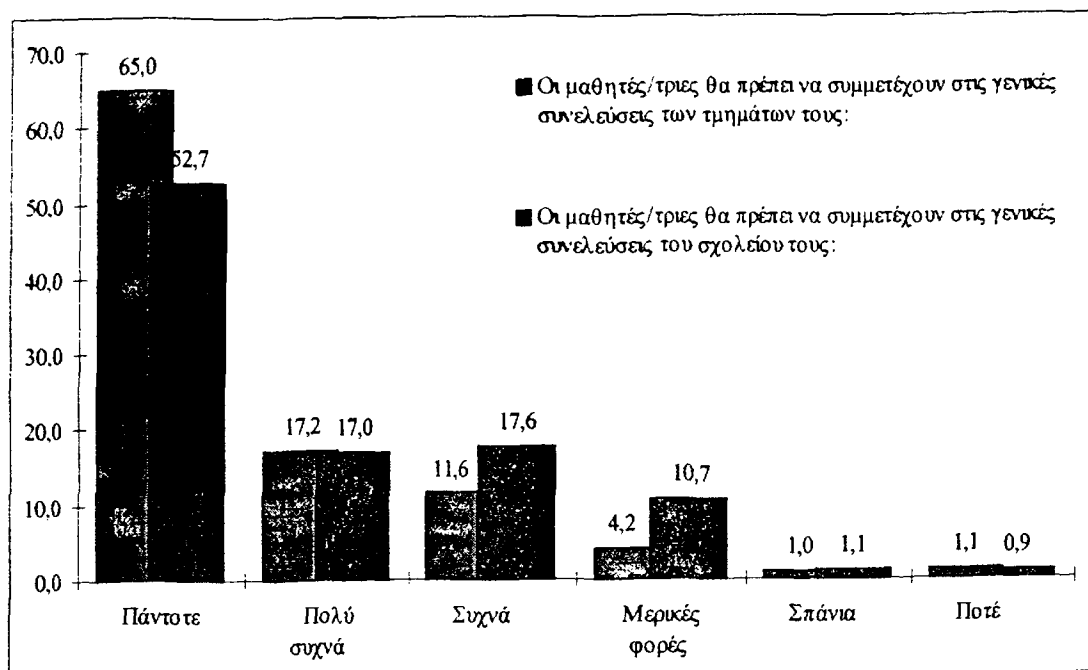
Η συγκεκριμένη περίπτωση δε φαίνεται να διαφοροποιείται, ως προς τις τάσεις τουλάχιστον, από την προηγούμενη. Το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών/τριών που απάντησαν στη συγκεκριμένη ερώτηση θεωρούν ότι η συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου είναι επιβεβλημένη. Το 52.7% δηλώνει ότι πρέπει να συμμετέχουν "πάντοτε", ενώ μόνο το 2.0% δηλώνει ότι δε χρειάζεται να συμμετέχει κάποιος/α στις συνεδριάσεις των μαθητών σε επίπεδο σχολικής μονάδας.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει συγκριτικά τα δεδομένα που προέκυψαν από τις δηλώσεις των υποκειμένων στις σχετικές ερωτήσεις.

Πίνακας 2.34.

Συχνότητα	Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων τους:	Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου τους:
Πάντοτε	65,0	52,7
Πολύ συχνά	17,2	17,0
Συχνά	11,6	17,6
Μερικές φορές	4,2	10,7
Σπάνια	1,0	1,1
Ποτέ	1,1	0,9

Γραφική Παράσταση 2.16.

Οι δηλώσεις των υποκειμένων διαφοροποιούνται, όταν καλούνται να τοποθετηθούν ως προς την αναγκαιότητα της συμμετοχής τους στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος από αυτές του σχολείου. Αυτό αποτελεί επιβεβαίωση ότι η γενική συνέλευση του τμήματος είναι περισσότερο "προσιτή" στους/τις μαθητές/τριες και η συμμετοχή τους σε αυτή προκύπτει αβίαστα.

Σε ότι αφορά τη δεοντολογική προσέγγιση της συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου, αυτή φαίνεται να επηρεάζεται από το φύλο ($X^2=44.157$, $df=5$, $Sign.= .000$), με τα κορίτσια να προηγούνται στις δηλώσεις συνεχούς συμμετοχής και στη συγκεκριμένη περίπτωση, αλλά και την τάξη φοίτησης των μαθητών/τριών ($X^2=48.574$, $df=25$, $Sign.= .003$), με τους/τις μαθητές/τριες των μεγαλύτερων τάξεων του γυμνασίου και λυκείου να θεωρούν περισσότερο "επιβεβλημένη" τη συμμετοχή τους σε σύγκριση με τους μαθητές των μικρότερων τάξεων.

Η επίδοση στο σχολείο ενδέχεται να αμφισβητείται ως δείκτης σύγκρισης σε σχετικά ζητήματα, παρ' όλα αυτά διαπιστώνεται ότι με

στατιστικά σημαντικό τρόπο οι μαθήτριες “υψηλών επιδόσεων”, διαφοροποιούνται από το υπόλοιπο δείγμα, δηλώνοντας ότι συμμετέχουν “πάντοτε” σε υψηλότερο ποσοστό ($X^2=41.044$, $df=15$, $Sign.= .000$). Ο τύπος της σχολικής μονάδας φοίτησης, όπως και η εκπαιδευτική βαθμίδα στην οποία ανήκει το κάθε υποκείμενο, δε φαίνεται να επηρεάζει τις δηλώσεις του για τη συχνότητα συμμετοχής του στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου ($X^2=21.944$, $df=15$, $Sign.= .109$ και $X^2=10.642$, $df=5$, $Sign.= .058$ αντίστοιχα).

Πίνακας 2.35.

Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου τους:

	Τύπος σχολικής μονάδας (%)			
	Γυμνάσιο	Γενικό Λύκειο	Τ.Ε.Λ.	Ε.Π.Λ.
Πάντοτε	49,9	54,8	54,4	52,0
Πολύ συχνά	16,9	16,6	17,2	17,5
Συχνά	19,0	16,7	15,6	19,4
Μερικές φορές	12,2	9,8	10,3	9,9
Σπάνια	1,3	0,9	1,7	0,4
Ποτέ	0,7	1,4	0,8	0,8

Η επίδραση της μεταβλητής ν27 (αναγκαία συχνότητα συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου) στη μεταβλητή ν16 (συχνότητα συμμετοχής του υποκειμένου στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου) είναι αναμενόμενη ($X^2=198.695$, $df=5$, $Sign.= .000$). Η παρατήρηση όμως σχετικά με τις δηλώσεις συμμετοχής όσων απέχουν από τις συνεδριάσεις, ισχύει και για την περίπτωση που αυτές πραγματοποιούνται σε επίπεδο σχολικής μονάδας. Από το πίνακα που ακολουθεί προκύπτει ότι οι μισοί περίπου (52.5%) από τους μαθητές και μαθήτριες που δηλώνουν ότι δε συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου τους είναι της άποψης ότι “θα πρέπει” να συμμετέχουν “πάντοτε” ή “πολύ συχνά” (35.2% και 17.3% αντίστοιχα).

Πίνακας 2.36.

Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου τους.

	Συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου			
	Ναι	(%)	Όχι	(%)
Πάντοτε	1725	57,1	267	35,2
Πολύ συχνά	513	17,0	131	17,3
Συχνά	495	16,4	167	22,0
Μερικές φορές	250	8,3	153	20,2
Σπάνια	22	0,7	21	2,8
Ποτέ	15	0,5	20	2,6
Σύνολο	3020	100,0	759	100,1

Οι πιθανές ερμηνείες εντάσσονται στο πλαίσιο της προβληματικής που παρουσιάστηκε παραπάνω.

2.5. Το πολιτικό ενδιαφέρον ως μοντέλο συμπεριφοράς από τους μαθητές/τριες.

Η αναζήτηση του υπό διαμόρφωση μοντέλου συμπεριφοράς σχετικά με το πολιτικό ενδιαφέρον των μαθητών/τριών πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια της ερώτησης 47:

Ερώτηση:

Συχνά ακούγεται η άποψη ότι: "η πολιτική θα πρέπει να μας ενδιαφέρει όλους".

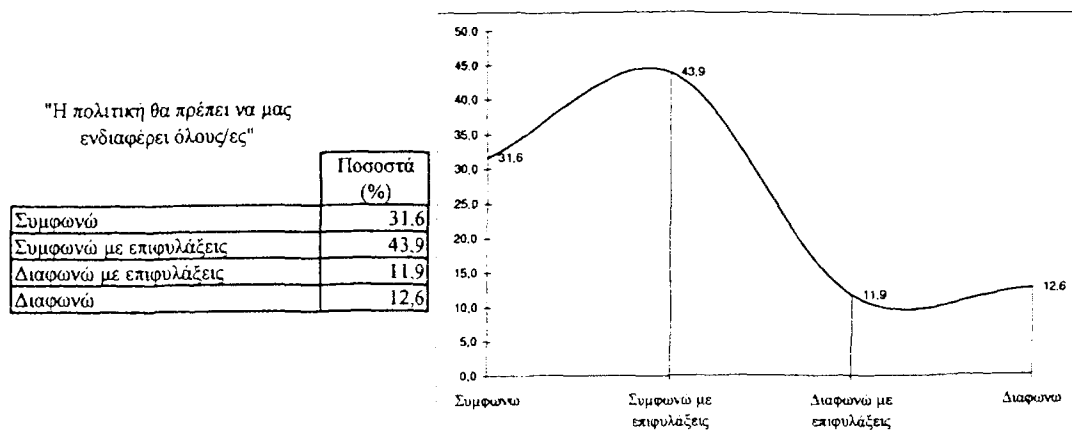
Πόσο συμφωνείς ή διαφωνείς με την άποψη αυτή;

(Συμφωνώ απόλυτα=1, Συμφωνώ με επιφυλάξεις=2, Διαφωνώ με επιφυλάξεις=3, Διαφωνώ =4)

(v 47)

Οι απαντήσεις των μαθητών/τριών στη συγκεκριμένη ερώτηση¹⁰, κατανέμονται στον άξονα συμφωνίας - διαφωνίας σύμφωνα με τις τιμές του πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 2.37./Γραφική Παράσταση 2.17.

Από τη μελέτη της κατανομής προκύπτει ότι οι μαθητές και μαθήτριες που συγκροτούν το δείγμα διατηρούν μια στάση επιφυλακτικής συμφωνίας ως προς τον προτεινόμενο ισχυρισμό. Το 75.5% δηλώνει ότι συμφωνεί, σε γενικές γραμμές, με την άποψη ότι "η πολιτική θα πρέπει να μας ενδιαφέρει όλους" (31.6% συμφωνούν απόλυτα και 43.9% με επιφυλάξεις). Αντίθετα, μόνο ένας/μία στους τέσσερις (24.5%) δηλώνει ότι διαφωνεί (12.6% απόλυτα και 11.9% με επιφυλάξεις).

Η στάθμιση των απαντήσεων ως προς μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών, δίνει ενδιαφέρουσες πληροφορίες για την επίδραση των δευτέρων στις πρώτες. Έτσι το φύλο ($X^2= 8.027$, $df=3$, $Sign.= .045$) και η ηλικία ($X^2= 107.084$, $df=21$, $Sign.= .000$) διαφοροποιούν τη στάση των μαθητών. Τα

10

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Συμφωνώ	1	1206	31.5	31.6	31.6
Συμφωνώ με επιφυλάξε	2	1675	43.8	43.9	75.5
Διαφωνώ με επιφυλάξε	3	454	11.9	11.9	87.4
Διαφωνώ	4	482	12.6	12.6	100.0
	0	6	.2	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

κορίτσια υπερέχουν ελαφρά σε δηλώσεις συμφωνίας με τον ισχυρισμό που διατυπώθηκε, ενώ ηλικία και δηλώσεις συμφωνίας κινούνται ανάλογα¹¹.

Το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας επηρεάζει επίσης τη στάση των υποκειμένων ($X^2=26.991$, $df=6$, $Sign.= .000$) κατά τρόπο ώστε να μη θεωρείται τυχαία η συσσώρευση των δηλώσεων από παιδιά ευνοημένων οικογενειών στις τιμές θετικής υποδοχής του ισχυρισμού (36.9% και 49.2% των μαθητών/τριών που προέρχονται από ευνοημένες οικογένειες δηλώνουν ότι συμφωνούν απόλυτα ή με κάποιες σχετικές επιφυλάξεις με τον προτεινόμενο ισχυρισμό, έναντι 35.4% και 45.3% των μαθητών/τριών που προέρχονται από οικογένειες της μεσαίας ομάδας και 30.1% και 43.4% των μαθητών που προέρχονται από μη ευνοημένες οικογένειες).

Πίνακας 2.38.

"Η πολιτική θα πρέπει να μας ενδιαφέρει όλους"

	Κοινωνικοοικονομικό επίπεδο οικογένειας (%)		
	Ευνοημένη Ομάδα	Μεσαία Ομάδα	Μη-ευνοημένη Ομάδα
Συμφωνώ	36,9	35,4	30,1
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	49,2	45,3	43,4
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	5,7	8,3	13,3
Διαφωνώ	8,2	11,0	13,1

Ο τύπος της σχολικής μονάδας επηρεάζει επίσης τις δηλώσεις των υποκειμένων κάτι που ήταν αναμενόμενο, αφού ουσιαστικά έχει τεκμηριωθεί η διαφορετικότητα των τύπων στη βάση των ιδιαίτερων κοινωνιολογικών και άλλων χαρακτηριστικών του καθενός ($X^2= 96.758$, $df=9$, $Sign.= .000$). Οι

11

"Η πολιτική θα πρέπει να μας ενδιαφέρει όλους"

	Σχολική τάξη φοίτησης (%)					
	Α' Γυμνασίου	Β' Γυμνασίου	Γ' Γυμνασίου	Α' Λυκείου	Β' Λυκείου	Γ' Λυκείου
Συμφωνώ	26,0	27,6	29,0	31,6	32,4	37,8
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	35,5	40,1	46,1	43,9	46,3	47,4
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	15,2	14,7	12,2	12,6	11,7	7,5
Διαφωνώ	23,3	17,7	12,7	11,9	9,5	7,3

μαθητές και μαθήτριες των γενικών λυκείων ξεχωρίζουν, κινούμενοι πιο κοντά στον πόλο της συμφωνίας από τους/τις υπόλοιπους/ες συμμαθητές/τριές τους.

Πίνακας 2.39.

"Η πολιτική θα πρέπει να μας ενδιαφέρει όλους"

	Τύπος σχολικής μονάδας (%)			
	Γυμνάσιο	Γενικό Λύκειο	Τ.Ε.Λ.	Ε.Π.Λ.
Συμφωνώ	27,1	36,5	29,0	34,8
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	40,8	45,7	45,3	45,6
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	13,7	10,3	13,0	9,1
Διαφωνώ	18,4	7,4	12,7	10,5

Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι να παρουσιάζεται στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στις συχνότητες που περιγράφουν τις δηλώσεις των υποκειμένων, όταν οι τελευταίες προκύπτουν από άτομα διαφορετικής εκπαιδευτικής βαθμίδας ($X^2= 72.972$, $df=3$, $Sign.= .000$).

Πίνακας 2.40.

"Η πολιτική θα πρέπει να μας ενδιαφέρει όλους"

	Εκπαιδευτική Βαθμίδα (%)	
	Γυμνάσιο	Λύκειο
Συμφωνώ	27,1	33,8
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	40,8	45,6
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	13,7	10,9
Διαφωνώ	18,4	9,7

Αναμενόμενη ήταν επίσης η στατιστική σημαντικότητα που προέκυψε από τη διασταύρωση της μεταβλητής που εξετάζεται -και αναφέρεται στη δεοντολογική προσέγγιση της πολιτικής από τα υποκείμενα- με τις μεταβλητές που περιγράφουν τη συμμετοχή (ή αποχή) από τις γενικές συνελεύσεις των

τμημάτων ή του σχολείου ($X^2= 19.135$, $df=3$, $Sign.= .000$ και $X^2= 16.644$, $df=3$, $Sign.= .000$, αντίστοιχα). Το ίδιο ισχύει και για την περίπτωση της συμμετοχή τους στις συζητήσεις που πραγματοποιούνται στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων στα τμήματα ή το σχολείο ($X^2=42.482$, $df=15$, $Sign.= .000$ και $X^2= 45.472$, $df=15$, $Sign.= .000$, αντίστοιχα).

Πίνακας 2.41.

"Η πολιτική θα πρέπει να μας ενδιαφέρει όλους"

	Συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων		Συμμετοχή στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου	
	Ναι (%)	Όχι (%)	Ναι (%)	Όχι (%)
Συμφωνώ	32,1	27,3	32,1	29,3
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	44,2	41,5	44,8	40,6
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	11,9	12,0	11,4	13,9
Διαφωνώ	11,8	19,2	11,7	16,2

3. Σχολείο και Πολιτική

Η μελέτη του συγκεκριμένου πεδίου προκύπτει κυρίως από την επεξεργασία των δεδομένων στη ερώτηση 102 του ερωτηματολογίου¹² προς τους μαθητές και τις μαθήτριες του δείγματος.

Ερώτηση:

Καθημερινά ακούγονται διάφοροι ισχυρισμοί. Θα θέλαμε και τη δική σου άποψη για ορισμένους από αυτούς:

(Να σημειώσεις την άποψή σου για κάθε τετραγωνάκι)

(Συμφωνώ=1, Μάλλον συμφωνώ =2, Μάλλον διαφωνώ =3, Διαφωνώ=4)

- Το σχολείο είναι κομματικοποιημένο
 - Οι καθηγητές επηρεάζουν πολιτικά τους μαθητές
 - Τα σχολικά βιβλία επηρεάζουν πολιτικά τους μαθητές
 - Τα Μ.Μ.Ε. επηρεάζουν πολιτικά τους μαθητές
 - Οι γονείς επηρεάζουν πολιτικά τους μαθητές
 - Οι υποψηφιότητες των συμμαθητών σου για τις θέσεις των μελών του μαθητικού συμβουλίου ελέγχονται από τα κόμματα
 - Οι εκπρόσωποι των μαθητών στα μαθητικά συμβούλια είναι άτομα που μεταφέρουν στο σχολείο τις απόψεις των κομματικών παρατάξεων τους
-

Η ερώτηση παρουσιάζει με μορφή “καθημερινών ισχυρισμών” μια σειρά από προτάσεις τις οποίες θέτει υπό την κρίση των μαθητών και μαθητριών του δείγματος. Κάθε υποκείμενο καλείται να τοποθετηθεί στους ισχυρισμούς επιλέγοντας τιμές από την τετράβαθμη κλίμακα που ακολουθεί τη γενική διατύπωση του ερωτήματος.

Στη συνέχεια επιχειρείται η επεξεργασία και ανάλυση κάθε υποερωτήματος, διαδικασία η οποία στοχεύει στην ανάδειξη μιας σειράς από

¹² Βλ. “Ερωτηματολόγιο Μαθητών” στο σχετικό παράρτημα.

συνιστώσες της έκδηλης ή άδηλης πολιτικής κοινωνικοποίησης των υποκειμένων του δείγματος.

1. Είναι το σχολείο κομματικοποιημένο(;)

Η κατανομή στις συχνότητες των απαντήσεων παρουσιάζει μια εντυπωσιακή στρέβλωση προς το άκρο που δηλώνει τη διαφωνία των υποκειμένων¹³ ως προς τον προτεινόμενο ισχυρισμό¹⁴.

13

M1: Η πολιτική και το σχολείο έρχονται σε επαφή μόνο ... σε σπάνιες περιπτώσεις, κυρίως σε θέματα απεργίας των καθηγητών, τότε που οι μαθητές κρίνουνε ότι ο τάδε καθηγητής έκανε απεργία, άρα ανήκει στην τάδε πολιτική παράταξη και πιστεύω ότι τότε γίνεται συζήτηση και μεταξύ των μαθητών για πολιτικά θέματα.

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M1: ... αυτά είναι βλακείες ...

M2: ... αυτά είναι χαζομάρες ...

M3: ... ξέρω ότι στο λύκειο της Μ. οι εκλογές, όταν γίνονται είναι καθαρά κομματικές, δηλαδή τα ψηφοδέλτια που γίνονται δε γίνονται από μαθητές, τα ονόματα δίνονται από κάθε κόμμα.

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσ/νίκης)

M1: Μακριά η πολιτική από το σχολείο. Βλέπουμε τι γίνεται στην πολιτική: φασαρίες, ιστορίες ... Κοιτάμε το συμφέρον μας ακόμη κι αν αυτό είναι κατά της πολιτικής και του κόμματος που πιστεύουμε.

(Τ.Ε.Λ. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

¹⁴ Κάποιες συζητήσεις επιβεβαίωσαν την υπόθεση ότι “κάποτε ήταν” (κομματικοποιημένο το σχολείο)”. Οι καταλήψεις ορισμένες φορές έδρασαν ανασταλτικά:

M1: *Μετά τις καταλήψεις είπαμε ότι θα πάψουμε να είμαστε κομματικοποιημένοι*

Σ: *Ποιοί και γιατί;*

M2: *Όλα τα παιδιά, γιατί έλεγαν ότι οι καταλήψεις ήταν κομματικοποιημένες*

M3: *... και δημιουργούνταν προβλήματα μεταξύ μας.*

(Ε.Π.Λ. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

Το σχολείο είναι κομματικοποιημένο¹⁵

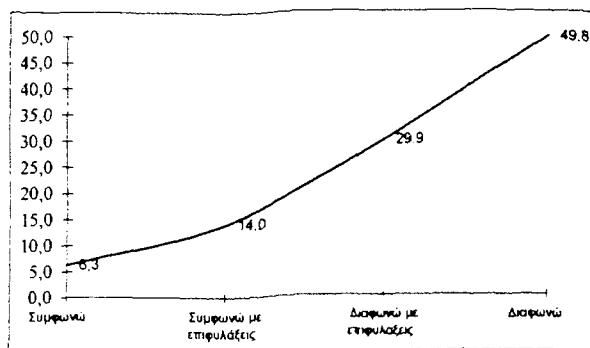
(v103a)

Mean=3.232, Std dev=.915

Πίνακας 3.1./Γραφική Παράσταση 3.1.

v103a

	Ποσοστά (%)
Συμφωνώ	6,3
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	14,0
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	29,9
Διαφωνώ	49,8

2. Οι καθηγητές επηρεάζουν πολιτικά τους μαθητές (:)

Και στο ερώτημα αυτό οι μαθητές και μαθήτριες που συγκροτούν το δείγμα, τοποθετήθηκαν εκοράζοντας σε γενικές γραμμές¹⁶ τη διαφωνία τους. Σε σχέση με τις δηλώσεις διαφωνίας που εντοπίστηκαν αναλύοντας τον ισχυρισμό κομματικοποίησης του σχολείου, εδώ η διαφωνία παρουσιάζεται συσπειρωμένη. Σε ποσοστό 63,6% (έξι στους/τις δέκα περίπου) διαφωνούν απόλυτα με τον ισχυρισμό, ενώ συνολικά ένα ποσοστό 87,6% (εννιά στους/τις δέκα περίπου) εκφράζει του/τις διαφωνούντες.

15

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Συμφωνώ	1	237	6,2	6,3	6,3
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	527	13,8	14,0	20,3
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	1122	29,3	29,9	50,2
Διαφωνώ	4	1872	49,0	49,8	100,0
	0	65	1,7	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

16 Στις συνεντεύξεις εντοπίστηκαν περιπτώσεις πολιτικού επηρεασμού:

M1: ...όταν κάποιοι καθηγητές είχαν πολιτικές αντιλήψεις διαφορετικές από την κυβέρνηση, μάς πρότειναν να κάνουμε κατάληψη και κάποιοι άλλοι όχι. Αυτό δείχνει μια κάποια πολιτική πεποίθηση των καθηγητών.
(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

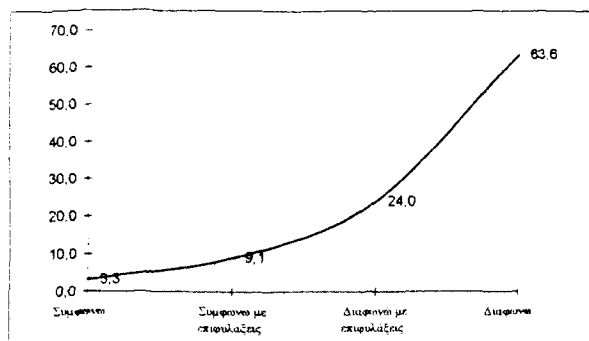
Οι καθηγητές επηρεάζουν πολιτικά τους μαθητές(;) ¹⁷
(v103b)

Mean=3.478, Std dev=.794

Πίνακας 3.2./Γραφική Παράσταση 3.2.

v103b

	Ποσοστά (%)
Συμφωνώ	3.3
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	9.1
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	24.0
Διαφωνώ	63.6

3. Τα σχολικά βιβλία επηρεάζουν πολιτικά τους μαθητές(;) ¹⁸

Η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών και μαθητριών του δείγματος παρουσιάζεται πολωμένη στα τεταρτημόρια της διαφωνίας, αφού σε ποσοστό 66.5% διαφωνεί απόλυτα με τον ισχυρισμό, ποσοστό το οποίο πλαισιώνεται από το 21.8% των μαθητών/τριών που διαφωνούν διατηρώντας κάποιες επιφυλάξεις ¹⁸.

17

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Συμφωνώ	1	125	3.3	3.3	3.3
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	341	8.9	9.1	12.4
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	901	23.6	24.0	36.4
Διαφωνώ	4	2387	62.4	63.6	100.0
	0	69	1.8	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

¹⁸ Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και με στόχο την τεκμηρίωση της σχέσης σχολείου - πολιτικής, το παράδειγμα των σχολικών βιβλίων κυριάρχησε στην επιχειρηματολογία των μαθητών:

Σ: Ποιό άλλο παράδειγμα θα χρησιμοποιούσατε για να περιγράψετε τη σχέση σχολείου - πολιτικής;

M2: Τα βιβλία, με το που αλλάζει κάθε φορά η κυβέρνηση, αλλάζουν και τα βιβλία

M3, M4: Μακάρι να αλλάζανε!

M2: Παράδειγμα η κοινωνιολογία καταργήθηκε. Καταργήθηκε από αυτή την κυβέρνηση. Υπάρχουν κοινωνιολόγοι που μας λένε ότι άμα ξαναβγει κυβέρνηση ΠΑ.ΣΟ.Κ. θα ξαναμπεί ...

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

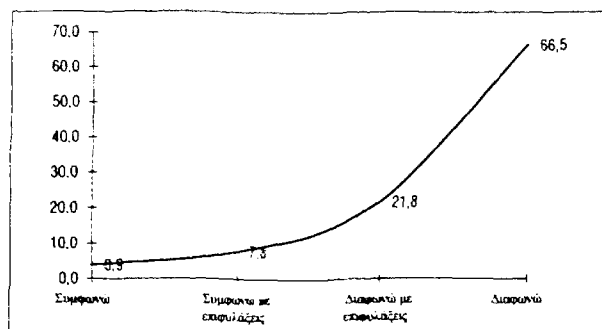
Τα σχολικά βιβλία επηρεάζουν πολιτικά τους μαθητές¹⁹
(v103c)

Mean=3.509, Std dev=.801

Πίνακας 3.3./Γραφική Παράσταση 3.3.

v103c

	Ποσοστά (%)
Συμφωνώ	3,9
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	7,8
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	21,8
Διαφωνώ	66,5

4. Τα Μ.Μ.Ε. επηρεάζουν πολιτικά τους μαθητές(;) :

Η θεωρητική και εμπειρικά τεκμηριωμένη θέση ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ασκούν πολιτική επιρροή, φαίνεται να συμφωνεί με τις δηλώσεις των μαθητών/τριών που πήραν μέρος στην έρευνα. Η καμπύλη κατανομής παρουσιάζεται μετατοπισμένη προς τις τιμές συμφωνίας με τον προτεινόμενο ισχυρισμό. Σε ποσοστό 64.1% οι μαθητές και μαθήτριες του δείγματός μας συμφωνούν, με ή χωρίς επιφυλάξεις, ότι τα Μ.Μ.Ε. επηρεάζουν πολιτικά τους μαθητές. Το ποσοστό όσων διαφωνούν απόλυτα με τον παραπάνω ισχυρισμό περιορίζεται στο 14.7%.

19

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Συμφωνώ	1	148	3,9	3,9	3,9
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	292	7,6	7,8	11,7
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	818	21,4	21,8	33,5
Διαφωνώ	4	2498	65,3	66,5	100,0
	0	67	1,8	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

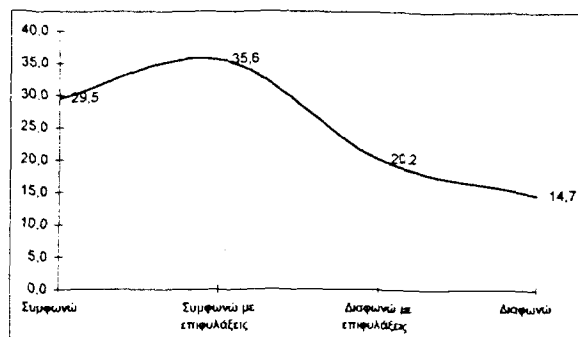
Τα Μ.Μ.Ε. επηρεάζουν πολιτικά τους μαθητές²⁰
(ν103d)

Mean=2.201, Std dev=1.023

Πίνακας 3.4./Γραφική Παράσταση 3.4.

ν103d

	Ποσοστά (%)
Συμφωνώ	29.5
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	35.6
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	20.2
Διαφωνώ	14.7

5. Οι γονείς επηρεάζουν πολιτικά τους μαθητές(;) :

Στην περίπτωση αυτή οι δηλώσεις των υποκειμένων παρουσιάζονται σχεδόν ισοκατανεμημένες ως προς τις τιμές συμφωνίας - διαφωνίας, με ελαφρά υπεροχή όσων συμφωνούν με τον ισχυρισμό.

Οι γονείς επηρεάζουν πολιτικά τους μαθητές²¹
(ν103e)

Mean=2.422, Std dev=1.183

20

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum. Percent
Συμφωνώ	1	1112	29.1	29.5	29.5
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	1339	35.0	35.6	65.1
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	761	19.9	20.2	85.3
Διαφωνώ	4	554	14.5	14.7	100.0
	0	57	1.5	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

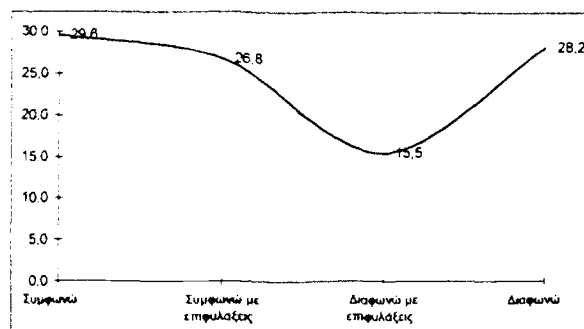
21

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum. Percent
Συμφωνώ	1	1113	29.1	29.6	29.6
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	1007	26.3	26.8	56.4
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	582	15.2	15.5	71.8
Διαφωνώ	4	1069	27.7	28.2	100.0
	0	61	1.6	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

Πίνακας 3.5./Γραφική Παράσταση 3.5.

v103e

	Ποσοστά (%)
Συμφωνώ	29,6
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	26,8
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	15,5
Διαφωνώ	28,2

6. Οι υποψηφιότητες των μαθητών για τις θέσεις των μελών του μαθητικού συμβουλίου ελέγχονται από τα κόμματα

Η συγκεκριμένη περίπτωση παρουσιάζει την εντονότερη πολικότητα. Η συσσώρευση δηλώσεων στον πόλο απόλυτης διαφωνίας έρχεται σε απόλυτη συμφωνία με τις απαντήσεις σε προηγούμενα ερωτήματα²².

Οι υποψηφιότητες των συμμαθητών σου για τις θέσεις των μελών του μαθητικού συμβουλίου ελέγχονται από τα κόμματα²³

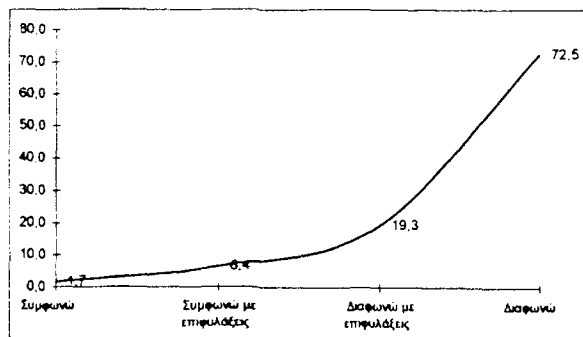
(v103f)

Mean= 3.627, Std dev=.682

Πίνακας 3.6./Γραφική Παράσταση 3.6.

v103f

	Ποσοστά (%)
Συμφωνώ	1,7
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	6,4
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	19,3
Διαφωνώ	72,5

²² Βλ. ερωτήσεις 76 (ερώτημα 3), 77 (ερώτημα 3), 80 (ερώτημα 3), 82 (ερώτημα 3&4), 85 (ερώτημα 3), 86 (ερώτημα 3), 89 (ερώτημα 3), 91 (ερώτημα 3&4), 95 του ερωτηματολογίου. Βλ. "Ερωτηματολόγιο μαθητών" στο σχετικό παράρτημα.

²³

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Συμφωνώ	1	64	1,7	1,7	1,7
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	241	6,3	6,4	8,2
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	722	19,9	19,3	27,5
Διαφωνώ	4	2712	70,9	72,5	100,0
	0	84	2,2	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

7. Οι εκπρόσωποι των μαθητών στα μαθητικά συμβούλια είναι άτομα που μεταφέρουν στο σχολείο τις απόψεις των κομματικών παρατάξεων τους

Οι μαθητές/τριες διαφωνούν σε γενικές γραμμές με τον παραπάνω ισχυρισμό, με δηλώσεις όμως λιγότερο απόλυτες από τις επιλογές τους στο προηγούμενο ερώτημα.

Οι εκπρόσωποι των μαθητών στα μαθητικά συμβούλια είναι άτομα που μεταφέρουν στο σχολείο τις απόψεις των κομματικών παρατάξεων τους²⁴

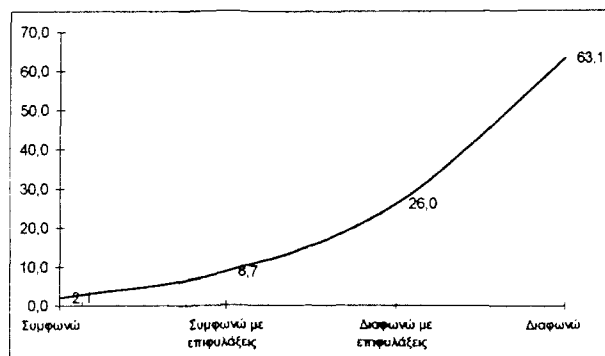
(v103g)

Mean=3.501, Std dev=.744

Πίνακας 3.7./Γραφική Παράσταση 3.7.

v103g

	Ποσοστά (%)
Συμφωνώ	2,1
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	8,7
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	26,0
Διαφωνώ	63,1

Οι απαντήσεις των μαθητών/τριών στα παραπάνω ερωτήματα, απαντήσεις οι οποίες προέκυψαν επιλέγοντας τιμές από την κλίμακα συμφωνίας - διαφωνίας που προτάθηκε ελέγχονται ως προς τον επηρεασμό τους από μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών²⁵.

24

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Συμφωνώ	1	80	2,1	2,1	2,1
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	325	8,5	8,7	10,8
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	971	25,4	26,0	36,9
Διαφωνώ	4	2357	61,7	63,1	100,0
	0	90	2,4	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

²⁵ Στα πλαίσια των συνεντεύξεων οι μαθητές διατύπωσαν συνολικότερες εκτιμήσεις:

Σε ότι αφορά τον ισχυρισμό περί κομματικοποίησης του σχολείου (ν103a), οι δηλώσεις των υποκειμένων υφίστανται την επίδραση

- του φύλου ($X^2=53.787, df=3, Sign.=.000$), με τα αγόρια να είναι περισσότερο επιφυλακτικά ως προς την ορθότητα του ισχυρισμού
 - της ηλικίας ($X^2=71.752, df=21, Sign.=.000$) και εκπαιδευτικής βαθμίδας ($X^2=56.279, df=3, Sign.=.000$) με τους μαθητές/τριες των μικρότερων ηλικιακών ομάδων να διαφωνούν εντονότερα
 - του τύπου λυκείου (για τους μαθητές/τριες του β' κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) ($X^2=50.371, df=6, Sign.=.000$), με τους μαθητές/τριες των Ε.Π.Λ. να διαφοροποιούνται από από τους συμμαθητές/τριές τους των γενικών λυκείων ως προς την ακρίβεια του ισχυρισμού, δηλώνοντας περισσότερο σύμφωνοι με την ορθότητά του.
- Ως προς την υπόθεση πολιτικού επηρεασμού των μαθητών από τους καθηγητές τους, οι δηλώσεις των υποκειμένων εξαρτώνται με στατιστικά σημαντικό τρόπο από τις μεταβλητές

M1: ...όταν κάποιος καθηγητής είχαν πολιτικές αντιλήψεις διαφορετικές από την κυβέρνηση, μάς πρότειναν να κάνουμε κατάληψη και κάποιος άλλος όχι. Αυτό δείχνει μια κάποια πολιτική πεποίθηση των καθηγητών.

Σ: Ποιό άλλο παράδειγμα θα χρησιμοποιούσατε για να περιγράψετε τη σχέση σχολείου - πολιτικής;

M2: Τα βιβλία, με το που αλλάζει κάθε φορά η κυβέρνηση, αλλάζουν και τα βιβλία

M3, M4: Μακάρι να αλλάζανε!

M2: ... παράδειγμα η κοινωνιολογία καταργήθηκε. Καταργήθηκε από αυτή την κυβέρνηση. Υπάρχουν κοινωνιολόγοι που μας λένε ότι άμα ξαναβγει κυβέρνηση ΠΑ.ΣΟ.Κ. θα ξαναμπει ...

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Η πολιτική και το σχολείο έρχονται σε επαφή μόνο ... σε σπάνιες περιπτώσεις, κυρίως σε θέματα απεργίας των καθηγητών, τότε που οι μαθητές κρίνουν ότι ο τάδε καθηγητής έκανε απεργία, άρα ανήκει στην τάδε πολιτική παράταξη και πιστεύω ότι τότε γίνεται συζήτηση και μεταξύ των μαθητών για πολιτικά θέματα.

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M1: Μακριά η πολιτική από το σχολείο. Βλέπουμε τι γίνεται στην πολιτική: φασαρίες, ιστορίες ... Κοιτάμε το συμφέρον μας ακόμη κι αν αυτό είναι κατά της πολιτικής και του κόμματος που πιστεύουμε.

(Τ.Ε.Λ. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

- του φύλου ($X^2=48.991, df=3, Sign.=.000$),
- της ηλικίας ($X^2=49.472, df=21, Sign.=.000$) και
- της εκπαιδευτικής βαθμίδας ($X^2=26.635, df=3, Sign.=.000$),

με τα αγόρια και τους/τις μαθητές/τριες μεγαλύτερων ηλικιών -άρα και βαθμίδας- να είναι περισσότερο επιφυλακτικοί ως προς το αν ο ισχυρισμός είναι λανθασμένος, αλλά και

- τον τύπο του λυκείου ($X^2=46.628, df=6, Sign.=.000$)

με τους μαθητές/τριες των Ε.Π.Λ. να παρουσιάζονται περισσότερο ευαισθητοποιημένοι.

- Οι απαντήσεις των μαθητών/τριών ως προς τον (πολιτικό) επηρεασμό τους από τα σχολικά βιβλία, εξαρτώνται και διαφοροποιούνται υπό την επίδραση παραγόντων όπως
 - το φύλο ($X^2=32.246, df=3, Sign.=.000$),
 - η ηλικία ($X^2=49.861, df=21, Sign.=.000$), και
 - ο τύπος του λυκείου ($X^2=19.204, df=6, Sign.=.003$)

με τον ίδιο τρόπο που το δείγμα αντιμετώπισε τον προηγούμενο ισχυρισμό.

- Τα Μ.Μ.Ε. επηρεάζουν τους μαθητές. Οι δηλώσεις τους όμως για το βαθμό (πολιτικού) επηρεασμού τους διαφοροποιούνται ως προς
 - το φύλο ($X^2=14.419, df=3, Sign.=.002$) και
 - την ηλικία ($X^2=36.394, df=21, Sign.=.000$),

με τα αγόρια και τους μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων να διατυπώνουν (με ή χωρίς επιφυλάξεις) τη συμφωνία τους ως προς την ορθότητα του ισχυρισμού.

- Ο πολιτικός επηρεασμός από τους γονείς είναι έκδηλος ορισμένες φορές. Παρ' όλα αυτά οι δηλώσεις των μαθητών/τριών διαφοροποιούνται όταν ελέγχονται ως προς
 - το φύλο ($X^2= 13.891, df=3, Sign.=.003$) και
 - την ηλικία ($X^2=301.082, df=21, Sign.=.003$),

με τον συνήθη τρόπο (αγόρια μεγαλύτερων τάξεων, συμφωνούν με τον ισχυρισμό), αλλά και

– το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας ($X^2=43.796, df=6, \text{Sign.}=.000$)

με τους μαθητές και τις μαθήτριες των ευνοημένων οικογενειών να δηλώνουν την με ή χωρίς επιφυλάξεις τους συμφωνία.

• Ως προς τις δύο τελευταίες παραμέτρους του ερωτήματος (κομματική (επι)κάλυψη των υποψηφίων και μεταφορά των θέσεων που οι κομματικές παρατάξεις διατυπώνουν, μέσω των εκπροσώπων των μαθητών στα μαθητικά συμβούλια) προκύπτει ότι οι δηλώσεις των υποκειμένων εξαρτώνται από

– το φύλο ($X^2=18.506, df=3, \text{Sign.}=.000$ και $X^2=26.533, df=3, \text{Sign.}=.000$ αντίστοιχα),

– την ηλικία ($X^2=73.611, df=21, \text{Sign.}=.000$ και $X^2=52.064, df=21, \text{Sign.}=.000$ αντίστοιχα), αλλά και

– τον τύπο του λυκείου ($X^2=31.881, df=6, \text{Sign.}=.000$ και $X^2=57.478, df=6, \text{Sign.}=.000$ αντίστοιχα),

με τα αγόρια των μεγαλύτερων τάξεων και ιδιαίτερα των μαθητών που φοιτούν στα Ε.Π.Λ. να συμφωνούν με την ορθότητα των δύο ισχυρισμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11	456
Η λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων	456
1. Τα συμβούλια των μαθητικών κοινοτήτων	456
1.1. Υποβολή υποψηφιοτήτων	456
1.1.1. Υποβολή υποψηφιοτήτων για το 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος/τάξης	456
1.1.2. Υποβολή υποψηφιοτήτων για το 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου	459
1.2. Άρνηση συμμετοχής στα μαθητικά συμβούλια.	460
1.2.1. Άρνησης συμμετοχής στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος/τάξης.	460
1.2.2. Άρνησης συμμετοχής στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.	464
1.3. Εκλογική επιτυχία σε περίπτωση υποβολής υποψηφιότητας	469
1.3.1. Εκλογική επιτυχία και ανάδειξη στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος/τάξης	470
1.3.2. Εκλογική επιτυχία και ανάδειξη στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου	471
1.4. Αίτια εκλογικής επιτυχίας.	471
1.4.1. Αίτια εκλογικής επιτυχίας των υποψηφίων στα 5μελή μαθητικά συμβούλια	472
1.4.2. Αίτια εκλογικής επιτυχίας στα 15μελή μαθητικά συμβούλια.	474
1.5. Τα κριτήρια εκλογής των μελών στα μαθητικά συμβούλια	475
1.5.1. Τα κριτήρια εκλογής των μελών στα 5μελή μαθητικά συμβούλια.	475
1.5.2. Τα κριτήρια εκλογής των μελών στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο.	477
2. Η λειτουργία των Μαθητικών Κοινοτήτων σε επίπεδο σχολικής μονάδας	485

3. Η εκτίμηση των υποκειμένων για τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων. _____	490
4. Ανίχνευση “Πυρήνα Μαθητών”. _____	494
5. Εκτίμηση των υποκειμένων για την αναγκαιότητα συνέχισης του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων. _____	497
6. Σενάριο αποκέντρωσης του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων. __	499
7. Οι Δραστηριότητες των Μαθητικών Κοινοτήτων _____	501
8. Διαδικασίες λήψης αποφάσεων στα πλαίσια λειτουργίας του θεσμού των Μαθητικών Κοινοτήτων. _____	508
8.1. Διαδικασίες λήψης αποφάσεων στις Γενικές Συνελεύσεις του Τμήματος. _____	509
8.2. Διαδικασίες λήψης αποφάσεων στις Γενικές Συνελεύσεις του Σχολείου _____	513
8.3. Αυθαίρετες αποφάσεις. _____	519
8.4. Χαρτογράφηση των τάσεων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. _____	521
8.5. Οι στάσεις των υποκειμένων στην περίπτωση διαφωνίας με τις αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων. _____	524

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

Η λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων

1. Τα συμβούλια των μαθητικών κοινοτήτων

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί επιχειρείται η μελέτη της δυναμική των μαθητικών κοινοτήτων μέσω των 5μελών και 15μελών μαθητικών συμβουλίων.

1.1. Υποβολή υποψηφιοτήτων

Σύμφωνα με το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των μαθητικών κοινοτήτων, δικαίωμα υποβολής υποψηφιότητας και εκλογής στα μαθητικά συμβούλια του τμήματος ή του σχολείου έχουν όλοι οι μαθητές-μέλη της μαθητικής κοινότητας¹. Πόσοι/ες όμως και ποιού/ες είναι οι μαθητές/τριες που υποβάλλουν υποψηφιότητα διεκδικώντας την εκπροσώπηση των συμμαθητών τους στα μαθητικά συμβούλια; Ποιοί είναι οι παράμετροι που ενισχύουν την (πιθανότητα) υποβολής κάποιας υποψηφιότητας;

1.1.1. Υποβολή υποψηφιοτήτων για το 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος/τάξης

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή των δηλώσεων των υποκειμένων σχετικά με την υποβολή ή όχι υποψηφιοτήτων για ανάδειξή τους στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος/τάξης².

¹ Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων (Υ.Α. 23.613/6/Γ2 4094/23.9.86, Φ.Ε.Κ. 619/Β/25.9.86), Άρθρο 3, “Όργανα, σύνθεση και λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων”, § 12 και 32.

² Το μαθητικό συμβούλιο τάξης υφίσταται στην περίπτωση ταύτισης τμήματος - τάξης σε μικρές σχολικές μονάδες.

Ερώτηση:

Εθεσες ποτέ υποψηφιότητα για μέλος στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο της τάξης σου;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Πίνακας 4.1.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Nai	1	2307	60,3	60,6	60,6
Oxi	2	1500	39,2	39,4	100,0
	0	16	.4	Missing	
	Total	3823	100,0	100,0	

Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των υποκειμένων του δείγματος (60.6%) είχε (σε κάποια περίοδο της σχολικής τους διαδρομής) υποβάλλει υποψηφιότητα συμμετοχής στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος ή της τάξης. Το ποσοστό αν και υψηλό, ερμηνεύεται σε ένα πρώτο επίπεδο ανάλυσης απλά και μόνο με βάση τα πραγματολογικά δεδομένα της περίπτωσης: πρέπει κάθε χρόνο να υποβληθούν τουλάχιστον πέντε (5) υποψηφιότητες σε κάθε τμήμα ή τάξη, σε όλες τις τάξεις των σχολικών μονάδων και στις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης που μελετούμε³.

³ Στη συνέχεια βέβαια θα προκύψει και μια άρνητη συνθήκη, σύμφωνα με την οποία “το να υποβάλλεις υποψηφιότητα στο τμήμα είναι κάτι που ... εντάξει ... έχει ενδιαφέρον’...

...

... άλλο στο τμήμα και άλλο στο σχολείο”.

(Μαθητής, μέλος 5μελούς μαθητικού συμβουλίου σε λύκειο της Θεσσαλονίκης).

Η περίπτωση είναι ενδεικτική και πολλές φορές υπήρξαν ανάλογες δηλώσεις από τα μέλη των 5μελών μαθητικών συμβουλίων. Άλλωστε η διαφορά ανάμεσα στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος και στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου θα τεκμηριωθεί και από τα εμπειρικά δεδομένα στη συνέχεια.

Ορισμένες φορές βέβαια εντοπίζονται και άλλοι παράγοντες:

Μ1: ... νομίζω ότι είναι καλό να πούμε ότι πολλά παιδιά επηρεάζονται και από τους καθηγητές ...

Σ: Δηλαδή;

Άλλωστε η υποβολή υποψηφιότητας για το 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος ή της τάξης, είναι μια εμπειρία που “δε στοιχίζει”⁴.

Η περίπτωση υποβολής υποψηφιοτήτων για τα 15μελή μαθητικά συμβούλια φαίνεται να διαφέρει.

M1: ... όσον αφορά τη διαγωγή ενός παιδιού που βάζει υποψηφιότητα. Νομίζω ότι οι καθηγητές επηρεάζουν σε μεγάλο ποσοστό το παιδί που θα ψηφίσεις ...

Σ: Με ποιό τρόπο;

M1: ... μην το ψηφίσετε ... δεν έχει καλή διαγωγή ... δεν προσφέρει και διάφορα άλλα

M2: Είχε τύχει όταν βγήκα εγώ πρόεδρος στο 15μελές, μια καθηγήτρια να είπε ό,τι χειρότερο ...

Σ: Δηλαδή;

M2: Τώρα και τι δε μου είπε ... Μπουρλότο με είπε, το χειρότερο στόμα που υπάρχει μέσα στο σχολείο, χαιβάνι με είπε..., πράγματα δηλαδή που δεν τα είπε μόνο στην τάξη μου, αλλά τα έλεγε και σε άλλα παιδιά

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Εγώ αν έβαζα θα έβαζα για να δω ποιοί μαθητές θα στηρίζονταν πάνω μου ...

(Γυμνάσιο Ιωαννίνων)

M1: Βάζεις υποψηφιότητα για να χάσεις μερικές ώρες. Όλο και κάποια συνεδρίαση θα έχουμε ...

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M1: Υπάρχουν πολλές υποψηφιότητες

Σ: Αλήθεια, πώς το ερμηνεύετε;

M1: Κύρος, prestige, βλέπουν τα κοριτσάκια από κάτω, χειροκροτήματα κ.λ.π.

(Τ.Ε.Λ. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

⁴ “Έτσι κι αλλιώς τίποτα δεν κάνουμε”, μαθήτρια Γ΄ Γυμνασίου σε σχολικό συγκρότημα των Ιωαννίνων.

M1: Τελικά είναι πολύ απλό: Πηγαίνει στο γραφείο και ζητάει εκδρομές, κανονίζει κάποια parties, ίσως κάποιες εκδηλώσεις πολιτιστικές οι οποίες περνάνε περισσότερο μέσα από τα χέρια των καθηγητών και του 15μελούς ... από κει και πέρα νομίζω νεκρώνει η κατάσταση. Αντε άμα δημιουργηθεί κάποιο πρόβλημα μεταξύ καθηγητών-μαθητών να υπάρχει κάποια δραστηριοποίηση. Τίποτα περισσότερο.

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M2: Για να δούμε την πραγματικότητα, το 5μελές είναι για να παίρνει τις μηνιαίες συνελεύσεις και να χάνουν μια ώρα μάθημα οι μαθητές

M3: Ναι, έτσι είναι. Λειτουργεί μια ομάδα για να χάνουμε μάθημα ...

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

1.1.2. Υποβολή υποψηφιοτήτων για το 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τις απαντήσεις των μαθητών, σε ερώτημα σχετικό με την εμπειρία των υποκειμένων ως προς την υποβολή υποψηφιοτήτων για ανάδειξη τους στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.

Ερώτηση:

Εθεσες ποτέ υποψηφιοτητα για μέλος στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου σου;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Πίνακας 4.2.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Nai	1	932	24,4	24,6	24,6
Oxi	2	2850	74,5	75,4	100,0
	0	41	1,1	Missing	
	Total	3823	100,0	100,0	

Εύκολα διαπιστώνουμε τη διαφοροποίηση στην κατανομή των δηλώσεων ανάμεσα στη συγκεκριμένη και την προηγούμενη περίπτωση. Μόνο το 24.6% των υποκειμένων δηλώνουν ότι είχαν υποβάλει υποψηφιοτητα. Τα παραπάνω ευρήματα αποτελούν ήδη μια πρώτη ένδειξη για το ότι οι δύο φορείς μαθητικής εκπροσώπησης διαφοροποιούνται.

1.2. Άρνηση συμμετοχής στα μαθητικά συμβούλια.

Με ποιό τρόπο όμως οι μαθητές και μαθήτριες του δείγματός μας, επιχειρηματολογούν εναντίον της συμμετοχής τους στα μαθητικά συμβούλια;

Με τη βοήθεια μιας σειράς ερωτημάτων τα οποία εμπεριέχονταν στο ερωτηματολόγιο, επιχειρήθηκε η μορφοποίηση της άρνησης συμμετοχής στα 5μελή ή/και στα 15μελή μαθητικά συμβούλια. Από τη φάση ακόμη της πιλοτικής διερεύνησης του ζητήματος αναπτύχθηκε μια επιχειρηματολογία από την πλευρά των μαθητών/τριών οι οποίοι/ες αρνούσαν να συμμετέχουν στα μαθητικά συμβούλια. Το θέμα φάνηκε ιδιαίτερα ενδιαφέρον και αποτέλεσε την αφορμή για την πραγματοποίηση μιας σειράς συνεντεύξεων τα αποτελέσματα των οποίων συγκεκριμενοποιήθηκαν σε παραγόντες. Οι παράγοντες λειτούργησαν ως ερωτήματα (items) στην επόμενη εμπειρική διερεύνηση του ζητήματος.

1.2.1. Άρνησης συμμετοχής στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος/τάξης.

Η γενική ερώτηση με τη βοήθεια της οποίας επιχειρήθηκε η ανίχνευση των παραγόντες άρνησης των υποκειμένων να συμμετέχουν στα 5μελή μαθητικά συμβούλια των τμημάτων, ήταν διατυπωμένη ως εξής:

Ερώτηση:

Αν στην προηγούμενη ερώτηση απάντησες ΟΧΙ⁵, ποιοί ήταν οι λόγοι που σε οδήγησαν στην απόφαση αυτή;

(Μπορείς να σημειώσεις περισσότερα από ένα τετραγωνάκια)

δε σε ενδιαφέρει γενικά κάθε τι που σχετίζεται με εκλογές; (v80a)

πιστεύεις ότι οι μαθητικές κοινότητες δεν έχουν κανένα μέλλον; (v80b)

φοβήθηκες ότι θα μπείς στο κομματικό παιχνίδι; (v80c)

δεν έχεις το χρόνο για να ασχοληθείς και με τα προβλήματα του σχολείου; (v80d)

ήσουν σίγουρος ότι δε θα εκλεγείς; (v80e)

σε αποθάρρυναν οι γονείς σου; (v80f)

σε αποθάρρυναν κάποιοι συμμαθητές σου; (v80g)

για κάποιον άλλο λόγο, ποιόν;..... (v80h)

(v80)

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται ιεραρχημένες οι ποσοτώσεις των απαντήσεων των μαθητών/τριών στις προτεινόμενες επιλογές.

Πίνακας 4.3.

	Ποσοστά %
v80d Δεν έχω χρόνο για να ασχοληθώ	40,9
v80a Δεν ενδιαφέρομαι "για κάθε τι σχετικό με εκλογές"	33,4
v80e Ήμουν σίγουρος/η ότι δε θα εκλεγώ	28,8
v80b Οι Μαθητικές Κοινότητες δεν έχουν κανένα μέλλον	15,3
v80h Για κάποιον άλλο λόγο	9,9
v80c Φοβήθηκα ότι θα μπώ στο "κομματικό παιχνίδι"	9,3
v80g Με αποθάρρυναν κάποιοι συμμαθητές/τριές μου	4,1
v80f Με αποθάρρυναν οι γονείς μου	2,2

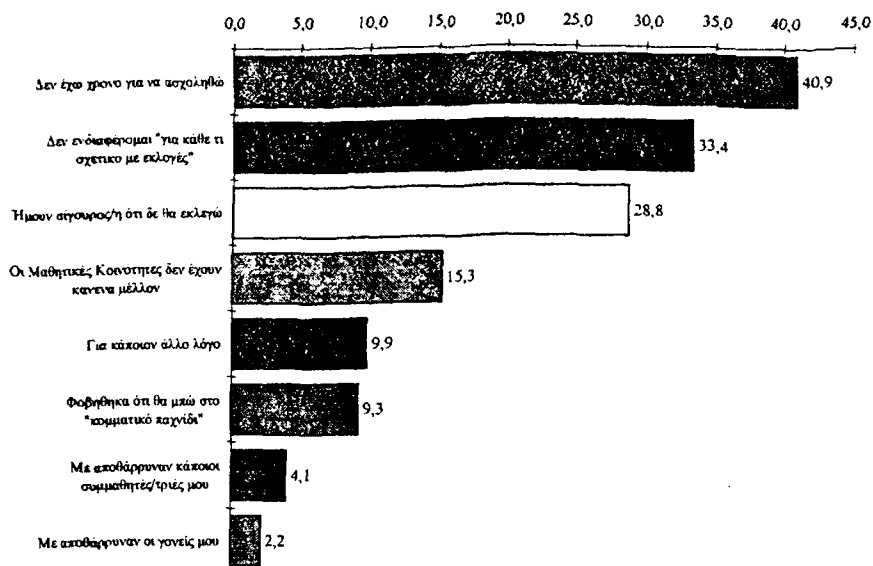
⁵ Βλ. ερώτηση 79:

Έθεσες ποτέ υποψηφιότητα για μέλος στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου σου;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Γραφική Παράσταση 4.1.

Από τη μελέτη του πίνακα και της γραφικής παράστασης προκύπτει ότι το επιχείρημα που κυριαρχεί είναι αυτό της έλλειψης χρόνου. Το επιχείρημα ήταν κυρίαρχο τόσο στη φάση της πιλοτικής διερεύνησης του ζητήματος όσο και κατά τη διάρκεια συλλογής εμπειρικού υλικού με την τεχνική της συνέντευξης. Στη δεύτερη θέση του πίνακα επιχειρημάτων των μαθητών/τριών βρίσκεται η απουσία ενδιαφέροντος για "κάθε τι που σχετίζεται με εκλογές". Η έλλειψη ενδιαφέροντος για τη συγκεκριμένη παράμετρο λειτουργίας των μαθητικών κοινοτήτων, όπως αυτή αναλύεται από τους μαθητές και τις μαθήτριες που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις, δε σχετίζεται με τη στάση των μαθητών και μαθητριών απέναντι στο θεσμό των μαθητικών κοινοτήτων ως έννοια και θεωρητική κατασκευή. Η άρνησή τους να συμμετέχουν σε "εκλογικές" διαδικασίες προκύπτει από την αντίδραση τους σε προδιαγεγραμμένες, προκαθορισμένες και τυποποιημένες μορφές υλοποίησης των θεσμού⁶. Η ερευνητική αυτή υπόθεση φαίνεται να ενισχύεται και από το σχετικά μικρό ποσοστό που αντιστοιχεί σε όσους/ες μαθητές και μαθήτριες δηλώνουν ότι "οι μαθητικές κοινότητες δεν έχουν κανένα μέλλον"⁷. Η ένδειξη

⁶ Βλ. και ενδείξεις άρνησης συμμετοχής στις εκλογικές διαδικασίες, καθώς και τη σχετική επιχειρηματολογία.

(15.3%) αντιστοιχεί στους/τις απογοητευμένους/ες, όχι από το θεσμό των μαθητικών κοινοτήτων, αλλά όπως οι ίδιοι υποστηρίζουν από “τον τρόπο που λειτουργεί”⁸. Ένα σημαντικό ποσοστό, το τρίτο στην κλίμακα ιεράρχησης των επιχειρημάτων, προκύπτει ως αποτέλεσμα της αυτοαξιολόγησης των υποκειμένων ως προς την πιθανότητα αποδοχής και υποστήριξης της υποψηφιότητάς τους από τους/τις συμμαθητές/τριες τους. Ένας στους τρεις μαθητές δεν υποβάλλει υποψηφιότητα. Η αποκάλυψη αυτής της άρρητης συνθήκης, στη μορφοποίηση της οποίας ακυρώνονται ακόμη και οι προθέσεις κάποιων μαθητών να υποβάλλουν υποψηφιότητα συμμετοχής στο όργανο εκπροσώπησης των συμμαθητών τους, έχει αρχίσει να οργανώνεται συστηματικά. Εμπλουτίζεται δε από τις ενδείξεις που προκύπτουν μελετώντας τις μεταβλητές v80f, v80g. Σύμφωνα με την ανάλυση των παραπάνω δύο μεταβλητών το 4.1% των μαθητών δηλώνει ότι η απόφασή του να μη θέσει υποψηφιότητα για τη συμμετοχή του στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου οφείλεται στην “αποθάρρυνση από κάποιους συμμαθητές”. Το ποσοστό θεωρείται υψηλό για να θεωρηθεί τυχαία και συμπτωματική η αναφορά του. Πέρα όμως από μια “εσωτερική” δυναμική που αναστέλει τη διάθεση ορισμένων μαθητών/τριων να συμμετάσχουν στα 5μελή μαθητικά συμβούλια, κάποιον/ες δέχονται και μια “εξωτερική” πίεση, την πίεση των γονέων. Σε ποσοστό 2.2% οι μαθητές και μαθήτριες του δείγματος μας δηλώνουν ότι δεν υπέβαλλαν ποτέ μέχρι τότε υποψηφιότητα γιατί “τους αποθάρρυναν οι γονείς (τους)”. Εντύπωση προκαλεί το ποσοστό των μαθητών/τριών που δηλώνουν ότι δεν έθεσαν ποτέ υποψηφιότητα για τη

M2: Για να δούμε την πραγματικότητα, το 5μελές είναι για να παίρνει τις μηνιαίες συνελεύσεις και να χάνουν μια ώρα μάθημα οι μαθητές

M3: Ναι, έτσι είναι. Λειτουργεί μια ομάδα για να χάνουμε μάθημα ...

(*Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου*)

⁸ Μαθητές Γενικού Λυκείου στο Πολεοδομικό Συγκρότημα του Βόλου.

Επίσης:

...

M1: Δε δίνουμε και τόση βάση ... πλάκα να γίνεται ... χαβαλές ...

(*Ε.Π.Λ. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης*)

συμμετοχή τους στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος, ανησυχώντας για την πιθανή εμπλοκή τους “στο κομματικό παιχνίδι” (9.3%).

Η ανάλυση που προηγήθηκε περιγράφει ένα μέρος από την επιχειρηματολογία που οι μαθητές/τριες του δείγματος μας εξέφρασαν. Επιχειρηματολογία η οποία προέκυψε είτε από τις γνώμες των υποκειμένων στην πιλοτική φάση της έρευνας (συνεντεύξεις, ανοιχτές ερωτήσεις ερωτηματολογίων) είτε από τις επιλογές των τελευταίων στις κωδικοποιημένες προτεινόμενες τοποθετήσεις. Παρ’ όλα αυτά ένα ποσοστό 9.9% δεν καλύπτεται από την προτεινόμενη επιχειρηματολογία. Η μελέτη αυτών των περιπτώσεων δημιούργησε ιδιαίτερο πρόβλημα. Παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες να κωδικοποιηθούν οι προτεινόμενες θέσεις σε νέα επιχειρήματα, τόσο με τη βοήθεια λογικών κατασκευών, όσο και με τη βοήθεια της στατιστικής επεξεργασίας του υλικού, αυτό στάθηκε αδύνατο. Τα επιχειρήματα των μαθητών και μαθητριών δε διέφεραν παρά λεκτικά τόσο μεταξύ τους όσο ως προς τις προτεινόμενες επιλογές.

1.2.2. Άρνησης συμμετοχής στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου.

Με ανάλογο τρόπο αναλύθηκε η επιχειρηματολογία, όσων μαθητών “αποφάσισαν” να μην υποβάλλουν υποψηφιότητα συμμετοχής στο 15μελές μαθητικό όργανο εκπροσώπησης των μαθητών του σχολείου.

Η σχετική ερώτηση αποτελείται, όπως και η αντίστοιχη ερώτηση για το 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος, από επτά (7) υποερωτήματα (items).

Ερώτηση:

Αν στην προηγούμενη ερώτηση απάντησες ΟΧΙ⁹, ποιοί ήταν οι λόγοι που σε οδήγησαν στην απόφαση αυτή;

(Μπορείς να σημειώσεις περισσότερα από ένα τετραγωνάκια)

- δε σε ενδιαφέρει γενικά κάθε τι που σχετίζεται με εκλογές; (v89a)
- πιστεύεις ότι οι μαθητικές κοινότητες δεν έχουν κανένα μέλλον; (v89b)
- φοβήθηκες ότι θα μπείς στο κομματικό παιχνίδι; (v89c)
- δεν έχεις το χρόνο για να ασχοληθείς και με τα προβλήματα του σχολείου; (v89d)
- ήσουν σίγουρος ότι δε θα εκλεγείς; (v89e)
- σε αποθάρρυναν οι γονείς σου; (v89f)
- σε αποθάρρυναν κάποιοι συμμαθητές σου; (v89g)
- για κάποιον άλλο λόγο, ποιόν;.....(v89h)
- (v89)

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τις απαντήσεις των μαθητών.

Πίνακας 4.4.

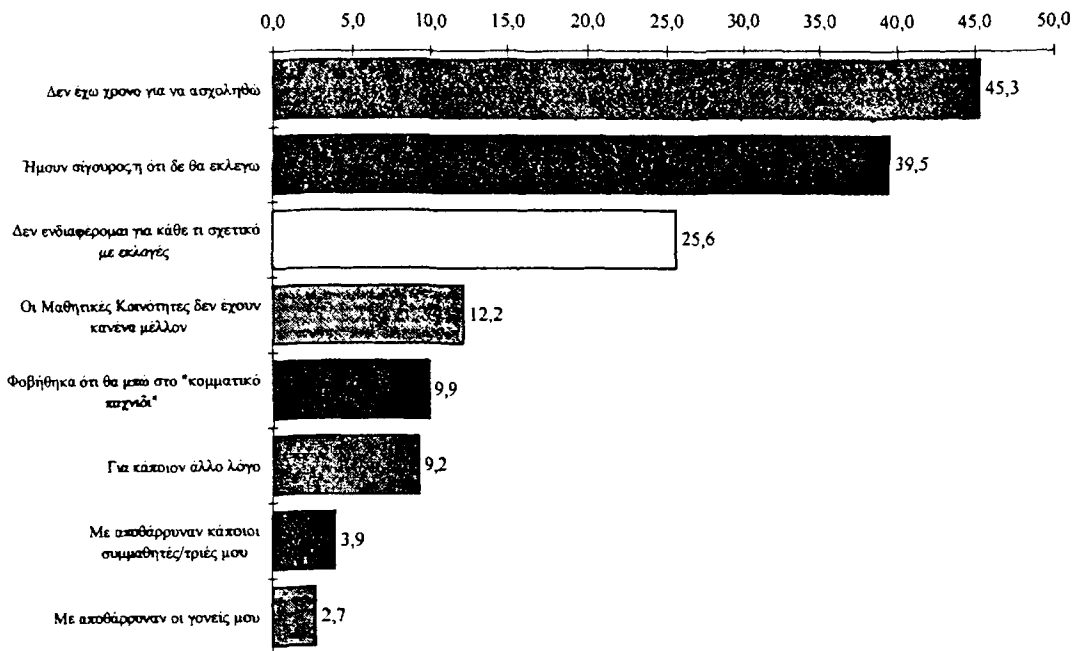
	Ποσοστά %
v89d Δεν έχω χρόνο για να ασχοληθώ	45,3
v89e Ήμουν σίγουρος/η ότι δε θα εκλεγώ	39,5
v89a Δεν ενδιαφέρομαι για κάθε τι σχετικό με εκλογές	25,6
v89b Οι Μαθητικές Κοινότητες δεν έχουν κανένα μέλλον	12,2
v89c Φοβήθηκα ότι θα μπώ στο "κομματικό παιχνίδι"	9,9
v89h Για κάποιον άλλο λόγο	9,2
v89g Με αποθάρρυναν κάποιοι συμμαθητές/τριές μου	3,9
v89f Με αποθάρρυναν οι γονείς μου	2,7

⁹ Βλ. ερώτηση 88:

Έθεσες ποτέ υποψηφιότητα για μέλος στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου σου;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Γραφική Παράσταση 4.2.

Στην πρώτη θέση του πίνακα επιλογής ξαναβρίσκουμε το επιχειρήμα της "έλλειψης χρόνου". Σε ποσοστό 45.3% οι μαθητές και μαθήτριες των σχολείων που συμπεριλαμβάνονταν στο δείγμα, αιτιολογούν την απόφασή τους να μη θέσουν υποψηφιότητας εκλογής στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου, επικαλούμενοι/ες "πρόβλημα χρόνου"¹⁰. Το ποσοστό επιλογής του συγκεκριμένου επιχειρήματος υπολείπεται, όταν η επιλογή αναφέρεται στα 5μελή μαθητικά συμβούλια, κατά 4.4 εκατοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο

10

"Το πρόγραμμά μας κάθε μέρα είναι τόσο βαρύ που δεν έχουμε ούτε διάθεση, ούτε χρόνο να ασχοληθούμε με τις μαθητικές κοινότητες. Άλλωστε αυτά (η συμμετοχή στα μαθητικά συμβούλια) δε μας ενδιαφέρουν".

(Μαθήτρια Α' Λυκείου σε Γενικό Λύκειο της Θεσσαλονίκης).

Το ερώτημα του ερευνητή σχετικά με το χρόνο που χρειάζεται να διαθέσουν, μας ενημερώνει παρεμπιπτόντως και για ορισμένες από τις δραστηριότητες των μελών των μαθητικών συμβουλίων:

"Που να τρέχεις τώρα να κανονίζεις για προσκλήσεις, αίθουσα ή λεωφορεία για την εκδρομή. Ξέρεις πόσες ώρες φροντιστήριο έχουμε κάθε μέρα;".

(Μαθητής Β' Λυκείου σε Γενικό Λύκειο του Βόλου).

ποσοστό για τα 15μελή (40.9% για την πρώτη περίπτωση έναντι 45.3% για τη δεύτερη).

Το δεύτερο κατά σειρά επιχείρημα που προβάλλουν οι μαθητές και μαθήτριες του δείγματος, αναφέρεται στη "βεβαιότητά" τους ότι δε θα εκλεγούν, ακόμη και αν επιχειρήσουν να υποβάλλουν υποψηφιότητα (39.5%). Συγκριτικά με το ποσοστό που αναφέρεται στην περίπτωση των 5μελών μαθητικών συμβουλίων το ποσοστό εδώ παρουσιάζεται διογκωμένο και μάλιστα περνάει στη δεύτερη θέση του συγκριτικού πίνακα κατανομής των δηλώσεων. Οι παρατηρήσεις που έγιναν κατά τη διαπραγμάτευση του αντιστοίχου επιχειρήματος για τα 5μελή μαθητικά συμβούλια ισχύουν, ενισχυμένες, και εδώ. Η δυναμική που αναπτύσσεται στα πλαίσια της σχολικής μονάδας και σε περιπτώσεις ανάλογες με αυτή της εκλογής μελών για το 15μελές μαθητικό συμβούλιο αρχίζει να γίνεται ανησυχητικά πειστική. Συγχρόνως, το 3.9% των μαθητών και μαθητριών δηλώνει ότι "αποθαρρύνεται από κάποιους συμμαθητές του" όταν σκοπεύει να υποβάλλει υποψηφιότητα, ενώ σε ποσοστό 2.7%, υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό της προηγούμενης περίπτωσης, δηλώνει ότι αποθαρρύνεται από τους γονείς. Η επιχειρηματολογία της άρνησης συμπληρώνεται από την ανυπαρξία ενδιαφέροντος για οτιδήποτε σχετίζεται με εκλογές (25.6%). Το ποσοστό παρουσιάζεται μειωμένο ως προς το αντίστοιχο ποσοστό που αναφέρεται στα 5μελή μαθητικά συμβούλια, ίσως λόγω της εσωτερικής ισορροπίας του πακέτου επιχειρημάτων, ενώ η δήλωση (σύμφωνα με τις παρατηρήσεις των μαθητών/τριών) αναφέρεται στην τυπική πλευρά του ζητήματος. Το τελευταίο επιβεβαιώνεται και από ποσοστό όσων δηλώνουν απογοητευμένοι ή/και απαισιόδοξοι για το μέλλον των μαθητικών κοινοτήτων. Το 12.2% των μαθητών και μαθητριών του δείγματος, ποσοστό που συγκριτικά με το αντίστοιχο της προηγούμενης περίπτωσης παρουσιάζεται μειωμένο, δηλώνει ότι "οι μαθητικές κοινότητες δεν έχουν κανένα μέλλον" θεωρώντας άνευ

περιεχομένου ή και πράξη νομιμοποίησης την εκδήλωση υποψηφιότητας¹¹. Ο φόβος εμπλοκής σε κομματικά παιχνίδια παρουσιάζεται αυξημένος και εξακολουθεί να απομακρύνει κάποιους/ες μαθητές/τριες από την εμπειρία της συμμετοχής σε κάποιο συλλογικό όργανο. Η περίπτωση της ανοιχτής ερώτησης οδήγησε για μια ακόμη φορά σε ατελέσφορες κωδικοποιήσεις και στατιστικές αναλύσεις, με μοναδικό αποτέλεσμα τη διαπίστωση αδύναμων στατιστικών ομάδων και την ουσιαστική ένταξη των όποιων “διαφορετικών” απόψεων στις προτεινόμενες επιλογές¹².

Ο πίνακας που ακολουθεί, σε συνδυασμό με τη γραφική παράσταση μας δίνει μια συνολική εικόνα των δηλώσεων και επιτρέπει συγκρίσεις.

11

M1: Εγώ νομίζω ότι τελικά το 15μελές μαθητικό συμβούλιο είναι το χάπι που ρίχνουν στους μαθητές οι καθηγητές και η πολιτεία και στο τέλος τους λένε: “γιατί δεν δραστηριοποιείστε”, ενώ οι ίδιοι δε βοηθάνε. Άλλωστε οι διαδικασίες είναι πάντοτε τόσο αργές ... και είναι δύσκολο να είμαστε αποτελεσματικοί ...

M2: Οι δυνατότητες του 15μελούς είναι ελάχιστες. Είδατε ότι τον κανονισμό τον έχει διαβάσει μόνο ένας και αυτός όχι όλον. Οι καθηγητές το εκμεταλεύονται αυτό και κάνουν ό,τι θέλουν αυτοί.

M3: Πρέπει να δούμε τη λειτουργία του 15μελούς παράλληλα με το θέμα των γενικών εξετάσεων. Εμείς αυτό το χρόνο είμαστε υποχρεωμένοι, αν θέλουμε να περάσουμε να ασχολούμαστε μόνο με αυτό ... μόνο με τα τέσσερα μαθήματα που πρέπει να διαβάσουμε, χωρίς να ασχολούμαστε με τίποτε άλλο. Αυτό νομίζω είναι πολύ βασικό πρόβλημα.

(*Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου*).

M1: Τελικά είναι πολύ απλό: Πηγαίνει στο γραφείο και ζητάει εκδρομές, κανονίζει κάποια parties, ίσως κάποιες εκδηλώσεις πολιτιστικές οι οποίες περνάνε περισσότερο μέσα από τα χέρια των καθηγητών και το 15μελές ούτε καν τυπικά να μη συμμετέχει και από κει και πέρα νομίζω νεκρώνει η κατάσταση. Άντε άμα δημιουργηθεί κάποιο πρόβλημα μεταξύ καθηγητών-μαθητών να υπάρχει κάποια δραστηριοποίηση. Τίποτα περισσότερο.

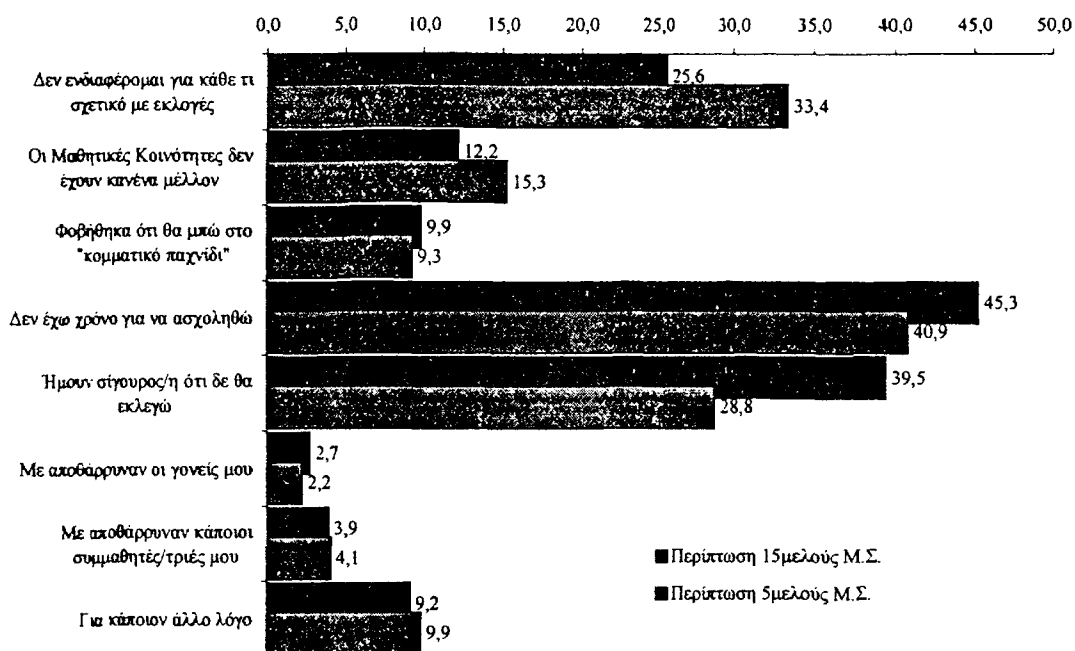
(*Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου*)

¹² Οι περισσότερες από τις προτεινόμενες “άλλες” αιτιολογίες των μαθητών ήταν αδύνατο να κωδικοποιηθούν ως νέες αιτιολογίες, αφού αναφέρονταν σε σχόλια, τροποποιήσεις και παραφράσεις των προτεινόμενων επιλογών. Οι περισσότερες επιχειρούσαν να διευκρινίσουν για ποιο λόγο δεν ενδιέφεραν οι εκλογικές διαδικασίες ή να δικαιολογήσουν την έλλειψη χρόνου.

Πίνακας 4.5.

	Περίπτωση 5μελούς Μ.Σ.	Περίπτωση 15μελούς Μ.Σ.
Δεν ενδιαφέρομαι για κάθε τι σχετικό με εκλογές	33,4	25,6
Οι Μαθητικές Κοινότητες δεν έχουν κανένα μέλλον	15,3	12,2
Φοβήθηκα ότι θα μπώ στο "κομματικό παιχνίδι"	9,3	9,9
Δεν έχω χρόνο για να ασχοληθώ	40,9	45,3
Ήμουν σίγουρος/η ότι δε θα εκλεγώ	28,8	39,5
Με αποθάρρυναν οι γονείς μου	2,2	2,7
Με αποθάρρυναν κάποιοι συμμαθητές/τριές μου	4,1	3,9
Για κάποιον άλλο λόγο	9,9	9,2

Γραφική Παράσταση 4.3

1.3. Εκλογική επιτυχία σε περίπτωση υποβολής υποψηφιότητας

Το να υποβάλλει κάποιος/α υποψηφιότητα δεν αντιστοιχεί αυτόματα και σε εκλογική επιτυχία. Οι πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζουν τα ποσοστά (εκλογικής) επιτυχίας των υποψηφίων στις εκλογικές διαδικασίες των 5μελών και των 15μελών μαθητικών συμβουλίων.

1.3.1. Εκλογική επιτυχία και ανάδειξη στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος/τάξης

Πίνακας 4.6.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Ναί	1	1779	46,5	46,5	46,5
Όχι	2	2044	53,5	53,5	100,0
	Total	3823	100,0	100,0	

Εάν τα δεδομένα του παραπάνω πίνακα συνδυαστούν με τα ποσοστά υποβολής υποψηφιότητας προκύπτει το ποσοστό εκλογικής επιτυχίας των υποψηφίων.

Από τους 2307 μαθητές και μαθήτριες που υπέβαλλαν υποψηφιότητα εκλογής στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος (60.6% επί του συνόλου του δείγματος), εκλέγησαν οι 1673 (ποσοστό 72.5% επί του συνόλου των υποψηφίων). Το ποσοστό εκλογικής επιτυχίας είναι αρκετά υψηλό. Οι επτά (7) στους/τις δέκα (10) μαθητές/τριες που υποβάλλουν υποψηφιότητα εκλέγονται στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο του τμήματος στο οποίο ανήκουν. Για την ανάλυση του συγκεκριμένου ποσοστού προτείνεται η συνεκτίμηση του με το ποσοστό που αναφέρεται στη "βεβαιότητα εκλογικής αποτυχίας" από την πλευρά όσων δηλώνουν ότι δεν υποβάλλουν υποψηφιότητα εκλογής αναλογιζόμενοι τη ματαίωση της εκλογικής τους ήττας. Προκύπτει λοιπόν, τουλάχιστον όσον αφορά τις διαδικασίες ανάδειξης εκπροσώπων στα 5μελή μαθητικά όργανα εκπροσώπησης σε επίπεδο τμήματος, ότι η ανάδειξη του μαθητικού συμβουλίου είναι περίπου προδιαγεγραμμένη. Οι πιθανότητες να εκλεγούν όσοι/ες υποβάλλουν υποψηφιότητα, είναι σημαντικές και οι διαδικασίες μάλλον νομιμοποιούν τη δυναμική της γενικής συνέλευσης του τμήματος.

1.3.2. Εκλογική επιτυχία και ανάδειξη στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου

Πίνακας 4.7.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Ναί	1	607	15.9	15.9	15.9
Όχι	2	3216	84.1	84.1	100.0
	Total	3823	100.0	100.0	

Τα ποσοστά εκλογικής επιτυχίας για τους/τις υποψηφίους των 15μελών μαθητικών συμβουλίων διαφοροποιούνται ως προς τα αντίστοιχα ποσοστά εκλογής στα 5μελή. Λιγότεροι μαθητές/τριες επιτυγχάνουν την εκλογή τους στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου. Από τους 932 μαθητές και μαθήτριες που υπέβαλαν υποψηφιότητα για το 15μελές μαθητικό συμβούλιο εκλέχθηκαν οι 607 (ποσοστό 65%).

Τα ποσοστά επιτυχίας τόσο για τους/τις υποψηφίους των 5μελών μαθητικών συμβουλίων όσο και για αυτούς/ες των 15μελών μαθητικών συμβουλίων είναι εξαιρετικά υψηλά. Το γεγονός αυτό έρχεται να προστεθεί στα δεδομένα που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις με μαθητές/τριες και μέλη μαθητικών συμβουλίων και να δημιουργήσει τους όρους για τη διεξοδικότερη και ουσιαστικότερη μελέτη του ζητήματος, αφού φαίνεται ότι κάτι συμβαίνει με τις διαδικασίες ανάδειξης των μελών στα μαθητικά συμβούλια.

1.4. Αίτια εκλογικής επιτυχίας.

Με τη βοήθεια του ερωτηματολογίου και μιας σειράς ερωτήσεων στα πλαίσια της συνέντευξης με τους μαθητές ανιχνεύθηκαν τα κριτήρια εκλογικής επιτυχίας στα 5μελή και 15μελή μαθητικά συμβούλια.

1.4.1. Αίτια εκλογικής επιτυχίας των υποψηφίων στα 5μελή μαθητικά συβούλια

Ερώτηση:

Αν εκλέχθηκες, ποιού νομίζεις ότι ήταν οι λόγοι που σε βοήθησαν;

(Μπορείς να σημειώσεις **περισσότερα από ένα** τετραγωνάκια)

☐ "οι πολλές φιλίες που έχω με τους συμμαθητές μου"	(v82a)
☐ "το ότι είμαι καλός μαθητής"	(v82b)
☐ "το ότι ανήκω σε μια πολιτική νεολαία που έχει παράδοση επιτυχιών στο σχολείο μας"	(v82c)
☐ "το ότι ανήκω σε μια πολιτική νεολαία που εκφράζει πολλούς συμμαθητές μου"	(v82d)
☐ "το ότι έχω καλές σχέσεις με πολλούς καθηγητές"	(v82e)
☐ "το ότι οι συμμαθητές μου ήξεραν ότι μπορώ να πάω κόντρα στους καθηγητές ή το διευθυντή του σχολείου και να διεκδικήσω αποτελεσματικά τα δικαιώματά μας"	(v82f)
☐ "το ότι όλοι με ξέρουν στο σχολείο"	(v82g)
- (v82)
-

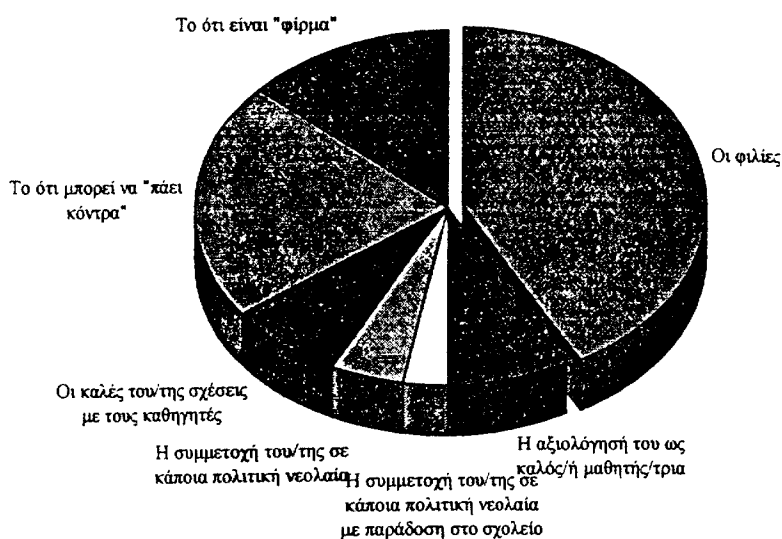
Η ερώτηση, που αποτελείται από επτά διαφορετικά υποερωτήματα (items) προέκυψε ως αποτέλεσμα των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν στη φάση της πιλοτικής έρευνας. Οι μαθητές και μαθήτριες του δείγματος φαίνεται ότι συμφώνησαν με την υποτιθέμενη επιχειρηματολογία, τόσο με τις τοποθετήσεις τους στις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν όσο και με τις επιλογές στις οποίες προέβησαν κατά τη φάση συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου.

Η σύνθεση της επιχειρηματολογίας, όπως προκύπτει από τα παραπάνω ερωτήματα φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί

Πίνακας 4.8.

		Ποσοστά %
v85a	Οι φιλίες	35,4
c85f	Το ότι μπορεί να "πάει κόντρα"	18,1
v85g	Το ότι είναι "φίρμα"	11,3
v85b	Η αξιολόγησή του ως καλός/ή μαθητής/τρια	6,8
v85e	Οι καλές του/της σχέσεις με τους καθηγητές	6,3
v85d	Η συμμετοχή του/της σε κάποια πολιτική νεολαία	4,1
v85c	Η συμμετοχή του/της σε κάποια πολιτική νεολαία με παράδοση στο σχολείο	2,2

Γραφική Παράσταση 4.4.

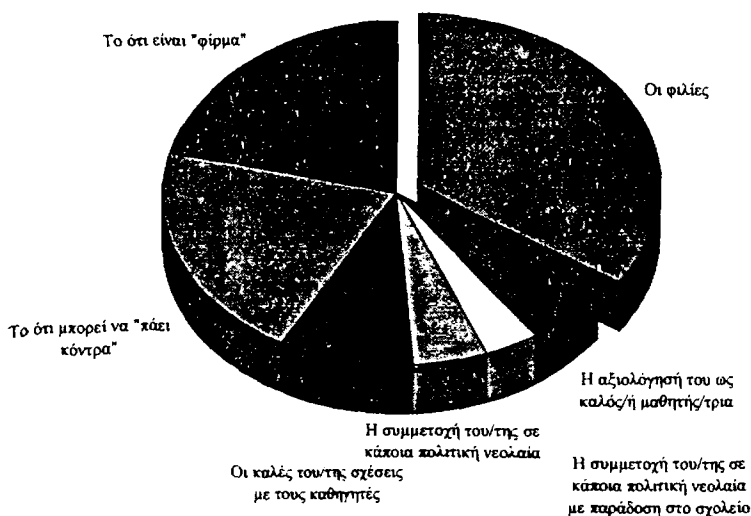
1.4.2. Αίτια εκλογικής επιτυχίας στα 15μελή μαθητικά συβούλια.

Οι λόγοι επιτυχίας και ανάδειξης του/της υποψηφίου στο 15μελές μαθητικό συβούλιο του σχολείου παρουσιάζονται ιεραρχημένοι στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 4.9

		Ποσοστά %
v91a	Οι φιλίες	13,5
v91g	Το ότι είναι "φίρμα"	8,3
c91f	Το ότι μπορεί να "πάει κόντρα"	8,1
v91e	Οι καλές του/της σχέσεις με τους καθηγητές	3,7
v91b	Η αξιολόγησή του ως καλός/ή μαθητής/τρια	2,3
v91d	Η συμμετοχή του/της σε κάποια πολιτική νεολαία	2,0
v91c	Η συμμετοχή του/της σε κάποια πολιτική νεολαία με παράδοση στο σχολείο	1,4

Γραφική Παράσταση 4.5.

1.5. Τα κριτήρια εκλογής των μελών στα μαθητικά συμβούλια

Για την ανίχνευση των κριτηρίων, στη βάση των οποίων οι μαθητές και μαθήτριες των σχολικών μονάδων που εξετάστηκαν, εκλέγουν τα μέλη εκλέγουν τα μέλη των 5μελών και 15μελών μαθητικών συμβουλίων υποβλήθηκαν μια σειρά από σχετικές ερωτήσεις.

1.5.1. Τα κριτήρια εκλογής των μελών στα 5μελή μαθητικά συμβούλια.

Ερώτηση:

Με βάση ποιά κριτήρια ψηφίζεις στις εκλογές για την ανάδειξη των μελών του 5μελούς μαθητικού συμβουλίου του τμήματός σου;

(Μπορείς να σημειώσεις περισσότερα από ένα τετραγωνάκια κι αν θέλεις να συμπληρώσεις, στις δύο τελευταίες επιλογές, κάποια τα οποία ίσως δε λάβαμε υπόψη μας.)

- τις φιλικές σχέσεις που έχεις με τον υποψήφιο; (v77a)
 - την υψηλή επίδοσή του στα μαθήματα; (v77b)
 - την πολιτική του τοποθέτηση; (v77c)
 - την καλή του διαγωγή; (v77d)
 - τις καλές σχέσεις που έχει με τους καθηγητές; (v77e)
 - η ικανότητά του "να κοντράρεται" με τους καθηγητές ή το διευθυντή του σχολείου και να "διεκδικεί τα δικαιώματα των μαθητών"; (v77f)
 - το αν είναι "φίρμα"; (v77g)
 - (v77h)
 - (v77i)
- (v77)
-

Οι προτεινόμενες επιλογές απαντήσεων στην παραπάνω ερώτηση (items 77a-77i) προέκυψαν στη φάση πιλοτικής διερεύνησης και αντιστοιχούν στις τοποθετήσεις δεκάδων μαθητών και μαθητριών. Υπήρξε το περιθώριο οι μαθητές/τριες να διατυπώσουν και κάποιο ή κάποια κριτήρια τα οποία δεν υπήρχαν στις προτεινόμενες επιλογές, χωρίς όμως να προκύψει, όπως

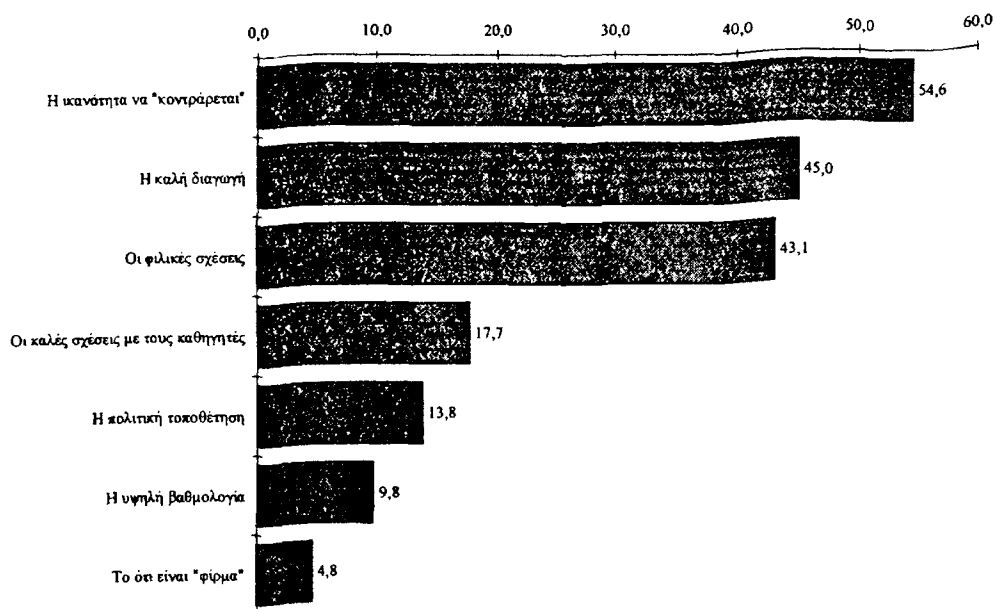
διαπιστώθηκε από την ανάλυση του υλικού, διαφοροποίηση στο προτεινόμενο σχήμα.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή των απαντήσεων στην παραπάνω ερώτηση. Η προσεκτική μελέτη του θα δώσει την πρώτη εικόνα για την ταυτότητα του/της υποψηφίου που διεκδικεί με αξιώσεις, την εκπροσώπηση των συμμαθητών/τριών του/της.

Πίνακας 4.10.

		Ποσοστό %	
1	v77f	Η ικανότητα να "κοντράρεται"	54,6
2	v77d	Η καλή διαγωγή	45,0
3	v77a	Οι φιλικές σχέσεις	43,1
4	v77e	Οι καλές σχέσεις με τους καθηγητές	17,7
5	v77c	Η πολιτική τοποθέτηση	13,8
6	v77b	Η υψηλή βαθμολογία	9,8
7	v77g	Το ότι είναι "φίρμα"	4,8

Γραφική Παράσταση 4.6.

Από τη μελέτη του πίνακα και της γραφικής παράστασης προκύπτει ότι βασικό κριτήριο και κατά συνέπεια απαραίτητο στοιχείο της προσωπικότητας του/της υποψηφίου που διεκδικεί με αξιώσεις τη συμμετοχή του/της στο 5μελές μαθητικό συμβούλιο, είναι η ικανότητα του/της να “κοντράρεται” με τους καθηγητές ή τον διευθυντή/την διευθύντρια του σχολείου με στόχο “τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των μαθητών”. Το στοιχείο αυτό όμως δε θα πρέπει να έρχεται σε σύγκρουση με ένα “θετικό” μαθητικό προφίλ, όπως αυτό τουλάχιστον προκύπτει από την ιδιαίτερη σημασία που δίνουν τα υποκείμενα στη “διαγωγή” των υποψηφίων. Οι φιλικές σχέσεις παίζουν και αυτές το ρόλο τους, πολύ κοντά στο δεύτερο κριτήριο αξιολόγησης περιορίζοντας εν μέρει τη σημασία του, ενώ καλό θα ήταν ο/η υποψήφιος/α να διατηρεί καλές σχέσεις με το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου, αυξάνοντας κατ’αυτό τον τρόπο τη διαπραγματευτική του/της ικανότητα. Η πολιτική τοποθέτηση των υποψηφίων παίζει πολύ μικρό ρόλο στην αξιολόγηση που υφίστανται από τους μαθητές και τις μαθήτριες, μέλη του εκλεκτορικού σώματος. Μικρότερη σημασία όμως φαίνεται να έχει η σχέση του/της υποψηφίου με το αξιολογικό σύστημα του σχολικού οργανισμού, αφού μόλις το 9.8% των υποκειμένων θεωρεί σημαντικό κριτήριο την υψηλή βαθμολογία του/της. Η έκπληξη εντοπίζεται στο τελευταίο ιεραρχικά κριτήριο εκλογής. Τα δεδομένα των συνεντεύξεων, τόσο κατά τη φάση της πιλοτικής διερεύνησης όσο και κατά την τελική φάση συλλογής του εμπειρικού υλικού, το τοποθετούσαν μάλλον στην κορυφή της κλίμακας και σίγουρα όχι στη βάση της.

1.5.2. Τα κριτήρια εκλογής των μελών στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο.

Για την ανίχνευση των κριτηρίων, στη βάση των οποίων οι μαθητές και μαθήτριες των σχολικών μονάδων που εξετάστηκαν, εκλέγουν τα μέλη στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου τους, υποβλήθηκε η ερώτηση που ακολουθεί:

 Ερώτηση:

Με βάση ποιά κριτήρια ψηφίζεις στις εκλογές για την ανάδειξη των μελών του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου του σχολείου σου;

(Μπορείς να σημειώσεις περισσότερα από ένα τετραγωνάκια κι αν θέλεις να συμπληρώσεις, στις δύο τελευταίες επιλογές, κάποια τα οποία ίσως δε λάβαμε υπόψη μας.)

τις φιλικές σχέσεις που έχεις με τον υποψήφιο; (v86a)

την υψηλή επίδοσή του στα μαθήματα; (v86b)

την πολιτική του τοποθέτηση; (v86c)

την καλή του διαγωγή; (v86d)

τις καλές σχέσεις που έχει με τους καθηγητές; (v86e)

η ικανότητά του "να κοντράρεται" με τους καθηγητές ή το διευθυντή του σχολείου και να "διεκδικεί τα δικαιώματα των μαθητών"; (v86f)

το αν είναι "φίρμα"; (v86g)

.....(v86h)

.....(v86i)

(v86)

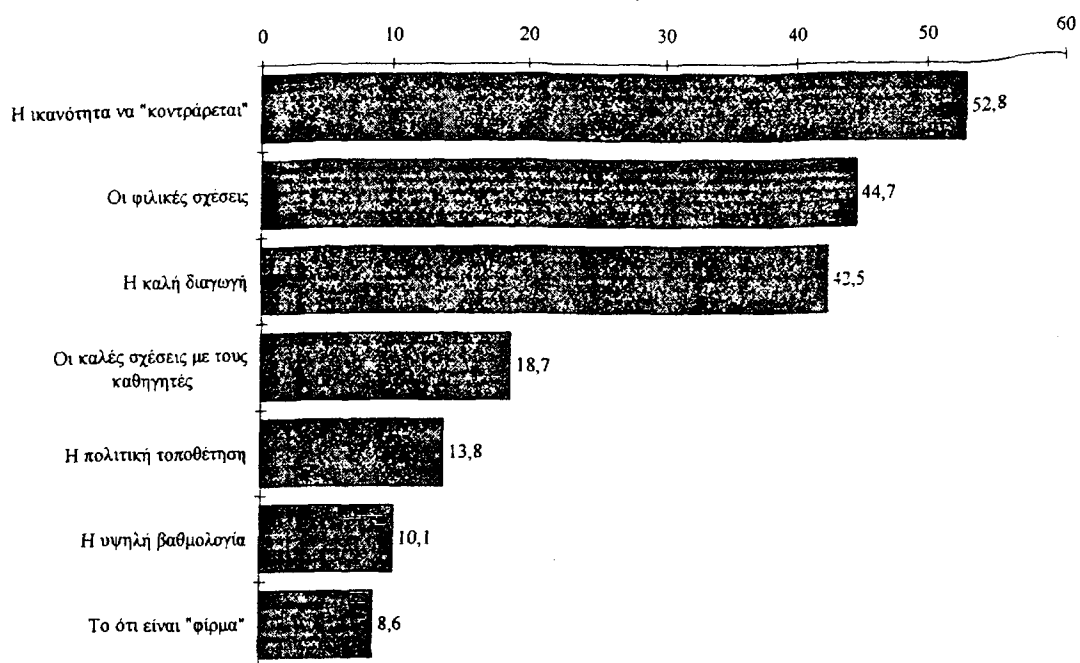
Σε ότι αφορά την παρουσίαση των επιλογών ισχύουν και εδώ οι παρατηρήσεις της προηγούμενης παραγράφου. Και εδώ οι προτεινόμενες επιλογές προέρχονται από το υλικό των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν κατά τη φάση της πιλοτικής έρευνας.

Η κατανομή των απαντήσεων στα συγκεκριμένα ερωτήματα που συγκροτούν το υποτιθέμενο προφίλ του υποψηφίου-μέλους του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 4.11.

		Ποσοστό %	
1	v86f	Η ικανότητα να "κοντράρεται"	52,8
2	v86a	Οι φιλικές σχέσεις	44,7
3	v86d	Η καλή διαγωγή	42,5
4	v86e	Οι καλές σχέσεις με τους καθηγητές	18,7
5	v86c	Η πολιτική τοποθέτηση	13,8
6	v86b	Η υψηλή βαθμολογία	10,1
7	v86g	Το ότι είναι "φίρμα"	8,6

Γραφική Παράσταση 4.7.

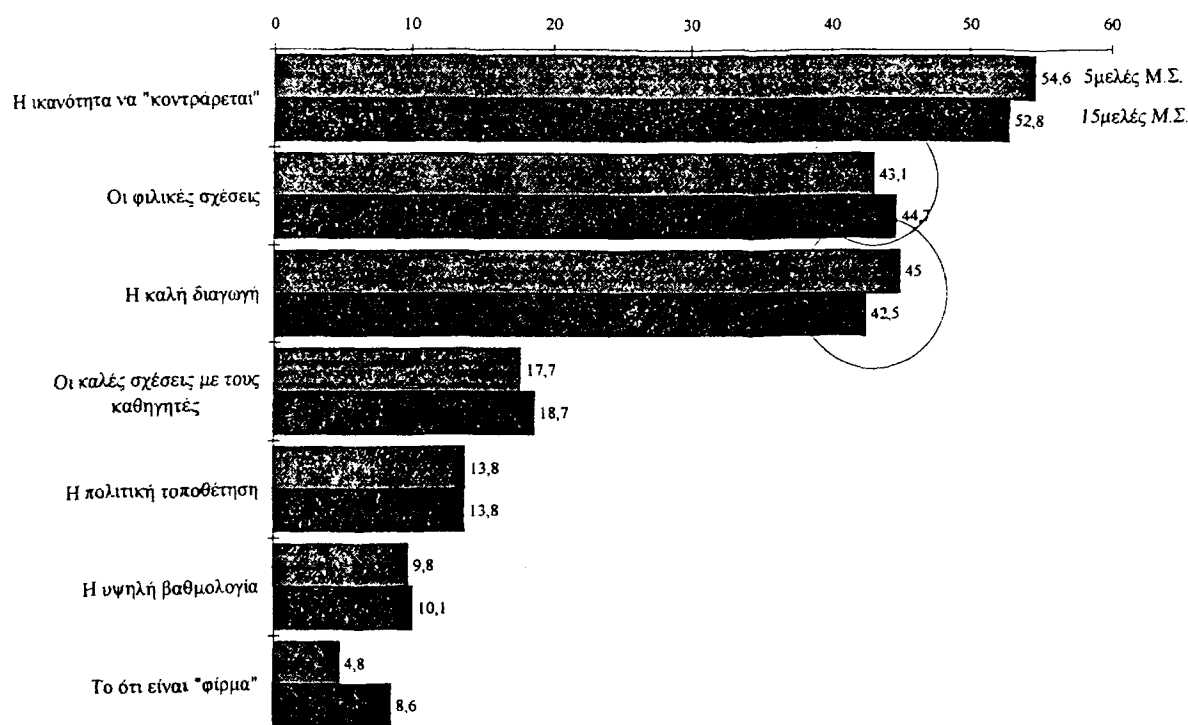
Η αξιολογική σειρά των κριτηρίων που χρησιμοποιούν οι μαθητές και μαθήτριες για να εκλέξουν τα μέλη των 5μελών και 15μελών μαθητικών συμβουλίων παρουσιάζονται συγκριτικά στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν. Στη σειρά ιεράρχησης εντοπίζεται διαφοροποίηση στην αξιολόγηση των κριτηρίων διαγωγής και φιλικών σχέσεων, με την περίπτωση των φιλικών σχέσεων να τοποθετείται σε δεύτερη αξιολογική θέση στην περίπτωση των 15μελών μαθητικών συμβουλίων και

τρίτη στην περίπτωση των 5μελών. Βασικό κριτήριο παραμένει και στις δύο περιπτώσεις η ικανότητα των υποψηφίων να διεκδικούν δυναμικά τα αιτήματα των μαθητών από τη διοίκηση του σχολείου.

Πίνακας 4.12.

	Περίπτωση 5μελούς Μ.Σ.	Περίπτωση 15μελούς Μ.Σ.
	Ποσοστό %	Ποσοστό %
Η ικανότητα να "κοντράρεται"	54,6	52,8
Οι φιλικές σχέσεις	43,1	44,7
Η καλή διαγωγή	45	42,5
Οι καλές σχέσεις με τους καθηγητές	17,7	18,7
Η πολιτική τοποθέτηση	13,8	13,8
Η υψηλή βαθμολογία	9,8	10,1
Το ότι είναι "φίρμα"	4,8	8,6

Γραφική Παράσταση 4.8.

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων οι μαθητές/τριες, είχαν την ευκαιρία να διατυπώσουν τα κριτήρια εκλογής των μελών στα 15μελή

μαθητικά συμβούλια με άνεση και χωρίς τους περιορισμούς του ερωτηματολογίου. Παρ' όλα αυτά οι δηλώσεις τους δεν διαφοροποιούνται από τις απαντήσεις των συμμαθητών/τριών τους:

Κριτήρια εκλογής 15μελούς μαθητικού συμβουλίου

M1: Περισσότερο πιστεύω ότι είναι κριτήρια φιλίας ...

M2: Α! Μπράβο

M1: ... εμπιστοσύνης και ικανότητας

M3: Είναι ορισμένοι μέσα στην τάξη που ήδη έχουν κατά κάποιο τρόπο εξοικειωθεί ...

M4: Και κάποιοι τσαμπουκάδες

Σ: Παίζει ρόλο το να είναι κάποιος τσαμπουκάς για να εκλεγεί στο 15μελές;

M4: Παίζει, ναι, για να μπορεί να τη βγαίνει στους καθηγητές

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: ... άτομα που θα αντιπροσωπεύουν σωστά τους μαθητές, θα δώσουν κάποια λύση στα προβλήματα του σχολείου, δε θα φοβούνται να πούνε τη γνώμη τους, θα είναι δραστήρια

M2: ... να είναι καλός χαρακτήρας, να γνωρίζει κάποια παιδιά

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

Σ: Με ποιά κριτήρια εκλέγουν οι μαθητές τα μέλη του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου;

M1: τα ειλικρινά κριτήρια

Σ: Φυσικά, μόνο αυτά μας ενδιαφέρουν

M1: Πιστεύω ότι το πρώτο κριτήριο είναι η δημοσιότητα κάποιου μαθητή μέσα στο σχολείο, το πόσο δημοφιλής είναι' από κει και πέρα σίγουρα πιο πολύ εκλέγονται παιδιά της τρίτης, αν και φέτος είχαμε το φαινόμενο εδώ στο σχολείο μας να έχουμε πολλά παιδιά δευτέρας και πρώτης, ίσως γιατί υπήρχε αποχή από τα παιδιά της τρίτης.

Σ: Γιατί;

M1: Δεν υπήρχε ενδιαφέρον για τη μαθητική κοινότητα φέτος. Υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον να περάσουν σε κάποιες σχολές, δε θέλουν να ασχοληθούν με τη μαθητική κοινότητα ...

M2: ... και το πόσο ας πούμε έχει το θάρρος και μερικές φορές το θράσος να κοντράρει τους καθηγητές, δηλαδή να έχει τη δύναμη να πάει κόντρα σε κάποιον όταν είναι για κάποια θέματα μαθητών, δηλαδή να μη φοβάται να πάει κόντρα σε έναν καθηγητή για ένα θέμα που ξέρει ότι έχει δίκιο ... και ότι αργότερα θα γίνει αυτό που λέμε ... θα τον σταμπάρει, δηλαδή θα τον βάλει στο μάτι, δε θα έχει την ίδια μεταχείριση, κ.λ.π.

M3: Θέλω να πω ότι βάζουμε (;) ανθρώπους ικανούς έτσι ώστε να πάνε να ζητάνε εκδρομές, τις μαθητικές κοινότητες πιο πολύ τις θέλουν για τις εκδομές.

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Οι μαθητές κοιτάνε το τρέξιμο ενός μαθητή, αν είναι δραστήριος και έτσι ...

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: ... όσο πιο πολλοί σε ξέρουν, τόσο περισσότεροι ποντάρουν σε `σενα.

M2: εγώ πιστεύω ότι οι περισσότεροι δεν κοιτάνε τις δυνατότητες που έχει το κάθε άτομο, αλλά τη φύλα

M3: ... μερικοί κοιτάνε και την εξωτερική εμφάνιση ... λένε άμα θα είναι καλός αυτός σαν πρόεδρος να πούμε ...

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης-Σταυρούπολη)

M1: Οι μαθητές εκλέγουν παιδιά με υπευθυνότητα, που θα ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις τους

M2: Εγώ θα διαφωνούσα τελείως με τη συμμαθήτριά μου, γιατί πιστεύω ότι όχι μόνο δεν επιλέγονται υπεύθυνα άτομα, αλλά πολλές φορές επιλέγονται τα πιο ανεύθυνα του σχολείου.

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης-Τούμπα)

M1: ... να έχουν ευχέρεια λόγου ...

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: ... η δημοτικότητα ενός ατόμου, ... η προσωπικότητα

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης-Σταυρούπολη)

M1: ... να μη μασάει ...

M2: ... να μπορεί να κοντράρεται με ορισμένους ... καθηγητές

(Τ.Ε.Λ. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Να μας κάνει τα χατήρια .. των μαθητών, να τους προστατεύει, να είναι πιο μάγκας από τους άλλους ...

M2: ... εμπειρία ...

Σ: Εμπειρία σε τί;

M2: Στο σχολείο

Σ: Πώς αποκτάται αυτή η εμπειρία;

M2: Με τα χρόνια προϋπηρεσίας που έχεις

Σ: Στο σχολείο;

M2: Φυσικά

M3: Άμα έχεις ένα καλό κύκλωμα, μπορείς να βγείς άνετα.

(Τ.Ε.Λ. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Η φιλία, λάθος βέβαια, η προσωπικότητα και η εμπιστοσύνη

M2: Τα τελευταία χρόνια λείπουν τα κομματικά από τα σχολεία και αυτό είναι καλό

M3: Πριν από 2-3 χρόνια μοίραζαν χαρτάκια ...

Σ: Τι χαρτάκια;

M3: Ψηφοδέλτια από τις πολιτικές νεολαίες ...

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M1: Οι μαθητές βγάζουν κάποιον που να είναι μάγκας, ας πούμε θρασύς. Να μπορεί να επιβάλλεται στους καθηγητές και τους μαθητές.

M2: Πάντως πρέπει σίγουρα να είναι δημοφιλής

M3: Πρίν δύο χρόνια γινόταν και στο σχολείο μας εκλογές με κομματικά κριτήρια, αλλά όχι σήμερα ...

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M1: Να είναι δημοφιλής, αυτό όμως δε σημαίνει ότι θα ενδιαφέρεται και για το σχολείο.

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

Σ: Γιατί υποβάλλετε υποψηφιότητα;

M1, M2, M3: Για να χάνουμε μάθημα ... (γέλια)

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M1: ... στα γυμνάσια δεν εκλέγονται πολιτικά (...) γιατί τα παιδιά της Α΄ γυμνασίου είναι μικρά, μετά το δημοτικό, της Β΄ Γυμνασίου δεν είναι μεγάλα ώστε να έχουν μια απόφαση, μια γνώμη στα πολιτικά ζητήματα, δεν τους ενδιαφέρουν κιόλας γιατί είναι μικροί και δεν παίρνουν κομματική στάση.

M2: μέχρι τα 18 που θα ψηφίσουμε, δεν έχουμε, ούτε θέλουμε να έχουμε σχέση με την πολιτική

M3: Όποιος πεί το πιο πρωτότυπο στην προεκλογική ομιλία βγαίνει σίγουρα στο 15μελές.

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M1: Όταν κάποιοι μαθητές έχουν καλές σχέσεις με τους καθηγητές και μπορούν να περάσουν τις γνώμες στους καθηγητές, τότε πιστεύω ότι είναι κατάλληλοι να ψηφιστούν από τους μαθητές.

M2: Πρέπει να είναι (οι υποψήφιοι) γνωστοί και αγαπητοί στους καθηγητές

M3: Βασικό κριτήριο είναι η συμπεριφορά

M4: Πόσο ωραίος είναι, ... ο τρόπος με τον οποίο ντύνεται, ... η συμμετοχή του σε κάποιες ομάδες (π.χ. ο αρχηγός της ομάδας basket έχει διαφορετικές πιθανότητες να εκλεγεί)

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M1: Να είναι άνετος με τους καθηγητές και τον λυκειάρχη. Να μη φοβάται να πηγαίνει στον λυκειάρχη

M2: Να είναι φίρμα

(Τ.Ε.Α. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M1: Κριτήρια είναι η εμπειρία ...

M2: ... το ντύσιμο, το μαλλί, αν έχει μηχανή ...

M3: Βασικά θα πρέπει να είναι φασαριόζος, να προκαλεί γέλιο ...

(Τ.Ε.Α. Ιωαννίνων)

M1: Όταν ψηφίζεις κάποιον για το 15μελές, δε νομίζω ότι σκοτίζει και πολύ το μυαλό του.

(Λύκειο Ιωαννίνων)

M1: Ένα παιδί της Α Γυμνασίου δεν αλλάζει τις φίλιες του και συνεχίζουν να το ψηφίζουν ... και αποκτάει όλο και περισσότερες φίλιες και έτσι συνεχίζει ...

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M2: Εγώ εκλέχθηκα γιατί το ξέρω το σχολείο ... Έξι χρόνια έχω στο 15μελές. Τρεις φορές στη δευτέρα και τρεις στην τρίτη ...

(γέλια)

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

Η “φίρμα”

Σ: Ποιός είναι φίρμα;

M1: Ο πιο τσαμπουκάς ...

M2: Φίρμα νομίζω ας πούμε είναι ... όχι ο τσαμπουκάς ... ας πούμε ... εντάξει ... περνάει και ο τσαμπουκάς ας πούμε στο 15μελές. Φίρμα είναι αυτός που θα εντυπωσιάσει καλύτερα στο σχολείο, ας πούμε αυτός που θα βγει να μιλήσει ...

M3: Να σου πώ κάτι; (απευθυνόμενος στον ερευνητή)

Κάποιος που είναι καλός, φλώρος που λέμε ..., δε θα εντυπωσιάσει κανέναν, ενώ ο τσαμπουκάς θα εντυπωσιάσει ...

Πρόεδρος 15μελούς: ... γενικά ο τσαμπουκάς ίσχυε πολλά χρόνια ... τώρα είναι αυτό ... το να είναι κανείς φίρμα ... Η φίρμα τώρα είναι ... η ηλικία του υποψηφίου ... είναι πολλά πράγματα ... Εγώ πιστεύω ότι τα παιδιά με εκλέξανε γιατί έχω μείνει και μια χρονιά. Ένας λόγος είναι αυτός, γιατί μπαίνω στο γραφείο και δε φοβάμαι να μιλήσω με τους καθηγητές ...

M4: Είναι όπως στο στρατό. Στο στρατό οι παλιοί πως μπορούν να κάνουν το καψόνι; Είναι άνετοι ...

M5: Εγώ νομίζω ότι μεγαλύτερη σημασία έχει το στυλ του κάθε ατόμου ...

Σ: Δηλαδή;

M5: Το πως ακούγεται το όνομά σου, η συμπεριφορά ...

M6: Εμένα με λένε ... (με ύφος)

M5: Το όνομα στο σχολείο, τι φήμη έχεις ... η συμπεριφορά σου απέναντι στους καθηγητές ... άτομα που δε φοβούνται τους καθηγητές εκλέγονται ...

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: ... ο μάγκας ...

Σ: Δηλαδή;

M2: ... στο σχολείο μάγκας είναι αυτός που δεν έχει καθόλου σεβασμό απέναντι στον καθηγητή, αυτός που όλα τα κάνει για πλάκα, αυτός που έχει πολύ μεγάλο θάρρος ...

M3: και θράσσοσ

M2: ... αλλά συγχρόνως και θράσσοσ, γενικά κάνει εξυπνάδες ...

M3: και απέναντι στους μαθητές.

M2: Ναι και απέναντι στους μαθητές, αλλά και στους καθηγητές.

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης-Τούμπα)

Σ: Τι πρέπει να έχει τελικά ένας μαθητής ή μια μαθήτρια να είναι φίρμα;

M1: Το κατάλληλο ντύσιμο, με τι μέσο έρχεται στο σχολείο ...

M2: Η εξωσχολική του ζωή. Πόσο δηλαδή δραστηριοποιείται εκτός σχολείου

...

Σ: Σε ποιούς χώρους;

M2: Σε δικούς μας. Σε ορισμένα clubs. Αυτό συνήθως γίνεται επειδή εμείς της Γ' πάμε σε συγκεκριμένα μέρη και έτσι δημιουργούνται παρέες.

M3: Δε δίνεται καμμία σημασία στο αν ένα άτομο είναι δραστήριο.

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης-Σταυρούπολη)

M1: Να έχει "προηγούμενα" με τους καθηγητές και να έχει πρωτοστατήσει σε κάποιες εκδηλώσεις των μαθητών ... διαδηλώσεις, εκδρομές, χορούς, κ.λ.π.

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

2. Η λειτουργία των Μαθητικών Κοινοτήτων σε επίπεδο σχολικής μονάδας

Η μέχρι τώρα σκιαγράφηση της λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων εμπλουτίζεται με τη βοήθεια των δεδομένων που προέκυψαν από τις δηλώσεις των υποκειμένων σε μια σειρά ερωτήσεων. Οι ερωτήσεις αυτές αναφέρονται:

- i. στη συχνότητα σύγκλισης Γενικών Συνελεύσεων στο κάθε σχολείο (v23),
- ii. στην εκτίμηση των υποκειμένων για τη λειτουργία της Μαθητικής Κοινότητας στο σχολείο τους, αλλά και στην αξιολόγηση του θεσμού των Μαθητικών Κοινοτήτων γενικά, καθώς επίσης και στην αιτιολόγηση της εκτίμησης τους (v96, v97, v93a έως v93k),
- iii. στην εκτίμηση των μαθητών/τριών για τη συνέχεια του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων (v92),
- iv. στις δυνατότητες “παρέμβασης” που διαθέτουν οι μαθητικές κοινότητες τόσο σε σχολικό, όσο και σε εξωσχολικό επίπεδο, καθώς επίσης και στην παρουσίαση των επιχειρημάτων όσων αρνούνται την “παρέμβαση” των μαθητικών κοινοτήτων (v94, v102, v98, v101),
- v. στην ανίχνευση κάποιου πυρήνα μαθητών, ο οποίος φαίνεται να έχει καταλυτική επίδραση στα δρώμενα του σχολικού περιβάλλοντος (v24),
- vi. σε ζητήματα αποκέντρωσης του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων (v70) και τέλος
- vii. στη συζήτηση με τους μαθητές/τριες για τις μορφές κινητοποίησης της μαθητικής κοινότητας στο σχολείο τους καθώς επίσης και στον έλεγχο νομιμότητας των αιτημάτων κάθε φορά που η μαθητική κοινότητα διεκδικεί δυναμικά κάποιο/α από αυτά (v100, v99, v104).

Η παρακάτω ερώτηση αναφέρεται στη συχνότητα σύγκλισης των γενικών συνελεύσεων σε επίπεδο σχολικής μονάδας.

Ερώτηση:

Κάθε πότε γίνεται γενική συνέλευση των μαθητών στο σχολείο σου;
(Σημείωσε ένα μόνο τετραγωνάκι)

μια φορά το χρόνο

δυο φορές το χρόνο

τρεις φορές το χρόνο

περισσότερες από τρεις φορές το χρόνο ποτέ

κάθε*

* (σημείωσε κάθε πότε γίνεται η γενική συνέλευση των μαθητών του σχολείου σου)

(v23)

Οι απαντήσεις των μαθητών/τριών παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα¹³:

Πίνακας 5.1.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
1/έτος	1	727	19.0	19.2	19.2
2-3/έτος	2	2377	62.2	62.9	82.2
3+/έτος	3	466	12.2	12.3	94.5
Ποτέ	4	74	1.9	2.0	96.5
Άλλο	5	133	3.5	3.5	100.0
	0	46	1.2	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

Τα εμπειρικά δεδομένα επιβεβαιώνουν τη ρύθμιση των κανονιστικών κειμένων. Γενικές συνελεύσεις σχολείου (τακτικές και έκτατες) συγκαλούνται συνήθως 2-3 φορές/χρόνο. Πρόκειται, όπως άλλωστε επισημαίνεται στις μαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις για τις “σίγουρες”¹⁴ γενικές συνελεύσεις, με

¹³ Σύμφωνα με τον Κανονισμό Λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων οι γενικές συνελεύσεις των μαθητών/τριών σε επίπεδο σχολικής μονάδας πραγματοποιούνται τακτικά τρεις (3) φορές κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους και έκτατα όταν συντρέχουν μια σειρά προϋποθέσεων. (Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων 1987 [Υ.Α. 23.613/6/Γ2/4094/23.9.86, Φ.Ε.Κ. 619/Β/25.9.86] “Όργανα, σύνθεση και λειτουργία μαθητικών κοινοτήτων” (άρθρο 3), § 27)

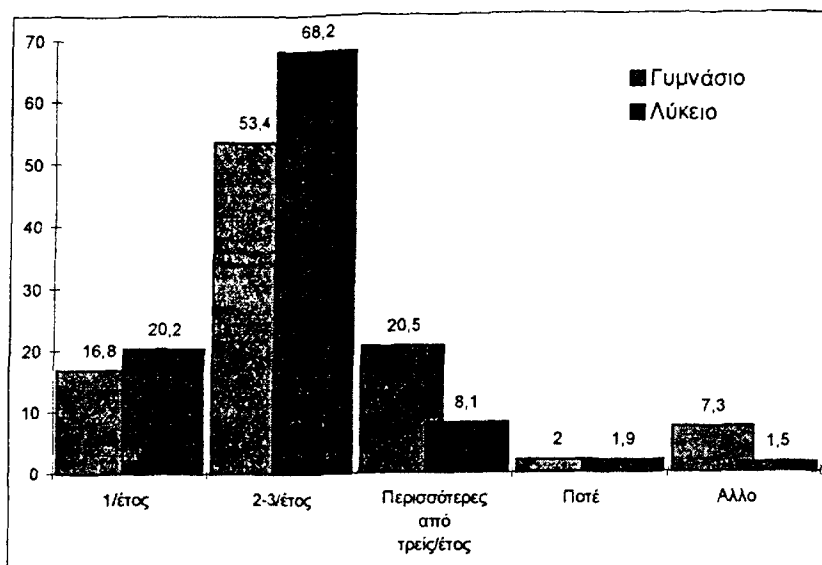
¹⁴ Η συγκεκριμένη γενική συνέλευση είναι προσδιορισμένη χρονικά από το Υ.Π.Ε.Π.Θ. Κάθε χρόνο, στις Διευθύνσεις Β'βάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας φτάνει τηλεγράφημα το οποίο ενημερώνει το διοικητικό μηχανισμό σε επίπεδο νομού για την ημέρα και ώρα πραγματοποίησης της εκλογοαπολογιστικής γενικής συνέλευσης. Η Διεύθυνση με τη σειρά της είναι υποχρεωμένη να ενημερώσει “το συντομότερο δυνατό” τα σχολεία της αρμοδιότητάς της και αυτά τους μαθητές και τις μαθήτριες.

συνήθη θέματα "η πρώτη την εκλογή του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου ενώ οι άλλες την οργάνωση κάποιου χορού ή της πολυήμερης εκδρομής." ¹⁵

Ο έλεγχος ως προς τη στατιστική σημαντικότητα των διαφορών στο εσωτερικό των μεταβλητών της εκπαιδευτικής βαθμίδα ($X^2=218.129$, $df=4$, $Sign.=.000$) και του τύπου της σχολικής μονάδας φοίτησης ($X^2=248.860$, $df=12$, $Sign.=.000$) παρουσιάζει ενδιαφέρον.

Πίνακας 5.2. / Γραφική Παράσταση 5.1.

Συχνότητα σύγκλισης Γ.Σ. σχολείου	Εκπαιδευτική Βαθμίδα	
	Γυμνάσιο	Λύκειο
1/έτος	16,8	20,2
2-3/έτος	53,4	68,2
Περισσότερες από τρεις/έτος	20,5	8,1
Ποτέ	2	1,9
Άλλο	7,3	1,5

M1: ... γίνονται, αλλά οι τρίωρες γίνονται τρίλεπτες ...

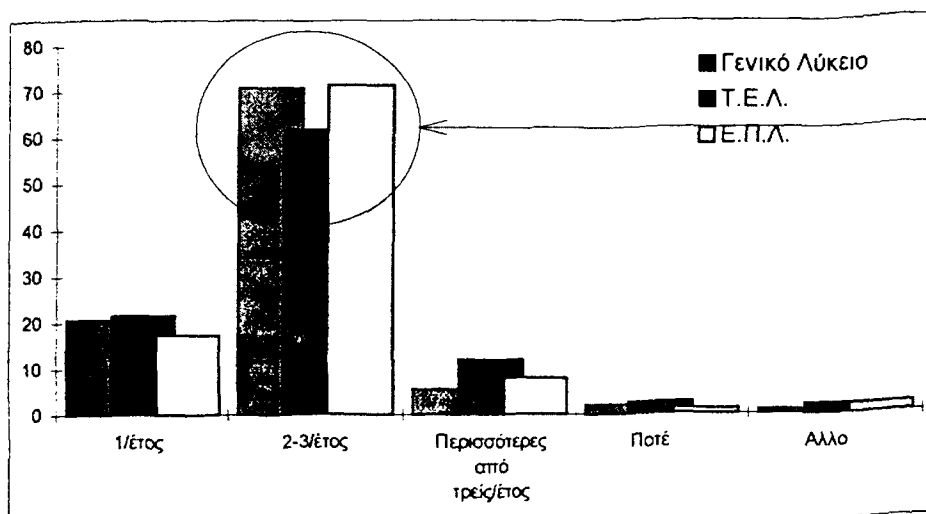
M2: ... πριν αρχίσει η συνέλευση βασικά ρωτάμε όλο το σχολείο αν υπάρχει κάποιο πρόβλημα που θέλουνε να συζητήσουνε. Οι περισσότεροι για να φύγουνε λένε όχι ...

M3: ... βασικά μας δίνουνε τη μια πριν τα Χριστούγεννα και μια κατά τον Μάρτη ...

(Μαθητής, πρόεδρος 15μελούς μαθητικού συμβουλίου σε γενικό Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

Πίνακας 5.3 / Γραφική Παράσταση 5.2.

Συχνότητα σύγκλισης Γ.Σ. σχολείου	Τύπος Λυκείου		
	Γενικό Λύκειο	Τ.Ε.Λ.	Ε.Π.Λ.
1/έτος	20,6	21,5	17,4
2-3/έτος	70,9	61,8	71,6
Περισσότερες από τρεις/έτος	5,6	12	8
Ποτέ	2	2,5	1,1
Άλλο	0,9	2,2	1,9

Τα εμπειρικά δεδομένα επιβεβαιώνουν τις δηλώσεις των υποκειμένων, αλλά και των διευθυντών των σχολικών μονάδων με τους οποίους άτυπα συζητήθηκαν ζητήματα σχετικά με τη συχνότητα σύγκλισης της γενικής των μαθητών του σχολείου¹⁶.

¹⁶ Η διεύθυνση του σχολείου έχει καθοριστικό λόγο στη σύγκλιση της γενικής συνέλευσης των μαθητών ενός σχολείου, τουλάχιστον όσον αφορά την ημέρα και την ώρα πραγματοποίησής της.

3. Η εκτίμηση των υποκειμένων για τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων.

Η εκτίμηση των μαθητών/τριών για τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων στο σχολείο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η ερώτηση που ακολουθεί στοχεύει στην αποτύπωση αυτής της εκτίμησης, με τη βοήθεια πεντάβαθμης κλίμακας.

Ερώτηση:

Είσαι ικανοποιημένος/η από τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων στο σχολείο σου;

(Πάρα πολύ=1, Πολύ=2, Αρκετά=3, Λίγο=4, Καθόλου=5)

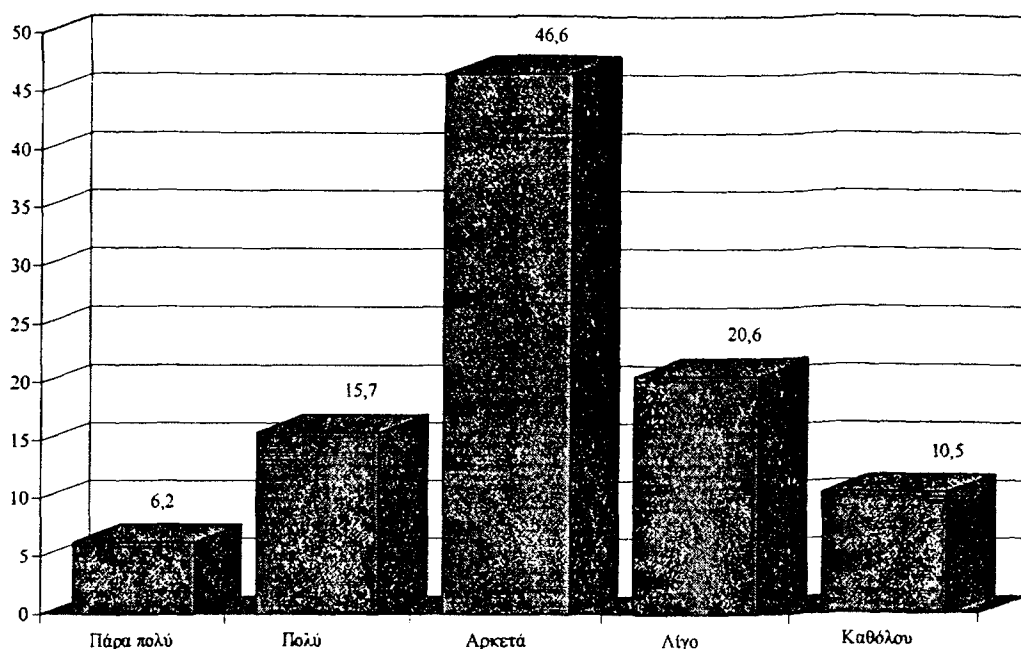
(v96)

Οι δηλώσεις των μαθητών/τριών παρουσιάζεται στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθεί.

Πίνακας 6.1.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πάρα πολύ	1	237	6.2	6.2	6.2
Πολύ	2	601	15.7	15.8	22.0
Αρκετά	3	1782	46.6	46.3	68.8
Λίγο	4	789	20.6	20.7	89.5
Καθόλου	5	400	10.5	10.5	100.0
	0	14	.4	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

Γραφική Παράσταση 6.1.

Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι οι μισοί περίπου (46.6%) μαθητές/τριες δηλώνουν "αρκετά" ικανοποιημένοι από τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων στο σχολείο τους με ένα ποσοστό 21.9% να δηλώνει "πάρα πολύ" ή "πολύ" ικανοποιημένο, ενώ ένα ποσοστό 31.1% περιορίζεται στο "λίγο" ή "καθόλου" (20.6% και 10.5% αντίστοιχα). Η εκτίμηση για τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων δε βασίζεται σε κάποιο αξιόπιστο μοντέλο αξιολόγησης, αλλά προκύπτει μάλλον από κάποια διαισθητική προσέγγιση στη βάση των εμπειριών που οι συμμετέχοντες διαθέτουν για τη συγκεκριμένη περίπτωση¹⁷. Ο συγκεκριμένος ισχυρισμός ελέγχθηκε με την εφαρμογή του στατιστικού χ^2 . Προέκυψαν στατιστικά σημαντικές σχέσεις

¹⁷ Οι μαθητές/τριες κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, διατύπωσαν τις θέσεις τους χωρίς τους περιορισμούς του ερωτηματολογίου:

Σ: Τελικά είστε αισιόδοξοι;

M1: Μπα, τίποτα... χαβαλές να γίνεται ...

M2: Μόνο να χάνουμε ώρες, να πηγαίνουμε εκδρομές, ε, να κάνουμε κανένα χορό ...

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Η μαθητική κοινότητα έχει καταλήξει να είναι κάτι τυπικό
(Γυμνάσιο Ιωαννίνων).

ανάμεσα στη συγκεκριμένη μεταβλητή (v96) και τις μεταβλητές που προσδιορίζουν το φύλο των υποκειμένων ($X^2=37.998$, $df=4$, $Sign.=.000$), την ηλικία ($X^2=300.463$, $df=28$, $Sign.=.000$), τη σχολική μονάδα φοίτησης ($X^2=634.350$, $df=168$, $Sign.=.000$), τη σχολική τάξη φοίτησης ($X^2=342.282$, $df=20$, $Sign.=.000$), τον τύπο της δειγματοληπτικής περιοχής ($X^2=32.314$, $df=8$, $Sign.=.000$) και τον τύπο της σχολικής μονάδας φοίτησης ($X^2=293.228$, $df=12$, $Sign.=.000$).

Η περιορισμένη ικανοποίηση ορισμένων μαθητών/τριών για τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων επιχειρήθηκε να ερμηνευθεί, σε επίπεδο προσώπων και θεσμών, με τη βοήθεια της παρακάτω ερώτησης. Η πιλοτική φάση είχε προσφέρει το σχετικό υλικό, ενώ δόθηκε το περιθώριο εμπλουτισμού στον προτεινόμενο κατάλογο.

Ερώτηση:

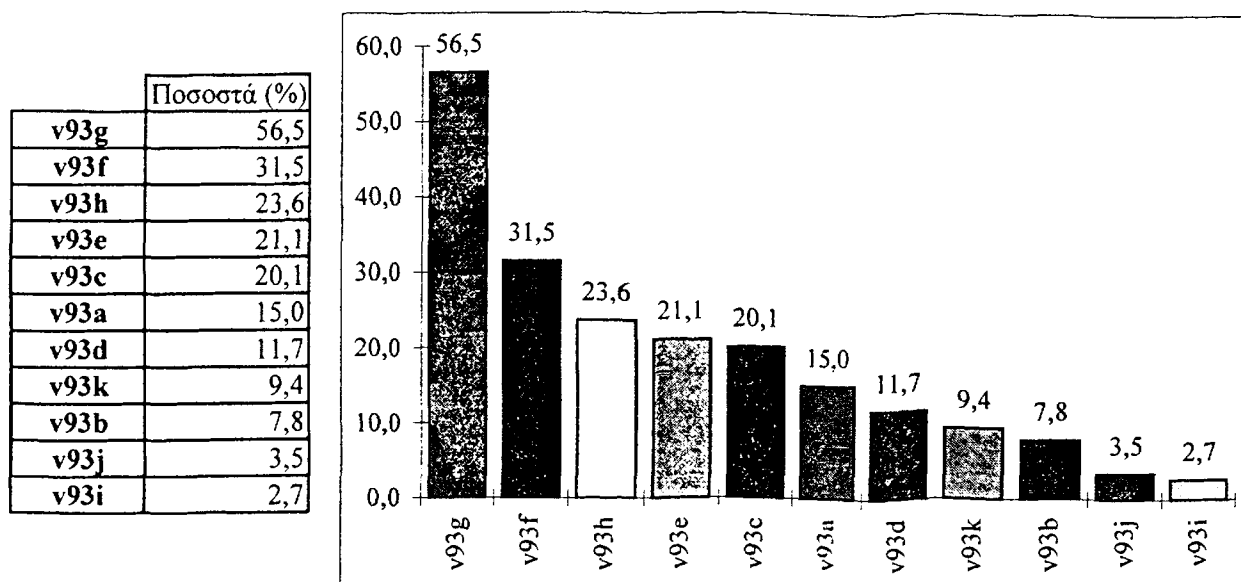
Εαν νομίζεις ότι σήμερα κάτι δεν πάει καλά στις μαθητικές κοινότητες, ποιός νομίζεις ότι φταίει για αυτό;

(Μπορείς να σημειώσεις περισσότερα από ένα τετραγώνια)

☐ Ο σύλλογος καθηγητών του σχολείου	(v93a)
☐ Οι υπεύθυνοι καθηγητές των τάξεων	(v93b)
☐ Ο σύλλογος των καθηγητών και τα 15μελή μαθητικά συμβούλια	(v93c)
☐ Ο διευθυντής του σχολείου	(v93d)
☐ Τα 5μελή μαθητικά συμβούλια των τάξεων	(v93e)
☐ Το 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου	(v93f)
☐ Οι μαθητές	(v93g)
☐ Όλα τα μαθητικά συμβούλια (5μελή και 15μελές)	(v93h)
☐ Κανένας από τους παραπάνω, αλλά κάποιος άλλος, ποιός;.....	(v93j)
☐ Κανένας	(v93i)
☐ Δεν ξέρω	(v93k)
-
- (v93)

Οι απαντήσεις των μαθητών/τριών στην παραπάνω ερώτηση παρουσιάζονται με φθίνουσα σειρά αξιολόγησης.

Πίνακας 6.2./Γραφική Παράσταση 6.2.

Οι μαθητές/τριες του δείγματος, επιρρίπτουν με αξιολογική σειρά ευθύνες για την κατάσταση των μαθητικών κοινοτήτων:

1. στους μαθητές
2. στο 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου
3. στα μαθητικά συμβούλια (5μελή και 15μελή)
4. στα 5μελή μαθητικά συμβούλια
5. στον σύλλογο των καθηγητών και στα 15μελή μαθητικά συμβούλια
6. στον σύλλογο καθηγητών του σχολείου
7. στον διευθυντή του σχολείου
8. στους υπεύθυνους καθηγητές των τάξεων

Από τη μελέτη του πίνακα προκύπτει ότι οι μαθητές αξιολογούν με αυστηρότητα τις ευθύνες τους και διατυπώσουν τη θέση τους ξεκάθαρα. “Εμείς και τα μαθητικά συμβούλια δεν έχουμε σταθεί στο ύψος των περιστάσεων”¹⁸.

¹⁸ Μαθήτρια Γ' Λυκείου σε Γενικό Λύκειο του Π.Σ. Θεσσαλονίκης.

Όμοια:

M1: Οι μαθητές, ορισμένοι μαθητές, έχουν ξεφτιλίσει το θεσμό και αναγκάζουν και όλους τους υπολοίπους να μην ενδιαφέρονται

M2: Σε γενικές γραμμές δεν είμαστε ικανοποιημένοι από τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων.

M3: Μόνο αν βγει κάποιο νομοσχέδιο που να περιγράφει τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων, τα δικαιώματα των μαθητικών κοινοτήτων (μαθητών) και οι καθηγητές να το αποδέχονται μπορεί κάτι να πάει καλά ...

4. Ανίχνευση "Πυρήνα Μαθητών".

Ο προβληματισμός για την ανίχνευση κάποιου "πυρήνα μαθητών", ο οποίος ουσιαστικά "ελέγχει" και ορισμένες φορές "εκφράζει" τη μαθητική κοινότητα, μιας ομάδας η οποία δεν προκύπτει από την εφαρμογή κάποιων διατάξεων κανονιστικού περιεχομένου, αλλά "αναδεικνύεται" ή "κυριαρχεί" στο σύνολο των μαθητών και μαθητριών κάποιας σχολικής μονάδας, ξεκίνησε από τα δεδομένα που πρόσφεραν οι πιλοτικές συζητήσεις με μαθητές και μαθήτριες. Με στόχο την εμπειρική τεκμηρίωση διατυπώθηκε η παρακάτω ερώτηση:

Ερώτηση:

Ορισμένοι συμμαθητές σου υποστηρίζουν ότι είναι "πάντα τα ίδια" τα άτομα που μιλάνε στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου. Συμφωνείς ή διαφωνείς, και σε ποιό βαθμό;

(Συμφωνώ=1, Συμφωνώ με επιφυλάξεις=2, Διαφωνώ με επιφυλάξεις=3, Διαφωνώ=4)

(v24)

Η κατανομή των δηλώσεων των υποκειμένων στη συγκεκριμένη ερώτηση έχει ως εξής:

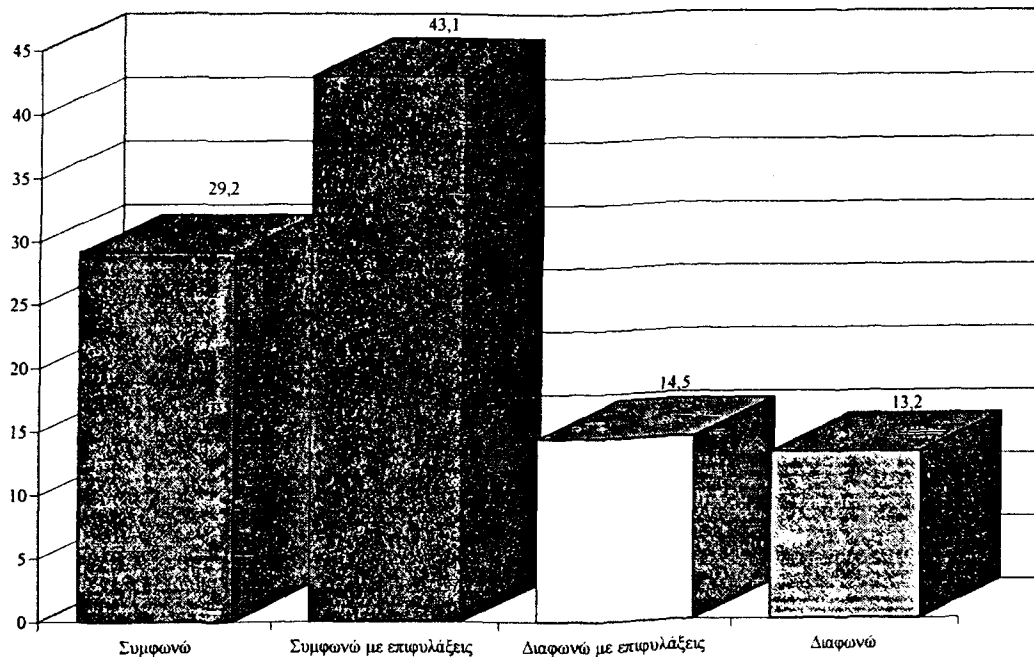
Πίνακας 7.1.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Συμφωνώ	1	1109	29.0	29.2	29.2
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	2	1635	42.8	43.1	72.4
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	3	549	14.4	14.5	86.8
Διαφωνώ	4	499	13.1	13.2	100.0
	0	31	.8	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

M4: Εδώ οι καθηγητές δεν αποδέχονται τα άρθρα της νομοθεσίας που συμφέρουν τους μαθητές.

(*Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου*)

Γραφική Παράσταση 7.1.

Από τη μελέτη των δεδομένων του πίνακα προκύπτει ότι οι απαντήσεις των μαθητών/τριών κινούνται στην περιοχή της (επιφυλακτικής) συμφωνίας. Συγκεκριμένα το 43.1% των υποκειμένων της έρευνας που απάντησαν στην ερώτηση δηλώνουν ότι συμφωνούν με επιφυλάξεις στο σχετικό ισχυρισμό (πάντως συμφωνούν), ενώ ένα ποσοστό 29.2% δηλώνει απερίφραστα ότι ο ισχυρισμός ισχύει απόλυτα.

Η παραπάνω εμπειρική τεκμηρίωση της υπόθεσης, έρχεται να εμπλουτιστεί με τα δεδομένα που προέκυψαν στη φάση επεξεργασίας και ανάλυσης των μεταβλητών που περιγράφουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στα πλαίσια της γενικής συνέλευσης του σχολείου ή του τμήματος (v28a-g και v40a-g αντίστοιχα). Οι συγκεκριμένες μεταβλητές παραμετροποιούσαν τις περιπτώσεις εκείνες, που η λήψη των αποφάσεων στα πλαίσια του ενός ή του άλλου οργάνου, ήταν αποτέλεσμα "κυριαρχίας" κάποιας "ομάδας μαθητών/τριών που γνώριζε το θέμα" και η απόφαση ουσιαστικά προέκυπε

από την ανακοίνωση της πρότασης - απόφασης αυτής της ομάδας μαθητών/τριών.

Οι παρακάτω πίνακες και γραφικές παραστάσεις συνοδεύουν την προβληματική που παρουσιάστηκε παραπάνω.

Πίνακας 7.2.

	Πολύ συχνά		Συχνά		Μερικές φορές		Σπάνια		Ποτέ	
	Γ.Σ.Σχ	Γ.Σ.Τμ	Γ.Σ.Σχ	Γ.Σ.Τμ	Γ.Σ.Σχ	Γ.Σ.Τμ	Γ.Σ.Σχ	Γ.Σ.Τμ	Γ.Σ.Σχ	Γ.Σ.Τμ
"Ανακοίνωση" από ομάδα μαθητών	5,5	12,0	8,7	14,4	15,5	18,6	23,0	20,7	47,4	34,4

Τροποποιημένα Δεδομένα

	Συμβαίνει*		Δε Συμβαίνει*	
	Γ.Σ.Σχ	Γ.Σ.Τμ	Γ.Σ.Σχ	Γ.Σ.Τμ
"Ανακοίνωση" από ομάδα μαθητών	29,7	45,0	70,4	55,1

Συμβαίνει → Πολύ συχνά, Συχνά, Μερικές φορές
 Δε συμβαίνει → Σπάνια, Ποτέ

	Ποσοστό*1	
Συμφωνώ	29,2	72,3%
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	43,1	
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	14,5	27,7%
Διαφωνώ	13,2	

Παρά τις σχετικές επιφυλάξεις που προκύπτουν από τις συμψηφίσεις των ποσοστών και τη γενικότερη ποσοτική προσέγγιση που προτείνεται, η ύπαρξη του "πυρήνα" που αναλαμβάνει ορισμένες φορές να να "βγάλει από τη δύσκολη θέση" τους μαθητές και τις μαθήτριες που αποτελούν την ολομέλεια της γενικής συνέλευσης φαίνεται ότι υφίσταται.

5. Εκτίμηση των υποκειμένων για την αναγκαιότητα συνέχισης του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων.

Για τη μελέτη αυτής της παραμέτρου χρησιμοποιήθηκαν τόσο τα κείμενα των απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων όσο και τα εμπειρικά δεδομένα που προέκυψαν από τη σχετική ερώτηση του ερωτηματολογίου.

Η ερώτηση στο ερωτηματολόγιο ήταν διατυπωμένη ως εξής:

Ερώτηση:

Νομίζεις ότι θα πρέπει να συνεχίσει να υπάρχει ο θεσμός των μαθητικών κοινοτήτων στα σχολεία σήμερα;

ΝΑΙ ΟΧΙ

(v92)

Οι μαθητές και μαθήτριες απάντησαν στη συγκεκριμένη ερώτηση, αναφερόμενοι/ες στο μέλλον του θεσμού¹⁹ των μαθητικών κοινοτήτων, ως εξής:

Πίνακας 8.1.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Naí	1	3633	95.0	95.6	95.6
Oxí	2	166	4.3	4.4	100.0
	0	24	.6	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών και μαθητριών του δείγματος (95.6%), θεωρεί αναγκαία τη συνέχιση του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων στα σχολεία, κάτι το οποίο

¹⁹ Η προσέγγιση έχει να κάνει με το θεσμό των μαθητικών κοινοτήτων και όχι με τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται για την πραγμάτωσή του. Για το τελευταίο οι μαθητές/τριες τοποθετήθηκαν σε άλλα ερωτήματα του ερωτηματολογίου και των προφορικών συνεντεύξεων.

προέκυψε και από τις δηλώσεις των υποκειμένων με τη βοήθεια των συνεντεύξεων:

M1: Ναι, θέλουμε τις μαθητικές κοινότητες, υπό την προϋπόθεση ότι θα ακούγεται η γνώμη τους.

M2: Ίσως κάποτε να υπάρξουν κάποιοι μαθητές πιο δραστήριοι από μας και να μπορέσουν να πετύχουν κάτι παραπάνω σ' αυτό το θέμα (μαθητικές κοινότητες)

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Μέσα από τις Μαθητικές Κοινότητες εκπροσωπούνται οι μαθητές. Είναι ο μόνος τρόπος που ... έτσι ... και το γραφείο μέσα και οι παραπάνω ... να μας ακούσουν ...

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Άμα καταργηθούν οι μαθητικές κοινότητες θα έπρεπε να καταργηθεί και ο συνδικαλισμός που υπάρχει στις δουλειές γιατί και αυτό είναι ένα είδος συνδικαλισμού.

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

Οι προτάσεις από την πλευρά των μαθητών προσδιορίζουν και την οπτική τους:

M1: Για να διατηρηθεί ο θεσμός των μαθητικών κοινοτήτων, θα 'πρεπε ο υπουργός να κάνει μια αναθεώρηση, δηλαδή να βγάλει ορισμένους νόμους, κάποια διατάγματα και οι καθηγητές να κάνουν μια καλύτερη ενημέρωση στους μαθητές, να υπάρχουν ορισμένες κυρώσεις στα μέλη των μαθητικών συμβουλίων, ώστε να λειτουργήσουν πιο σωστά (οι μαθητικές κοινότητες)

M6: Ενημέρωση, εμπιστοσύνη, συνεργασία, σοβαρότητα, νόμοι ...

(Τ.Ε.Α. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

6. Σενάριο αποκέντρωσης του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων.

Η περίπτωση διαμόρφωσης “εξειδικευμένων” Κανονισμών Λειτουργίας, προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητες της κάθε σχολικής μονάδας σχετίζεται με τις θεωρητικές παρατηρήσεις για τη συγκεντρωτική δομή του ελληνικού -και όχι μόνο- εκπαιδευτικού συστήματος. Ερευνήθηκε η στάση των μαθητών/τριών του δείγματος σε ένα υποθετικό σενάριο αποκέντρωσης του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων σε κανονιστικών πλαισίων λειτουργίας.

Η διατύπωση της ερώτησης στο ερωτηματολόγιο, είχε ως εξής:

Ερώτηση:

Μερικοί μαθητές πιστεύουν ότι δε θα πρέπει να υπάρχει ένας κεντρικός Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων, αλλά το κάθε σχολείο να έχει τον δικό κανονισμό. Συμφωνείς, διαφωνείς και σε ποιά βαθμό με την άποψη αυτή;

(Συμφωνώ=1, Συμφωνώ με επιφυλάξεις=2, Διαφωνώ με επιφυλάξεις=3, Διαφωνώ =4)
(v70)

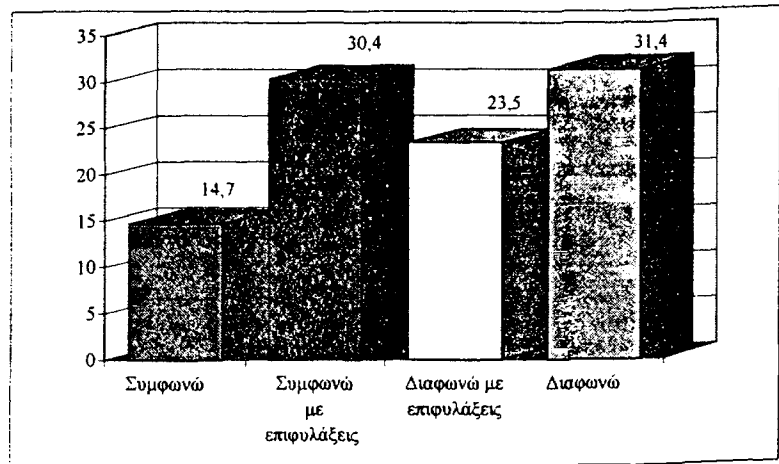
Η κατανομή των δηλώσεων παρουσιάζεται στον πίνακα και τη γραφική παράσταση που ακολουθούν.

Πίνακας 9.1.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Συμφωνώ	1	556	14.5	14.7	14.7
Συμφωνώ με επιφυλάξε	2	1153	30.2	30.4	45.1
Διαφωνώ με επιφυλάξε	3	889	23.3	23.5	68.6
Διαφωνώ	4	1189	31.1	31.4	100.0
	0	36	.9	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

Γραφική Παράσταση 9.1.

	Ποσοστό(%)
Συμφωνώ	14,7
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	30,4
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	23,5
Διαφωνώ	31,4

Από τα δεδομένα που παρουσιάζονται στον πίνακα και τη γραφική παράσταση, προκύπτει ότι οι απαντήσεις των μαθητών/τριών του δείγματος χαρακτηρίζονται από μια επιφυλακτικότητα η οποία προβληματίζει. Σε ποσοστό 45.1% του δείγματος οι μαθητές/τριες δηλώνουν ότι συμφωνούν με κάποιο πιθανό σενάριο σύνταξης του Κανονισμού Λειτουργίας από το κάθε σχολείο (14.7% χωρίς επιφυλάξεις και 30.4% με επιφυλάξεις), ενώ το 54.9% παρουσιάζεται μάλλον αρνητικά τοποθετημένο (με το 23.5% να δηλώνει τη διαφωνία του με επιφυλάξεις και το 31.4% χωρίς καμιά επιφύλαξη). Η ερμηνεία των δεδομένων προκύπτει από τις δηλώσεις των υποκειμένων που έλαβαν μέρος στις συζητήσεις: "Μάλλον δε θα γίνει ποτέ τίποτα" ήταν η συνηθισμένη απάντηση των μαθητών.

Ο προβληματισμός σχετικά με τις τοποθετήσεις των μαθητών/τριών στο ζήτημα της αποκέντρωσης των διαδικασιών αναλύθηκε περαιτέρω: Ο έλεγχος ύπαρξης στατιστικά σημαντικών σχέσεων ανάμεσα στη μεταβλητή που εξετάζεται και το φύλο ($X^2= 17.408$, $df=3$, $Sign.=.000$), την ηλικία ($X^2= 57.399$, $df=21$, $Sign.=.000$), αλλά κυρίως τη σχολική μονάδα φοίτησης ($X^2= 225.958$, $df=126$, $Sign.=.000$), την τάξη φοίτησης ($X^2= 61.077$, $df=15$, $Sign.=.000$), και τον τύπο της σχολικής μονάδας φοίτησης ($X^2= 48.844$, $df=9$, $Sign.=.000$), δεν επιτρέπει την αναγωγή των ευρημάτων σε γενικευμένα ερμηνευτικά σχήματα.

7. Οι Δραστηριότητες των Μαθητικών Κοινοτήτων

Οι ερωτήσεις 26 και 40 του ερωτηματολογίου, προσφέρουν τα δεδομένα για μια πρώτη περιγραφή των δραστηριοτήτων που αναπτύσσουν οι μαθητικές κοινότητες σε επίπεδο σχολείου και τμήματος αντίστοιχα.

Ερώτηση:

Με τι συνήθως ασχολείται η μαθητική κοινότητα του σχολείου σου;
(Μπορείς να σημειώσεις **περισσότερα από ένα** τετραγωνάκια).

☐ με τη διεκδίκηση και πραγματοποίηση εκδρομών	(v26a)
☐ με τη διοργάνωση χορών	(v26b)
☐ με την επίλυση προβλημάτων του σχολείου	(v26c)
☐ με τη διοργάνωση γιορτών (γιορτή Πολυτεχνείου, κ.α.)	(v26d)
☐ με την οργάνωση της σχολικής βιβλιοθήκης	(v26e)
☐ με την έκδοση μαθητικής εφημερίδας	(v26f)
☐ με τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων	(v26g)
☐ με τη διοργάνωση αθλητικών συναντήσεων	(v26h)
☐ με την ίδρυση ομίλων ψυχαγωγικού και πολιτιστικού χαρακτήρα
(π.χ. θεατρικός όμιλος, σκακιστικός όμιλος, κ.λ.π.)	(v26i)
- (v26)
-

Ερώτηση:

Με τί συνήθως ασχολείται η μαθητική κοινότητα του τμήματός σου;
(Μπορείς να σημειώσεις **περισσότερα από ένα** τετραγωνάκια).

☐ με τη διεκδίκηση και πραγματοποίηση εκδρομών	(v40a)
☐ με τη διοργάνωση χορών	(v40b)
☐ με την επίλυση προβλημάτων του σχολείου	(v40c)
☐ με τη διοργάνωση γιορτών (γιορτή Πολυτεχνείου, κ.α.)	(v40d)
☐ με την οργάνωση της σχολικής βιβλιοθήκης	(v40e)
☐ με την έκδοση μαθητικής εφημερίδας	(v40f)
☐ με τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων	(v40g)
☐ με τη διοργάνωση αθλητικών συναντήσεων	(v40h)
☐ με την ίδρυση ομίλων ψυχαγωγικού και πολιτιστικού χαρακτήρα
(π.χ. θεατρικός όμιλος, σκακιστικός όμιλος, κ.λ.π.)	(v40i)
- (v40)
-

Οι ερωτήσεις σχεδιάστηκαν κατά τη διάρκεια της πιλοτικής φάσης, με τη βοήθεια των μαθητών και μαθητριών, ιδιαίτερα των μελών των μαθητικών

συμβουλιών, έτσι ώστε να περιγράψουν με τη μεγαλύτερη δυνατή σαφήνεια τις δραστηριότητες των μαθητικών κοινοτήτων, τόσο σε επίπεδο σχολείου όσο και σε επίπεδο τμήματος²⁰. Η επεξεργασία των δεδομένων που προέκυψαν, από τις απαντήσεις των μαθητών/τριών στα παραπάνω ερωτήματα, και οι κατανομές που προκύπτουν παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν. Με στόχο τη μεγαλύτερη δυνατή ανάλυση, χρησιμοποιήθηκαν οι τετράβαθμες κλίμακες που συνοδεύουν τις διευκρινίσεις των ερωτήσεων, ενώ για την αντικειμενικότερη περιγραφή συμπεριελήφθησαν και κάποιες δραστηριότητες για τις οποίες, ήδη από την πιλοτική φάση, γνωρίζαμε ότι συγκεντρώνουν ένα πολύ μικρό ποσοστό από τις προτιμήσεις των μαθητών/τριών.

²⁰ Οι δραστηριότητες στα πλαίσια διευρυμένων συλλογικών οργάνων (Σχολικά Συμβούλια, Σχολικές Επιτροπές, Ν. 1566/85, άρθρα 51 και 52 αντίστοιχα) αντιμετωπίστηκαν με ειρωνεία

:

Σ: Μετέχετε στη Σχολική Επιτροπή;

M1, M2: Τι είναι αυτό;

M3: Δεν το ξέρουμε, τι είναι;

M4: Καμιά πιο εύκολη ερώτηση, δεν το ξέρουμε αυτό ...

(γέλια)

(*Τ.Ε.Α. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου*)

Σ: Μετέχετε στη Σχολική Επιτροπή;

M1: Τι είναι αυτό; Συγγνώμη, χωρίς να θέλω να σας προσβάλλω, αυτά που μας λέτε είναι κινέζικα ...

(γέλια)

(*Λύκειο Ιωαννίνων*)

Σ: Μετέχετε στη Σχολική Επιτροπή;

M1: Ναι, είμαι εγώ. ... Με φώναξε μια μέρα ο λυκειάρχης και μου λέει: “Θέλεις να μπεις στη σχολική επιτροπή;” Εγώ δεν ήξερα τι είναι αυτό ... Τον ρώτησα “Τι πράγμα είναι αυτό ...” - “Τίποτα, για να εκπροσωπούμαστε, εσύ δε θα κάνεις τίποτα, θα έρχεσαι εδώ και βάζεις μερικές υπογραφές”

Σ: Πήγες κάποια φορά;

M1: Ναι κάποια φορά όταν ήταν κάτι ... για το κυλικείο ... (γέλια) ... για να το νοικιάσουμε ... δε θυμάμαι ... και μια άλλη φορά πάλι για θέμα οικονομικό ... με την καθαρίστρια ... κάτι τέτοιο (γέλια). Ούτε που συζητήσαμε πάντως, έβαλα μια τζίφρα και αυτό ήταν.

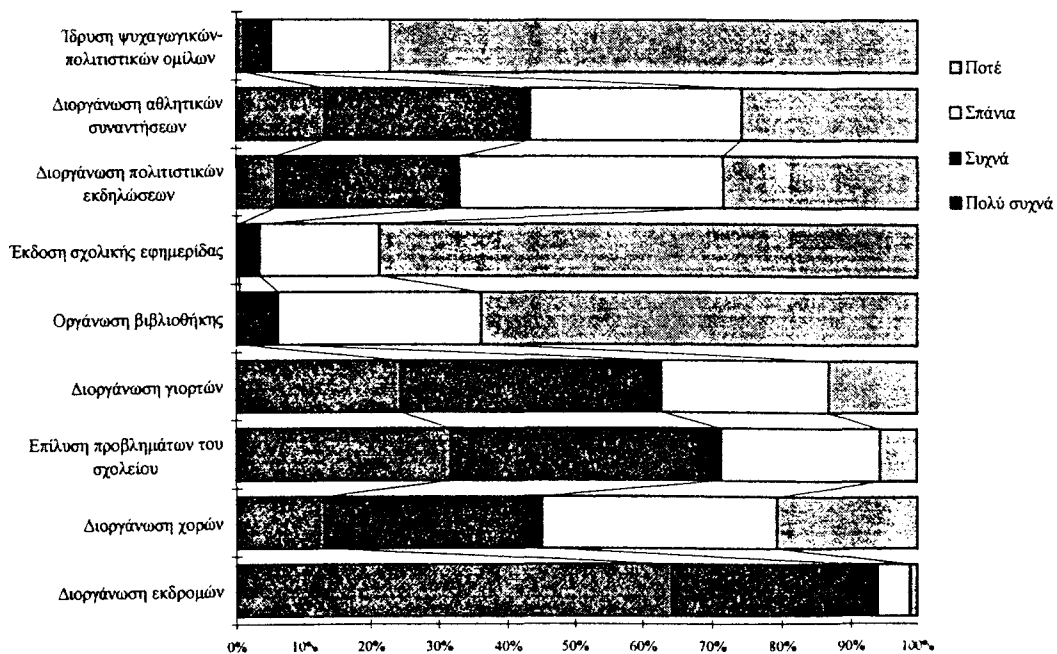
(*Λύκειο Ημι-αστικής Περιοχής*)

Οι δραστηριότητες των μαθητικών κοινοτήτων σε επίπεδο σχολείου έχουν ως εξής:

Πίνακας 10.1.

	Διοργάνωση εκδρομών	Διοργάνωση χορών	Επίλυση προβλημάτων του σχολείου	Διοργάνωση γιορτών	Οργάνωση βιβλιοθήκης	Έκδοση σχολικής εφημερίδας	Διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων	Διοργάνωση αθλητικών συναντήσεων	Ίδρυση ψυχαγωγικών-πολιτιστικών ομίλων
Πολύ συχνά	63,8	13,0	31,6	24,2	0,5	0,4	5,7	13,1	1,0
Συχνά	29,6	31,9	39,5	38,2	5,7	3,0	27,2	30,1	4,1
Σπάνια	4,8	33,8	22,8	23,8	29,7	17,8	38,3	30,6	17,6
Ποτέ	1,2	20,7	5,7	13,2	63,6	78,2	28,3	25,7	76,7

Γραφική Παράσταση 10.1.

Ανάλογη υπήρξε και η ανάλυση των δραστηριοτήτων της μαθητικής κοινότητας σε επίπεδο τμήματος/τάξης. Η ερώτηση 39 του ερωτηματολογίου²¹ τροφοδότησε με το απαραίτητο εμπειρικό υλικό την ανάλυση των δεδομένων.

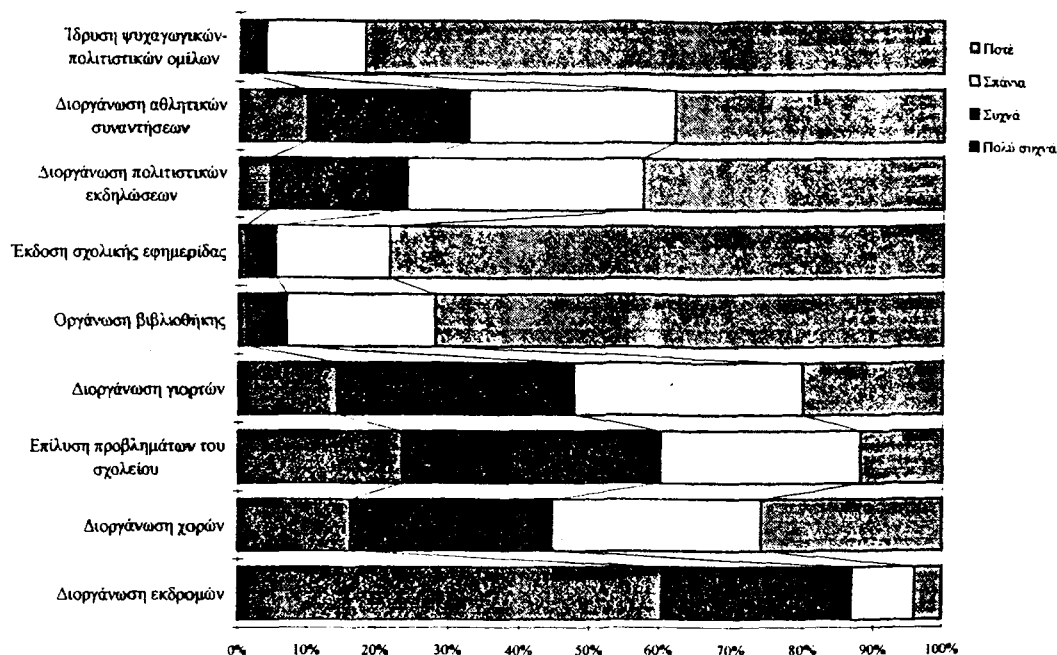
Πίνακας 10.2.

	Διοργάνωση εκδρομών	Διοργάνωση χορών	Επίλυση προβλημάτων του σχολείου	Διοργάνωση γιορτών	Οργάνωση βιβλιοθήκης	Εκδόση σχολικής εφημερίδας	Διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων	Διοργάνωση αθλητικών συναντήσεων	Ίδρυση ψυχαγωγικών-πολιτιστικών ομίλων
Πολύ συχνά	60,1	16,3	23,5	14,3	1,2	1,1	4,5	9,7	0,8
Συχνά	26,4	28,3	36,4	33,3	5,8	4,3	19,6	22,8	3,1
Σπάνια	8,9	29,3	27,7	31,9	21,0	16,3	33,1	29,1	14,2
Ποτέ	4,1	25,7	11,9	20,1	71,6	77,8	42,3	38,0	81,5

Στη γραφική παράσταση παρουσιάζεται μια συνοπτική εικόνα των δηλώσεων στις οποίες προέβησαν τα υποκείμενα και αφορούν τις δραστηριότητες των μαθητικών κοινοτήτων σε επίπεδο τμήματος/τάξης.

²¹ Βλ. “Ερωτηματολόγιο Μαθητών” στο σχετικό παράρτημα.

Γραφική Παράσταση 10.2.

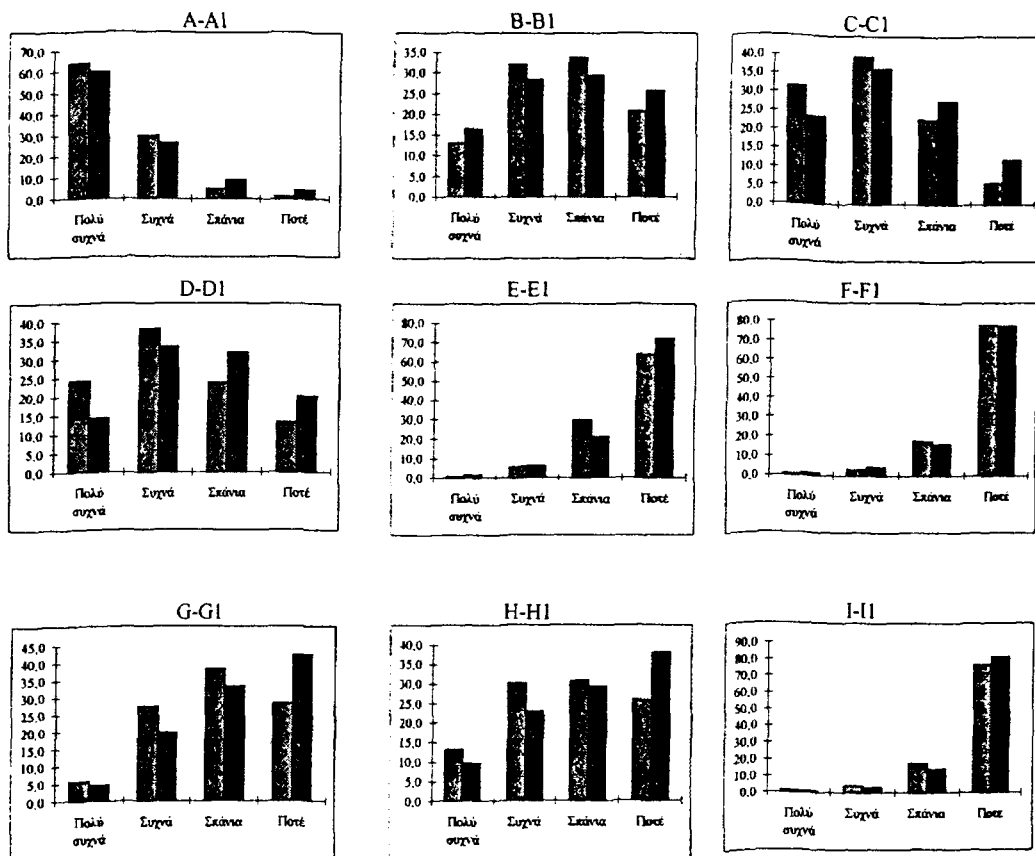

Συγκριτικά οι δραστηριότητες των μαθητικών κοινοτήτων σε επίπεδο τμήματος και σχολείου παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν.

Διόργανωση εκδρομών	A	Διόργανωση εκδρομών	A1
Διόργανωση χορών	B	Διόργανωση χορών	B1
Επίλυση προβλημάτων του σχολείου	C	Επίλυση προβλημάτων του σχολείου	C1
Διόργανωση γιορτών	D	Διόργανωση γιορτών	D1
Οργάνωση βιβλιοθήκης	E	Οργάνωση βιβλιοθήκης	E1
Έκδοση σχολικής εφημερίδας	F	Έκδοση σχολικής εφημερίδας	F1
Διόργανωση πολιτιστικών εκδηλώσεων	G	Διόργανωση πολιτιστικών εκδηλώσεων	G1
Διόργανωση αθλητικών συναντήσεων	H	Διόργανωση αθλητικών συναντήσεων	H1
Ίδρυση ομίλων	I	Ίδρυση ομίλων	I1

Πίνακας 10.3. / Γραφικές Παραστάσεις 10.3 - 10.11.

	A	AI	B	BI	C	CI	D	DI	E	EI	F	FI	G	GI	H	HI	I
Πολύ συχνά	63,8	60,1	13,0	16,3	31,6	23,5	24,2	14,3	0,5	1,2	0,4	1,1	5,7	4,5	13,1	9,7	1,0
Συχνά	29,6	26,4	31,9	28,3	39,5	36,4	38,2	33,3	5,7	5,8	3,0	4,3	27,2	19,6	30,1	22,8	4,1
Σπάνια	4,8	8,9	33,8	29,3	22,8	27,7	23,8	31,9	29,7	21,0	17,8	16,3	38,3	33,1	30,6	29,1	17,6
Ποτέ	1,2	4,1	20,7	25,7	5,7	11,9	13,2	20,1	63,6	71,6	78,2	77,8	28,3	42,3	25,7	38,0	76,7

Τα απομαγνητοφωνημένα αποσπάσματα συνεντεύξεων με τα 5μελή και 15μελή μαθητικά συμβούλια των σχολείων με θέμα τις δραστηριότητες των μαθητικών κοινοτήτων είναι ενδεικτικά:

MI:Να σου πω πώς βλέπω εγώ τις δραστηριότητες ... (Μαθητής Β΄ Λυκείου)
 Λοιπόν ... η τρίτη ενδιαφέρεται για την εκλογή του 15μελούς στο σχολείο μας καθαρά και μόνο για την 5ήμερη. Καθαρά και μόνο για την 5ήμερη. Δε μπορούμε να φέρουμε κανένα άλλο θέμα. Όταν κανονίσουν τη 5ήμερη δεν ενδιαφέρονται για τίποτε άλλο ... Τη δεύτερη τρίωρη την παίρνουν (οι μαθητές της τρίτης) για να ξεκαθαρίσουν το θέμα των συνοδών ...
 (Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

Σ: Τελικά, πως δραστηριοποιείται η μαθητική κοινότητα σε επίπεδο σχολείου;

M1: Μόνο άμα συμβεί κάτι ...

M2: Στις εκδρομές

M3: Όταν ζήτησε το σχολείο λεφτά για computer

M4: Όταν έχουμε πρόβλημα με τη θέρμανση ή με κάποιον μαθητή.

(Τ.Ε.Α Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης-Σταυρούπολη)

...

M1: Κοίταξε ... (απευθυνόμενος στον ερευνητή). Ό,τι πρόβλημα έχουν τα παιδιά με τους καθηγητές έρχονται στο 15μελές και το λένε. Και το 15μελές έρχεται σε συνεννόηση με τους καθηγητές.

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης-Τούμπα)

...

M1: Η εκδρομή. Όλα τα άλλα είναι για να περνάει η ώρα

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M1: Προβλήματα του σχολείου (καλοριφέρ, βάψιμο τοίχων ...)

M2: Εκδρομές, χοροί και τέτοια ...

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: ... η καθαριότητα, κανένας χορός, καμμία εκδρομή ...

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Ήταν να κάνουμε χορό, το είπαμε στο γραφείο και μας είπαν ότι δε θα πείτε ... δηλαδή ... σαν Χο Γυμνάσιο δε θα γίνει χορός, θα γίνει χορός σαν "οι μαθητές του Χου Γυμνασίου", δηλαδή δε μας επέτρεψαν καν να γράψουμε το όνομα πάνω στις προσκλήσεις

M2: Θέλουμε να γίνονται χοροί, αλλά δεν έχουμε την άδεια από το γραφείο ...

M3: Θέλουμε για παράδειγμα να κάνουμε μια γιορτή ... και στα καρναβάλια ... σ' άλλα σχολεία γίνονται, κάνουν γιορτές τα απιδιά, εμάς επειδή ίσως η διευθύντριά μας ... εντάξει ... είναι χριστιανή, αλλά είναι τρομερή, δηλαδή πάρα πολύ ...

M4: Φανατική, άρρωστη ...

M3: Ναι φανατική, άρρωστη, δε μας αφήνει επειδή τα καρναβάλια είναι λέει αντιχριστιανικό έθιμο ...

M4: Ειδωλολατρικό

M3: Ναι ειδωλολατρικό και προσπαθούμε να μιμηθούμε άλλους ανθρώπους, να αλλάξουμε το πρόσωπό μας, ανώ εμείς δεν το κάνουμε με τέτοια πρόθεση, το κάνουμε για να διασκεδάσουμε πίο πολύ ... και μετά όσες φορές έχουμε πάσει συζήτηση γι' αυτό το θέμα περαπέμπει τη συζήτηση στο καρναβάλι της Πάτρας του Ρίου, που γίνονται πολλά εγκλήματα ...

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

Σ: Πως δραστηριοποιείται η μαθητική κοινότητα σε επίπεδο σχολείου;

M1: Μόνο άμα συμβεί κάτι ...

M2: Στις εκδρομές

M3: Όταν ζήτησε το σχολείο λεφτά για computer

M4: Όταν έχουμε πρόβλημα με τη θέρμανση ή με κάποιον μαθητή.
(*Γ.Ε.Α Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης-Σταυρούπολη*)

M1: Κοίταξε ... (απευθυνόμενος στον ερευνητή). Ό,τι πρόβλημα έχουν τα παιδιά με τους καθηγητές έρχονται στο 15μελές και το λένε. Και το 15μελές έρχεται σε συνεννόηση με τους καθηγητές.

(*Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης-Τούμπα*)

M1: Η εκδρομή. Όλα τα άλλα είναι για να περνάει η ώρα

(*Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου*)

M1: Δεν κάνουμε και τίποτα ιδιαίτερο. Απλώς πηγαίνουμε κάθε μήνα και ζητάμε εκδρομές και τέτοια ...

M2: Το 15μελές αντιπροσωπεύει τους μαθητές όταν έχουν κάποιο παράπονο, στους καθηγητές ή τον γυμνασιάρχη ...

....

M3: Γιατί ρε παιδιά το 15μελές μόνο για να ζητάει εκδρομές είναι; έχει και κάποιες υποχρεώσεις απέναντι σε αυτούς που τους εκλέγουν

M4: Στα 3 χρόνια που είμαστε στο γυμνάσιο δεν έχουμε κάνει ούτε μια τρίωση συνέλευση. Μόνο για εκλογές κάνουμε ...

Σ: Έχετε ζητήσει 3ωρη συνέλευση;

M3, M4: Όχι ...

(*Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου*)

M1: Όταν είχαμε συζητήσει τις σχέσεις καθηγητών-μαθητών, μας είχαν πει ποια ονόματα από τους καθηγητές δεν πάνε καλά οι σχέσεις ... κ.λ.π. ... και ότι κάτι θα γινόταν γι' αυτό, αλλά μέχρι τώρα δεν έχει γίνει τίποτα.

(*Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου*)

8. Διαδικασίες λήψης αποφάσεων στα πλαίσια λειτουργίας του θεσμού των Μαθητικών Κοινοτήτων.

Η διαδικασίες λήψης αποφάσεων στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων (τμήματος ή σχολείου) αποτελούν από τις σημαντικότερες παραμέτρους πολιτικής κοινωνικοποίησης των μαθητών/τριών στα πλαίσια του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων. Στο κείμενο που ακολουθεί επιχειρείται η περιγραφή και ανάλυση των σχετικών διαδικασιών.

8.1. Διαδικασίες λήψης αποφάσεων στις Γενικές Συνελεύσεις του Τμήματος.

Για την ανίχνευση των διαδικασιών με τις οποίες λαμβάνονται οι αποφάσεις στα πλαίσια λειτουργίας των μαθητικών κοινοτήτων και ειδικότερα στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος, υποβλήθηκε στους μαθητές και τις μαθήτριες του δείγματος με τη βοήθεια του ερωτηματολογίου μια σχετικών σειρά ερωτημάτων. Σε πρώτη φάση, με τη βοήθεια μιας σύνθετης ερώτησης, επιχειρήθηκε η περιγραφή των διαδικασιών με τις οποίες λαμβάνονται οι αποφάσεις στις γενικές συνελεύσεις, όταν αυτές πραγματοποιούνται, σε επίπεδο τμήματος.

Η ερώτηση αποτελείται από επτά (7) επιμέρους ερωτήματα. Τα ερωτήματα λειτουργούν συγχρόνως ως τοποθετήσεις - δηλώσεις των υποκειμένων και προέκυψαν μετά από συστηματική επεξεργασία δεδομένων που προέκυψαν κατά τη φάση της πιλοτικής διερεύνησης του θέματος, με τη βοήθεια συνεντεύξεων και παρατηρήσης γενικών συνελεύσεων.

Σε κάθε ερώτημα, το υποκείμενο τοποθετείται επιλέγοντας κάποια τιμή από την κλίμακα που παρουσιάζεται αμέσως μετά τη διατύπωση του γενικού ερωτήματος.

Ερώτηση:

Ποιόν από τους παρακάτω τρόπους χρησιμοποιείτε συνήθως για να πάρετε αποφάσεις στις γενικές συνελεύσεις του τμήματός σου ;

(Σημείωσε σε κάθε τετραγωνάκι τον αριθμό που σε εκφράζει)

(Πολύ συχνά=1, Συχνά=2, Μερικές φορές=3, Σπάνια=4, Ποτέ=5)

Οι μαθητές υποστηρίζουν τις απόψεις τους φωνάζοντας προς το προεδρείο και όποια άποψη ακουστεί δυνατότερα ψηφίζεται. (v41a)

Υποβάλλονται οι προτάσεις και οι μαθητές ψηφίζουν σηκώνοντας το χέρι τους. Κάποιος μαθητής μετράει και τελικά η πρόταση ψηφίζεται με βάση την αρχή της πλειοψηφίας. (v41b)

Κάποιο από τα μέλη του προεδρείου διαβάσει τα ονόματα των παρόντων στη γενική συνέλευση και το κάθε μέλος της τοποθετείται θετικά ή αρνητικά στην κάθε πρόταση. Το αποτέλεσμα βασίζεται στην αρχή της πλειοψηφίας. (v41c)

Με μυστική ψηφοφορία σε κάλλη (πέρα από τη χρήση αυτής της μεθόδου για την ανάδειξη μελών στα μαθητικά συμβούλια). (v41d)

Χωρίς κάποια ψηφοφορία ή άλλη διαδικασία. Απλώς μια ομάδα μαθητών "που γνωρίζει το θέμα" ανακοινώνει στους μαθητές την πρόταση που τελικά η γενική συνέλευση υποστηρίζει. (v41e)

Δε λαμβάνονται αποφάσεις στις γενικές συνελεύσεις. (v41f)

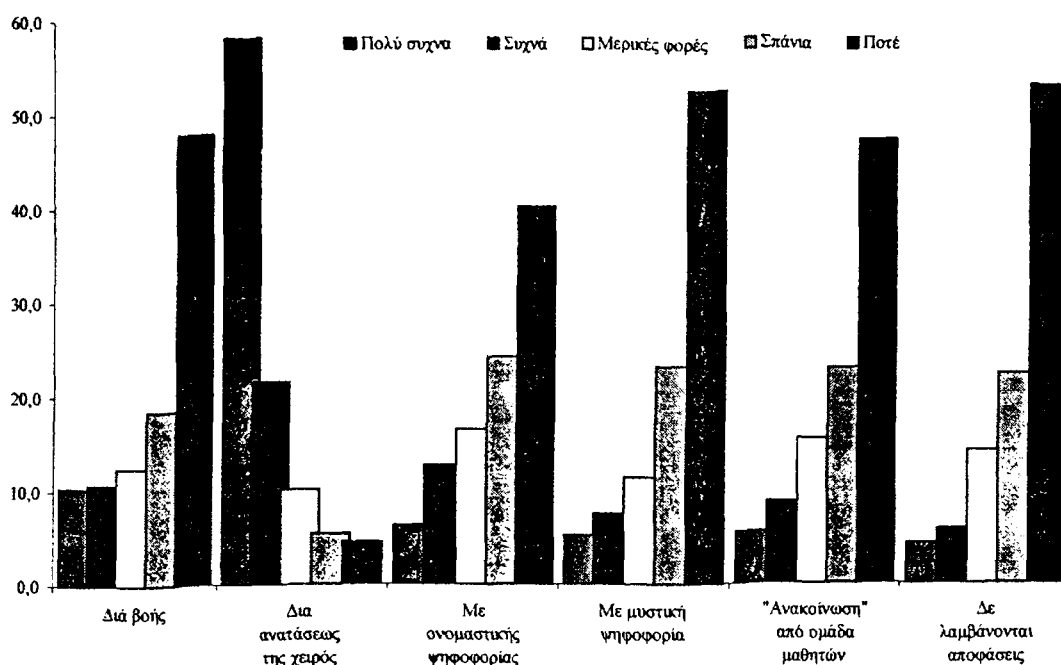
Δεν ξέρω. (v41g)

Στον πίνακα που ακολουθεί, φαίνεται η κατανομή των δηλώσεων ειδικά για κάθε ερώτημα και γενικά για το σύνολο των ερωτημάτων.

Πίνακας 11.1.

	Πολύ συχνά	Συχνά	Μερικές φορές	Σπάνια	Ποτέ
Διά βοής	10,3	10,7	12,5	18,5	48,0
Δια ανατάσεως της χειρός	58,3	21,6	10,1	5,4	4,5
Με ονομαστικής ψηφοφορίας	6,3	12,7	16,5	24,2	40,2
Με μυστική ψηφοφορία	5,2	7,5	11,4	23,2	52,6
"Ανακοίνωση" από ομάδα μαθητών	5,5	8,7	15,5	23,0	47,4
Δε λαμβάνονται αποφάσεις	4,3	5,8	14,2	22,4	53,3

Γραφική Παράσταση 11.1.

Η ομόφωνη λήψη αποφάσεων πάντως κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων του τμήματος είναι μια συνθήκη πολλαπλώς επαναλαμβανόμενη. Σύμφωνα με τις δηλώσεις των μαθητών και μαθητριών που πήραν μέρος στην έρευνα συμπληρώνοντας το ερωτηματολόγιο, είναι συχνή η λήψη μιας ομόφωνης απόφασης. Ο πίνακας που ακολουθεί περιγράφει την κατανομή των δηλώσεων σε σχετική ερώτηση.

Ερώτηση:

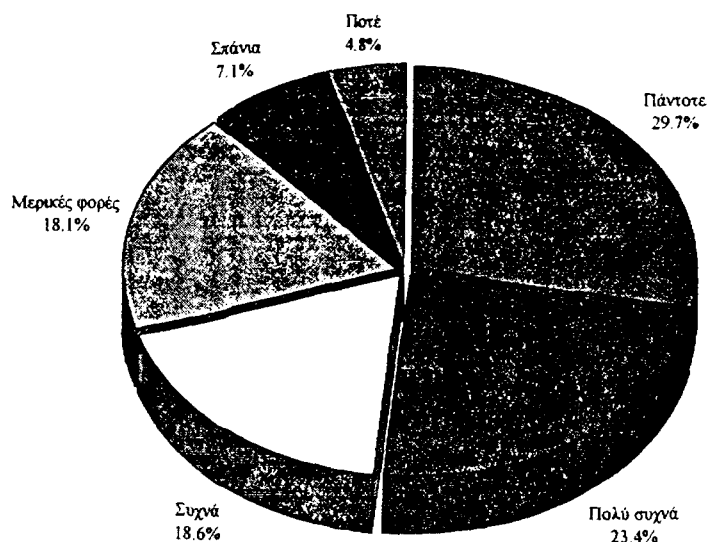
Οι αποφάσεις στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων του τμήματός σου παίρνονται ομόφωνα ...

(Πάντοτε=1, Πολύ συχνά=2, Συχνά=3, Μερικές φορές=4, Σπάνια=5, Ποτέ=6)

Πίνακας 11.2.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πάντοτε	1	1062	27,8	27,9	27,9
Πολύ συχνά	2	888	23,2	23,4	51,3
Συχνά	3	707	18,5	18,6	69,9
Μερικές φορές	4	690	18,0	18,1	88,0
Σπάνια	5	271	7,1	7,1	95,2
Ποτέ	6	184	4,8	4,8	100,0
	0	21	,5	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

Γραφική Παράσταση 11.2.

Μελετώντας προσεκτικά τα δεδομένα του πίνακα, προκύπτει μια ενδιαφέρουσα εικόνα για την εσωτερική δυναμική των αποφάσεων στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων. Σε ποσοστό 53.1% οι μαθητές και μαθήτριες του δείγματος δηλώνουν ότι οι αποφάσεις στα πλαίσια των πιο πάνω συνελεύσεων λαμβάνονται συνήθως (29.7% "πάντοτε" και 23.4% "πολύ συχνά") ομόφωνα. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τα πολύ μικρά ποσοστά (7.1% "σπάνια" και 4.8% "ποτέ") αυτών που δηλώνουν απόλυτη ανομοιογένεια αποφάσεων θα πρέπει να ερμηνεύεται με ένα από τα δύο παρακάτω σχήματα:

α) Οι μαθητές και οι μαθήτριες του δείγματός μας λαμβάνουν αποφάσεις όταν πρόκειται να διαπραγματευτούν ή διαπραγματεύονται ένα θέμα για το οποίο υπάρχει ούτως ή άλλως ένα προκαθορισμένο *consensus*, το οποίο μορφοποιείται και νομιμοποιείται με την απόφαση της γενικής συνέλευσης του τμήματος, ή

β) Οι μαθητές και οι μαθήτριες του δείγματός μας δηλώνουν ότι ομοφωνούν ακόμη και όταν δεν λαμβάνουν αποφάσεις. Φαίνεται ότι δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις κατά τις οποίες τα μέλη της γενικής συνέλευσης δηλώνουν "ναι σε όλα" (29.7% σύμφωνα με τα δεδομένα του πίνακα 11.1.) ενώ οι

αποφάσεις λαμβάνονται από "άλλα κέντρα αποφάσεων"²², ίσως από "κάποια ομάδα συμμαθητών/τριών τους ή από ορισμένα μέλη του 5μελούς μαθητικού συμβουλίου"²³.

8.2. Διαδικασίες λήψης αποφάσεων στις Γενικές Συνελεύσεις του Σχολείου

Για την ανίχνευση των διαδικασιών με τις οποίες λαμβάνονται οι αποφάσεις στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου, υποβλήθηκε στους μαθητές/τριες η σύνθετη ερώτηση 29.

Και η ερώτηση 29, όπως και η ερώτηση 41, αποτελείται από επτά (7) επιμέρους ερωτήματα²⁴.

Ερώτηση:

Ποιόν από τους παρακάτω τρόπους χρησιμοποιείτε συνήθως για να πάρετε αποφάσεις στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου σου ;

(Πολύ συχνά=1, Συχνά=2, Μερικές φορές=3, Σπάνια=4, Ποτέ=5)

(Σημείωσε σε κάθε τετραγωνάκι τον αριθμό που σε εκφράζει)

Οι μαθητές υποστηρίζουν τις απόψεις τους φωνάζοντας προς το προεδρείο και όποια άποψη ακουστεί δυνατότερα ψηφίζεται (v29a)

Υποβάλλονται οι προτάσεις και οι μαθητές ψηφίζουν σηκώνοντας το χέρι τους. Κάποιος μαθητής μετράει και τελικά η πρόταση ψηφίζεται με βάση την αρχή της πλειοψηφίας. (v29b)

Κάποιο από τα μέλη του προεδρείου διαβάσει τα ονόματα των παρόντων στη γενική συνέλευση και το κάθε μέλος της τοποθετείται θετικά ή αρνητικά στην κάθε πρόταση. Το αποτέλεσμα βασίζεται στην αρχή της πλειοψηφίας. (v29c)

Με μυστική ψηφοφορία σε κάλπη (πέρα από τη χρήση αυτής της μεθόδου για την ανάδειξη μελών στα μαθητικά συμβούλια) (v29d)

Χωρίς κάποια ψηφοφορία ή άλλη διαδικασία. Απλώς μια ομάδα μαθητών "που γνωρίζει το θέμα" ανακοινώνει στους μαθητές την

²² Μαθητής Γ' Λυκείου (Σχολικό συγκρότημα αστικής περιοχής πολεοδομικού συγκροτήματος θεσσαλονίκης)

²³ ο.π.

²⁴ Τα ερωτήματα λειτουργούν συγχρόνως ως τοποθετήσεις - δηλώσεις των υποκειμένων και προέκυψαν μετά από συστηματική επεξεργασία δεδομένων που συλλέξαμε στη φάση πιλοτικής διερεύνησης του θέματος, με τη βοήθεια συνεντεύξεων και παρατήρησης γενικών συνελεύσεων.

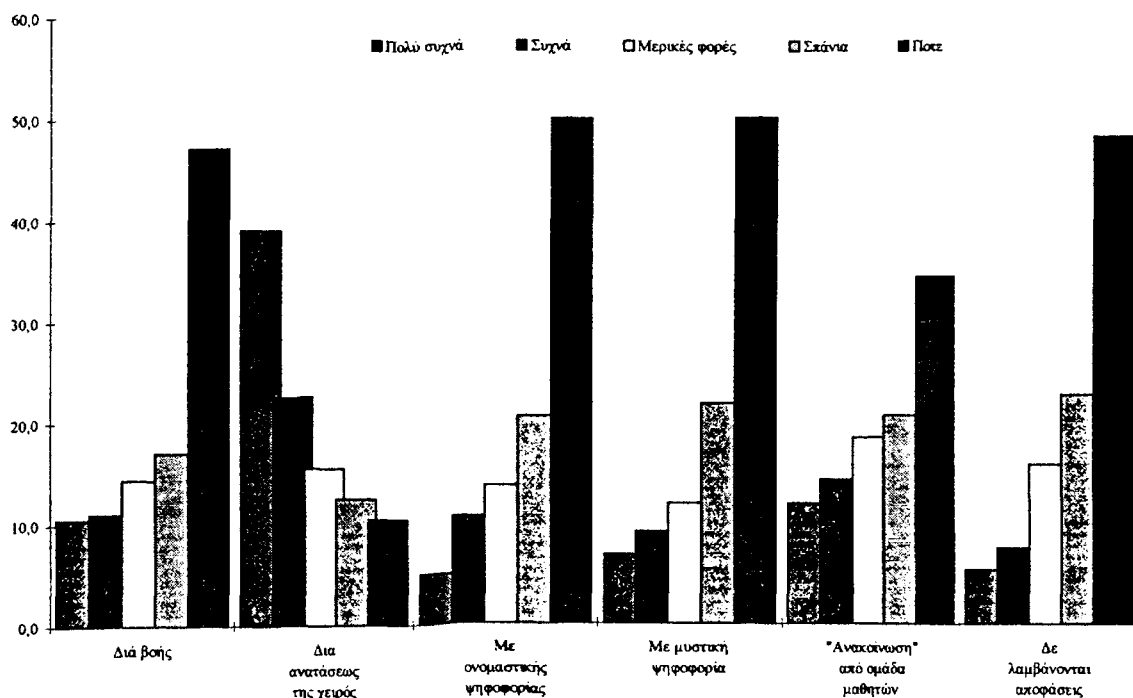
- πρόταση που τελικά η γενική συνέλευση υποστηρίζει. (v29e)
 Δε λαμβάνονται αποφάσεις στις γενικές συνελεύσεις. (v29f)
 Δεν ξέρω (v29g)

Στον πίνακα που ακολουθεί, φαίνεται η κατανομή των δηλώσεων ειδικά για κάθε ερώτημα και γενικά για το σύνολο των ερωτημάτων.

Πίνακας 11.3.

	Πολύ συχνά	Συχνά	Μερικές φορές	Σπάνια	Ποτέ
Διά βοής	10,5	11,0	14,4	17,1	47,1
Δια ανατάσεως της χειρός	39,0	22,6	15,5	12,5	10,5
Με ονομαστικής ψηφοφορίας	5,0	10,7	13,7	20,6	50,0
Με μυστική ψηφοφορία	6,9	9,2	12,0	21,9	50,1
"Ανακοίνωση" από ομάδα μαθητών	12,0	14,4	18,6	20,7	34,4
Δε λαμβάνονται αποφάσεις	5,4	7,6	15,9	22,8	48,2

Γραφική Παράσταση 11.3.

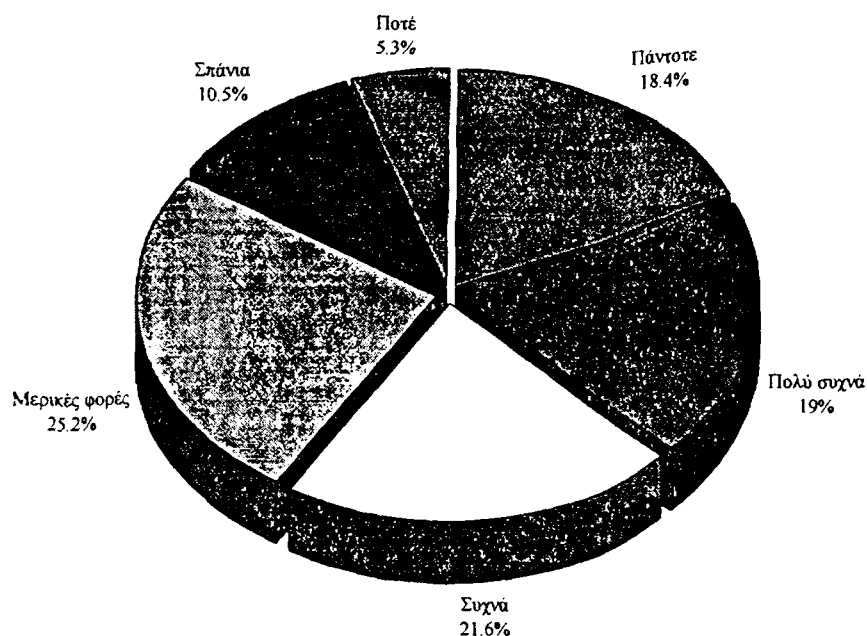
Η περίπτωση των ομόφωνων αποφάσεων έχει επίσης, όπως και στην περίπτωση των γενικών συνελεύσεων στα τμήματα, ειδικό ενδιαφέρον. Ο επόμενος πίνακας παρουσιάζει τις απαντήσεις των μαθητών/τριών σε κάθε μια

από τις προκαθορισμένες τιμές ικανοποίησης της συνθήκης (ομοφωνία αποφάσεων).

Πίνακας 11.4.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Πάντοτε	1	689	18,0	18,4	18,4
Πολύ συχνά	2	714	18,7	19,0	37,4
Συχνά	3	809	21,2	21,6	59,0
Μερικές φορές	4	946	24,7	25,2	84,2
Σπάνια	5	394	10,3	10,5	94,7
Ποτέ	6	199	5,2	5,3	100,0
	0	72	1,9	Missing	
Total		3823	100,0	100,0	

Γραφική Παράσταση 11.4.

Στα πλαίσια των συνεντεύξεων οι μαθητές/τριες περιέγραψαν με λεπτομέρειες τις διαδικασίες σύγκλισης των γενικών συνελεύσεων σε επίπεδο σχολείου και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Τα αποσπάσματα των μαγνητοσκοπημένων συνελεύσεων είναι σε θέση να επαληθεύσουν τους ισχυρισμούς τους.

M1: Μαζευόμαστε στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, κάτω είναι αυτή ...

Η κατάσταση εκεί δεν είναι καλή. Φωνάζουμε ξελαρυγγιζόμαστε, λέμε στην αρχή τα θέματα και από εκεί και πέρα αναλύουμε ένα - ένα τα θέματα. Παιδιά σηκώνονται ... μιλάνε ... αυτό γίνεται σε μια κατάσταση χάους, ξέρεις ..

Σ: Όχι δεν ξέρω ...

M1: Φωνάζουν φασαρία. Τα πρωτάκια φωνάζουν αφήστε μας να φύγουμε γενικώς ... Μαζεύονται 1100-1200 παιδιά. Οι πιο πολλοί βέβαια φεύγουν, πάνε για καφέ...

Σ: Πόσοι συμμετέχουν τελικά;

M1: Γύρω στους 400 μαθητές, μπορεί και λιγότεροι ...

M2: Είκοσι άτομα ενεργά.

M3: Ήθελα να πω ότι στις συνελεύσεις υπάρχουν κάποια συγκεκριμένα άτομα που προβληματίζονται και λένε την άποψή τους ... και ζητάνε κάποιες απαντήσεις στα ερωτήματα που θέτουν. Οι υπόλοιποι έρχονται για λίγο και μετά φεύγουν. Τα παιδιά που πραγματικά ενδιαφέρονται είναι λίγα.

M1: Όταν γίνεται συνέλευση κατά τμήματα, κανένας δεν κάθεται μέσα στην τάξη. Όλοι φεύγουν ... Οι μαθητές το παίρνουν στην πλάκα.

M2: Εδώ κάνουμε συνέλευση και από τα τριάντα άτομα που έχει η τάξη, οι είκοσι κοιμούνται και οι άλλοι δέκα μιλάνε σε παρεούλες, μεταξύ τους ...

M3: Απλά για να χαθεί η ώρα.

M2: ... και βλέπεις ένα πρόεδρο και έναν αντιπρόεδρο να μιλάνε, όταν μιλάνε, μεταξύ τους.

M4: Και μετά (οι μαθητές) παραπονιούνται ότι οι αποφάσεις δεν παίρνονται ομόφωνα ...

Σ: Λαμβάνονται αποφάσεις στις γενικές συνελεύσεις;

M1: Από ελάχιστα παιδιά ...

(Ε.Π.Α. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Τα παιδιά θέλουν να βρεθούμε 10 λεπτά, να πούμε δύο πράγματα και μετά αν φύγουμε, να πάνε για καφέ. Όσο για τη μεγάλη εκδρομή, την εκδρομή της τρίτης λυκείου, τότε κάθονται και συζητάνε. Τίποτε άλλο ...

M2: Τα θέματα των γενικών συνελεύσεων είναι τα ίδια και τα ίδια ... έχουμε βαρεθεί να λέμε τα ίδια και τα ίδια ... το κτήριο ... η θέρμανση ... η εκδρομή ... Λέμε πέντε λεπτά αυτά και μετά φεύγουμε ...

M3: Κοιτάζτε (απευθυνόμενος στον ερευνητή). Παίρνει κάποια πρωτοβουλία ο πρόεδρος ή κάποιο άλλο μέλος του 15μελούς, παρουσιάζει τα θέματα σε όλους τους μαθητές, τα ακούνε οι μαθητές και δεν κάθονται να συζητήσουν ... φεύγουν ... τα βάζουν από το ένα αυτί, τα βγάζουν από το άλλο και φεύγουν, αυτό γίνεται ...

M4: Γενικά οι γενικές συνελεύσεις έχουν καταντήσει κάτι σαν κενό. Δεν έχουμε καθηγητή αυτή την ώρα, έχουμε κενό, άρα φεύγουμε ... ενώ έχουμε συνέλευση.

M5(Πρόεδρος): Κοίτα (απευθυνόμενος στον ερευνητή). Κάθε μήνα δικαιούμαστε μια συνέλευση, είναι μόνο μια ώρα αυτό και συνήθως με λένε: Δεν τη βάζεις τη Δευτέρα να φύγουμε πιο νωρίς; Τη Δευτέρα έχουμε δωρο. Σ' αυτές τις συνελεύσεις όλο το σχολείο φεύγει απ' ευθείας. Με το που χτυπάει το κουδούνι για μέσα, κάθονται 1-2 λεπτά και μετά φεύγουν όλοι ...

(Τ.Ε.Α. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης-Σταυρούπολη)

Σ: Ποιοί είναι κυρίως οι λόγοι που σας οδηγούν στην απόφαση να ζητήσετε γενική συνέλευση σχολείου;

M1: Για να χάσουμε χρόνο

M2: Υπάρχει αδιαφορία. Αυτό κάπου ενοχλεί.

M3: Οι μαθητές νομίζουν ότι όλα είναι αστεία, δεν υπάρχει τίποτα σοβαρό. Για κείνους είναι να χάσουν μια ώρα, ξέρω 'γω, να πάνε να παίξουν μετά basket.

M4: Δεν αδιαφορούν γιατί δεν υπάρχει σοβαρότητα, αλλά γιατί οι μαθητές θέλουν να χάσουν μάθημα.

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: ... έχουμε εννέα τμήματα, εννέα μέλη από το 15μελές πηγαίνουν σε κάθε τμήμα, ένα σε κάθε τμήμα. Σύμφωνα με το πρακτικό πρέπει να είναι και ένας καθηγητής μέσα για να ακούει τη συζήτηση, ο οποίος όμως μπορεί να επέμβει και να ρυθμίζει τη συζήτηση ...

Σ: Ο καθηγητής;

M1: Όχι ο καθηγητής, το άτομο από το 15μελές, συζητούνται κάποια θέματα και στο τέλος καταλήγουν σ'ένα συμπέρασμα το οποίο καταγράφει ο γραμματέας του τμήματος και το οποίο παραδίδει στο 15μελές. Έχουμε 9 συμπεράσματα από 9 τμήματα. Ερχόμαστε εμείς (του 15μελούς) σε συνέλευση και από τα 9 βγάζουμε ένα και αυτή είναι η θέση του 15μελούς, την οποία ανακοινώνουμε στους καθηγητές.

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Πρέπει (κατά τη διάρκεια των γενικών συνελεύσεων) να υπάρχει ένας καθηγητής ή 2-3 για να μπορούν να ελέγχουν την κατάσταση, να μη γίνεται αυτή η βαβούρα, να μιλάει ο ένας με τον άλλο, να κοροϊδεύουν, οι πιο πολλοί αυτό κάνουν, κοροϊδεύουν. Πρέπει να υπάρχει ένας καθηγητής, όχι μόνο ένας, ώστε να ελέγχουν την κατάσταση (Μαθητής Β' λυκείου)

(Νεύματα συμφωνίας)

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης-Σταυρούπολη)

M2: Εδώ συνεδριάζουμε στα 15λεπτα διαλείμματα. Είμαστε 3 συγκροτήματα με πολλά προβλήματα.

(Τ.Ε.Α. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Για παράδειγμα για τη συνέλευση του σχολείου μας το είπαν από πάνω (γυμνασιάρχης) και από το γραφείο των καθηγητών την προτελευταία ημέρα, ενώ εμείς ψάχναμε να βρούμε μια μέρα.

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

Σ: Γιατί παρουσιάζονται αυτά τα προβλήματα; (Συμμετοχής των μαθητών)

M1: Δεν υπάρχει η απαραίτητη οργάνωση ρε παιδιά. Από τη στιγμή που δεν υπάρχει χρόνος να μαζευτούμε σαν 15μελές, να δούμε κάποια θέματα, τι περιμένουμε; Θυμάμαι περίσυ, είμαι κάθε χρόνο στο 15μελές, με τον άλλο λυκειάρχη είχαμε την ώρα μας. Ξέραμε ανά δύο εβδομάδες θα είχαμε

τουλάχιστον μια ώρα και θα καθόμασταν να συζητήσουμε για τα προβλήματα του σχολείου, για τα προβλήματα των μαθητών, θα βγάλαμε μια λίστα με αυτά που θέλαμε να πούμε στους μαθητές και θα βγαίναμε επάνω να μιλήσουμε ...

M2: Αυτό γινόταν και στο σχολείο που ήμουν στην Α' λυκείου.

M3: Φαίνεται από τη διάθεση των καθηγητών ότι δεν πάνε το θεσμό. Μας παίζουν πολύ ειρωνικά ...

M1: Εδώ δε μας δίνουν ρε παιδιά τις συνελεύσεις. Το προηγούμενο τρίμηνο δεν πήραμε τη γενική συνέλευση που διακαιούμασταν, δε μας την έδιναν.

Σ: Γιατι;

M4: Γιατί μας έλεγαν ότι είχαν χαθεί κάποιες ώρες με εκδρομές, έλειπαν κάποιοι καθηγητές, μας το τραβούσε από δω (ο λυκειάρχης) από κει, ελάτε την άλλη εβδομάδα, τη μεθεπόμενη, δεν έχετε θέματα να συζητήσετε ... Δηλαδή φαινόταν καθαρά ότι δεν ήθελαν να πάρουμε την 3ωρη συνέλευσή μας, που τη διακαιούμαστε άλλωστε.

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

Σ: Πώς ερμηνεύετε την αδιαφορία των μαθητών;

M1: Δεν παίρνουν στα σοβαρά τις μαθητικές κοινότητες

M2: Μαγκιά. Αυτό νομίζουν ότι είναι μαγκιά (ειρωνικά)

M3: Νομίζω ότι λένε: Εμείς ψηφίσαμε αυτούς τους δεκαπέντε. Αυτοί είναι υπεύθυνοι για ό,τι γίνεται στο σχολείο, αυτοί να βγάλουν το φίδι από την τρύπα.

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M1: Μέσα στο γενικό χαμό, δε μπορούν να μιλήσουν και όσοι ενδιαφέρονται σοβαρά.

M2: Υπάρχουν τρεις κατηγορίες μαθητών:

α. Αυτοί που μιλούν σοβαρά και κανείς ή σχεδόν κανείς δεν τους παίρνει στα σοβαρά.

β. Αυτοί που λένε βλακείες και κοιτάζουν πώς να κάνουν την πλάκα τους ...

Σ: Τι εννοείς;

M2: Ε, το να βγαίνεις και να λες "θα φτιάξω καπνιστήρια στις τουαλέτες" ή "θα βάλω τασάκια σε όλους τους διαδρόμους" δεν είναι σοβαρά πράγματα ...

Παρασύρει και τους άλλους και γίνεται φοβερή φασαρία.

Σ: ...

M2: Υπάρχει και μια τρίτη ομάδα η οποία και αυτή θέλει να μιλήσει σοβαρά, αλλά δεν το κάνει γιατί ξέρει ότι δε θα σταθεί σωστά στο σύνολο, αλλά και ίσως το δυσανεστήσει, όπως η πρώτη κατηγορία.

M3: Υπήρχε και μια άλλη ομάδα: Αυτή που έβγαζε κομματικούς λόγους. Τώρα όμως, εδώ και 2-3 χρόνια δεν υπάρχει.

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M1: Τα παιδιά κομπλεξάρονται όταν είναι να μιλήσουν, γιατί οι συμμαθητές τους τους κοροϊδεύουν (Μαθητής Α' λυκείου)

(Τ.Ε.Α. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου)

M1: Όποιοι μαθητές δεν έρχονται παίρνουν απουσίες, με απόφαση του λυκειάρχη.

(Τ.Ε.Α. Ιωαννίνων)

Σ: Πώς λειτουργεί η μαθητική κοινότητα; Ποιά είναι η διαδικασία των γενικών συνελεύσεων;

M3: Αυτοί που επιλέγονται μιλάνε και οι άλλοι από κάτω κάνουν χαβαλέ και δεν προσέχουν τίποτα. Η απόφαση παίρνεται από τα μέλη μόνο. Δηλαδή είναι σαν να κάνουν μόνοι τους τη συνέλευση ...

M4: Μόνο το 15μελές συνεδριάζει. Οι μαθητές δεν ασχολούνται

M5: Οι μαθητές κοιτάνε πως να χάσουν μάθημα.

(Γυμνάσιο Ιωαννίνων)

M2: Τους φοβίζουμε ... “ελάτε γιατί αν δε έρθετε θα πάρετε απουσία”...

(Λύκειο Ιωαννίνων)

8.3. Αυθαίρετες αποφάσεις.

Η λήψη αυθαίρετων αποφάσεων ή αποφάσεων χωρίς να τηρούνται οι προβλεπόμενες σχετικές διαδικασίες είναι ένα θέμα το οποίο προέκυψε στα πλαίσια των πρώτων πιλοτικών συνεντεύξεων και παρατηρήσεων γενικών συνελεύσεων. Με την ερώτηση που ακολουθεί επιχειρείται η εμπειρική τεμηρίωση της υπόθεσης ότι κάποιες αποφάσεις λαμβάνονται αυθαίρετα από ομάδες μαθητών.

Ερώτηση:

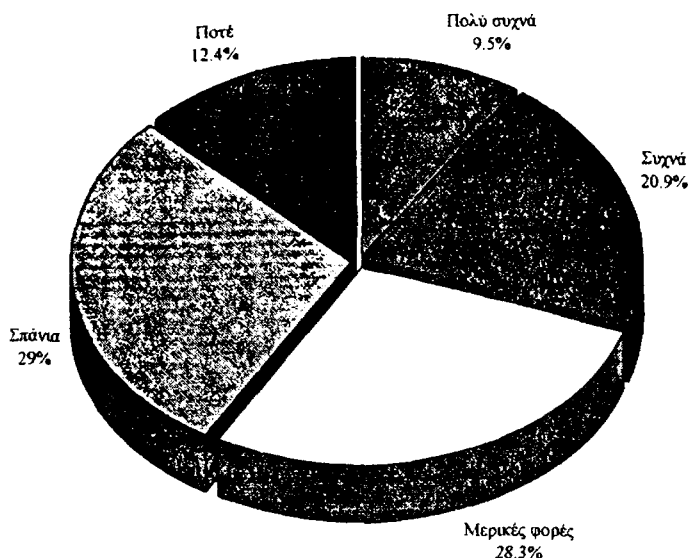
Πόσο συχνά συμβαίνει το 15μελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου, να παίρνει κάποια απόφαση χωρίς να προηγηθεί συζήτηση με τους μαθητές;

(Πολύ συχνά=1, Συχνά=2, Μερικές φορές=3, Σπάνια=4, Ποτέ=5)

Πίνακας 11.6.

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum. Percent
Πολύ συχνά	1	358	9.4	9.5	9.5
Συχνά	2	789	20.6	20.9	30.3
Μερικές φορές	3	1069	28.0	28.3	58.6
Σπάνια	4	1097	28.7	29.0	87.6
Ποτέ	5	467	12.2	12.4	100.0
	0	43	1.1	Missing	
	Total	3823	100.0	100.0	

Γραφική Παράσταση 11.5.

Από τις απαντήσεις στο σχετικό ερώτημα προκύπτει ότι αυθαίρετες αποφάσεις λαμβάνονται συχνά σε ποσοστό 30.4% (9.5% “πολύ συχνά” και 20.9% “συχνά”). Μόνο το 12.4% των μαθητών/τριών δηλώνει κατηγορηματικά ότι δεν λαμβάνονται ποτέ αποφάσεις χωρίς να τηρούνται οι σχετικές διαδικασίες, ενώ το συνολικό ποσοστό όσων διατυπώνουν επιφυλάξεις ως προς τις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων ανέρχεται στο 87.6%²⁵.

25

M5: Τα παιδιά έχουν συνηθίσει σε ορισμένες καταστάσεις, π.χ. για το σχολείο μας ... είναι σε άθλια κατάσταση. Τα παιδιά το έχουν συνηθίσει και ξέρουν ότι δε μπορεί να αλλάξει τίποτα. Από εκεί και πέρα σου λέει ... (χειρονομίες) και έχουν και τα διάφορα μαθήματά τους ... και σκέφτονται περισσότερο πως θα περάσουν την τάξη και πως θα περάσουν καλά αυτά τα τρία χρόνια, παρά τι θα κάνουν για το σχολείο, για αργότερα για τα άλλα παιδιά που θα έρθουν ... Σου λέει οι προηγούμενοι τι κάνανε για μένα, εγώ γιατί να κάνω κάτι για τους επόμενους και δεν ενδιαφέρεται κανένας ... και έχουν το μυαλό τους στο λύκειο ...

M7: Συνήθως η ελληνική νοοτροπία είναι ότι αν δεν ενδιαφέρεσαι άμεσα για κάτι, δεν πα να χτυπιέται ο άλλος, τι σε νοιάζει εσένα ...;
(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

M1: Κάναμε γενική συνέλευση να συζητήσουμε για την 5ήμερη και οι μαθητές μας γράφαν, μας γράφαν στα παλιά τους τα παπούτσια. Από κει και πέρα κάπου λες από μέσα σου: Ε όχι ρε γιατί να γίνεται αυτό; Και τα παρατάς
(Τ.Ε.Α. Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)

8.4. Χαρτογράφηση των τάσεων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Στα πλαίσια της συγκεκριμένης διερεύνησης επιχειρήθηκε η χαρτογράφηση των "τάσεων" που ανιχνεύονται στα υποκείμενα όταν τα τελευταία καλούνται να τοποθετηθούν σε ερωτήματα σχετικά με τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στα πλαίσια των μαθητικών κοινοτήτων. Η σχετική ερώτηση αποτελείται από επτά υποερωτήματα (items) τα οποία είχαν ελεγχθεί ως προς την εγκυρότητά τους στη φάση της πιλοτικής έρευνας.

Ερώτηση:

Με ποιά από τα παρακάτω συμφωνείς, με ποιά διαφωνείς και σε ποιά βαθμό;

(Σημείωσε σε κάθε τετραγωνάκι την άποψη που σε εκφράζει)

(Συμφωνώ=1, Συμφωνώ με επιφυλάξεις=2, Διαφωνώ με επιφυλάξεις=3, Διαφωνώ=4)

"Υπάρχουν περιπτώσεις που είναι ίσως προτιμότερο να "παίρνει κανείς τα πράγματα στα χέρια του" παρά να περιμένει να πάρουν αποφάσεις συλλογικά όργανα (όπως π.χ. οι γενικές συνελεύσεις των μαθητικών κοινοτήτων)". (v73a)

"Η πλειοψηφία έχει το δικαίωμα να επιβάλει τις απόψεις της στη μειοψηφία με οποιοδήποτε τρόπο, όταν η τελευταία αρνείται να συμμορφωθεί με τις αποφάσεις της πλειοψηφίας". (v73b)

"Δε μπορώ να δεχθώ ότι η πλειοψηφία έχει το δικαίωμα να με αναγκάσει να κάνω αυτό με το οποίο δε συμφωνώ, ακόμη κι αν αυτή είναι η γενική συνέλευση των μαθητών του σχολείου ή της τάξης μου". (v73c)

"Το δικαίωμα της πλειοψηφίας να αποφασίζει μπορεί να ισχύει μόνο όταν τηρούνται οι προβλεπόμενες δημοκρατικές διαδικασίες". (v73d)

"Ο καθένας έχει δικαίωμα να εκφράζει τις απόψεις του, όποιες κι αν είναι αυτές". (v73e)

"Δε θα πρέπει να επιτρέπεται στον καθένα να μιλάει για οτιδήποτε, αν δεν έχει άποψη γι' αυτό". (v73f)

"Στη μειοψηφία θα πρέπει να παρέχεται το δικαίωμα να ελέγχει τις αποφάσεις της πλειοψηφίας". (v73g)

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι απαντήσεις των μαθητών/τριών κατανεμημένες στην κλίμακα συμφωνίας-διαφωνίας που προτάθηκε.

Πίνακας 11.7.

	v73a	v73b	v73c	v73d	v73e	v73f	v73g
Συμφωνώ	16,8	30,4	29,1	61,0	87,4	32,9	42,7
Συμφωνώ με επιφυλάξεις	30,6	34,8	24,1	20,7	7,6	27,7	27,0
Διαφωνώ με επιφυλάξεις	24,8	19,6	22,4	9,6	3,0	17,4	15,1
Διαφωνώ	27,8	15,3	24,4	8,7	1,9	21,9	15,2
	Υπάρχουν περιπτώσεις που είναι ίσως προτιμότερο να παίρνει κανείς τα πράγματα στα χέρια του" παρά να περιμένει να πάρουν αποφάσεις συλλογικά όργανα (όπως π.χ. οι γενικές συνελεύσεις των μηθρητικών κοινοτήτων)".	Η πάλαιωηφια έχει το δικαίωμα να επιβάλει τις απόψεις της στη μειωηφια με τη βοήθεια των μέσων μαθητών	Δε μπορεί να δεχθώ ότι η πάλαιωηφια έχει το δικαίωμα να με αναγκάσει να κάνω αυτό με το οποίο δε συμφωνώ, ακόμη κι αν αυτή είναι η γενική συνέλευση των μαθητών σχολείου ή της τάξης μου.	Το δικαίωμα της πάλαιωηφιας να αποφασίζει μπορεί να ισχύει μόνο όταν τηρούνται οι προβλεπόμενες δημοκρατικές διαδικασίες.	Ο καθένας έχει δικαίωμα να εκφράζει τις απόψεις του, όπως κι αν αυτές.	Δε θα πρέπει να επιτρέπεται στον καθένα να μιλάει για οτιδήποτε, αν δεν έχει άποψη γι' αυτό.	Στη μειωηφια θα πρέπει να παρέχεται το δικαίωμα να ανέχεται τις απόψεις της πάλαιωηφιας.

Μια σειρά παραγοντικών αναλύσεων (*factor analysis*), αναλύσεων συστάδων (*cluster analysis*) και αναλύσεων αξιοπιστίας (*reliability analysis*), οδήγησαν στη διαμόρφωση τριών ομάδων.

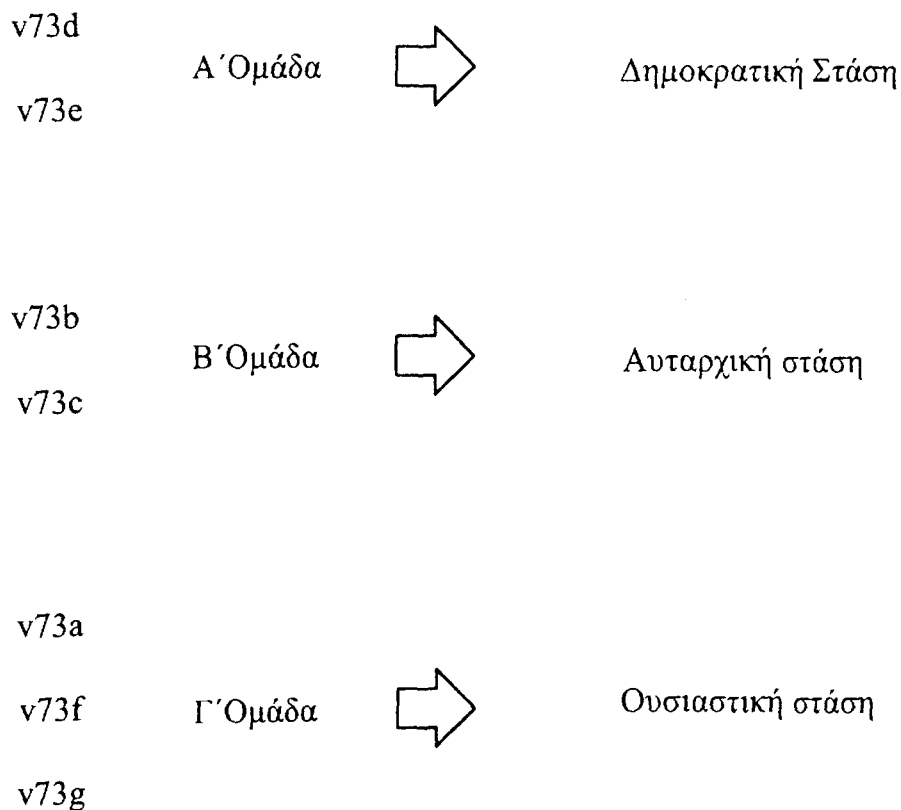
```
VARIMAX  rotation          1 for extraction          1 in analysis
          1 - Kaiser Normalization.
VARIMAX  converged in    5 iterations.
Rotated Factor Matrix
```

	Factor 1	Factor 2	Factor 3
V73D	,70571		
V73E	,69782		
V73B		-,79310	
V73C		,76672	
V73F			,68521
V73G			,54478
V73A			,53259

Factor Transformation Matrix:

Factor	1	Factor 2	Factor 3
Factor 1	,94267	-,04239	,33666
Factor 2	-,06240	,95364	,29441
Factor 3	-,33353	-,29795	,89442

Σχήμα 11.1.

Με τη βοήθεια των παραπάνω παρατηρήσεων προκύπτουν τρεις τύποι στάσεων για τους μαθητές/τριες του δείγματος.

Οι μαθητές/τριες που εντάσσονται στην πρώτη ομάδα έχουν μια δημοκρατική στάση σε ότι αφορά τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Συμφωνούν με το δικαίωμα της πλειοψηφίας να αποφασίζει όταν τηρούνται οι προβλεπόμενες δημοκρατικές διαδικασίες, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα το δικαίωμα στον καθένα να εκφράζει τις απόψεις του, όποιες και αν είναι αυτές.

Οι μαθητές/τριες που εντάσσονται στη δεύτερη ομάδα προσανατολίζονται από το αποτέλεσμα. Διεκδικούν το δικαίωμα της πλειοψηφίας να επιβάλει τις απόψεις της στη μειοψηφία, όταν όμως οι προσωπικές τους θέσεις διαφοροποιούνται από τις θέσεις της πλειοψηφίας, αρνούνται το δικαίωμα της τελευταίας να τους υποχρεώσει σε κοινή πορεία.

Τέλος, οι μαθητές/τριες της τρίτης ομάδας θεωρούν ότι είναι προτιμότερο "να παίρνει κανείς τα πράγματα στα χέρια του" παρά να περιμένει να πάρουν αποφάσεις συλλογικά όργανα, προσανατολιζόμενοι/ες από την ουσία των διαδικασιών. Υποστηρίζουν το δικαίωμα της μειοψηφίας να ελέγχει την πλειοψηφία, αναγνωρίζουν όμως το δικαίωμα λόγου μόνο σε όσους έχουν ξεκαθαρισμένες θέσεις για το αντικείμενο διαπραγμάτευσης, έτσι ώστε να μην χάνονται σε ατέρμονες συζητήσεις..

8.5. Οι στάσεις των υποκειμένων στην περίπτωση διαφωνίας με τις αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων.

Η περίπτωση διαφοροποίησης της προσωπικής θέσης κάποιου/ας μαθητή/τριας από την απόφαση ενός συλλογικού οργάνου όπως είναι η γενικής συνέλευση των μαθητών είναι πιθανή²⁶. Στη φάση πιλοτικής διερεύνησης του ζητήματος ζητήθηκε από τους/τις μαθητές/τριες να εκθέσουν πιθανά σενάρια

²⁶ Πρβλ. τα ποσοστά ομοφωνίας στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος ή του σχολείου παραπάνω.

αντίδρασης. Οι δηλώσεις των μαθητών/τριών κωδικοποιήθηκαν και αποτέλεσαν τις επιμέρους επιλογές στη σύνθετη ερώτηση που ακολουθεί.

Ερώτηση:

Πώς αντιδράς όταν δε συμφωνείς με κάποιες αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων;

(Μπορείς να σημειώσεις περισσότερα από ένα τετραγωνάκια).

- Δεν πηγαίνω στις επόμενες γενικές συνελεύσεις (v71a)
- Επιμένω και προσπαθώ να πείσω τους συμμαθητές μου για το δίκαιο της άποψής μου (v71b)
- Επιμένω και χρησιμοποιώ κάθε μέσο για να υποστηρίξω την άποψή μου (v71c)
- Προσπαθώ να πείσω τα μέλη του μαθητικού συμβουλίου να επαναλάβουν τις διαδικασίες λήψης της απόφασης (v71d)
- Προσπαθώ να οργανώσω μια ομάδα συμμαθητών μου και να υποστηρίξουμε τη δική μας άποψη (v71e)
- Προσπαθώ γενικά να διαπραγματευτώ την απόφαση με τους συμμαθητές μου (v71f)
- Προσπαθώ να διαπραγματευτώ την απόφαση με τα μέλη του μαθητικού συμβουλίου (v71g)
- Χρησιμοποιώ κάθε μέσο για να υποστηρίξω την άποψή μου, όταν πιστεύω ότι αυτή είναι σωστή (v71h)
- Εντάσσομαι σε μια από τις παραπάνω πρωτοβουλίες κάποιων συμμαθητών μου (v71i)
- Δε με ενδιαφέρουν οι αποφάσεις της γενικής συνέλευσης, εγώ κάνω αυτό που νομίζω σωστό (v71j)
-

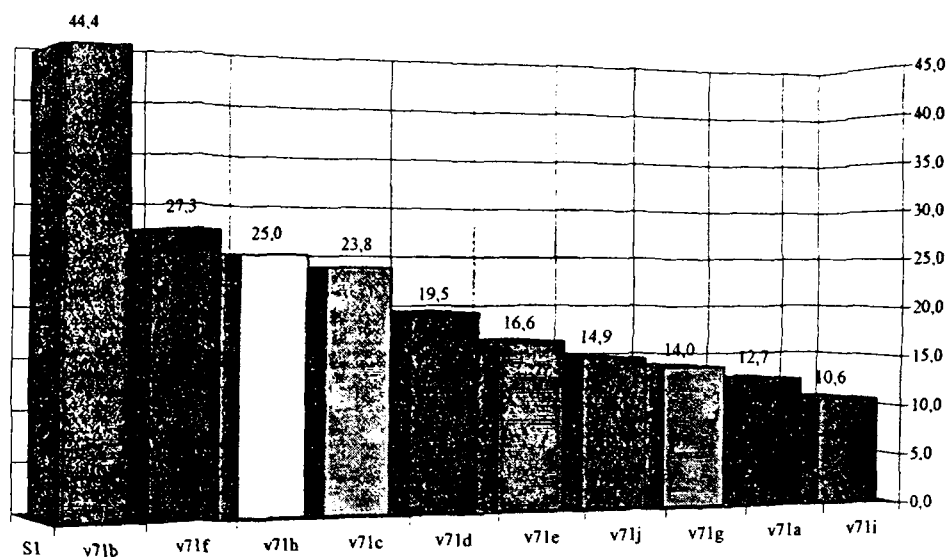
Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι κατανομές των επιλογών που ετέθησαν στη διάθεση των μαθητών/τριών του δείγματος.

Πίνακας 11.8.

		Ποσοστά (%)
Επιμένω και προσπαθώ να πείσω τους συμμαθητές μου για το δίκαιο της άποψής μου	v71b	44,4
Προσπαθώ γενικά να διαπραγματευτώ την απόφαση με τους συμμαθητές μου	v71f	27,3
Χρησιμοποιώ κάθε μέσο για να υποστηρίξω την άποψή μου, όταν πιστεύω ότι αυτή είναι σωστή	v71h	25,0
Επιμένω και χρησιμοποιώ κάθε μέσο για να υποστηρίξω την άποψή μου	v71c	23,8
Προσπαθώ να πείσω τα μέλη του μαθητικού συμβουλίου να επαναλάβουν τις διαδικασίες λήψης της απόφασης	v71d	19,5
Προσπαθώ να οργανώσω μια ομάδα συμμαθητών μου και να υποστηρίξουμε τη δική μας άποψη	v71e	16,6
Δε με ενδιαφέρουν οι αποφάσεις της γενικής συνέλευσης, εγώ κάνω αυτό που νομίζω σωστό	v71j	14,9
Προσπαθώ να διαπραγματευτώ την απόφαση με τα μέλη του μαθητικού συμβουλίου	v71g	14,0
Δεν πηγαίνω στις επόμενες γενικές συνελεύσεις	v71a	12,7
Εντάσσομαι σε μια από τις παραπάνω πρωτοβουλίες κάποιων συμμαθητών μου	v71i	10,6

Παρατήρηση: Τα ποσοστά αθροιζόμενα υπερβαίνουν το 100%, λόγω της δυνατότητας που είχαν τα υποκείμενα να επιλέγουν περισσότερες από μια αντιδράσεις.

Γραφική Παράσταση 11.6.

Από τη μελέτη των δεδομένων του πίνακα διαπιστώνουμε ότι επαναδιαπραγμάτευση του θέματος επιχειρεί το σύνολο σχεδόν των μαθητών/τριών που απάντησαν στη σχετική ερώτηση. Η επαναδιαπραγμάτευση μεθοδεύεται με ποικίλους τρόπους. Ορισμένοι/ες δηλώνουν ότι θα χρησιμοποιούσαν κάθε τρόπο για να επιβάλλουν τις απόψεις τους (v71c, v71h), ενώ η προσέγγιση του μαθητικού συμβουλίου (v71d, v71g) παραπέμπει στην αναγνώριση του τελευταίου ως ρυθμιστή των αποφάσεων που λαμβάνονται. Δεν συμβαίνει το ίδιο με όσους/ες επιχειρούν να τροποποιήσουν την απόφαση “οργανώνοντας μια ομάδα πίεσης” (v71e). Ένας μικρός αριθμός παρακολουθεί τις κινήσεις και απλά εντάσσεται, ενώ ένα ποσοστό μαθητών/τριών δηλώνει ότι “δεν ενδιαφέρεται για τις αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων” εμμένοντας στις προσωπικές τους θέσεις (v71j).

Αναλυτικά όσα από τα υποκείμενα του δείγματος διαφωνούν με τις αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων αντιδρούν με τρόπο ο οποίος παρουσιάζεται επεξεργασμένος ως προς τα αριθμητικά δεδομένα²⁷ στους πίνακες που ακολουθούν.

²⁷ Τα δεδομένα στους πίνακες αναφέρονται στους μαθητές/τριες που επιλέγουν κάποια/ες μορφή/ές αντίδρασης, όταν η θέση τους διαφοροποιείται ως προς την απόφαση της γενικής συνέλευσης.

Πίνακας 11.9.

Δεν πηγαίνω στις επόμενες γενικές συνελεύσεις	Επιμένω και προσπαθώ να συμμεθνήστες μου για το δίκαιο της άποψής μου		Επιμένω και χρησιμοποιώ κάθε μέσο για να υποστηρίξω την άποψή μου		Προσπαθώ να πείσω τα μέλη του μαθητικού συμβουλίου να επαναλάβουν τις διαδικασίες λήψης της απόφασης		Προσπαθώ να οργανώσω μια ομάδα συμμεθνήστες μου και να υποστηρίξουμε τη δική μας άποψη		Προσπαθώ γενικά να διαπραγματευτώ την απόφαση με τους συμμεθνήστες μου		Προσπαθώ να διαπραγματευτώ την απόφαση με τα μέλη του μαθητικού συμβουλίου		Χρησιμοποιώ κάθε μέσο για να υποστηρίξω την άποψή μου, όταν πιστεύω ότι αυτή είναι σωστή		Εντάσσομαι σε μια από τις παραπάνω πρωτοβουλίες κάποιων συμμεθνήστες μου		Δε με ενδιαφέρουν οι αποφάσεις της γενικής συνέλευσης, εγώ κάνω αυτό που νομίζω σωστό			
	v71a	v71b		v71c		v71d		v71e		v71f		v71g		v71h		v71i		v71j		
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Αγόρια	317	65,9	872	51,7	447	49,3	356	47,8	348	55,2	506	48,7	256	48,0	422	44,4	179	44,3	299	52,5
Κορίτσια	164	34,1	815	48,3	459	50,7	388	52,2	283	44,8	534	51,3	277	52,0	528	55,6	225	55,7	270	47,5
Σύνολο	481	100,0	1687	100,0	906	100,0	744	100,0	631	100,0	1040	100,0	533	100,0	950	100,0	404	100,0	569	100,0

Πίνακας 11.10.

Δεν πηγάνω στις επόμενες γενικές συνελεύσεις	v71a		v71b		v71c		v71d		v71e		v71f		v71g		v71h		v71i		v71j	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Α' Γυμνασίου	64	13,2	263	15,5	164	18,0	103	13,8	94	14,8	107	10,3	72	13,4	140	14,7	34	8,6	47	8,2
Β' Γυμνασίου	52	10,7	252	14,9	142	15,6	100	13,4	96	15,1	132	12,7	64	12,1	141	14,8	45	11,1	56	9,8
Γ' Γυμνασίου	44	9,1	243	14,3	127	13,9	109	14,7	78	12,3	125	12,0	57	10,6	138	14,6	33	8,4	54	9,6
Α' Λυκείου	104	21,5	364	21,5	195	21,4	169	22,7	132	21,1	226	21,7	113	21,2	216	22,7	81	20,0	149	26,1
Β' Λυκείου	96	19,8	300	17,7	140	15,4	133	17,9	118	18,7	214	20,7	106	19,7	154	16,4	111	27,3	110	19,4
Γ' Λυκείου	124	25,6	274	16,2	143	15,7	130	17,5	113	18,0	236	22,7	122	22,9	161	16,9	100	24,6	153	26,8
Σύνολο	484	100,0	1696	100,0	911	100,0	744	100,0	631	100,0	1040	100,0	533	100,0	950	100,0	404	100,0	569	100,0

Οι μαθητές/τριες περιγράφουν, κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, τις συνθήκες των γενικών συνελεύσεων και τις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων:

M1: Είμαστε πάρα πολλά παιδιά, η αίθουσα είναι πολύ μικρή και αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα μισά παιδιά να φεύγουν, μερικοί μαθητές κάθονται όρθιοι, άλλοι στα παράθυρα ... γενικά δεν υπάρχει και χώρος που να μπορούμε να συγκεντρωθούμε για να συζητήσουμε τα θέματα που μας ενδιαφέρουν...

M2: Λέμε τις προτάσεις που έχουμε να κάνουμε και ζητάμε από τα παιδιά διάφορες απόψεις, είτε συμφωνούν, είτε διαφωνούν, είτε κάτι άλλο, από κει και πέρα λέξη ... τελικά ψηφίζουμε, πάντα με πλειοψηφία, και αυτοί που δε συμφωνούν τους την επιβάλλουμε (την απόφαση).

M3: Η ψηφοφορία δε γίνεται γιατί πολλά παιδιά λείπουν, αλλά δεν ακούν, ... περνάμε από τις τάξεις και συνήθως δίνουμε στον πρόεδρο αυτό που είναι να ψηφίσουμε, ... όπως τελευταία με την εκδρομή, τα μέρη που είναι να πάμε εκδρομή και ο πρόεδρος αναλαμβάνει να αποσπάσει τα παιδιά από το μάθημα για 10 λεπτά να ψηφίσουν και μας δίνει το τελικό ψήφισμα, δηλαδή ποσα παιδιά ψήφισαν υπέρ μιας απόφασης, ποσα ψήφισαν άλλη και έτσι αθροίζοντας τα αποτελέσματα βγάζουμε την τελική απόφαση ...

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσ/νίκης)

M1: ... κάθε μαθητής σηκώνει το χέρι του και εντάξει ... τώρα τι άκουσε, τι δεν άκουσε, μόνο αυτός το ξέρει ...

M2: Η πλάκα είναι ότι ... δεν είναι μόνο ότι λείπουν και δεν κάθονται να συζητήσουν μαζί μας, μετά δε δέχονται και τις αποφάσεις αυτών που ήταν εκεί ...

M3: Λένε οι μαθητές: προκειμένου να κάνω εγώ το κεφάλι μου καζάνι για τρεις ώρες, προτιμώ να φύγω, να πάω να πιώ έναν καφέ ...

(Λύκειο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσ/νίκης - Σταυρούπολη)

Σ: Τελικά μπορείτε να πάρετε αποφάσεις στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων;

M5: Εγώ όσα χρόνια είμαι στο σχολείο και έχω παρακολουθήσει όλες σχεδόν τις γενικές συνελεύσεις, ποτέ.

M6: Τώρα αποφάσεις ... εντάξει ... βιαστικά ... Να τις αφήσουμε για την άλλη φορά ... Έχουμε δέκα θέματα, αποφασίζουμε για το ένα ... κ.λ.π.

M7: Αποφάσεις παίρνονται όταν τα παιδιά ενδιαφέρονται για ένα θέμα. Και το θέμα αυτό είναι μόνο ένα: Οι εκδρομές.

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 _____ 533

Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων και του σχολείου από τη σκοπιά των μαθητών/μαθητριών	533
1. Η περίπτωση της συμμετοχής εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις τμημάτων. _____	535
2. Η στάση των μαθητών/τριών απέναντι στη συμμετοχή των εκπαιδευτικών. _____	537
3. Η αιτιολόγηση της επιλογής των μαθητών ως προς τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος. _____	538
3.1. Η αιτιολόγηση για τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών. _____	538
3.2. Η αιτιολόγηση για την απουσία των εκπαιδευτικών. _____	542
4. Η αιτιολόγηση της επιλογής των μαθητών ως προς τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου. _____	545
4.1. Η επιχειρηματολογία υπέρ της συμμετοχής των εκπαιδευτικών. _	545
4.2. Η επιχειρηματολογία εναντίον της συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου. _____	548
5. Η συγκριτική προσέγγιση της συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων ή του σχολείου, από τη σκοπιά των υποκειμένων. _____	551

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων και του σχολείου από τη σκοπιά των μαθητών/μαθητριών

Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων και του σχολείου, αναφέρεται στην υλοποίηση δύο σεναρίων εμπλοκής:

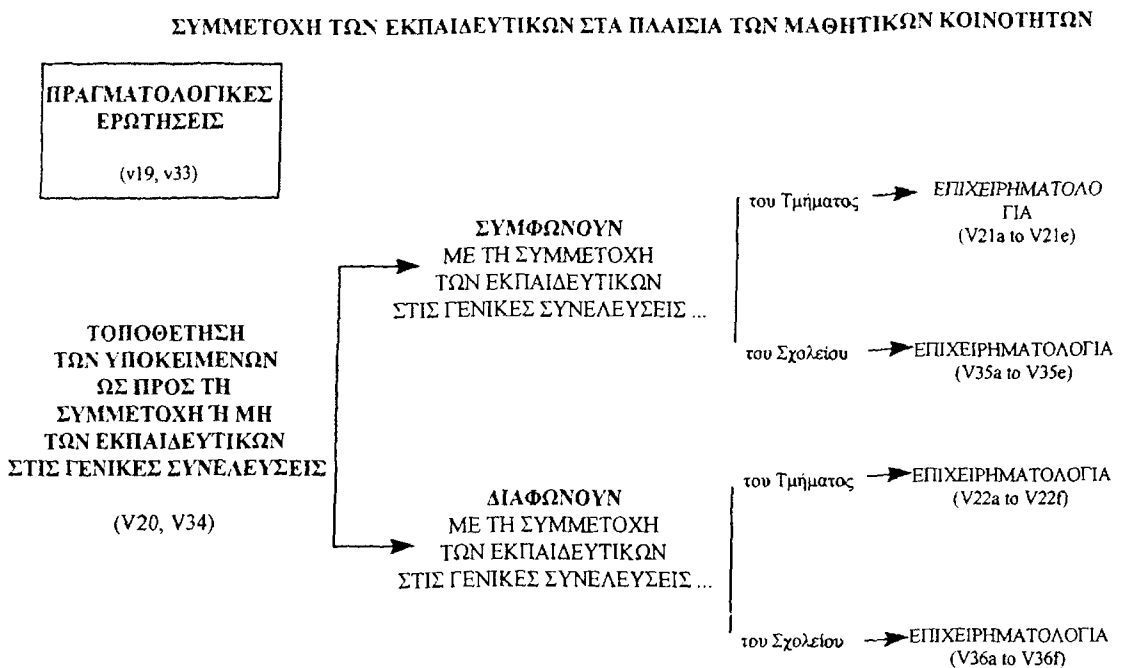
- Στο πρώτο σενάριο η συμμετοχή είναι τυπική και προδιαγεγραμμένη¹. Προβλέπεται στα κανονιστικά κείμενα λειτουργίας του θεσμού και συνήθως δεν αποτελεί σημείο διαπραγμάτευσης ανάμεσα στους μετέχοντες στην υλοποίηση του θεσμού σε επίπεδο σχολικής μονάδας.
- Στο δεύτερο σενάριο η συμμετοχή είναι άτυπη. Χωρίς να επιτρέπεται ή να απαγορεύεται, συμβαίνει, λειτουργώντας άλλες φορές θετικά και άλλες αρνητικά στις σχέσεις εκπαιδευτικών - μαθητών.

Η προερευνητική φάση, καθώς επίσης και η πιλοτική εφαρμογή διαφόρων τεχνικών, εμπλούτισαν τους θεωρητικούς προβληματισμούς και συνέβαλαν στο να διαμορφωθούν οι κατάλληλες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου.

¹ “Στις γενικές συνελεύσεις των μαθητικών κοινοτήτων των γυμνασίων παραβρίσκεται καθηγητής που ορίζεται στην αρχή της χρονιάς για κάθε κοινότητα από το σύλλογο των καθηγητών” και “Στις γενικές συνελεύσεις του γυμνασίου παραβρίσκονται και οι καθηγητές - σύμβουλοι των τάξεων με δικαίωμα λόγου” (Κανονισμός Λειτουργίας Μαθητικών Κοινοτήτων, σύμφωνα με την Υ.Α. 23.613/6/Γ2/4094/23.9.86 όπως δημοσιεύτηκε στο Φ.Ε.Κ. 619/Β/25.9.86, άρθρο 3 “Όργανα, σύνθεση και λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων”, §§ 9 και 28).

Οι ερωτήσεις που σχετίζονται με τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις διαδικασίες των μαθητικών κοινοτήτων οργανώνονται σε δύο μέρη και αναφέρονται τόσο στη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος/τάξης, όσο και στη συμμετοχή των τελευταίων σε επίπεδο σχολικής μονάδας. Κάθε πακέτο ερωτήσεων αποτελείται από την ερώτηση πραγματολογικού περιεχομένου, η οποία ενημερώνει για τις δηλώσεις των μαθητών/τριών σχετικά με τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος ή του σχολείου και από την ερώτηση της άποψης ως προς τη συμμετοχή. Η τελευταία ερώτηση αναλύεται ως προς την επιχειρηματολογία του κάθε μαθητή/μαθήτριας. Με ένα συνδυασμό κλειστών και ανοιχτών ερωτημάτων, επιχειρείται η εμπειρική ανασύσταση της δυναμικής που αναπτύσσεται ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, με αφορμή την περίπτωση της συμμετοχής των πρώτων στις γενικές συνελεύσεις των δεύτερων. Το παρακάτω σχήμα επεξηγεί τη σύνθεση του πακέτου ερωτήσεων.

Σχήμα 12.1.

1. Η περίπτωση της συμμετοχής εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις τμημάτων.

Η πρώτη περίπτωση αναφέρεται στη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος ή της τάξης. Σύμφωνα με το παραπάνω σχήμα μελετάται τόσο πραγματολογική της διάσταση όσο και η έκφραση γνώμης των μαθητών/τριών, γνώμη η οποία συνοδεύεται από τη σχετική επιχειρηματολογία.

Ερώτηση:

Στις γενικές συνελεύσεις του τμήματός σου, παίρνουν μέρος και οι καθηγητές;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΞΕΡΩ

(v33)

Η κατανομή των δηλώσεων στις οποίες προέβησαν τα υποκείμενα παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 12.1

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Nai	1	878	23.0	23.0	23.0
Oxi	2	2848	74.5	74.6	97.5
Δεν ξέρω	3	94	2.5	2.5	100.0
	0	3	.1	Missing	
Total		3823	100.0	100.0	

Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι σε γενικές γραμμές οι εκπαιδευτικοί δεν συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις των μαθητών όταν αυτές πραγματοποιούνται σε επίπεδο τμήματος. Σύμφωνα με το κανονιστικό κείμενο λειτουργίας των μαθητικών κοινοτήτων² στο γυμνάσιο οι εκπαιδευτικοί όχι μόνο έχουν τη δυνατότητα να παρευρίσκονται, αλλά προβλέπεται η συμμετοχή του "συμβούλου καθηγητή". Στο λύκειο δεν

² loc. cit. υποσημείωση 1.

προβλέπεται η συμμετοχή εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις των μαθητών. Με βάση τα δεδομένα του πίνακα που ακολουθεί, διαπιστώνουμε ότι η κανονιστική ρύθμιση δεν ισχύει καθολικά.

Πίνακας 12.2..

Συμμετοχή εκπαιδευτικών στις Γενικές Συνελεύσεις των Τμημάτων	Εκπαιδευτική Βαθμίδα	
	Γυμνάσιο	Λύκειο
Ναι (συμμετέχουν)	59,8	2,9
Όχι (δε συμμετέχουν)	35,3	95,9
Δεν ξέρω - Δεν απαντώ	4,9	1,2

Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι στα μεν γυμνάσια οι εκπαιδευτικοί, σύμφωνα με τις δηλώσεις των υποκειμένων, συμμετέχουν σε ποσοστό 59.8%, στα δε λύκεια σε ποσοστό 2.9%.

Τα ποσοστά διαφοροποιούνται σημαντικά από τα προβλεπόμενα, ειδικά στην περίπτωση του γυμνασίου. Η εφαρμογή του στατιστικού χ^2 ενημερώνει ότι στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις παρουσιάζονται στη στάθμιση της μεταβλητής που μελετούμε με μια σειρά ανεξάρτητων μεταβλητών. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον όμως έχουν οι περιπτώσεις στάθμισης με τις μεταβλητές που προσδιορίζουν τη δειγματοληπτική περιοχή και τον τύπο της σχολικής μονάδας φοίτησης των υποκειμένων ($\chi^2= 97.096, df=22, \text{Sign.}=.000$ και $\chi^2= 1704.302, df=6, \text{Sign.}=.000$ αντίστοιχα)³. Συγκεκριμένα διαπιστώθηκε ότι τα ποσοστά αποχής των εκπαιδευτικών από τις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων στα γυμνάσια των ημιαστικών και αγροτικών περιοχών είναι υψηλότερα από ότι στα γυμνάσια των αστικών περιοχών. Οι ιδιαιτερότητες που εντοπίζονται στο εκπαιδευτικό προσωπικό αυτών των σχολείων⁴ ερμηνεύουν τη διαφοροποίηση.

³ Για τον τύπο δειγματοληπτικής περιοχής $\chi^2= 22.516, df=4, \text{Sign.}=.000$

⁴ Αναπληρωτές καθηγητές σε απομακρυσμένες πολλές φορές από τον τόπο μόνιμης διαμονής σχολικές μονάδες.

2. Η στάση των μαθητών/τριών απέναντι στη συμμετοχή των εκπαιδευτικών.

Οι μαθητές/τριες του δείγματός μας είχαν τη δυνατότητα να εκφράσουν τη γνώμη τους ως προς τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων τους απαντώντας στην ερώτηση 34 του ερωτηματολογίου.

Ερώτηση:

Εσύ, θέλεις να παίρνουν μέρος;

ΝΑΙ ΟΧΙ

(v34)

Ο πίνακας 12.3. παρουσιάζει την κατανομή των δηλώσεων.

Πίνακας 12.3

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Nai	1	1381	36.1	36.2	36.2
Oxi	2	2429	63.5	63.8	100.0
	0	13	.3	Missing	
	Total	3823	100.0	100.0	

Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι το 63.8% του συνόλου των μαθητών δεν επιθυμεί τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατανομή των δηλώσεων, σταθμισμένη ως προς τη σχολική μονάδα φοίτησης:

Πίνακας 12.4.

Προσωπική άποψη για τη συμμετοχή ή όχι των εκπαιδευτικών	Εκπαιδευτική Βαθμίδα	
	Γυμνάσιο	Λύκειο
Θέλουν να συμμετέχουν	63,7	21,5
Δε θέλουν να συμμετέχουν	36,3	78,5

Από τους/τις μαθητές/τριες του γυμνασίου το 36.3% (ένας/μία στους τρεις περίπου) δηλώνει ότι δεν επιθυμεί τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων τους, παρά του ότι κάτι τέτοιο προβλέπεται. Αντίθετα, ένα ποσοστό 21.5% από τους μαθητές και τις μαθήτριες του λυκείου (ένας/μία στους τέσσερεις) επιθυμούν τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών, παρά του ότι κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται. Οι συγκεκριμένες ενδείξεις εισάγουν στην τρίτη φάση διερεύνησης του πεδίου. Στην αιτιολόγηση δηλαδή της θέσης των υποκειμένων. Γιατί κάποιιοι μαθητές και μαθήτριες από αυτούς/ες που συγκροτούν το δείγμα μας, επιλέγουν τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών και γιατί κάποιιοι/ες άλλοι/ες την απορρίπτουν;

3. Η αιτιολόγηση της επιλογής των μαθητών ως προς τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος.

3.1. Η αιτιολόγηση για τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών.

Οι μαθητές και μαθήτριες του δείγματος είχαν τη δυνατότητα να επιχειρηματολογήσουν ως προς τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος, επιλέγοντας κάποια ή κάποιες από τις προτεινόμενες αιτίες. Η διατύπωση του ερωτήματος με προκαθορισμένες επιλογές απάντησης (“κλειστή ερώτηση”), εξυπηρετεί ασφαλώς τη ανάγκη διαχείρισης του όγκου της πληροφορίας. Η παρουσίαση των προτεινόμενων αιτιολογήσεων είναι αποτέλεσμα συστηματικής διερεύνησης του θέματος, τόσο κατά την πιλοτική φάση εμπειρικής διερεύνησης, όσο και κατά τη διαδικασία θεωρητικής τεκμηρίωσης του ερωτήματος. Επιπλέον δόθηκε η δυνατότητα, σε όσους/ες μαθητές/τριες δεν εκφράζονταν με καμμία από τις προτεινόμενες επιλογές να σημειώσουν τη δική τους θέση σε ανοιχτή ερώτηση που

συμπεριλαμβάνεται στο πακέτο των επιλογών⁵. Οι προτεινόμενες επιλογές αποτελούν "πραγματικές" τοποθετήσεις μαθητών και μαθητριών, οι οποίοι/ες στην πιλοτική φάση απάντησαν σε σχετική ανοιχτή ερώτηση και για λόγο αυτό παρουσιάζονται εντός εισαγωγικών.

Ερώτηση:

Αν απάντησες ΝΑΙ, θέλεις να παίρνουν μέρος επειδή:

(Μπορείς να σημειώσεις **περισσότερα από ένα** τετραγωνάκια)

- "φροντίζουν για την τήρηση της ησυχίας"
- "μπορούν να δίνουν λύσεις σε δύσκολα θέματα"
- "αν δεν ήταν οι καθηγητές δε θα παίρναμε αποφάσεις"
- "ξέρουν καλύτερα τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσουμε"
- για κάποιον άλλο λόγο, ποιόν;.....
-

Η κατανομή των τοποθετήσεων παρουσιάζεται, ακολουθώντας το μοντέλο της ερώτησης στον πίνακα που ακολουθεί. Τα ποσοστά αναφέρονται σε όσους μαθητές και μαθήτριες τοποθετήθηκαν θετικά ως προς τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις του τμήματος. Κατά συνέπεια η ανάλυση που ακολουθεί πραγματοποιείται σε ένα υποσύνολο του δείγματος.

⁵ Παρ' όλα αυτά, το ποσοστό όσων αποφάσισαν να τοποθετηθούν επιχειρηματολογώντας διαφορετικά, είναι πολύ μικρό (1.3%). Το γεγονός αυτό, πέρα από την εγκυρότητα που προσφέρει στις προτεινόμενες επιλογές, καθιστά αδύνατη και την όποια αξιοποίησή του.

Πίνακας 12.5.

Όσοι/ες μαθητές/τριες θέλουν να συμμετέχουν οι καθηγητές στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων τους επιχειρηματολογούν ως εξής:

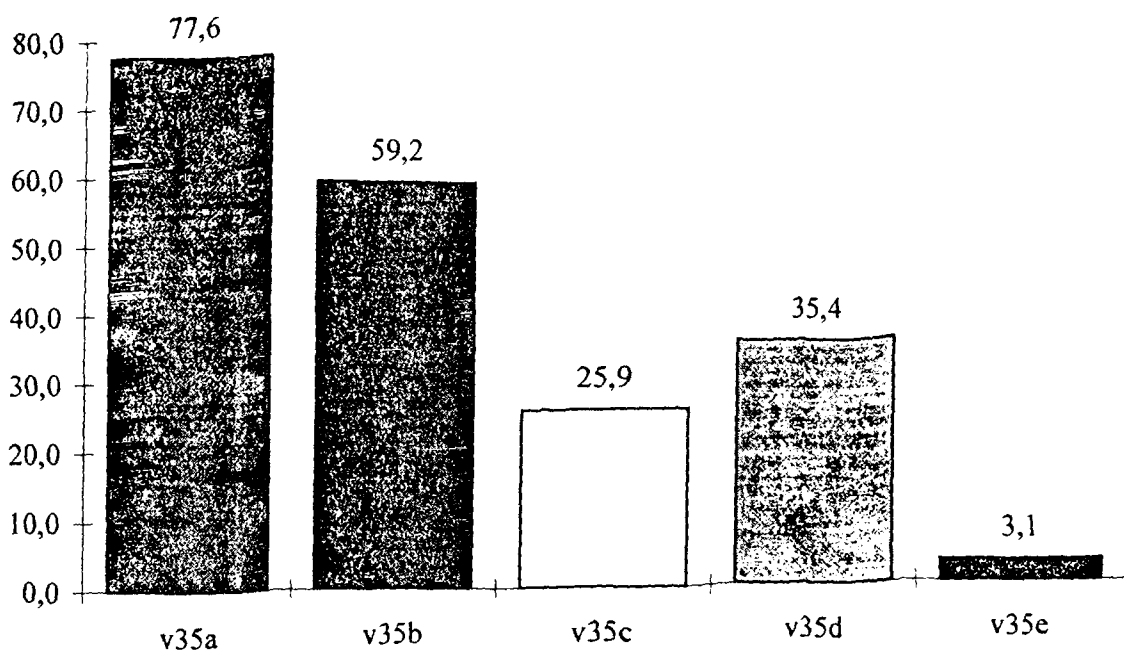
Ποσοστά (%)

v35a	Η εξασφάλιση “ησυχίας” ως προϋπόθεση για την ολοκλήρωση των εργασιών στα πλαίσια των Γ.Σ. στα τμήματα, επιχείρημα για την αποδοχή της συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε αυτές	77,6
v35b	Η “παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών & λύσεων” σε ζητήματα που ενδιαφέρουν τη Γ.Σ. του τμήματος, επιχείρημα για την αποδοχή της συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε αυτή	59,2
v35c	Η εξασφάλιση “ομαλών συνθηκών” ως απαραίτητη συνθήκη για τη λήψη αποφάσεων, επιχείρημα για την αποδοχή της συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις Γ.Σ. των τμημάτων	25,9
v35d	Η “(μερική) άγνοια” των μαθητών για τις διαδικασίες που προβλέπονται στα πλαίσια των Γ.Σ. στα τμήματα, επιχείρημα για την αποδοχή της συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε αυτές	35,4
v35e	Κάποιος άλλος λόγος, ως επιχείρημα για την αποδοχή της συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις Γ.Σ. των τμημάτων	3,1

Παρατήρηση: Τα ποσοστά αθροιζόμενα δεν συγκροτούν το 100% και αυτό λόγω της δυνατότητας των υποκειμένων να επιλέγουν περισσότερες από μια απαντήσεις.

Στη γραφική παράσταση που ακολουθεί δίνεται μια διαυγέστερη εικόνα των αποτελεσμάτων.

Γραφική Παράσταση 12.1.

Με βάση τις ενδείξεις του πίνακα και της γραφικής παράστασης, η επιχειρηματολογία των μαθητών/τριών που απάντησαν στη σχετική ερώτηση διαρθρώνεται ιεραρχικά ως εξής:

Θέλουμε να συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων μας γιατί:

- 1) “φροντίζουν για την τήρηση της ησυχίας”
- 2) “μπορούν να δίνουν λύσεις σε δύσκολα θέματα”
- 3) “ξέρουν καλύτερα τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσουμε”
- 4) “αν δεν ήταν οι καθηγητές θα επικρατούσε χάος και δε παίρναμε αποφάσεις”
- 5) για κάποιον άλλο λόγο

Μια πρώτη ανάγνωση της διάταξης των επιχειρημάτων αποκαλύπτει την αγωνία των υποκειμένων για ολοκληρωμένη και ορθή λειτουργία των διαδικασιών στα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων σε επίπεδο τμήματος.

3.2. Η αιτιολόγηση για την απουσία των εκπαιδευτικών.

Ανάλογη ήταν η ανάλυση για όσους μαθητές επιχειρηματολόγησαν ενάντια στη συμμετοχή των εκπαιδευτικών από τις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων τους.

Η ερώτηση, η οποία είχε μορφοποιηθεί με βάση τα δεδομένα της πιλοτικής διερεύνησης του θέματος, είχε ως εξής:

Ερώτηση:

Αν απάντησες ΟΧΙ, δε θέλεις να παίρνουν μέρος γιατί:

(Μπορείς να σημειώσεις περισσότερα από ένα τετραγώνια)

"νοιώθω να με κατασκοπεύουν"

"οι καθηγητές έπειτα συζητάνε μεταξύ τους, το τι λέγαμε στη γενική συνέλευση"

"μπορεί να πούμε κάτι που δεν πρέπει να το ακούσει ο καθηγητής"

"στις γενικές συνελεύσεις δε συζητάμε μόνο μαθητικά ζητήματα, αλλά βρίσκουμε την ευκαιρία να συζητήσουμε και πολλά άλλα θέματα"

"εμείς πηγαίνουμε στις συνελεύσεις του συλλόγου των καθηγητών;"

"έτσι, χωρίς λόγο"

Η κατανομή των τοποθετήσεων στο παραπάνω σχήμα αιτιολόγησης παρουσιάζεται συνοπτικά στον πίνακα που ακολουθεί. Η κατανομή των δηλώσεων και τα ποσοστά που αντιστοιχούν στην κάθε περίπτωση, αναφέρονται στο υποσύνολο των μαθητών που απάντησαν στο σχετικό ερώτημα έχοντας επιλέξει την άρνηση συμμετοχής των εκπαιδευτικών ως γενική θέση.

Πίνακας 12.6.

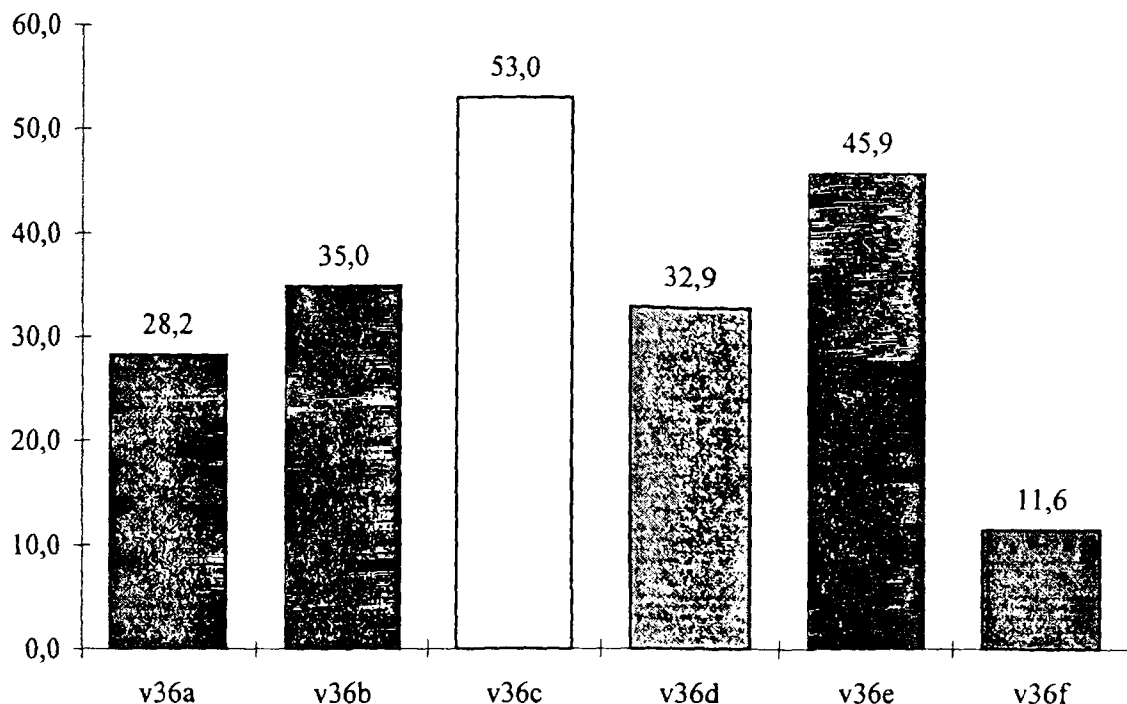
Όσοι/ες μαθητές/τριες δε θέλουν να συμμετέχουν οι καθηγητές στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων τους επιχειρηματολογούν ως εξής: Ποσοστά (%)

v36a	Το (συν)αίσθημα κατασκόπευσης των κινήσεων από τους καθηγητές, επιχείρημα για την άρνηση συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις Γ.Σ. των τμημάτων	28,2
v36b	Η μεταφορά πληροφοριών από τη Γ.Σ. του τμήματος προς τους κύκλους των εκπαιδευτικών, επιχείρημα για την άρνηση της συμμετοχής των τελευταίων στις Γ.Σ. των τμημάτων	35,0
v36c	Το “απόρρητο” ορισμένων συζητήσεων που πραγματοποιούνται στα πλαίσια των Γ.Σ. των τμημάτων, επιχείρημα για την άρνηση συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε αυτές	53,0
v36d	Η “ποικιλία” των θεμάτων που απασχολούν τα μέλη των Γ.Σ. των τμημάτων, επιχείρημα για την άρνηση συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε αυτές	32,9
v36e	Το “αντ-επιχείρημα” της μη-συμμετοχής των μαθητών ή εκπροσώπων τους στις συνεδριάσεις του συλλόγου των εκπαιδευτικών, επιχείρημα για την άρνηση συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις Γ.Σ. των τμημάτων	45,9
v36f	Καμιά συγκεκριμένη αιτιολογία που να τεκμηριώνει την άρνηση συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις Γ.Σ. των τμημάτων	11,6

Παρατήρηση: Τα ποσοστά αθροιζόμενα δεν συγκροτούν το 100% και αυτό λόγω της δυνατότητας των υποκειμένων να επιλέγουν περισσότερες από μια απαντήσεις.

Ο πίνακας συνοδεύεται και διευκρινίζεται από τη γραφική παράσταση που ακολουθεί.

Γραφική Παράσταση 12.2.

Η επιχειρηματολογία των μαθητών/τριών που αντιδρούν στη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων, παρουσιάζεται ιεραρχημένη παρακάτω:

Δε θέλουμε να συμμετέχουν οι καθηγητές στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων μας γιατί:

- 1) “μπορεί να πούμε κάτι που δεν πρέπει να το ακούσει ο καθηγητής”
- 2) “εμείς πηγαίνουμε στις συνελεύσεις του συλλόγου καθηγητών;”
- 3) “οι καθηγητές έπειτα συζητάνε μεταξύ τους, το τι λέγαμε στη γενική συνέλευση”
- 4) “στις γενικές συνελεύσεις δε συζητάμε μόνο μαθητικά ζητήματα, αλλά βρίσκουμε την ευκαιρία να συζητήσουμε και πολλά άλλα θέματα”
- 5) “νοιώθω να με κατασκοπεύουν”
- 6) “έτσι χωρίς λόγο”.

Από την επεξεργασία των δεδομένων προκύπτει ότι η απουσία κλίματος εμπιστοσύνης ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές και ισότιμης

αντιμετώπισης των δευτέρων από τους πρώτους, οδηγεί τους μαθητές στην επιφυλακτική αποδοχή της συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις γενικές τους συνελεύσεις⁶.

4. Η αιτιολόγηση της επιλογής των μαθητών ως προς τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου.

Η περίπτωση αιτιολόγησης, από την πλευρά των υποκειμένων, της θέσης τους ως προς τη συμμετοχή ή μη των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις του σχολείου, μεθοδολογικά δε διαφοροποιείται από την αντίστοιχη περίπτωση που περιγράφει την επιχειρηματολογία αποδοχής ή απόρριψης ανάλογης συμμετοχής των εκπαιδευτικών στις γενικές συνελεύσεις των τμημάτων.

4.1. Η επιχειρηματολογία υπέρ της συμμετοχής των εκπαιδευτικών.

Η επιχειρηματολογία δομήθηκε πάνω στο πλέγμα των προτεινόμενων επιλογών, σε συνδυασμό με τα δεδομένα της ανοιχτής ερώτησης. Η σχετική ερώτηση είχε ως εξής:

⁶ Άλλωστε εντοπίστηκαν και περιπτώσεις υπέρβασης των ορίων που θέτει η γενική συνέλευση ως διαδικασία:

M1: ... το συμβούλιο [3μελές προεδρείο] που είναι τώρα δεν είναι το πρώτο ...

Σ.

M1: Στη κανονική ψηφοφορία είχαν βγει άλλα παιδιά και όταν πήγαμε πάνω να το δηλώσουμε αυτοί [οι εκπαιδευτικοί] μας είπαν ... “και τώρα τι θα κάνετε εσείς, εσείς δεν ξέρετε τίποτα ... ξανακάντε εκλογές ...” και έτσι κάναμε δεύτερη ψηφοφορία ... μεταξύ μας [ανάμεσα στα μέλη του 15μελούς μαθητικού συμβουλίου]

(Γυμνάσιο Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης)